

กลุ่มประเทศในเอเชียใต้

และ:

ฮุสตันยูนิเวอร์ซิตี
ว่าด้วย ความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ทางกงสุล
และกฎหมายสนธิสัญญา

คณะข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว.,

อธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ณ เมรุพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๓

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961105003

วันที่ ๑ พ.ค. ๒๕๕๓
 เลขทะเบียน ๘๒๕๕
 เลขหมู่ ๐๙/
 ๑๕๑๙๓

๒๕๕๓

กลุ่มประเพณีในเอเชียใต้

และ

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

อนุสรณ์จากกรุงเวียงนา ว่าด้วย ความสัมพันธ์ทางพุทธ ทางก่งสุล
 และกฎหมายสนธิสัญญา

คณะข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ฯพณฯ จิตติ สัจจวิธาน ม.ร.ว., ป.ช., ท.จ.ว.,

อธิการัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ณ เมรุพลับพลาศอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๓

คำนำ

อนิจกรรมของ ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล ได้ยังความเศร้าเสียใจอย่างสุดซึ้งแก่ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศทั่วทุกคน ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล ได้โอนมารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ในขณะที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นเอก และได้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกระทรวงการต่างประเทศ คือหัวหน้ากองอัครราชทูต เอกอัครราชทูต ปลัดกระทรวง และถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีเศษในกระทรวงการต่างประเทศ ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุลเป็นที่เคารพรักของข้าราชการโดยทั่วไป กับผู้บังคับบัญชา ฯพณฯ เป็นที่รักใคร่ไว้วางใจกับเพื่อนข้าราชการในระดับเดียวกัน ฯพณฯ ให้ความสนธิสนมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจิตใจกว้างขวาง กับผู้ใต้บังคับบัญชา ฯพณฯ เพียบพร้อมด้วยพรหมวิหาร ๔ มีความเมตตากรุณา ให้ความเป็นธรรม แสดงความห่วงใยใต้อตามทุกข์สุข และส่งเสริมสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในทางราชการ

ด้วยความเคารพรักและระลึกถึงคุณความดีที่ ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล ได้บำเพ็ญตลอดระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันในกระทรวงการต่างประเทศ คณะข้าราชการ ฯพณฯ จึงร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือขึ้นเป็นธรรมเนียมบรรณาการ และเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของ ฯพณฯ

ในการคัดเลือกเรื่องที่จะพิมพ์ คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือได้พิจารณาเห็นว่า คำบรรยายของ ฯพณฯ เรื่อง “กลุ่มประเทศในเอเชียใต้” ซึ่งบรรยายที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๓ ก่อนถึงแก่อนิจกรรมได้ไม่นานนัก เป็นเรื่องที่มีสาระดีประโยชน์ ควรแก่การนำมารวบรวมพิมพ์ขึ้นในโอกาสนี้ อนึ่ง คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือนี้ได้ตระหนักว่า ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล เป็นนักกฎหมาย และเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในงานด้านการพัฒนาและประมวลกฎหมายระหว่างประเทศตลอดมา การได้อันจักเป็นการเผยแพร่ความรู้ทางค่านี้นี้คงจะสมด้วยปณิธานที่ ฯพณฯ เคยมุ่งหวังไว้ และโดยที่ขณะดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน ฯพณฯ ได้เข้าร่วมการประชุมระหว่าง

(๑)

ประเทศในฐานะผู้แทนไทยเพื่อจัดทำอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. ๑๙๖๑ และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. ๑๙๖๓ ด้วย คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือจึงได้นำตัวบทของอนุสัญญากรุงเวียนนาทั้ง ๒ ฉบับ พร้อมทั้งคำแปลมารวมพิมพ์ไว้ในหนังสือเล่มนี้ โดยนำตัวบทอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๔ มารวมพิมพ์ไว้ด้วย

ขอขอบคุณบุญที่คณะข้าราชการ กระทรวงการต่างประเทศได้บำเพ็ญร่วมกันครั้งนี้ และอานิสงส์แห่งคุณความดีที่ ๖๗ จิตติ สุจริตกุล ได้เพียรบำเพ็ญตลอดมาได้โปรดคลงบันทาลให้ดวงวิญญาณของ ๖๗ ประสบแต่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล
อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ชวตศ ๔ มีนาคม ๒๕๕๐
ถึงแก่อนิจกรรม ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓

ประวัติย่อ ฯ ผน ฯ จิตติ สุจริตกุล

วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๕๐
สถานที่เกิด	จังหวัดธนบุรี
ครอบครัว	สมรสกับ ม.จ. หมิง สุริยันทนา สุริยง
บุตร	นายไกรจิตต์ สุจริตกุล
การศึกษาเบื้องต้น	๒๔๖๐—๒๔๖๕ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง
	๒๔๖๖ Dulwich College ประเทศอังกฤษ
	๒๔๗๔ B.A. Hons. (Queen's College, Oxford)
	๒๔๗๖ Barrister-at-law (Inner Temple, London)
	๒๔๙๒ M.A. (Oxon.)
การเข้ารับราชการ	๒๔๗๖ เข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม
	๒๔๗๘ ผู้พิพากษาในกระทรวงยุติธรรม
	๒๔๗๙ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครราชสีมา
	๒๔๘๕ ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
	๒๔๙๒ โอนมารับราชการ กระทรวงการต่างประเทศ
	๒๔๙๓ หัวหน้ากองแปล กระทรวงการต่างประเทศ
	๒๔๙๓ หัวหน้ากองการทั่วไป กรมสหประชาชาติ
	๒๔๙๖ อัครราชทูต ณ กรุงสต็อกโฮล์ม
	๒๔๙๙ สมอัครราชทูต ณ กรุงมะนิลา
	๒๕๐๑ เอกอัครราชทูตประจำกระทรวง ฯ และ ผู้แทนมนตรี ส.ป.อ. ฝ่ายไทย และ ที่ ปรึกษากรมเอเชียและแอฟริกา

[๗]

๒๕๐๒	เอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน และ อัครราชทูต ณ กรุงเบลเกรด และ อัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา
๒๕๐๖	ดำรงตำแหน่งผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทย ประจำสำนักงานยุโรปแห่งสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา อีกตำแหน่งหนึ่ง
๒๕๐๖	เอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลฮี และ เอกอัคร ราชทูต ณ กรุงโคลอมโบ และ อัครราชทูต ณ กรุงกัมมันฑุ และ อัครราชทูต ณ กรุงกาบูล
๒๕๑๐	ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่าง- ประเทศ มหาวชิรมงกุฎ ประถมาภรณ์ช้างเผือก ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ เหรียญรัตนาภรณ์ ภ.ป.ร. ชั้น ๓ เหรียญจักรพรรดิมาลา เหรียญบรมราชาภิเศก ภ.ป.ร. (เงิน) เหรียญช่วยราชการเขตภายใน เหรียญที่ระลึกในการเสด็จพระราช- ดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป

ตำแหน่งสุดท้าย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

[ค]

เครื่องอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ

Gran Croce di San Grogorio Magno

(class civile) (สำนักวาติกัน)

Grand Cordon of the Order of Brilliant

Star (สาธารณรัฐจีน)

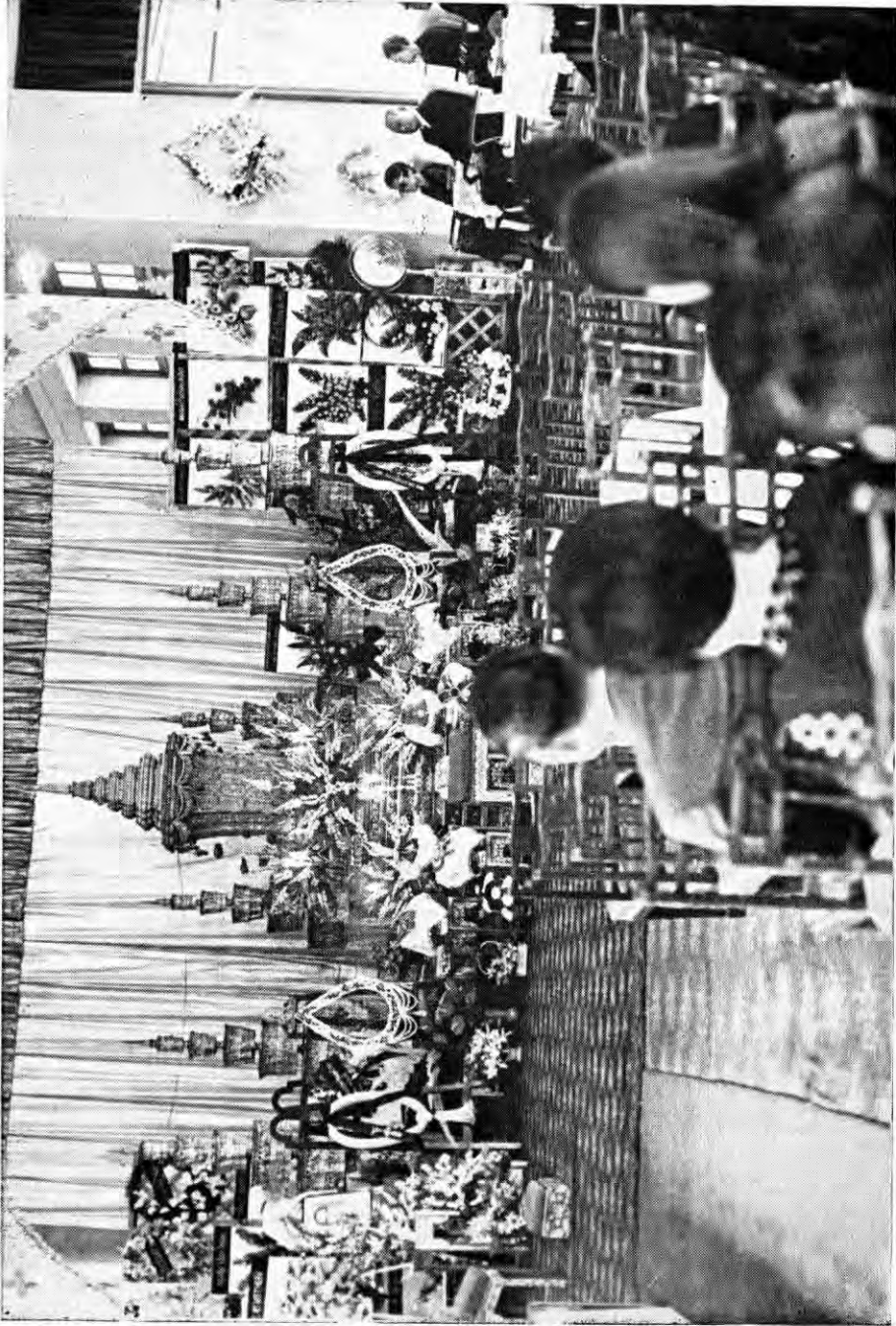
Datu of the Order of Sikatuna

(สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)

First Class, Order of the Star of

Honour of Ethiopia (ประเทศเอธิโอเปีย)

จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี การเสด็จและ
พวงมาลัยพระอภิธรรมที่ ศาลาเบญจนครภาค วัดเบญจมบพิตร ฯ

คำไว้อาลัย

คำไว้อาลัย

ของ

ฯ พณฯ พันเอก ถนัด คอมันตร์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ถึงแม้ว่าชีวิตราชการของ ฯพณฯ จิตติ สุจริตกุล ไม่ได้ตั้งต้นที่ กระทรวงการต่างประเทศก็ตาม แต่คุณจิตติ ฯ ได้อุทิศตนให้แก่ราชการของ กระทรวงการต่างประเทศมาเป็นเวลาติดต่อกันถึง ๒๑ ปี และได้ดำรงตำแหน่ง สำคัญ ๆ ทั้งในกระทรวง ฯ และในต่างประเทศ อาทิ ตำแหน่งเอกอัครราชทูต ไทยประจำประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ สวิสเซอร์แลนด์ ยูโกสลาเวีย ออสเตรเลีย อินเดีย ลังกา ออฟกานิสถาน และเนปาล ในส่วน ที่เกี่ยวกับราชการประจำ คุณจิตติ ฯ ก็ได้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของกระทรวง ฯ คือ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และเนื่องจากคุณจิตติ ฯ เป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิ มี ความรู้ความสามารถ และได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้เข้า ร่วมในคณะรัฐบาลชุดปัจจุบันด้วย ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศมาจนกระทั่งถึงแก่อนิจกรรม รวมเป็นเวลา ๑ ปี ๓ เดือน และถึง แม้ว่าในระยะหลังนี้ คุณจิตติ ฯ จะมีโรคภัยมาเบียดเบียนก็ตาม แต่ก็ได้ปฏิบัติ ภาระกิจต่อไปด้วยความอุตสาหะอดทนจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

การสูญเสียคุณจิตติ ฯ ไป จึงเป็นการสูญเสียที่น่าอาลัยอย่างยิ่ง ไม่ แต่เฉพาะในหมู่ญาติมิตรหรือเพื่อนร่วมงานของคุณเท่านั้น หากเป็นการสูญเสีย ของคณะรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศด้วย เพราะว่าตลอดเวลาที่ชีวิตของคุณ จิตติ ฯ ได้ประกอบคุณงามความดีเป็นประโยชน์แก่ทางราชการและประเทศ ชาติเป็นอันมาก จึงขออำนาจกุศลบุญที่ได้บำเพ็ญไว้จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณ ของคุณจิตติ ฯ ประสพแต่ความสุขสงบในสัมปรายภพ เทอญ.

คำไว้อาลัย

ของ

ฯ พณฯ พลตำรวจตรี สง่า กิตติขจร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

การที่ ฯ พณฯ จิตติ สุจริตกุล ได้ถึงแก่อนิจกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอยู่นั้น นับว่าประเทศชาติ คณะรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ ได้สูญเสียข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ก่อรูปไปด้วยความรู้ ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต อันเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าคนเราจะหนักอึ้งแห่งกรรมไปไม่พ้น แต่การจากไปของท่านในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่น่าความอาลัยและความเศร้าสลดมาสู่ข้าราชการ ญาติมิตร ผู้ที่รู้จักคุ้นเคย รวมทั้งข้าพเจ้าเองเป็นอย่างมาก

ฯ พณฯ จิตติ สุจริตกุล กับข้าพเจ้าสนิทสนมกันมาก และได้พบกันเสมอในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและในงานต่าง ๆ ถึงแม้ว่าสุขภาพของท่านในระยะหลัง ๆ จะไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าใดนัก แต่ความที่ท่านมีกำลังใจเข้มแข็ง และมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะให้งานของกระทรวงฯ ดำเนินไปด้วยดี ท่านจึงพยายามอดทนเสมอมา ฯ พณฯ นายกรัฐมนตรีได้เคยขอร้องให้ท่านพักผ่อนเสียบ้าง เมื่อหายดีแล้วจึงค่อยมาปฏิบัติราชการ คำขอร้อง ฯ พณฯ นายกรัฐมนตรี เคารพจะเป็นยากำลังทำให้ท่านสามารถไปปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ต่อไปทั้ง ๆ ที่กำลังป่วยอยู่ ก่อนที่ท่านจะถึงแก่อนิจกรรมไม่กี่วัน ท่านยังคงมาร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีทั้ง ๆ ที่ในระยะนั้นท่านไม่สบายมาก ด้วยเกรงว่าเมื่อเรื่องของกระทรวงการต่างประเทศเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้ว จะไม่มีผู้ใดชี้แจง เพราะขณะนั้น ฯ พณฯ รัฐมนตรีว่าการ ฯ ไปราชการต่างประเทศ

การรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันทุกครั้งที่มีการประชุม คณะรัฐมนตรี ฯ พณฯ จิตติ สุจริตกุล นั้นติดกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่อวันจันทร์

ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๓ อันเป็นวันสุดท้ายที่ ฯพณ ฯ จิตติ สุจริตกุล มีโอกาส
 ร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีและร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับพวกเรา วันนั้น
 เราเห็นได้ชัดว่า ฯพณ ฯ จิตติ สุจริตกุล มีใบหน้าขาวซีด แสดงถึงอาการป่วย
 มาก ข้าพเจ้าและท่านรัฐมนตรีหลายท่านพากันขอร้องให้ท่านกลับไปพักผ่อน แต่
 ท่านก็ยังขยี้มและร่วมประชุมกับเราต่อไปในตอนบ่ายอีก และต่อจากนั้นอีก
 เพียง ๓ วัน เราก็ได้ทราบข่าวอันน่าสลดใจว่า ฯพณ ฯ จิตติ สุจริตกุล ได้
 จากพวกเราไปเสียแล้วอย่างไม่มีวันกลับมาพบกันอีก หลังจากที ฯพณ ฯ จิตติ
 สุจริตกุล ได้ถึงแก่อนิจกรรมไปแล้ว ทุกครั้งที่มีการรับประทานอาหารกลางวันร่วม
 กันในวันประชุมคณะรัฐมนตรี เราก็มักจะกล่าวขวัญ แสดงความอาลัยรักท่าน
 และคิดถึงความเป็นสุภาพบุรุษของท่าน ตลอดจนความมานะอดทนของท่านอยู่
 ตลอดมา เก้าอัฐที่ท่านเคยนั่งร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับเรา บัดนี้ก็ยัง
 ปล่อยว่างอยู่ โดยข้าพเจ้ามิได้เลื่อนขึ้นไปนั่งแทน เพราะอยากทิ้งไว้เสมือนมี
 ท่านนั่งอยู่ข้าง ๆ ตลอดไป

แม้ว่าท่านจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม คุณธรรมที่ท่านได้แสดงไว้ขณะที่
 ท่านดำรงชีวิตอยู่ ย่อมเป็นอนุสรณ์และเครื่องเตือนใจพวกเราและข้าราชการที่ได้
 เคยร่วมปฏิบัติราชการกับท่านรวมทั้งญาติมิตรและบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย ให้ยึดเอา
 คุณธรรม ความมานะอดทน ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความ
 ซื่อสัตย์สุจริตที่ท่านได้เคยปฏิบัติมาเป็นตัวอย่างอันดี และความดีเหล่านั้นจะคงอยู่
 เป็นเกียรติประวัติสำหรับวงศ์ตระกูลของท่านสืบไป

ขอให้ดวงวิญญาณของ ฯพณ ฯ จิตติ สุจริตกุล จงประสบสุขใน
 สัมปรายภพ เทอญ.

กลุ่มประเทศในเอเชียใต้

ท่านนักศึกษาทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญมาบรรยาย ที่วิทยาลัย บ็องกัน ราชอาณาจักรในวันนี้ สำหรับหัวข้อที่ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายมาบรรยายก็คือ กลุ่มประเทศในเอเชียใต้ ซึ่งเป็นหัวข้อเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวางอย่างยิ่งและเป็นเรื่องที่ควรจะ ศึกษากัน เป็นปีมากกว่าจะเป็นเพียงชั่วโมงเดียว อันที่จริงคำจำกัดความของ “กลุ่มประเทศในเอเชียใต้” นี้ ก็ยังไม่เคยมีผู้ใดให้ไว้แน่ชัดว่าจะรวมถึงประเทศใดบ้าง ส่วนใหญ่ก็กำหนดกันไป ตามอำเภอใจว่า รวมประเทศนั้นประเทศนี้ แต่โดยทั่วไปแล้วก็มักจะถือว่า มีประเทศ อินเดียและปากีสถาน และลังกาเป็นหลัก นอกจากนั้นก็ยังมีประเทศ เนปาล อฟกานิสถาน ภูฐาน สิกขิม สำหรับขอบเขตของการบรรยายในวันนี้ ได้กำหนดไว้แน่ชัดว่า ไม่รวมปากีสถาน แต่เมื่อข้าพเจ้าขอให้เจ้าหน้าที่สอบถามมาทาง วปอ. ก็ได้รับคำตอบว่า ขอให้รวมด้วย ดังนั้น ในวันที่ข้าพเจ้าจะขอล่าวดังประเทศอินเดีย ปากีสถาน ลังกา เนปาล และอฟกานิสถาน เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับ ประเทศไทยและมีวิวัฒนาการทางการเมืองที่สำคัญน่าสนใจและน่าศึกษาต่อไป

อินเดีย ทวีปอินเดียเป็นทวีปที่มีวัฒนธรรมและอารยธรรมมาแต่โบราณกาล และยังเป็น ศูนย์กลางแห่งความเจริญทางศิลปและวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อประเทศใกล้เคียง ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศในเอเชียอาคเนย์ เช่น ในด้านศิลป วรรณคดี และศาสนา หลักฐานอารยธรรมที่เก่าแก่ที่สุดในทวีปอินเดียได้ขุดค้นพบในโมเฮนโจดาโร (Mohenjo Daro) แถบลุ่มแม่น้ำสินธุ มีอายุเก่าแก่เกือบ ๓,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ใน ศตวรรษต่อ ๆ มา ชนเผ่าอารยันได้เคลื่อนย้ายอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนแถบนี้ และใน ขณะเดียวกันศาสนายินทูกก็ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นจนเป็นที่นับถือของชนทั่วไป ในราวศตวรรษ ที่ ๔ ก่อนคริสตกาล หลังจากทื่อเล็กซานเดอร์มหาราช ได้แผ่ขยายอำนาจมาจากอินเดีย ตะวันตก ราชวงศ์เมารยัน (Mauryan) ได้สถาปนาอาณาจักรขึ้นทางอินเดียตอนเหนือ

กษัตริย์องค์สำคัญที่สุดในราชวงศ์นี้ได้แก่พระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งมีพระทัยฝักใฝ่และนับถือพุทธศาสนา ได้ปกครองประเทศอย่างร่มเย็นเป็นสุข พระราชาอาณาจักรของพระองค์มีอาณาเขตครอบคลุมไปถึงอาฟกานิสถาน อินเดียตอนเหนือ ตลอดจนที่ราบสูงเติร์กคาน หลังจากราชวงศ์เมารยันได้สิ้นสุดลง อาณาจักรอินเดียก็ได้แตกแยกอยู่เป็นเวลานานหลายศตวรรษ กว่าที่จะรวมกันได้ใหม่ภายใต้ราชวงศ์คุปตะ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๔ อินเดียภายใต้วงศ์นี้ได้เจริญรุ่งเรืองอีกวาระหนึ่ง นับว่าเป็นยุคทองของการศึกษาภาษาสันสกฤต และเป็นยุคที่ได้มีการแผ่ขยายอิทธิพลในด้านศิลปวัฒนธรรมมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากที่สุด

ศาสนาอิสลามได้เริ่มแผ่ขยายเข้ามาในทวีปอินเดียราวคริสต์ศตวรรษที่ ๗ หลังจากทีศาสนาที่มีอิทธิพลครอบคลุมไปทั่วดินแดนในแถบตะวันออกกลางและตะวันออกไกล แต่ก็ได้ประสบความล้มเหลวอย่างจริงจัง จนกระทั่งราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ในปี ค.ศ. ๑๕๒๖ กษัตริย์บาเบอร์ผู้ซึ่งเป็นมุสลิมก็ได้สถาปนาราชวงศ์โมกุลขึ้นในอินเดีย ราชวงศ์โมกุลได้แผ่ขยายอำนาจไปทั่วทวีปอินเดีย ยกเว้นทางใต้สุด การปกครองของอินเดียภายใต้ราชวงศ์นี้นับว่ามีความสำคัญต่อการปกครองของอินเดียในสมัยต่อมาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่ได้มีการแบ่งระบบการปกครองออกเป็นแคว้นอย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองชาวมุสลิมก็ยังต้องอาศัยผู้บริหารงานชาวฮินดูอยู่เป็น อย่าง มาก และต้องทำสัญญาเป็นไมตรีกับเจ้าผู้ครองนครชาวฮินดูหลายองค์ด้วยกัน ชาวมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในอินเดียและปากีสถานในปัจจุบันนี้โดยส่วนใหญ่แล้ว มิใช่เป็นลูกหลานของผู้ปกครองชาวมุสลิมในสมัยราชวงศ์โมกุล หากแต่สืบเชื้อสายมาจากชาวฮินดูซึ่งได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามนี้ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ซึ่งมีความไม่พอใจต่อระบบการแบ่งชั้นวรรณะของศาสนาตน เหตุนี้ การที่ศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายเข้ามาในทวีปอินเดียจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง และได้ทำให้สังคมมีการแบ่งแยกกันยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะมีการแบ่งแยกกันในกลุ่มผู้นับถือศาสนาฮินดูด้วยกันเองแล้ว ก็ยังมีชาวฮินดูผู้ซึ่งได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามด้วยอีกพวกหนึ่ง ความแตกต่างของศาสนาทั้งสองนี้มีอยู่มากจนอาจเรียกได้ว่าบุคคลผู้ถือศาสนาแต่ละศาสนาต่างก็มีวิธีดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง และตามแบบฉบับของตนเอง และเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งได้ทำให้เกิดประเทศขึ้นสองประเทศ คือ อินเดียและปากีสถานในที่สุด

ในสมัยราชวงศ์โมกุล อังกฤษและฝรั่งเศสได้เริ่มขยายอำนาจเข้ามาในทวีปอินเดีย ในรูปของการค้าโดยบริษัท British East India และ French East India เริ่มแรกฝรั่งเศส มีอิทธิพลอยู่มาก แต่ในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๗๕๗ ด้วยความสามารถของ Robert Clive บริษัท British East India ของอังกฤษก็สามารถเอาชนะพวกฝรั่งเศสได้ และอังกฤษก็ได้ปกครอง อินเดียโดยอาศัยบริษัท British East India เป็นต้นมาจนเกิดกบฏซีปอย (Sepoy) ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๕๗ หลังจากนั้นอินเดียจึงตกอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลอังกฤษโดยตรง นับแต่นั้นมารัฐบาลอังกฤษก็ได้ออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น Indian Councils Act ค.ศ. ๑๘๖๑ และ ๑๘๙๒ Morley—Pinto Reforms ค.ศ. ๑๙๐๙ Government of India Acts ค.ศ. ๑๙๑๙ และ ๑๙๓๕ ซึ่งพระราชบัญญัติหรือข้อแก้ไขเหล่านี้ได้ทำให้ชาวอินเดียได้มีส่วนมีเสียงในการปกครองระดับต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ โดยให้มีการเลือกตั้งทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามรัฐบาลอังกฤษได้วางกฎเกณฑ์ไว้ให้ชาวฮินดูเลือกผู้แทนฮินดู และชาวมุสลิมเลือกผู้แทนชาวมุสลิมด้วยตนเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับความแบ่งแยกและความแตกต่างของกลุ่มชนสองศาสนานี้ พรรคการเมืองสองพรรคซึ่งมีความสำคัญที่สุดในอินเดียขณะนั้นก็มีพรรค Indian Congress Party สำหรับชาวฮินดูและ Muslim League ของชาวมุสลิม แต่เดิมทั้งสองพรรคก็เคยหันหน้าเข้าหากันและตกลงที่จะร่วมมือกันเพื่อรับช่วงการปกครองจากอังกฤษเมื่ออินเดียได้รับอิสรภาพ อย่างไรก็ตาม ความกลัวและความหวาดระแวงซึ่งพรรค Muslim League มีต่อพรรค Indian Congress ก็เริ่มทวีมากขึ้น เนื่องจากพรรค Indian Congress Party เป็นพรรคใหญ่และมีผู้สนับสนุนมาก นอกจากนั้นชาวมุสลิมในขณะนั้นก็นับว่าเป็นชนกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับชาวฮินดู เนื่องจากมีจำนวนชาวมุสลิมมีเป็นอัตราส่วน ๑ ต่อ ๓ ของชาวฮินดู เหตุการณ์ซึ่งมีผลสะท้อนสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการเลือกตั้งระดับแคว้น (Provincial Election) เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๗ พรรค Congress ซึ่งได้รับเลือกตั้งมากที่สุดก็ได้เสนอว่าจะแต่งตั้งผู้แทนของพรรค Muslim League ซึ่งได้รับชัยชนะเข้าร่วมในคณะรัฐบาลระดับแคว้นก็ต่อเมื่อผู้แทนเหล่านั้นจะยอมปฏิบัติตามกฎและหลักการของพรรค Indian Congress โดยไม่แยกตนออกไปเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก พรรค Muslim League ซึ่งหวาดกลัวอยู่แล้วว่าชาวมุสลิมจะต้องกลายเป็นชนกลุ่มน้อยและต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของรัฐบาล ซึ่งประกอบ

ค่ายชาวฮินดูเป็นส่วนใหญ่ จึงได้เริ่มคิดแยกตัวออกจากอินเดียเป็นรัฐอิสระโดยแข็งขันยิ่งขึ้น และในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ โมฮัมหมัด อาลี จินนาห์ ได้ประกาศข้อมติปากีสถาน (Pakistan Resolution) ที่ลาฮอร์ (Lahore) โดยมีใจความสำคัญว่าในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ เป็นส่วนใหญ่ เช่นในทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันออกของอินเดียควรจะได้รวมกัน ขึ้นจัดตั้งเป็นรัฐเอกราช (Independent States) ในขั้นแรกก็ไม่มีผู้ใดให้ความสนใจกับข้อมตินี้เท่าไรนัก แต่ข้อมติดังกล่าวนี้มีผลชักจูงใจให้ชาวมุสลิมทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นพวกชวานาหรือพวกมั่งมีให้รวมตัวกันคิดยิ่งขึ้น และพรรคมุสลิม (Muslim League) ก็ได้กลายเป็นกระบอกเสียงของชาวมุสลิมทั้งหลายในระดับชาติอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นในระยนี้ ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งทั่วไปในอินเดียในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผลปรากฏว่าพรรค Congress ยังได้รับเสียงข้างมากเช่นเคย แต่พรรค Muslim League ก็ได้ชัยชนะได้ที่นั่งในสภานิติบัญญัติของแคว้นทุกที่นั่งที่กำหนดให้สำหรับชาวมุสลิม ยกเว้นเพียงในแคว้นเดียว และได้ทุกที่นั่งที่กำหนดให้ชาวมุสลิมในสภากลาง (Central Assembly) อีกด้วย หลังการเลือกตั้ง คณะผู้แทนคณะรัฐมนตรีอังกฤษได้มาเยือนอินเดีย และได้เสนอให้อินเดียมีการปกครองในรูปสหพันธ์ (federal system) มีการแบ่งออกเป็นรัฐต่างๆ และในจำนวนนี้จะมีสองรัฐสำหรับพลเมืองอินเดียที่เป็นมุสลิม นอกจากนั้นก็จะได้มีการเลือกสมาชิกสภาของแคว้นเข้าเป็นสมาชิกของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และมีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีจากทั้งพรรค Congress และ Muslim League โดยมีนายเนห์รูเป็นนายกรัฐมนตรี ผู้นำของพรรคไม่สามารถตกลงกันได้ทุกข้อตามที่อังกฤษเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่าควรแบ่งความรับผิดชอบในการปกครองอินเดียซึ่งกำลังจะได้รับอิสรภาพอย่างไร อย่างไรก็ตามได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นประกอบด้วยรัฐมนตรีจากทั้งสองพรรค แต่พรรค Muslim League ก็ยังคงตื้อรั้นไม่ยอมเข้าร่วมในสภาร่างรัฐธรรมนูญและยังเรียกร้องขอแยกตนเองเป็นรัฐอิสระอยู่ต่อไป ในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ Lord Louis Mounbatten อุปราชคนสุดท้ายของอังกฤษประจำอินเดียได้เดินทางมาถึงเพื่อดำเนินการในขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับการโอนอำนาจการปกครองให้อินเดีย Lord Mounbatten มีความเห็นเช่นเดียวกับคานธีที่ไม่ต้องการให้อินเดียต้องแยกออกเป็นสองประเทศ แต่เมื่อผู้นำของ Indian Congress และ Muslim League ตกลงกันไม่ได้ รัฐบาลอังกฤษก็ไม่มีทางเลือกนอกจากโอนอ่อนผ่อนตาม ในเดือน

มิถุนายนและกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ สภานิติบัญญัติในเบงกอล บันจาบ และซินด์ ได้ลงมติให้มีการแบ่งแยกอินเดียเป็นสองประเทศ นอกจากนั้นก็ยังมีการออกเสียงประชามติในดินแดนแถบอื่น ๆ รวมทั้งมีการปรึกษาหารือระหว่างผู้นำต่าง ๆ เช่นกัน ซึ่งต่างก็มีมติให้แบ่งแยก ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลอังกฤษจึงได้ออกพระราชบัญญัติ ว่าด้วยเอกราชของอินเดีย (Indian Independence Bill) ให้รัฐทั้งสอง คือ อินเดียและปากีสถานถือกำเนิดขึ้นเมื่อเวลาเที่ยงคืนของวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๗

การได้มาซึ่งอิสรภาพและการแบ่งประเทศในระยะแรกเริ่มมิได้นำความสุขและสันติมาให้แก่ชาวมุสลิมและชาวฮินดู ตรงกันข้ามกลุ่มชนสองศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกซึ่งอาศัยในบริเวณชายแดนซึ่งได้มีการแบ่งแยกใหม่ เช่นในแคว้นซินด์ซึ่งปัจจุบันอยู่ปากีสถาน ตะวันตก และในแคว้นเบงกอลซึ่งส่วนหนึ่งถูกแยกออกเป็นปากีสถานตะวันออกต้องประสบความยากลำบากอย่างแสนสาหัสในการโยกย้ายภูมิลำเนาเข้าไปในประเทศใหม่ของตน นอกจากนั้นก็ยังมีการทำร้ายซึ่งกันและกัน การข่มขืน การลักขโมย ลักลอบเป็นเรื่องใหญ่โตทั่วไปในดินแดนแถบดังกล่าว ผู้คนซึ่งล้มตายจากเหตุการณ์ร้ายแรงครั้งนี้ กล่าวกันว่ามีจำนวนราว ๑ ล้านคน ผู้ที่ต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานครอบครัวของตนทั้งชาวฮินดูและมุสลิมมีจำนวนมากกว่า ๑๒ ล้านคน ทั้งสองประเทศต้องใช้เวลาในระยะแรกเริ่มของการมีชีวิตใหม่ในฐานะประเทศอิสระ ต่อสู้แก้ไขปัญหาเรื่องรุนแรงระหว่างชนสองศาสนา และในการช่วยเหลือผู้อพยพเป็นเวลาหลายปี ประเทศที่ต้องรับผลสะท้อนที่ร้ายแรงที่สุดจากการแบ่งแยกประเทศครั้งนี้คือปากีสถาน เนื่องจากปรากฏว่าเกือบจะไม่มีเมืองใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการดำเนินธุรกิจและคมนาคมเหลืออยู่ในดินแดนของตนเลย บรรดาข้าราชการส่วนใหญ่ของอินเดียก่อนการแบ่งแยกในขณะนั้นก็เป็นชาวฮินดูและข้าราชการอังกฤษ ส่วนใหญ่ก็ได้เดินทางกลับประเทศของตนไปเกือบหมด สรุปแล้วปากีสถานในระยะแรกเริ่มเกือบจะไม่มีศูนย์กลางใดที่จะสามารถสร้างรัฐบาลขึ้นมาได้อย่างมีความหมาย จริงจัง เลยแม้แต่แห่งเดียว นอกจากนั้นการแบ่งประเทศออกเป็นอินเดียและปากีสถานตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๗ ก็ยังทำให้เกิดปัญหาที่ยืดเยื้อมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เช่น ในแคว้นบันจาบซึ่งภาคตะวันออกได้แยกไปรวมกับปากีสถาน ทำให้เมืองหลวงของแคว้น คือ ลาฮอร์ตกไปอยู่กับปากีสถาน และทำให้

รัฐบาลอินเดียไม่มีเมืองหลวงของตนอีกต่อไป รัฐบาลอินเดียจึงตกลงสร้างเมืองหลวงใหม่ให้มีชื่อว่า จันดิการ์ (Chandigarh) และเมื่อไม่กี่อาทิตย์มานี้เองก็ได้เกิดเรื่องวุ่นวายขึ้นอีกครั้งหนึ่งในรัฐดังกล่าวนี้ เนื่องจากจะมีการแยกรัฐบ้านจาบตะวันออกขึ้นอีกเป็นรัฐของพวกซิกข์ (Sikh) และพวกฮินดูโดยรัฐของพวกฮินดูจะใช้ชื่อใหม่ว่าฮาร์ยานา (Haryana) ปัญหาจึงเกิดขึ้นอีกว่า เมืองหลวงจันดิการ์นี้จะตกอยู่กับรัฐใด แต่แรกรัฐบาลได้ตัดสินใจจะขีดเส้นพรมแดนใหม่โดยให้เมืองจันดิการ์อยู่ระหว่างกลางและให้รัฐทั้งสองใช้ร่วมเป็นเมืองหลวง แต่ผู้นำทั้งสองศาสนาคือผู้นำชาวซิกข์และฮินดูไม่เห็นด้วย และต่างก็ได้กระทำการประท้วงนางอินทรีรา คานธี ด้วยการอดอาหารและขู่ว่าจะเผาตนเองบ้าง เป็นต้น ในที่สุดนางอินทรีรา คานธี จึงได้ตัดสินใจยกจันดิการ์ ให้แก่ชาวซิกข์ และยกอาณาบริเวณที่สมบูรณ์เหมาะสมแก่การเพาะปลูกซึ่งแต่เดิมจะรวมอยู่ในรัฐใหม่ของชาวซิกข์ รวมทั้งเงินอุดหนุนสำหรับสร้างเมืองหลวงใหม่เป็นจำนวน ๒๗ ล้านดอลลาร์อเมริกัน ให้แก่ชาวฮินดู ผลของการประนีประนอมครั้งนี้ ปรากฏว่าไม่เป็นที่พอใจแก่ฝ่ายใด และเกิดการจลาจลวุ่นวายกันขึ้นมาจนกระทั่งรัฐบาลกลางต้องส่งกองทหารเข้าไปควบคุมสถานการณ์ในที่สุด

ปัญหาแคชเมียร์

อีกปัญหาหนึ่งซึ่งยังเป็นเรื่องเรื้อรังระหว่างปากีสถานกับอินเดียมาจนกระทั่งทุกวันนี้ก็คือปัญหาแคชเมียร์ซึ่งสืบเนื่องต่อมาจากการแบ่งแยกประเทศออกเป็นอินเดียและปากีสถาน อินเดียก่อนได้รับเอกราชมิได้มีรูปการปกครองซึ่งแบ่งเป็นแคว้นต่าง ๆ แต่อย่างเดียว แต่ว่ามีเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ เป็นอิสระอีกหลายร้อยรัฐ ซึ่งเมื่ออินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ ก็จำเป็นต้องดำเนินการเจรจากับเจ้าผู้ครองนครเหล่านี้ให้รวมเข้ากับดินแดนของตนด้วย ซึ่งอินเดียก็กระทำสำเร็จเป็นส่วนใหญ่โดยสามารถชักจูงให้เจ้าผู้ครองนครเหล่านี้หันเข้ามารวมกับรัฐของอินเดียกว่า ๕๐๐ รัฐหรือไม่ก็รวมกันเข้าเองเป็นรัฐใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีปัญหาอีกจะเกิดขึ้นในรัฐซึ่งเจ้าผู้ครองนครและพลเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาต่างกัน เช่น ในกรณีแคว้นไฮเดอราบด์ (Hyderabad) ซึ่งเจ้าผู้ครองแคว้นเป็นชาวมุสลิม และพลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวฮินดู มิใช่ที่รัฐบาลอินเดียจะพยายามชักจูงใจเจ้าผู้ครองนครให้ตัดสินใจเข้าร่วมกับอินเดียเท่าใดก็ไม่มีผลสำเร็จ ที่สุดอินเดียจึงตัดสินใจใช้วิธีกักกันทางเศรษฐกิจ

(Economic Blockade) เจ้าผู้ครองแคว้นไคยีนคำประท้วงต่อองค์การสหประชาชาติ แต่อินเดียได้คัดค้านอย่างแข็งขันโดยอ้างว่าแคว้นไฮเคอราบัต มิใช่รัฐที่มีอธิปไตยโดยสมบูรณ์ จึงมีอภายาปัญหาใด ๆ เข้าสู่องค์การสหประชาชาติได้ ต่อมาอินเดียได้ส่งกองทหารเข้าสู่ไฮเคอราบัต และในที่สุดเจ้าผู้ครองแคว้นก็ต้องตัดสัมพันธ์เข้าร่วมกับอินเดีย

กรณีแคชเมียร์ก็คล้ายคลึงกับกรณีแคว้นไฮเคอราบัต แต่แตกต่างกันที่เจ้าผู้ครองนครเป็นชาวฮินดู ส่วนพลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีความสัมพันธ์กับปากีสถาน ตะวันตกมาอย่างใกล้ชิดทั้งในทางวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย อาหารการกินต่าง ๆ ตั้งแต่อินเดียและปากีสถานได้รับเอกราชได้ไม่นานก็ได้เกิดการ สู้รบระหว่าง ชาวแคช เมียร์ และชนเผ่าต่าง ๆ ที่เป็นมุสลิมกับพวกฮินดู เจ้าผู้ครองนครไม่สามารถรักษาสถานการณ์ได้ จึงได้ขอร้องให้อินเดียส่งทหารมาช่วยเหลือ ซึ่งอินเดียก็ให้คำตอบว่าไม่สามารถจะส่งทหารไปช่วยได้จนกว่าเจ้าผู้ครองนครจะประกาศให้แคชเมียร์เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอินเดียก่อน ด้วยเหตุนี้มหาราชา Sir Hari Singh จึงได้ออกประกาศตั้งกล่าวในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ และอินเดียได้ส่งกำลังเข้าไปให้ความคุ้มครองแก่มหาราชา อย่างไรก็ตามปากีสถานได้คัดค้านอย่างแข็งขันและส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวแคชเมียร์ มุสลิมสู้รบกับกำลังทหารของอินเดียต่อไป ในที่สุดองค์การสหประชาชาติก็ได้ยื่นมือเข้ามาไกล่เกลี่ยตามคำขอร้องของอินเดียและปากีสถานโดยได้มีมติให้ทั้งสองฝ่ายหยุดยิง ในขณะนั้นปากีสถานได้ยึดดินแดนแคชเมียร์ไปได้ ๑ ใน ๓ และสหประชาชาติได้มีมติว่าเมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้ว จึงจะให้มีการออกเสียงแสดงประชามติของประชาชนชาวแคชเมียร์ภายใต้การควบคุมของสหประชาชาติว่าจะรวมกับอินเดียหรือปากีสถาน หรืออยู่เป็นอิสระ ซึ่งทั้งอินเดียและปากีสถานก็ได้ยอมตกลงตั้งนี้เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ และได้กำหนดให้มีการออกเสียงประชามติตั้งกล่าวในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๙ อย่างไรก็ตาม การออกเสียงประชามติก็ยังมิได้มีขึ้นมาจนทุกวันนี้ โดยอินเดียได้ให้เหตุผลว่า ปากีสถานยังมิได้ถอนทหารออกจากดินแดน "Azad Kashmir" ที่ปากีสถานเข้ายึดครองไว้ และปากีสถานได้กระทำการซึ่งไม่สมควรลงไปหลายประการ เช่น การอนุมัติให้สหรัฐอเมริกาตั้งสถานีสื่อสารโทรคมนาคมที่เมืองเปชาวอร์ (Peshawar) ไกล ๆ แคว้นแคชเมียร์ และปากีสถานได้เข้าเป็นภาคีสันติสัญญาที่ไค้และ

เซนโด้ด้วย จึงไม่อาจดำเนินการออกเสียงประชามติได้โดยยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ปัญหาแคชเมียร์ จึงเป็นปัญหาซึ่งไม่อาจแก้ไขให้เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้จนทุกวันนี้ แม้มิตรประเทศ เช่นอังกฤษและสหรัฐจะได้ช่วยกันไกล่เกลี่ยให้ผู้นำทั้งสองประเทศมาประชุมปรึกษาหารือกันเมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๓ ก็ไม่เป็นผล และได้มีการกระทบกระทั่งกันด้วยกำลังตามแนวพรมแดนเสมอ จนกลายเป็นสงครามใหญ่เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๔ ภายหลังสงครามไซเวียตส์เซีย ก็ได้พยายามชักนำประธานาธิบดีอายุบข่าน และนายกรัฐมนตรีคาสตรีไปร่วมประชุมกันที่ Tashkent เพื่อแก้ปัญหาคัชเมียร์ แต่ก็ตกลงกันไม่ได้ และเมื่อปีที่แล้วนางอินทิรา คานธี กับประธานาธิบดียาค์ฮา ข่าน ก็ได้ริเริ่มจะให้มีการปรึกษาหารือระหว่างกัน เพื่อแก้ไขข้อพิพาทบาดหมางต่างๆ แต่ก็ต้องล้มเหลวในเมื่อปากีสถานระบุว่าให้มีการตกลงปัญหาแคชเมียร์ก่อนปัญหาอื่น

ในระยะแรกเริ่ม ประชาชนชาวแคชเมียร์ได้พยายามตั้งรกรากเพื่อแยกตัวเป็นอิสระจากอินเดีย แต่ก็ถูกฝ่ายอินเดียปราบปรามอย่างรุนแรง Sheikh Abdullah ผู้นำชาวมุสลิมคนสำคัญของชาวแคชเมียร์เองก็ถูกจำคุกอยู่ถึง ๑๑ ปี ในปัจจุบันประชาชนชาวมุสลิมในแคชเมียร์ได้อพยพโยกย้ายเข้าไปในดินแดนของปากีสถานก็มีเป็นจำนวนมาก และตามกระแสข่าวของปากีสถาน อินเดียก็ได้ส่งคนที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมเข้าไปตั้งรกรากในแคชเมียร์ ทั้งนี้เพื่อจะเพิ่มจำนวนพลเมืองให้ได้สัดส่วนกับพลเมืองแคชเมียร์มุสลิม และเพื่อกลืนแคชเมียร์ให้เป็นของอินเดียโดยสมบูรณ์นั่นเอง

ปัญหาแคชเมียร์นี้ มหาอำนาจเช่นไซเวียตส์เซียและสหรัฐอเมริกา ต่างก็เห็นพ้องกันว่า ควรให้อินเดียและปากีสถานตกลงกันได้โดยสันติวิธี ซึ่งถ้าเป็นไปได้ก็จะทำให้อาณาบริเวณนี้ของโลกมีเสถียรภาพและความมั่นคงยิ่งขึ้น นอกจากนั้นก็ยังจะช่วยไม่ให้จีนคอมมิวนิสต์ได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในบริเวณนี้ด้วย เนื่องจากทราบดีที่ทั้งสองประเทศนี้ยังคงบาดหมางแกล้งใจกันอยู่ ต่างก็จำเป็นต้องหามิตรประเทศไว้เป็นข้างของตน ทั้งเช่นความสัมพันธ์ระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับปากีสถานในปัจจุบันนี้

นโยบายต่างประเทศของอินเดีย

นโยบายต่างประเทศของอินเดียก็เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งได้วางขึ้นโดยคำนึงถึงเหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ยุทธศาสตร์ของประเทศตน ถ้าจะคำนึงถึงด้านภูมิศาสตร์และยุทธศาสตร์แล้ว ก็นับได้ว่าประเทศอินเดียมีอาณาเขตปกคลุมพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญแห่งหนึ่งของโลก การที่อินเดียมีอาณาเขตติดต่อกับปากีสถานทั้งทางทิศตะวันตกและตะวันออก และโดยที่รัฐบาลทั้งสองมีเรื่องขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลอินเดียต้องให้ความสำคัญแก่ปัญหาพรมแดนของตนอยู่มากขึ้น นอกจากนั้น ถ้านับดินแดนของเนปาลและภูฏานด้วยแล้ว อินเดียก็เป็นประเทศเดียวในโลกที่มีพรมแดนติดต่อกับจีนคอมมิวนิสต์ยาวที่สุดในโลก เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งซึ่งได้มีส่วนช่วยให้อินเดียดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนเป็นอิสระ เป็นกรรมคาอยู่เองที่ประเทศซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้ขัดแย้งกับชาติมหาอำนาจ ทั้งในด้านการปลงศพและด้านการเมืองเช่นประเทศอินเดีย ย่อมจะต่อต้านนโยบายจักรวรรดินิยมของประเทศมหาอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นรูปใด ๆ นอกจากนั้น ประเทศโปรตุเกสเองก็ได้ยึดดินแดนกัว (Goa) เป็นเวลาติดต่อกันมานานหลายร้อยปี แม้เมื่ออังกฤษได้ให้อิสระภาพกับอินเดียแล้ว โปรตุเกสก็ยังไม่ยอมถอนไปจากกัว ในที่สุดอินเดียก็ต้องใช้กำลังทหารบุกเข้าไปยึดดินแดนกัวกลับคืนมาเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๑ เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งบรรดาผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอินเดียกล่าวว่ามีผลสะท้อนให้อินเดียดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยเป็นกลางก็คือ ความเชื่อมั่นที่ตกทอดกันมาแต่โบราณในสังคมอินเดีย เช่น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการเดินทางสายกลาง ความเชื่อมั่นในลัทธิอหิงสา (Ahimsa) ของฮินดู ซึ่งหมายถึงการไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence) ตลอดจนคำสั่งสอนและวิธีการของคานธี ซึ่งอินเดียยึดถือปฏิบัติตลอดมาในระยะเวลาก่อนอินเดียได้รับอิสรภาพ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลสำคัญในการก่อกำเนิดของหลักปรัชญาศิวา (Pancha Shila) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของนโยบายต่างประเทศอินเดีย ๕ ข้อ คือ

๑. การเคารพต่อเอกภาพบูรณภาพในดินแดนซึ่งกันและกัน (mutual respect for territorial integrity and sovereignty)

๒. การไม่รุกราน (non-aggression)

๓. การไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องภายในของประเทศอื่น (non-interference in internal affairs)

๔. ความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน (equality and mutual benefit)

๕. การอยู่ร่วมกันโดยสันติ (peaceful coexistence)

นโยบายเหล่านี้ ถ้าดูแต่เพียงผิวเผินก็อาจมีผู้วิจารณ์ว่า เป็นนโยบายอยู่เฉย (passive) ไม่ใช่ นโยบายที่มีการลงมือกระทำการ (active) เท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม นโยบายเช่นนี้ก็ทำได้ทำประโยชน์ให้แก่อินเดียเหลือคณานับ และได้ทำให้อินเดียมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะโลกที่สาม (third world) คือเป็นผู้นำประเทศหนึ่งของกลุ่มประเทศที่ไม่ผูกพันกับทั้งฝ่ายตะวันตกและตะวันออก แม้กระทั่งหลักปรัชญาข้อที่ ๕ คือ การอยู่ร่วมกันโดยสันติก็นับได้ว่าเป็นข้อความที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก และมีผู้นำประเทศต่าง ๆ ใช้อุบายเสมอไม่ว่าจะเป็นฝ่ายตะวันตกหรือตะวันออก ประเทศอินเดียเองเป็นประเทศซึ่งมีปัญหาภายในประเทศของตนมากมายอยู่แล้ว การดำเนินนโยบายเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้รัฐบาลหันมามุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาบ้านเมืองได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยยิ่งขึ้น โดยในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาอิทธิพลของตนบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้ด้วย เมื่อฝ่ายโลกตะวันตกหรือตะวันออกกระทำการใด ๆ ซึ่งอินเดียเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้อง ผู้นำอินเดียก็มีการกล่าวประณามการกระทำนั้น ๆ ซึ่งการสื่อสารคมนาคมที่มีประสิทธิภาพในโลกปัจจุบันก็ได้มีส่วนช่วยให้อินเดียได้มีโอกาสแพร่ความคิดเห็นของตนไปทั่วโลก นับได้ว่าเป็นอิทธิพลในด้านมติประชาโลก (World Opinion) อีกทางหนึ่งด้วย และประเทศมหาอำนาจไม่ว่าสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพโซเวียตก็จำเป็นต้องรับฟังและหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความไม่พอใจกับประเทศกลุ่มที่ไม่ผูกพันกับฝ่ายใดเช่นนี้เสมอมา นอกจากนี้การดำเนินนโยบายเช่นนี้ก็ยังทำให้อินเดียมีบทบาทที่สำคัญในองค์การสหประชาชาติ โดยการเป็นผู้นำประเทศหนึ่งของกลุ่มประเทศแอฟริกา-เอเชีย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศที่ยึดถือนโยบายไม่เข้ากับฝ่ายใดและเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในองค์การปัจจุบัน เนื่องจากองค์การสหประชาชาติจำเป็นต้องรับประเทศที่ถือกำเนิดขึ้นใหม่ในอาฟริกาหลายสิบประเทศ และ

และแต่ละประเทศก็มีสิทธิออกเสียงเท่ากันประเทศละ ๑ คะแนนเสียง ไม่ว่าจะประเทศเล็กหรือมีพลเมืองน้อยเท่าใดก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าอินเดียเล็งเห็นความสำคัญของประเทศตนในด้านบทบาทการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (mediatory role) และเป็นผู้เชื่อมสะพานระหว่างโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ ระหว่างประเทศเอเชียกับประเทศตะวันตกและระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้เกิดการฉีกรัฐธรรมนูญระหว่างอินเดียนับกับจีนคอมมิวนิสต์ อินเดียก็ได้พิจารณาบทบาทนโยบายปรัชญาจิตตาของตนใหม่ แต่ก็ยังคงยึดถือหลักใหญ่ ๆ ต่อมา

ความสัมพันธ์กับประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าอินเดียเป็นประเทศซึ่งมีความยุ่งยากภายในประเทศ ในเรื่องกลุ่มชนซึ่งมีเชื้อชาติศาสนาแตกต่างกัน และได้เกิดการจลาจลวุ่นวายขึ้นอยู่เนื่อง ๆ เนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้งของชนชาติต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้การปกครองประเทศเป็นไปด้วยความยากลำบาก และยากที่จะทำให้ประชาชนซึ่งมีระดับการศึกษาความเป็นอยู่แตกต่างกัน ตั้งแต่สูงสุดจนต่ำสุด มีความพอใจได้ถ้วนทั่วหน้ากัน ด้วยเหตุนี้ บรรดาผู้นำอินเดียตั้งแต่สมัยมหาตมะคานธีเป็นต้นมาจนถึงเนห์รู ศาสตรี และนางอินทรา คานธี ต่างก็ล้วนแล้วแต่มีแนวโน้มเอียงในการปกครองรูปสังคมนิยมเสมอมา คำว่าสังคมนิยมในที่นี้มีได้หมายถึงการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ และมีได้หมายความว่าอินเดียไม่ได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลอินเดียเล็งเห็นความจำเป็นในการเข้าควบคุมหรือการเข้าเป็นเจ้าของผลิตผลและอุตสาหกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ในรูปสังคมนิยมในสมัยก่อนที่อินเดียได้รับเอกราช มหาตมะคานธีเองก็ได้สนับสนุนและลงมือปฏิบัติการอยู่รวมกันเป็นนิคมของชาวอินเดียโดยไม่มีการถือชาติ ชั้น วรรณะ หรือศาสนา และมีการผลิตเข้าของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของตนขึ้นมาเอง ในสมัยนายกรัฐมนตรีเนห์รูก็ได้มีการให้ความสำคัญแก่นโยบายสังคมนิยมต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการควบคุมการผลิตโดยรัฐและในการแบ่งเฉลี่ยสมบัติของชาติโดยยุติธรรมยิ่ง ด้วยเหตุนี้ อินเดียจึงมีความโน้มเอียงที่

จะชื่นชมความสำเร็จ ของสหภาพโซเวียต ซึ่งก็เป็นประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประชาชน หลายชาติหลายภาษา แต่ก็ยังสามารถเปลี่ยนสถานะของตนเองจากประเทศด้อยพัฒนาขึ้นเป็นชาติมหาอำนาจที่สำคัญที่สุดในโลกชาติหนึ่งได้ภายในระยะเวลาไม่กี่สิบปี สัมพันธภาพระหว่างอินเดียนับกับสหภาพโซเวียตเป็นไปด้วยความราบรื่นเรื่อยมา และผู้นำทั้งสองประเทศก็ได้มีการเยี่ยมเยียนกันอยู่เสมอ อินเดียได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ เช่น สหภาพโซเวียตได้ช่วยเหลือในการสร้างโรงงานกลั่นน้ำมัน ให้เจริญในการสร้างโรงงานเหล็กกล้า และร่วมเซ็นสัญญาการค้าลดอคจนมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกัน นอกจากนี้ เหตุการณ์ทางด้านการเมืองทั้งในประเทศและนอกประเทศก็ได้มีส่วนช่วยชักจูงให้ทั้งสองประเทศร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น นโยบายการไม่ผูกพันกับฝ่ายใดของอินเดียนั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นการวิจารณ์การกระทำของสหรัฐอเมริกาในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสหภาพโซเวียต ในทำนองเดียวกัน ข้อพิพาทระหว่างอินเดียนับกับปากีสถานซึ่งร่วมเป็นสัมพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในสนธิสัญญาเซนต์โต และซีโต และข้อพิพาทระหว่างอินเดียนับกับจีนคอมมิวนิสต์ตั้งแต่เมื่อธิเบตเข้าถูกยึดครอง ตลอดจนถึงข้อพิพาททางชายแดนระหว่างประเทศทั้งสองในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ เหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญที่ทำให้อินเดียนับมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตทั้งสิ้น สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียนับกับจีนคอมมิวนิสต์นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นไปในทำนองความไม่ไว้วางใจและหวาดระแวงซึ่งกันและกันตลอดมาตั้งแต่อินเดียนับได้รับอิสรภาพ และถึงแม้ในสมัยประวัติศาสตร์ทั้งสองประเทศก็เคยมีปัญหาขัดแย้งกันตลอดมาในด้านอิทธิพลทางการค้าขายและวัฒนธรรมอินเดียนับเองตระหนักดีว่าถ้าคำนึงถึงความเป็นจริงในด้านยุทธศาสตร์แล้ว ก็ย่อมมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะรักษาสัมพันธมิตรกับจีนคอมมิวนิสต์ อินเดียเป็นประเทศที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ประเทศที่สองหลังประเทศพม่าที่ให้การรับรองประเทศจีนคอมมิวนิสต์และได้ให้การสนับสนุนให้จีนคอมมิวนิสต์เข้ามาเป็นสมาชิกสหประชาชาติตลอดมาอย่างไรก็ตาม จีนคอมมิวนิสต์ได้มีความหวาดระแวงอินเดียนับมาตั้งแต่แรกเริ่ม เมื่ออินเดียนับได้สืบช่วงการปกครองฐาน ลิกซิม จากอังกฤษ จีนคอมมิวนิสต์ก็ได้โจมตีกล่าวหาว่า

อินเดียยังมีได้เป็นอิสระโดยแท้จริง หากยังเป็นลูกสมุนของอังกฤษและอเมริกาอยู่ เป็น
 ธรรมชาติอยู่เองซึ่งประเทศ เช่นจีนคอมมิวนิสต์ก็ย่อมต้องให้ความสำคัญต่อดินแดนซึ่งอยู่ติด
 กับพรมแดนของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งธิเบต ภูฐาน สิกขิม และเนปาลซึ่งประเทศอินเดีย
 มีอิทธิพลอยู่เป็นอย่างมากทั้งในด้านการค้า ศาสนา และวัฒนธรรม และได้อ้างหลักฐาน
 ทางประวัติศาสตร์ว่าตนมีอำนาจเหนือดินแดนเหล่านี้อยู่เสมอมา สำหรับภูฐานและสิกขิม
 เมื่อได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ รัฐบาลจีนก็ไม่มีทางเลือกนอกจากยอมรับสภาพ
 ความเป็นจริง และได้หันเหความสนใจมาสู่ธิเบตมากขึ้น เนื่องจากมีชัยภูมิเหมาะสม มี
 อาณาเขตติดต่อกันทั้งแคชเมียร์ อินเดีย เนปาล และภูฐาน หากปล่อยให้อินเดียมีโอกาส
 แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในธิเบตมากขึ้น ธิเบตก็จะกลายเป็นรัฐกึ่งชนระหว่างจีนกับอินเดีย
 ไป และอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ต่อรัฐต่าง ๆ ในเอเชียใต้ก็จะลดน้อยลงไปด้วย ด้วย
 เหตุนี้ รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์จึงได้ดำเนินตามแผน “ปลดปล่อยธิเบต” ในต้นปี ค.ศ. ๑๙๕๐
 และได้เริ่มใช้กำลังบุกเข้ายึดเมืองชายแดนของธิเบตและสร้างถนนเข้าสู่เมือง ธิเบตวิงวอน
 ขอความช่วยเหลือไปทั่วโลกและกับองค์การสหประชาชาติ แต่ก็ไม่มีประเทศใดให้ความ
 ช่วยเหลืออย่างจริงจัง ในที่สุดของค์คำไล ลามะ ก็ต้องตกลงเซ็นสัญญา ๑๗ ข้อกับจีนคอม-
 มิวนิสต์ ในปี ค.ศ. ๑๙๕๑ สัญญาความตกลงดังกล่าวมีสารสำคัญเป็นการแผ้วถางทางให้
 จีนคอมมิวนิสต์เข้าปกครองธิเบต เช่น แผนการรวมกองทหารของธิเบตเข้ากับกองทัพ
 ของจีน และให้จีนคอมมิวนิสต์เข้าเป็นผู้ดำเนินการด้านการต่างประเทศของธิเบต เป็นต้น
 อย่างไม่รัดกุม ความตกลงนี้ยังอนุญาตให้ธิเบตมีรัฐบาลท้องถิ่นของตนอยู่ ต่อมาภายหลัง
 ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ เมื่อเกิดมีการจลาจลขึ้นในธิเบต จีนคอมมิวนิสต์จึงได้ถือเป็นเหตุเข้าทำ
 การปกครองธิเบตโดยสมบูรณ์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

หลังจากที่จีนคอมมิวนิสต์ได้เข้ายึดครองธิเบตแล้ว รัฐบาลอินเดียก็ได้ให้ความ
 สนใจกับดินแดนแถบชายแดนติดต่อกับจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้น ในค่านโยบายต่างประเทศ
 อินเดียก็ยังคงยึดมั่นอยู่กับการไม่เข้าข้างฝ่ายใด แม้ในขณะนั้นประธานาธิบดีแห่งสหรัฐ
 อเมริกากำลังดำเนินนโยบายกักกันคอมมิวนิสต์ (containment policy) อยู่ อินเดียก็มีได้

สนับสนุนนโยบายนี้ อย่างไรก็ตาม สัมพันธภาพระหว่างอินเดียและจีนคอมมิวนิสต์ก็ได้เสื่อมโทรมลงอีกในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ เมื่อกองทัพจีนคอมมิวนิสต์ได้บุกข้ามเขตแดนระหว่างสองประเทศเข้ามา และได้ทำการโจมตีในบริเวณ Ladakh และดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในรัฐอัสสัม ทำให้เกิดการสู้รบกันขึ้น ซึ่งทหารจีนคอมมิวนิสต์ได้บุกเข้ายึดดินแดนได้หลายแห่ง และรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ก็ได้อ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์อีกเช่นเคยว่าตนมีสิทธิครอบครองดินแดนเหล่านั้น ชาวโลกส่วนใหญ่ในขณะนั้นต่างก็ให้ความเห็นอกเห็นใจอินเดีย ทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษก็ให้ความช่วยเหลือในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์แก่อินเดียเป็นจำนวนมาก ในที่สุดกองทัพจีนคอมมิวนิสต์ก็ได้ถอนทหารออกไปจากดินแดนเหล่านั้นเป็นส่วนใหญ่ หลังจากนั้นเป็นต้นมา อินเดียก็ต้องหันมาให้ความสนใจการเสริมกำลังบริเวณแถบนี้ซึ่งก็มีเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ กระทบกระแทกกันเสมอมา แม้กระทั่งในระยะไม่นานมานี้ รัฐบาลอินเดียก็ได้กล่าวหาว่าจีนคอมมิวนิสต์ได้สนับสนุนชนเผ่านาคาให้ทำการกบฏและก่อเหตุวุ่นวายขึ้นที่พรมแดนรัฐอัสสัม นอกจากนี้ ปากีสถานก็กลับไปมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีนคอมมิวนิสต์ยิ่งขึ้นในระยะหลัง ๆ นี้ ในรอบปีที่แล้วมา นางอินทรา คานธี ก็ได้กล่าวอยู่หลายครั้งว่า อินเดียจะเจรจากับจีนคอมมิวนิสต์ แต่จีนคอมมิวนิสต์ก็มิได้มีปฏิกิริยาโต้ตอบแต่อย่างใด ซึ่งทำให้บรรดาผู้แทนราษฎรอินเดียโกรธแค้นมาก ถึงกับได้รวมกลุ่มกันเป็นจำนวน ๑๒๕ คนออกแถลงการณ์เมื่อเดือนกันยายนที่แล้วว่า เมื่อจีนคอมมิวนิสต์ตั้งใจแน่วแน่ที่จะไม่เป็นมิตรกับอินเดียเช่นนี้ อินเดียก็ควรจะตัดสัมพันธภาพทางการทูตกับปักกิ่งเสีย

ความสัมพันธ์กับโลกตะวันตก

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับ อังกฤษผู้ปกครองเก่าของตนย่อมใกล้ชิดเป็นพิเศษเป็นธรรมดา ถึงแม้จะเป็นความใกล้ชิดสนิทสนมที่มีความรู้สึกขมขื่นแทรกอยู่ด้วยบ้างก็ตาม อิทธิพลของอังกฤษในอินเดียยังมีอยู่มากในด้านวัฒนธรรม การศึกษา และในฐานะที่อินเดียเป็นสมาชิกของเครือจักรภพอังกฤษ ผู้ที่อินเดียทั้งหลายได้รับอิทธิพลจากอังกฤษมิใช่น้อยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่ก็มักจะได้รับการศึกษาอบรมจากประเทศ

อังกฤษ มีการรับประธานาธิบดีในคอนเียน แต่งกายแบบคนอังกฤษ เช่นนี้เป็นต้น นอกจากนั้น อังกฤษก็ได้ช่วยเหลืออินเดียในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจมาตั้งแต่แรกเริ่มได้รับเอกราช ในกรณีข้อพิพาทชายแดนระหว่างอินเดียกับจีนคอมมิวนิสต์ อังกฤษก็ได้ช่วยเหลือในการให้อาวุธยุทโธปกรณ์แก่อินเดียโดยมิได้รีรอ ในปัจจุบันถึงแม้อังกฤษจะไม่อยู่ในฐานะที่จะสามารถช่วยอินเดียในด้านต่าง ๆ ได้เท่าสหภาพโซเวียตหรือสหรัฐอเมริกา แต่ทั้งสองประเทศก็ยังคงมีความผูกพันเป็นพิเศษอยู่

ตรงกันข้าม ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกามีความขึ้นลงอยู่เสมอไม่แน่นอน อินเดียเองต้องการรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่เคยให้ความไว้วางใจรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเต็มที่เท่าใดนัก ในระยะก่อนสงครามปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ระหว่างอินเดียกับปากีสถาน สหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์อันดีกับปากีสถาน และได้ตั้งให้ปากีสถานเข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาทางทหารถึงสองสนธิสัญญาด้วยกัน คือ สนธิสัญญาเซนต์โตและซีโต้ อินเดียไม่เคยสนับสนุนแผนการจัดตั้งภาคีสันติสัญญาทางการทหาร และโดยเฉพาะของสนธิสัญญานี้ อินเดียมีความรู้สึกว่าเป็นการชักศึกเข้ามาใกล้บ้านตนมากเกินไป นอกจากนั้น การที่สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่ปากีสถานเป็นจำนวนมาก ก็ทำให้อินเดียไม่ไว้วางใจและได้ทำการคัดค้านตลอดมา หลังสงครามชายแดนระหว่างอินเดียกับจีน ความสัมพันธ์กับสหรัฐดีขึ้นเนื่องจากอินเดียจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากสหรัฐในด้านอาวุธ และสหรัฐก็เต็มใจที่จะให้ แต่เมื่อมาถึงเหตุการณ์สงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ อินเดียก็ให้ยื่นประท้วงกับสหรัฐอเมริกา โดยส่งรูปถ่ายจากเครื่องบินซึ่งแสดงให้เห็นว่าปากีสถานใช้อาวุธที่สหรัฐจัดหาให้มารุกรานอินเดีย ถึงแม้เมื่อเหตุการณ์สงบลงแล้ว อินเดียก็ยังประท้วงในเรื่องการให้หรือขายอาวุธให้ปากีสถานอยู่เสมอซึ่งสหรัฐก็ตกอยู่ในฐานะลำบาก เนื่องจากก็มีความจำเป็นที่จะต้องเอาใจปากีสถานไม่ให้หันหน้าเข้าหาจีนคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียตมากนัก นอกจากนั้น อินเดียก็ไม่พอใจสหรัฐอเมริกาในการที่สหรัฐได้เคยกล่าวถึงปัญหาแคชเมียร์ ในทำนองเห็นใจปากีสถาน ความหวาดระแวงเคลือบแคลงสงสัยสหรัฐอเมริกาเช่นนี้มีอยู่เสมอมา และทำให้อินเดียโน้ม

เอียงไปทางสหภาพโซเวียตเพิ่มมากขึ้น   เกี่ยวกับนโยบายเวียดนามของสหรัฐอเมริกา
อินเดียนก็ได้อำนาจการกระทำของสหรัฐอเมริกา   และได้เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
ชานอัยด้วย เมื่อประธานาธิบดีนิกสันประกาศเปลี่ยนนโยบายใหม่และได้เสนอหลักการเพื่อ
สันติภาพแก่ชานอัย   รัฐบาลอินเดียนก็ได้วิจารณ์ไปทำนองที่ว่ารัฐบาลสหรัฐยังแข็งกร้าว
เกินไป และควรจะผ่อนปรนให้แก่ฝ่ายเวียดนามเหนือมากกว่านั้น

เหตุการณ์สำคัญในรอบปีที่แล้ว

ในรอบปีที่แล้วมีเหตุการณ์สำคัญในอินเดียสองเหตุการณ์ ซึ่งจะมีผลสะท้อนไปถึง
อนาคตของประเทศและประชาชนอินเดียได้ กล่าวคือ

๑. การชิงอำนาจในพรรค Indian National Congress

พรรค Indian National Congress เป็นพรรคการเมืองที่สำคัญที่สุดในอินเดีย
ตั้งแต่ก่อนอินเดียได้รับเอกราชจนถึงปัจจุบันนี้ พรรคนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๘๕
ในสมัยที่ชาวอินเดียเริ่มตื่นตัวในค่านชาตินิยม เคยได้อาศัยรากฐานจากความคิดและข้อ
เขียนของ Raja Ram Mohan Roy เป็นส่วนใหญ่ ข้อเขียนของ Raja Ram Mohan Roy นี้
เน้นหนักไปในทางการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสังคมอินเดีย โดยรวมหลักการต่าง ๆ จากทั้ง
ศาสนาฮินดูและวิทยาการความก้าวหน้าต่าง ๆ จากโลกตะวันตก พรรคนี้เปิดรับสมาชิก
จากทุกศาสนา แต่ตลอดมา สมาชิกส่วนใหญ่ก็เป็นชาวฮินดู พรรคนี้เป็นพรรคของคานธี
และเนห์รู และเป็นองค์การซึ่งดำเนินการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอินเดีย แต่ภายหลังเมื่อ
อินเดียได้รับอิสรภาพแล้ว ก็เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ความนิยมของประชาชนโดยทั่วไปเริ่มลด
น้อยลง ทั้งนี้ เนื่องจากในสมัยต่อสู้เพื่ออิสรภาพ บุคคลทุกฝ่ายย่อมคิดถึงปัญหาข้อนี้เป็น
สำคัญและล้มความขัดแย้งความเห็นส่วนตัวเสียชั่วคราว เพื่อดำเนินงานให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย
เดียวกัน แต่เมื่อวัตถุประสงค์นั้นใกล้เป็นผล ผู้นำบางคนก็เริ่มมีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน
และแตกแยกกันออกไปในที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงไม่เป็นการเกินความจริงไปนักที่จะกล่าวว่า
พรรคการเมืองเกือบทุกพรรคในอินเดียปัจจุบันได้เคย เป็นกลุ่มหนึ่ง ซึ่งแยกตัว ออก มาจาก
พรรค Congress Party ในภายหลัง หรือไม่กี่เคยได้เข้าร่วมกับพรรค Congress Party มา

แล้วในระยะไครยะหนึ่ง พรรค Congress Party ได้รับคะแนนนิยมอย่างล้นหลามในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๕๑-๑๙๕๒ และได้เริ่มทรุดตัวลงในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่สองในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ แต่ก็ยังเป็นพรรคที่มีผู้แทนใน "โลกสภา" เป็นจำนวนมาก ถึงขนาดที่ไม่อาจเรียกได้ว่ามีพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญแม้แต่พรรคเดียว อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งในรัฐ Kerala ซึ่งอยู่ตอนใต้สุดของประเทศอินเดียในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ นี้ ปรากฏว่า ผู้สมัครจากพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับเลือกตั้งถึง ๖๐ คน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากที่สุดในรัฐ และเมื่อได้รับความร่วมมือจากผู้สมัครพรรคอิสระอีก ๕ คน พรรคคอมมิวนิสต์จึงได้เข้าจัดตั้งรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในระดับรัฐของประเทศเสรีประชาธิปไตยอินเดียได้เป็นครั้งแรกในปีนี้ การที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้รับความสนับสนุนเช่นนี้ ส่วนใหญ่ก็มีเหตุผลเนื่องมาจากความไม่พอใจของประชาชน ในการที่รัฐบาลกลางไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพและความนิยมในนโยบายของคอมมิวนิสต์ ที่จะทำให้ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสังคมมากขึ้น อาจเรียกได้ว่าเป็นโชคของอินเดียอย่างหนึ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์เหล่านี้ขาดความกลมเกลียวสามัคคีและรวมตัวกันไม่ติด เนื่องจากบางพรรคก็สนับสนุนนโยบายของสหภาพโซเวียต และบางพรรคก็สนับสนุนจีนคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์ได้ประสบชัยชนะที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง ในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ เมื่อผู้สมัครจากพรรคตนและพรรคอื่นซึ่งเป็นพรรคฝ่ายซ้าย ได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมาก ในรัฐเบงกอลตะวันตก และให้เข้าเป็นรัฐบาลในรัฐนี้ แต่อีกไม่กี่เดือน หลังจากนั้นรัฐบาลกลางก็ได้สั่งยุบรัฐบาลในรัฐเบงกอลตะวันตกนี้ และได้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ในปลายปี แต่ผลกลับปรากฏว่าผู้สมัครพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนเพิ่มมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และได้เป็นรัฐบาลของรัฐเบงกอลตะวันตกอีก นอกจากนี้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ นี้ พรรค Indian National Congress ได้สูญเสียที่นั่งใน "โลกสภา" ไปเกือบ ๑๐๐ ที่นั่ง และยังสามารถรักษาสถานะความเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมากในโลกสภาอย่างหวุดหวิดที่สุด นอกจากนั้นก็ยังต้องสูญเสียความเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมากในสมานิติบัญญัติของรัฐต่าง ๆ ใน ๘ รัฐจาก ๑๖ รัฐ สถานการณ์เช่นนี้บ่งชี้ให้เห็นว่า บรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปัจจุบันนี้ประกอบด้วยคนรุ่นใหม่ซึ่งไม่ใช่ผู้ที่เคยชินชมพรรค Indian National Congress ที่เป็นองค์การช่วยกอบกู้อิสรภาพของตน

ขึ้นมา ตรงกันข้ามบุคคลเหล่านี้ไม่พอใจที่รัฐบาลพรรค Congress Party ไม่สามารถแก้ไข
 ปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศและไม่มีความเจริญก้าวหน้าและอยู่ที่กินดีมาสู่ประชาชนได้
 โดยมีประสิทธิภาพเพราะนโยบายพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยให้พรรคเหล่านี้ได้รับ
 เลือกตั้งล้วนเป็นเรื่องการโจมตีรัฐบาลในเรื่องการขาดแคลนอาหาร ความแตกต่างของ
 ภาษาในอินเดียเหล่านี้เป็นต้น ในพรรค Congress Party เอง ก็มีการแตกแยกกันระหว่าง
 ผู้นำรุ่นใหม่และผู้นำรุ่นเก่า เช่น กลุ่มของนางอินทรีรา คานธี และกลุ่มนาย Nijalinggappa
 ประธานพรรค และนาย Morarji Desai รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 การคลัง ผู้ซึ่งก็เคยเป็นผู้ที่แข่งขันกับนางอินทรีรา คานธี ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาแล้ว
 ความขัดแย้งระหว่างสองกลุ่มนี้ได้ปะทุตัวขึ้นเมื่อ Dr. Zakir Husain ประธานาธิบดีอินเดีย
 สิ้นชีวิตลงเมื่อเดือนพฤษภาคมที่แล้ว และบรรดาผู้นำของกลุ่มนาย Desai ได้สนับสนุน
 นาย Sanjiva Reddy ให้เข้าดำรงตำแหน่งนี้สืบแทน Dr. Husain ต่อไป ในขณะที่นายก-
 รัฐมนตรีและผู้สนับสนุนฝ่ายตนเห็นว่าควรสนับสนุนนาย V.V. Giri ในที่สุดที่ประชุมพรรค
 Congress Party ก็ได้มีมติให้สนับสนุนนาย Reddy นายกรัฐมนตรี อินทรีรา คานธี ถือว่า
 เป็นการสบประมาทโดยตรง จึงได้ตัดสินใจสนับสนุนให้นาย Giri เข้าสมัครรับเลือกตั้งใน
 ฐานะผู้ไม่สังกัดพรรคใด นอกจากนั้น นางคานธีก็ยังได้สั่งปลดนาย Desai จากตำแหน่งรอง
 นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ฝ่ายพวกหัวเก่าได้พยายามต่อสู้ต่อไป
 โดยอ้างถึงระเบียบวินัยของพรรค และขอให้สมาชิกลงคะแนนเสียงให้แก่ นาย Reddy นาง
 อินทรีรา คานธี ไม่ได้กล่าวโต้แย้งในข้อนี้ แต่ได้ขอร้องให้สมาชิกพรรคออกเสียงเลือกตั้ง
 โดยอาศัยมโนธรรม (vote of conscience) ในที่สุดผลการเลือกตั้งปรากฏว่านาย Giri ผู้ซึ่ง
 นางอินทรีรา คานธี สนับสนุนได้รับชัยชนะ นาย Nijalinggappa ได้พยายามต่อสู้ต่อไปด้วย
 การออกมติจากคณะกรรมการบริหารของพรรคให้ขับนางอินทรีรา คานธี และรัฐมนตรีคู่ใจ
 บางคนออกจากพรรค ในที่สุด นางอินทรีรา คานธี ได้เรียกประชุมสมาชิกสังกัดพรรค
 Congress Party ทั้งใน "ราชสภา" และ "โลกสภา" เพื่อชี้ขาดว่าจะเลือกบุคคลใดเป็น
 หัวหน้าพรรคต่อไป ผลการลงคะแนนปรากฏว่านางอินทรีรา คานธี ได้รับเสียงสนับสนุนถึง
 ๓๓๐ เสียงใน ๔๓๒ เสียง และในที่สุดนาย Nijalinggappa ก็ต้องหลุดพ้นจากตำแหน่ง

ประธานพรรค นอกจากนั้นนางอินทรา คานธี ก็ได้ปลดรัฐมนตรีซึ่งมีความโอนเอียงมาเข้ากับฝ่ายหัวเก่าของพรรคด้วยอีก ๔ นาย

๒. การลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจนโยบายต่างประเทศของอินเดีย

ผลจากการแย่งชิงอำนาจในพรรคครั้งนี้ นางอินทรา คานธี ได้เป็นผู้ประสพชัยชนะในที่สุด แต่ก็ได้ทำให้พรรคเกิดความแตกแยกอย่างยากที่จะประสานได้สนิทเหมือนเดิม พรรค Congress Party เกือบจะไม่มีเสียงข้างมากในโลกสภาอยู่แล้ว แต่กลับต้องมาประสบปัญหาความแตกแยกเช่นนี้อีก

ในระยะนี้บังเอิญพ้องกับการประชุมกลุ่มประเทศมุสลิมที่กรุงราบัท (Rabat) ในประเทศมอร็อกโก ซึ่งรัฐบาลอินเดียต้องได้รับความอับอายขายหน้าและเสียเกียรติภูมิของประเทศเป็นอย่างมากเนื่องจากการประชุมครั้งนี้ ผู้แทนอินเดียซึ่งได้เดินทางไปร่วมประชุมได้ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วมประชุมในวันสุดท้ายเนื่องจากปากีสถานได้ขู่ว่าจะเดินออกจากที่ประชุมหากอินเดียได้เข้าร่วมด้วย เนื่องจากคณะผู้แทนอินเดียมิได้เป็นชาวมุสลิมทั้งหมด และนอกจากนั้นคณะผู้แทนนี้ก็เป็นผู้แทนของชุมชนมุสลิมในอินเดียเท่านั้น แต่ไม่ใช่ผู้แทนประเทศมุสลิม เรื่องนี้ได้กลายเป็นเรื่องใหญ่และได้ถูกนำเข้าสู่รัฐสภาเพื่อการลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ผลการลงคะแนนปรากฏว่ารัฐบาลอินเดียได้รับชัยชนะ ๓๐๖ ต่อ ๑๐๔ เสียง แต่ทั้งนี้ก็ด้วยเสียงสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคอิสระ ในขณะที่สมาชิกพรรค Congress Party กลุ่มนาย Nijalinggappa และนาย Desai เองออกเสียงไม่ไว้วางใจรัฐบาล

ผลสะท้อนจากการประชุมกลุ่มประเทศมุสลิมที่กรุงราบัทนี้ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างอินเดียกับประเทศกลุ่มอาหรับ ซึ่งเคยราบรื่นสนิทสนมกันเสมอมา เกิดความตึงเครียดถึงขนาดมีการถอนเอกอัครราชทูตอินเดียประจำมอร็อกโกและจอร์แดน ก่อนหน้านั้นอินเดียมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับกลุ่มอาหรับอยู่เสมอเนื่องจากอินเดียเล็งเห็นว่า ประเทศเหล่านี้เป็นประเทศมุสลิม หากไม่เป็นมิตรเข้าไว้และหันไปใกล้ชิดกับปากีสถาน ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมด้วยกัน ก็จะเป็นอันตรายกับอินเดีย นอกจากนั้นผลการออกเสียงไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งนี้ก็ได้บ่งให้เห็นว่าแต่เนิ่นๆต่อไป ในการออก

เสียงในรัฐสภาอินเดีย นางอินทรา คานธี จะต้องอาศัยเสียงสนับสนุน จากพรรคคอมมิวนิสต์ และพรรคอิสระเป็นสำคัญ ซึ่งก็สะท้อนต่อไปให้เห็นว่า นางอินทรา คานธี จะต้องดำเนินนโยบายที่จะเรียกเสียงสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคอิสระมากขึ้น

๓. การโอนธนาคารเข้าเป็นของรัฐ

ในระหว่างที่เกิดการแย่งชิงอำนาจขึ้นในพรรค Congress นั้น นางอินทรา คานธี ก็ได้ประกาศการโอนธนาคาร ๑๔ ธนาคารเข้าเป็นของรัฐ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และนักสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก การกระทำครั้งนี้ทำให้รัฐบาลได้เข้าควบคุมร้อยละ ๘๕ ของเงินฝากธนาคารทั้งหมดในประเทศอินเดีย นางอินทรา คานธี ให้เหตุผลของการโอนธนาคารเหล่านี้เข้าเป็นของชาติจะทำให้มีเครดิตเพิ่มมากขึ้นสำหรับผู้ต้องการลงทุนแต่ไม่มีทุนทรัพย์ และจะได้นำเงินไปใช้ทำประโยชน์ในเขตชนบท และดินแดนที่ไม่ได้รับความสนใจมาแต่ก่อน นอกจากนี้ นางคานธี ยังได้กล่าวด้วยว่า รัฐบาลจะได้ประกาศโครงการอื่น ๆ ในรูปนี้ เช่น การวางข้อบังคับในการถือกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินในเมืองใหญ่ และ การ เข้าควบคุม การค้าเกี่ยวกับ สินค้าออก และ สินค้าเข้าเป็นต้นสรุปแล้ว นางอินทรา คานธี ได้ประสบผลสำเร็จในการแสดงตนว่าเป็นผู้ที่ต่อสู้เพื่อยกระดับฐานะของประชาชนที่ยากจน และไม่เป็นที่น่าสงสัยเลย นางคานธีจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในรูปสังคมนิยมเช่นนี้ต่อไปตราบเท่าที่ยังมีอำนาจอยู่

จากเหตุการณ์ในรอบปีที่ผ่านมาของอินเดีย จะเห็นได้ว่าพรรครัฐบาลกำลังมีสถานะไม่มั่นคงนัก เนื่องจากการแตกแยกภายในและการต้องอาศัยเสียงสนับสนุน จากพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคอิสระ แต่อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีก็ได้มีโอกาสสลับพวกหัวเก่าออกจากพรรคและเห็นความจำเป็นที่จะให้พรรค Congress Party ได้กู้คืนคะแนนนิยมด้วยการเสนอโครงการเศรษฐกิจใหม่ ๆ ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เท่ากับว่าอินเดียจะดำเนินนโยบายแบบสังคมนิยมมากยิ่งขึ้น แต่จะเอนเอียงไปทางซ้ายแค่ไหนเพียงไรนั้นยังเป็นสิ่งที่จะต้องคอยเฝ้าดูกันต่อไป.

ปากีสถาน

เช่นเดียวกับประเทศอินเดีย ประเทศปากีสถานได้ถือกำเนิดเป็นรัฐเอกราชเมื่อ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ เป็นต้นมา และมีดินแดนแบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือ ปากีสถานตะวันออกและปากีสถานตะวันตก ซึ่งอยู่ห่างกันกว่า ๑,๐๐๐ ไมล์ โดยมีประเทศอินเดียคั่นกลาง เหตุที่ปากีสถานมีลักษณะแปลกประหลาดเป็นพิเศษเช่นนี้ก็เนื่องจากผู้นำของศาสนาอิสลามและฮินดูได้แบ่งแยกดินแดนอินเดียของอังกฤษออกเป็น ๒ ประเทศโดยอาศัยข้ออ้างทางศาสนาเป็นหลัก แต่ก็มิได้หมายความว่าปัจจุบันนี้จะไม่มีการมีชาวฮินดูอยู่ในประเทศปากีสถาน หรือไม่มีชาวมุสลิมในประเทศอินเดียเลย ตรงกันข้ามในประเทศอินเดียก็ยังคงมีประชาชนซึ่งถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมาก และในทำนองเดียวกันในประเทศปากีสถานก็ยังมีชาวฮินดูอาศัยอยู่อีกไม่ใช่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยก่อนการแบ่งแยกดินแดนอินเดียของอังกฤษออกเป็น ๒ ประเทศนั้นก็มีการอพยพโยกย้ายโดยบุคคลเปล่าปะปนกันไป บางแห่งอาจมีชาวฮินดูเป็นจำนวนมากกว่า บางแห่งก็มีมุสลิมมากกว่า เช่นนี้เป็นต้น และก็มีเรื่องระหองระแหงขัดใจกันประปรายตลอดมา เมื่อเกิดการแบ่งแยกประเทศ เหตุขัดใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ได้ทวีความรุนแรงขึ้นจนเป็นการขัดแย้งระหว่างชุมชนและได้เกิดการประท้วงประท้วงกัน ทำให้ชาวฮินดูและมุสลิมต่างก็พากันอพยพเข้า ประเทศอินเดียและปากีสถานกันเป็นจำนวนมาก แต่ถึงกระนั้นก็มีชาวฮินดูและมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่อาจเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ มีงานทำ มีเรื่องสวนไร่นาในถิ่นที่ตนเคยอาศัยอยู่มาก ชำนาญแล้ว จึงไม่คิดจะโยกย้ายไปไหนอีก สำหรับปากีสถาน การแบ่งแยกประเทศก็ได้ทำให้รัฐบาลประสบปัญหาสำคัญในระยะแรกเริ่มเช่นเดียวกับในประเทศอินเดีย คือ ปัญหาเรื่องการจัดระบบรูปการปกครองใหม่ ปัญหาผู้คนที่อพยพเข้ามาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณพรมแดน นอกจากนั้นรัฐบาลปากีสถานก็ต้องแก้ปัญหาที่ว่าในดินแดนที่ตนได้รับมานั้นเกือบจะไม่มีเมืองใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางคมนาคมเหลืออยู่เลย และบรรดาข้าราชการที่มีประสบการณ์ก็มีจำนวนน้อย เนื่องจากในสมัยที่อังกฤษยังปกครองดินแดนที่เป็นอินเดียและปากีสถานอยู่นั้น ข้าราชการในระดับกลางและระดับสูงที่อังกฤษได้ฝึกสร้างไว้ ส่วนใหญ่

เป็นชาวฮินดู อย่างไรก็ตามด้วยความสามารถของนาย Mohammed Ali Jinnah ผู้นำของ
ของชาวมุสลิมมาตั้งแต่ก่อนกำเนิดรัฐปากีสถาน ประเทศจึงได้ผ่านมรสุมต่าง ๆ มาได้ และ
หลังจากที่นาย Jinnah ได้เสียชีวิตลงในปลายปี ค.ศ. ๑๙๔๘ ปากีสถานก็ยังไม่มียุทธศาสตร์
เป็นที่เคารพเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปเช่นนาย Jinnah อีกจนกระทั่ง
ทุกวันนี้

การปกครอง

เดิมประเทศปากีสถานแบ่งการปกครองออกเป็นรัฐ ๆ แต่ละรัฐมีหน่วยบริหาร
และนิติบัญญัติแยกออกจากกัน ในปากีสถานตะวันตกมีพลเมืองประมาณ ๕๐ ล้าน
คน แบ่งระบบการปกครองออกเป็นจังหวัดต่าง ๆ มีผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากรัฐบาล
กลาง นอกจากนี้ยังมีรัฐอื่น ๆ อีก ซึ่งในจำนวนนี้มีบางรัฐซึ่งมีเจ้าครองนครเป็นผู้
ปกครอง ส่วนปากีสถานตะวันออกมีพลเมือง ๗๐ ล้านคน แต่ระบบการปกครองคือ
เป็นจังหวัดเดียว ซึ่งเรื่องนี้ยังความไม่พอใจแก่ชาวปากีสถานตะวันออกเป็นอย่างมาก และ
ได้มีการเรียกร้องที่จะแยกตนเองออกจากปากีสถานตะวันตก หรือมิฉะนั้นก็ให้ใช้วิธีเลือก
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอาศัยจำนวนพลเมืองเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ ในการร่างรัฐ
ธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๖ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแบ่งแยกปากีสถานตะวันออก
ไปเป็นอิสระ รัฐบาลกลางจึงได้กำหนดรูปการปกครองของปากีสถานให้เหลือเพียง ๒ ส่วน
คือ ปากีสถานตะวันตกและปากีสถานตะวันออก และมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว
ปัญหาระหว่างปากีสถานตะวันตกและตะวันออกนี้เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน เนื่องจากถึงแม้
ประชาชนของทั้งสองส่วนเป็นชาวมุสลิมเช่นเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันอยู่มากใน
เรื่องความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและภาษา ชาวปากีสถานตะวันออกมีประชาชนมากกว่า
ปากีสถานตะวันตก และโดยส่วนรวมแล้วยากจนกว่าและเกือบจะไม่มีอุตสาหกรรมที่สำคัญ
เลย ชาวปากีสถานตะวันออกต้องการให้รัฐบาลให้ความสนใจในการพัฒนาดินแดนของตน
ให้เจริญเท่าเทียมกับปากีสถานตะวันตก แต่รัฐบาลกลางก็มักย้ำว่าปากีสถานตะวันตกมีความ
เหมาะสมกว่าที่จะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรม ความ
เห็นที่แตกต่างกันเช่นนี้ทำให้ชาวเบงกอลตะวันออก หรือ ชาวปากีสถาน ตะวัน ออก เหล่านี้

เรียกร้องให้รัฐบาลกลางมอบอำนาจต่าง ๆ ให้ตนมากขึ้นเพื่อที่จะได้ช่วยตัวเอง และดำเนินการในสิ่งซึ่งรัฐบาลกลางไม่พร้อมที่จะกระทำ ปัญหาระหว่างปากีสถานตะวันตกและตะวันออกที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือภาษาประจำชาติ ร้อยละ ๕๕ ของพลเมืองในปากีสถานใช้ภาษาเบงกอล (ปากีสถานตะวันออก) ในขณะที่เพียงร้อยละ ๒๘ ใช้ภาษาปัญจาบ และร้อยละ ๗ ใช้ภาษาอูรดู (ปากีสถานตะวันตก) ภาษาเบงกอลมีรากฐานมาจากภาษาสันสกฤตภาษาปัญจาบ และอูรดูมีรากฐานมาจากภาษาเปอร์เซีย ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๔๘ ภาษาของชาวมุสลิมทั่วไปก็คือภาษาอูรดู และเป็นภาษาที่คนส่วนใหญ่ทั่วไปเข้าใจ ภาษาเบงกอลตะวันออกมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาของเบงกอลตะวันตก ในอินเดีย และวัฒนธรรมของชาวเบงกอลก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนายินดูเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลกลางจึงเห็นว่าถ้าให้ใช้ภาษาเบงกอลเป็นภาษาประจำชาติก็จะเป็นอันตรายต่อศาสนาอิสลาม และในที่สุดจะเป็นการทำให้ขาดความสามัคคีในชาติอีกด้วย ความไม่พอใจและความแตกต่างดังที่ได้อธิบายแล้วได้ทำให้ชาวปากีสถานตะวันออกได้พยายาม ดำเนิน การ เพื่อให้ตนมีส่วนมีเสียงและได้รับผลประโยชน์จากการปกครองมากขึ้น ด้วยเหตุนี้อิทธิพลของพรรค Muslim League จึงได้ลดลงอย่างรวดเร็วในปากีสถานตะวันออก ในการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นในปากีสถานตะวันออก เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๔ พรรค Muslim League ได้รับเลือกเพียง ๑๐ ที่นั่งจาก ๓๐๙ ที่นั่ง ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านซึ่งรวมตัวกันขึ้นเป็นพรรค United Front และมีนโยบายแยกปากีสถานตะวันออกจากปากีสถานตะวันตกได้รับเลือกตั้งถึง ๒๓๓ ที่นั่ง ข้อเรียกร้องสำคัญ ๆ ซึ่งชาวปากีสถานตะวันออกส่วนใหญ่สนับสนุนก็คือ

๑. ให้ตั้งรัฐบาลระหว่างปากีสถานตะวันออกกับตะวันตกในรูปสหพันธ์รัฐ
๒. ให้รัฐบาลกลางมีหน้าที่เพียงดำเนินนโยบายต่างประเทศและป้องกันประเทศ
๓. ให้ยกเลิกนำรายได้จากปากีสถานตะวันออกไปสู่ตะวันตก
๔. ให้รัฐบาลกลางมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่ายจากภาษีรายได้ของรัฐทั้งสอง แต่ไม่มีอำนาจเก็บภาษี

๕. ให้แต่ละรัฐมีอำนาจทำสัญญาการค้ากับต่างประเทศได้ และมีอำนาจได้รับผลประโยชน์นี้

๖. ให้แต่ละรัฐมีกองกำลังหรือลักษณะคล้ายกองกำลังเพื่อป้องกันตนเอง

ข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้ได้ทำให้ผู้นำทางการเมืองของปากีสถานตะวันออกถูกจับไปหลายคนในข้อหาต้องการแบ่งแยกดินแดน และเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๖๘ นี้เองรัฐบาลปากีสถานก็ได้จับกุมผู้วางแผนแยกดินแดนปากีสถานตะวันออกรวม ๒๘ คน ซึ่งมีทั้งข้าราชการทหารและพลเรือน นักการเมืองฝ่ายค้านรวมอยู่ด้วย

ตั้งแต่ นาย Jinnah สิ้นชีวิตลง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของปากีสถานก็ได้ล้มลุกคลุกคลานเรื่อยมา มีการประกาศกฎอัยการศึก เลิกใช้รัฐธรรมนูญ ยุบสภาอยู่เสมอ ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ เป็นปีที่ปากีสถานประสบความยุ่งเหยิงที่สุดทางการเมือง ในที่สุดในวันที่ ๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๘ ประธานาธิบดี พลตรี Iskander Mirza ได้ประกาศกฎอัยการศึกทั่วปากีสถาน ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และสภาผู้แทน ล้มเลิกพรรคการเมืองทั้งหมด และได้แต่งตั้งให้พลเอก Mohammed Ayub Khan เป็นผู้ดำเนินการตามกฎอัยการศึกแต่ผู้เดียว นายพล Ayub Khan ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของตนให้ชื่อว่า Basic Democracy เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๒ และได้ครอบครองอำนาจต่อมาเป็นเวลารวมทั้งสิ้น ๑๑ ปี ก็หมดอำนาจลงเนื่องจากรัฐบาลไม่ได้รับความพอใจจากประชาชน ซึ่งเห็นว่ามีการฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่ทั่วไปในวงกว้าง รัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตย แต่อาศัยรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องช่วยกุมอำนาจการปกครอง หนังสือพิมพ์ไม่มีเสรีภาพและประชาชนปากีสถานระหว่างตะวันออกและตะวันตกมีความเหลื่อมล้ำค่าสูงกัน นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการที่นายพล Ayub Khan ต้องหมดอำนาจลงก็คือ พวกนักศึกษาซึ่งไม่พอใจเรื่องที่รัฐบาลได้จำกัดสิทธิความเคลื่อนไหวทางการเมืองของตน เก็บค่าเล่าเรียนสูง และได้ทำการเดินขบวนประท้วงรัฐบาล เหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะจนในที่สุดประธานาธิบดี Ayub Khan ต้องลาออกจากตำแหน่ง และมอบให้นายพล Yahya Khan เข้ามาเป็นผู้รักษาการตามกฎอัยการศึกในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๙

นโยบายต่างประเทศ

๑. ความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก

ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ปากีสถานจึงมีความสัมพันธ์อันดีกับอังกฤษ และยังเป็นสมาชิกประเทศในเครือจักรภพอังกฤษด้วย แต่ปากีสถานต้องประสบความผิดหวังในการที่ได้หวังไว้ว่า จักรภพ อังกฤษคงจะสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันได้ ปากีสถานเคยเสนอปัญหาแคชเมียร์ให้ที่ประชุมประเทศเครือจักรภพพิจารณา แต่ประเทศสมาชิกพยายามบ่ายเบี่ยงหลีกเลี่ยงไม่ยอมให้นำปัญหานี้เข้าที่ประชุม เพราะเกรงจะมีการขัดแย้งกันในที่ประชุมระดับนายกรัฐมนตรี ของ ประเทศใน เครือจักรภพ อังกฤษเองก็ไม่เห็นด้วยที่จะนำปัญหานี้เข้าสู่ที่ประชุม ปากีสถานได้หมดความสนใจต่อประเทศอังกฤษและเครือจักรภพลง แต่ก็ไม่ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไป ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้อินเดียแสวงหาผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียวในที่ประชุมประเทศเครือจักรภพ นอกจากนี้ ปากีสถานยังหวังประโยชน์ในทางเศรษฐกิจการค้าจากประเทศเครือจักรภพด้วย

เมื่อไม่พอใจประเทศในเครือจักรภพปากีสถานจึงหันมาเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากประเทศมุสลิมเท่าใดนัก เพราะประเทศเหล่านั้นกำลังสนใจในนโยบายเป็นกลาง การต่อต้านจักรวรรดินิยมโดยเฉพาะประเทศอียิปต์และอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศมุสลิมก็มีความสนใจในนโยบาย เป็นกลางของ อินเดียมากกว่านโยบายของปากีสถาน เมื่อประเทศมุสลิมไม่สนใจนโยบายของปากีสถาน ๆ จึงหันมาเสริมสร้างมิตรภาพกับสหรัฐและประเทศฝ่ายตะวันตกมากขึ้น และในปี ค.ศ. ๑๙๕๔ นั้นเอง ปากีสถานได้ลงนามในสนธิสัญญาเพื่อความมั่นคงร่วมกันกับสหรัฐ และในปีเดียวกันนั้นก็ได้ร่วมลงนามเป็นภาคีสถิติสัญญาซีโต้ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาแบกแดดและเซนโตอีก็

การที่ปากีสถานเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาทั้งสองก็เพื่อหวัง จะได้มิตร ประเทศไว้ช่วยเหลือเมื่อถูกอินเดียหรือประเทศอื่นรุกราน แต่แล้วปากีสถานต้องประสบความผิดหวังในครั้งที่ทำสงครามกับอินเดีย เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๕ สหรัฐได้งดให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเศรษฐกิจและทางทหารแก่ปากีสถานและอินเดีย ซึ่งเรื่องนี้ปากีสถานเป็นเค็ดอกเป็นเค้น

มาก และนับแต่นั้นมาสัมพันธภาพระหว่างปากีสถานกับสหรัฐต้องเสื่อมทรามลง อย่างไรก็ดีจากการมาเยือนของนายวิลเลียม โรเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐ เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ และการที่ประธานาธิบดีนิกสันได้มาเยือนปากีสถานอีกในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ ก็ได้ทำให้สัมพันธภาพระหว่างประเทศทั้งสองกลับฟื้นคืนดีขึ้นอีก

๒. ความสัมพันธ์กับประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศใหม่ของปากีสถาน โดยปากีสถานได้เริ่มพิจารณานโยบายต่างประเทศของตนว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ และคำริที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นอิสระไม่เข้ากับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด เหตุที่มีการพิจารณาเช่นนี้ก็เพราะว่าขณะที่ปากีสถานถือนโยบายสนับสนุนฝ่ายตะวันตกอยู่นั้น ปากีสถานได้เฝ้ามองดูความเป็นกลางของอินเดียอย่างใกล้ชิดและเห็นว่าความเป็นกลาง ของอินเดียนั้นได้รับประโยชน์ทั้งจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายตะวันตก ประเทศฝ่ายตะวันตกไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ปากีสถานในกรณีพิพาทแคชเมียร์และ ปัญหาชายแดน อันกับอินเดียได้นอกจากนั้นปากีสถานยังถูกโจมตีจาก กลุ่ม ประเทศ คอมมิวนิสต์ และ ประเทศ เป็น กลางใน เอเชียและแอฟริกา โดยเฉพาะประเทศมุสลิมบางประเทศ เช่น อินโดนีเซียและสหสาธารณรัฐอาหรับได้แสดงความไม่พอใจปากีสถานอย่างออกหน้าออกตาที่ทำตัวเป็นลูกสมุนจักรวรรดินิยมอเมริกา และได้พากันหันไปนิยมสนิทสนมกับอินเดียที่ดำเนินนโยบายเป็นกลาง ดังนั้น ปากีสถานจึงเริ่มเปลี่ยนท่าทีที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศใหม่เป็นอิสระจากฝ่ายตะวันตก โดยในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ นั้นเองปากีสถานได้ลงนามสัญญาค้าขายกับสหภาพโซเวียตเป็นครั้งแรก และในปีเดียวกันนั้น นายกรัฐมนตรีปากีสถานได้เดินทางไปเยือนปักกิ่ง และต่อมาในปลายปี นายจูเอนไลได้เดินทางมาเยือนปากีสถานเป็นการตอบแทน

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ และ ๑๙๕๙ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในสหรัฐว่า สหรัฐให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ปากีสถานมากเกินไป ทำให้อินเดียต้องใช้จ่ายเงินในการพัฒนาประเทศไปซื้ออาวุธเพื่อป้องกันกรโจมตีจากปากีสถาน และในขณะเดียวกันในวงการของปากีสถานได้พากันวิตกว่า สหรัฐให้ความสนใจและช่วยเหลืออินเดียมากกว่าปากีสถานซึ่งเป็น

พันธมิตรของตน ปากีสถานจึงมีที่ท่าจะหันไปหาจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้น โดยที่ปากีสถาน เห็นว่าการดำเนินท่าทีเช่นนั้น จะทำให้สหรัฐโอนอ่อนผ่อนตามคำเรียกร้องของ ปากีสถาน มากขึ้น หรืออาจจะเป็น เพราะ ปากีสถาน หวัง เป็น พันมิตร กับจีน คอมมิวนิสต์ แทนที่ อินเดียก็ได้ เพราะระยะนั้นจีนคอมมิวนิสต์กับอินเดียเริ่มไม่ลงรอยกัน และเป็นระยะก่อน ที่จีนคอมมิวนิสต์จะโจมตีอินเดียในปี ค.ศ. ๑๙๖๒

ปากีสถานเคยเสนอต่อจีนคอมมิวนิสต์ ที่จะทำ สัญญา บั๊กบัน เขตแดน ระหว่างกัน ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ จีนคอมมิวนิสต์ได้ตอบตกลงที่จะเปิดเจรจากันเพื่อสำรวจบั๊กบัน เขตแดนแคว้นซินเกียงของจีนกับแคว้นแคชเมียร์ส่วนที่ปากีสถานยึดครองอยู่ โดยจะบั๊กบัน กันไว้ชั่วคราวก่อน เมื่อปัญหาแคชเมียร์ตกลงกันกับอินเดียได้เรียบร้อยแล้วก็ทำสัญญา เป็นการถาวรต่อไป

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๒ จีนคอมมิวนิสต์เปิดการโจมตีอินเดียแถบแคว้นลาดัก และดินแดนค่านตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศฝ่ายตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐกับอังกฤษ ได้ส่งอาวุธมาให้อินเดียเพื่อต่อต้านการรุกรานของจีนคอมมิวนิสต์ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองแก่ ปากีสถานเป็นอย่างมาก ปากีสถานกล่าวหาว่าแท้ที่จริงแล้วหาได้มีการรุกรานจากจีนคอมมิวนิสต์ไม่ อินเดียใช้กรณีพิพาทกับจีนคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือ เพื่อที่จะได้อาวุธมา โจมตีปากีสถานในวันหนึ่งข้างหน้า ในการอภิปรายในรัฐสภา รัฐมนตรีต่างประเทศ ปากีสถานกล่าวว่า ปากีสถานจะไม่รือร้อที่จะถอนตัวออกจากซีโต้และเซนโต้ เมื่อเห็นว่ องค์การทั้งสองไม่มีประโยชน์อะไรต่อปากีสถาน

ผู้แทนอังกฤษและสหรัฐได้พยายามหา ทาง ประนี ประนอม ระหว่างปากีสถานกับ อินเดียโดยสามารถให้ทั้งสองประเทศร่วมเจรจากันในปัญหาแคชเมียร์ ได้เมื่อต้นปี ค.ศ. ๑๙๖๓ โดยประเทศทั้งสองหวังจะให้อินเดียกับปากีสถานร่วมมือกันต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์ แต่การ เสร็จจากปัญหาแคชเมียร์ต้องล้มเหลวลงโดยสิ้นเชิง ทั้งอินเดียและปากีสถานไม่สามารถตกลง กันได้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๓ นั้นเอง ปากีสถานจึงลงนามสนธิสัญญาเรื่องเขตแดน กับจีนคอมมิวนิสต์

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับปากีสถานได้กระชับ แน่นแฟ้น ยิ่งขึ้นใน สมัยที่นาย Ali Bhutto เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นบุคคลแรกที่ได้

นำปากีสถานเข้าไปใกล้ชิดกับจีนคอมมิวนิสต์ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๖๓ ปากีสถานได้ตกลงทำสัญญาการbinพาณิชย์กับจีนคอมมิวนิสต์ และภายในปีเดียวกันนี้ปากีสถานได้ทำสัญญาการbinกับสหภาพโซเวียตด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการทำสัญญาการค้ากับโซเวียต ฮังการี โปแลนด์ และเชโกสโลวาเกีย เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ปอ และแร่ กับซีเมนต์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ กับประเทศเหล่านั้นด้วย

ภายหลังการสู้รบระหว่างอินเดียกับปากีสถานเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๕ สหรัฐได้ส่งอาวุธให้แก่ปากีสถานชั่วคราว จีนคอมมิวนิสต์ได้ถือโอกาสนี้ให้ความช่วยเหลือส่งอาวุธให้แก่ปากีสถานแทนที่สหรัฐ

สัมพันธภาพระหว่างปากีสถานกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในระยะหลัง ๆ นี้ได้ดำเนินไปอย่างสนิทสนมโดยเฉพาะกับจีนคอมมิวนิสต์ ถึงกับได้เริ่มมีการสร้างทางหลวงสาย Karakoram เชื่อมดินแดนใต้ปกครองของปากีสถานในแคชเมียร์กับมณฑลซินเจียงของจีนคอมมิวนิสต์ในปีที่แล้ว ซึ่งอินเดียก็ได้ยื่นคำประท้วงต่อทั้งสองประเทศอย่างรุนแรง การที่ปากีสถานดำเนินนโยบายเช่นนี้มีได้หมายความว่า ปากีสถานจะ ตีตัว ออก ห่าง จากฝ่ายตะวันตกไปเลยก็หาไม่ แต่เป็นการตอบรับกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น ปากีสถานเริ่มเห็นว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนโดยพึ่งพามหาอำนาจตะวันตกมากเกินไปทำให้ตนไม่ได้รับผลประโยชน์เต็มที่ ปากีสถานมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะต้องดำรงคุลย์อำนาจของอินเดียไว้ และมหาอำนาจตะวันตกก็อยู่ในฐานะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เนื่องจากมีความจำเป็นต้องรักษาน้ำใจและความสัมพันธ์กับอินเดียไว้ เมื่อพึ่งมหาอำนาจตะวันตกไม่ได้ วิถีทางที่ดีที่สุดก็คือการดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระกับตนและตีกับทุกฝ่าย การที่ปากีสถานหันไปสนิทสนมกับจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นศัตรูของอินเดียมากขึ้นทำให้ปากีสถานได้รับผลประโยชน์หลายวิถีทางด้วยกัน กล่าวคือในกรณีสงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๕ จีนคอมมิวนิสต์ก็ได้ให้คำประกันกับปากีสถานว่าจะเข้าช่วยเหลือทันทีหากอินเดียรุกรานปากีสถานทางด้านปากีสถาน ตะวันออก ทั้งนี้จากการเปิดเผยของนายอาลี บุคโต นอกจากนี้ สหภาพโซเวียตซึ่งกำลังมีข้อขัดแย้งกับจีนคอมมิวนิสต์ก็ไม่ประสงค์ให้จีนคอมมิวนิสต์เข้ามามีบทบาทสำคัญในปากีสถานมากเกินไป

ไป จึงได้พยายามถ่วงดุลย์อำนาจจีนคอมมิวนิสต์ไว้ด้วยกรรให้ความสนใจและความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ปากีสถานมากขึ้น และผู้นำของทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนการเยือนซึ่งกันและกันบ่อยครั้งขึ้นในระยะหลังนี้ อีกประการหนึ่งการดำเนินนโยบายของปากีสถานในปัจจุบัน ก็ได้ทำให้สถานะของปากีสถานในสายตาของประเทศกลุ่มเป็นกลาง โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาหรับและมุสลิมดีขึ้นเป็นอย่างมาก อินเดียเคยเป็นประเทศที่กลุ่มประเทศเหล่านี้ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมด้วยอย่างชนิดที่เทียบไม่ได้กับปากีสถาน แต่เหตุการณ์ในรอบปีที่แล้ว ในการประชุมสุดยอดของกลุ่มประเทศอิสลามก็เป็นครั้งแรกที่อินเดียได้รับความอับอายทางการเมืองระหว่างประเทศโดยเป็น ผล มาจาก การ กระทำ ของ ประเทศ กลุ่มมุสลิมเหล่านี้โดยมีปากีสถานเป็นหัวเรือใหญ่อยู่เบื้องหลัง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่า ปากีสถานจะดำเนินนโยบายเช่นนี้ต่อไปตราบเท่าที่ตนยังได้รับประโยชน์จากทุกฝ่าย และไม่มีเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองใด ๆ ที่ทำให้สถานการณ์แปรเปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่ในขณะนี้

เหตุการณ์สำคัญในรอบปีที่แล้ว

เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดในปากีสถานในรอบปีที่แล้วก็คือการที่ประธานาธิบดี Ayub Khan หมกอำนาจ และมอบอำนาจการปกครองให้แก่นายพล Yahya Khan ต่อไป เหตุร้ายแรงซึ่งได้ทวีความรุนแรงขึ้นเป็นระยะ จากการเดินขบวนของนักศึกษาจนเป็นการจลาจลรุนแรงไปทั่วทั้ง ประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปากีสถาน ตะวันออกซึ่งมีความไม่พอใจในรัฐบาลกลางอยู่แล้ว เป็นเหตุให้ประธานาธิบดี Ayub Khan ต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของนักศึกษาที่ละน้อย เริ่มตั้งแต่การปลดปล่อยนักโทษการเมืองที่รัฐบาลจับกุมไว้ จนในที่สุดก็ต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง โดยได้มอบอำนาจให้แก่นายพล Yahya Khan เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด และมีอำนาจรักษาการณ์ตามกฎหมายอัยการศึกเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๙

นายพล Yahya Khan สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยในปากีสถานไว้ได้หลังจากที่ได้รับมอบอำนาจ ทั้งนี้ก็เนื่องจากได้กล่าวคำปราศรัยทางวิทยุเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๙ ซึ่งเป็นที่ชื่นชมของประชาชน นักการเมืองนักศึกษาโดยทั่วไปสาระสำคัญของคำปราศรัยดังกล่าวนี้มีว่า

๑. จะอนุญาตให้ประชาชนดำเนิน การ เคลื่อนไหว ทาง การเมือง อย่าง เต็มที่ทั่ว ประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๗๐ เป็นต้นไป
๒. การเลือกตั้งทั่วไปจะกระทำในวันที่ ๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๐
๓. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะอาศัยจำนวนประชากรเป็นหลัก โดย โดยมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้คนหนึ่งเสียง
๔. จะให้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการปกครอง ตนเอง แก่ ปากีสถานตะวันออก และตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคลังและเศรษฐกิจ ตลอดจนความเสมอภาค ระหว่างชาวปากีสถาน

ข้อเสนอทั้ง ๔ ข้อของนายพล Yahya Khan นี้ ถ้าจะพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ปากีสถานกำลังประสบอยู่แล้วก็นับได้ว่าเป็นวิธีกึ่งที่ตรงจุด หรือที่ทันต่อเลยก็ว่าได้ ปัญหาที่มีอยู่แต่เพียงว่านายพล Yahya Khan จะยึดมั่น กับ ข้อเสนอ ของตน เพียงใด ข้อเสนอในข้อ ๓ และข้อ ๔ เป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะหมายถึงว่าจำนวนผู้แทนราษฎรจาก ปากีสถานตะวันออกจะมีเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากมีพลเมืองมากกว่าปากีสถานตะวันตก และ ปากีสถานตะวันออกก็จะได้สิทธิเสรีภาพ อย่างเต็มที่ในการ ปกครอง ตนเอง ใน ด้าน การคลัง และเศรษฐกิจ เหล่านี้ล้วนเป็นคำพูดซึ่งให้หลักกว้าง ๆ แต่ยังไม่ปรากฏรายละเอียดซึ่ง ถ้าเมื่อถึงเวลาแล้วรัฐบาลให้คำอธิบายหรือรายละเอียดไม่ ตรง กับ ความ คิด ของ ประชาชน ปากีสถานก็อาจจะต้องลุกเป็นไฟอีกครั้งหนึ่ง

ในปัจจุบันนี้ นอกจากนายพล Yahya Khan แล้ว ก็ยังมีบุคคลสำคัญทางการเมืองคนอื่น ๆ ที่ควรติดตามดูความเคลื่อนไหวต่อไปก่อนการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ก็คือ นายพลอากาศเอก Aeghar Khan ซึ่งเป็นชาวปากีสถานตะวันออกและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการโค่นอำนาจประธานาธิบดี Ayub Khan นายพลอากาศเอก Nur Khan ซึ่งเป็น รองผู้รักษาการตามกฎอัยการศึกคนที่ ๔ จากนายพล Yahya Khan ในปัจจุบัน นอกจาก นั้นก็ยังมีผู้นำพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่สำคัญอีกคือ

๑. Sheikh Mujir Rahman หัวหน้าพรรคสันนิบาตอะวามิ (Awami League) ซึ่งได้รับความนิยมมากในปากีสถานตะวันออกเนื่องจากเป็นพรรค ที่มี นโยบาย ให้ ปากีสถาน ตะวันออกปกครองตนเอง

๒. Maulana Bashani หัวหน้าพรรค Awami (ปากกิง) เป็นผู้ที่มีหัวรุนแรง นิยมซ้ายจัดเป็นที่นิยมของพวกกรรมกรและชาวนาทั้งในปากีสถานตะวันออก และ ตะวันตก แต่ไม่สู้ได้รับความนิยมจากปัญญาชนและนักธุรกิจตามเสียงกล่าวว่าพรรคนี้ได้รับเงินอุดหนุนจากเงินคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม นาย Bashani มีอายุถึง ๘๖ ปีแล้ว และคงมีบทบาททางการเมืองต่อไปได้อีกไม่นานนัก

๓. นาย Ali Bhutto ซึ่งได้รับการปลดปล่อยในปีที่แล้วจากผลการเดินขบวนของนักศึกษา นาย Bhutto เป็นหัวหน้าพรรคประชาชนฝ่ายซ้าย (Left-Wing People's Party) นาย Bhutto เคยเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของปากีสถาน และถูกปลดจากตำแหน่งเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๕ หลังจากเกิดสงครามกับอินเดีย เนื่องจากมีนโยบายชกกับประธานาธิบดี Ayub Khan นาย Bhutto ผู้ต้องการให้ปากีสถานดำเนินนโยบายรุนแรงกับอินเดีย และในขณะเดียวกันให้หันไปญาติกับคอมมิวนิสต์

พรรค Muslim League ก็เช่นเดียวกับพรรค Indian National Congress ซึ่งกำลังประสบปัญหาเรื่องความนิยม ของประชาชนที่มีต่อ พรรคได้เสื่อมคลายลงสำหรับพรรค Muslim League ซึ่งเคยเป็นพรรครัฐบาลตลอดมานี้จะประสบปัญหาอย่างหนักในปากีสถานตะวันออกซึ่งพรรคเคยแพ้พรรคฝ่าย ค้าน และ พรรค คอมมิวนิสต์ ซึ่งรวม กันเข้า เป็น พรรค United Front อย่างยับเยินมาแล้ว และสถานะของตนในปัจจุบันนี้ก็มิได้ดีขึ้นเท่าไร ด้วยเหตุนี้ เสถียรภาพทางการเมืองของปากีสถานก็ยังเป็นเรื่องที่จะต้องคอยติดตามศึกษากันไปว่าจะต้องล้มลุกคลุกคลานถึงกับต้องประกาศกฎอัยการศึกกันอีกหรือไม่

อนึ่ง จะสังเกตเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาที่เกิดความไม่สงบขึ้นในปากีสถาน ก่อนที่ประธานาธิบดี Ayub Khan จะหมดอำนาจนั้น มิได้มีประเทศภายนอกเข้าไปแทรกแซงแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากปากีสถานดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับประเทศจีน คอมมิวนิสต์ สหภาพโซเวียต และสหรัฐอเมริกา ประเทศเหล่านี้จึงไม่กล้าที่จะเสี่ยงเข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของปากีสถาน ซึ่งก็นับว่าเป็นโชคดี เพราะถ้ามีการแทรกแซงจากประเทศฝ่ายตะวันตกหรือจากฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว เหตุการณ์ในปากีสถานอาจเลวร้ายกว่าที่เกิดขึ้นก็เป็นได้.

ลังกา

ประเทศลังกาเป็นเกาะเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งในเอเชีย มีประชาชนประมาณ ๑๐ ล้านคน ในอดีตเคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปถึง ๓ ชาติเป็น เวลาติดต่อกันนานกว่า ๔๐๐ ปี คือ ประเทศปอร์ตุเกส ฮอลันดา และอังกฤษ ตามลำดับและได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ อาณาจักรลังกาเป็นอาณาจักรของพวกสิงหล ซึ่งอพยพมาจากอินเดียตั้งแต่ประมาณ ๕๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล ภาษาวัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียมาก ในสมัยโบราณลังกาแบ่งเป็น ๓ แคว้นใหญ่ ๆ คือ แคว้นจัฟนา (Jaffna) อยู่ทางเหนือ แคว้นกอร์ (Kotte) ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้และแคว้นแคนดี้ (Kandy) ทางภาคกลาง แต่ละแคว้นมีกษัตริย์แยกปกครองกันเอง ยามใดที่แคว้นใดอ่อนแอ แคว้นที่มีอำนาจแสนยานุภาพก็จะรุกรานทันที นอกจากนี้ ลังกายังแบ่งเป็นแคว้นเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกมากมาย ซึ่งต่างก็มีเจ้าผู้ครองของตนเอง กล่าวโดยสรุป ตั้งแต่สมัยโบราณลังกาก็ได้มีเสถียรภาพทางการเมืองเลยตั้งแต่ได้รับเอกราชลังกามีปัญหาภายในประเทศอยู่หลายประการที่รัฐบาลต้อง หาทางแก้ไขให้สำเร็จ เช่นปัญหาการป้องกันประเทศ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศ ฯลฯ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของลังกาจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ภายในประเทศมาก และในที่สุดนโยบายส่วนใหญ่ก็ได้ออกมาในรูปที่จะช่วยให้ประเทศเล็กและมีปัญหาภายในอยู่มากเช่นตนดำรงอยู่ได้โดยได้รับผลประโยชน์มากที่สุด มากกว่าที่จะเป็นนโยบายที่จะสร้างเสริมกำลังอำนาจให้แก่ตนเอง

ลังกาแม้จะเป็นประเทศเล็ก แต่มีโครงสร้างเป็นพหุสังคม (Heterogeneous Society) คือประกอบด้วย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่ต่างกัน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดเรื่องยุ่งยากแก่ทุกรัฐบาล

กลุ่มเชื้อชาติที่สำคัญของลังกามีดังนี้ คือ

๑. กลุ่มสิงหล มีจำนวนประมาณ ๒ ใน ๓ ของพลเมืองของลังกา สืบเชื้อสายมาจากพวก อินเดีย—อารยัน อพยพมาจากทางภาคเหนือของอินเดีย มีภาษาพูดของตนเองซึ่งมีรากฐานมาจากภาษาสันสกฤต และนับถือศาสนาพุทธ แบ่งออกเป็น ๒ พวก

ย่อย ๆ คือ ชาวสิงหลที่ลุ่ม (Low-country Sinhalese) ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ มีฐานะปานกลางและชาวสิงหลที่ดอน (Highland Sinhalese) ซึ่งเป็นพวกผู้ดีและมีฐานะดี มักเป็นพวกเจ้าของที่ดิน ถือว่าสายเลือดบริสุทธิ์ และมีกฎหมายที่ยึดถือปฏิบัติเอาแบบอย่างมาจากกฎหมายโรมัน

๒. กลุ่มทมิฬ กลุ่มนี้มีจำนวนมากพอใช้ เป็นชนกลุ่มน้อยในลังกาซึ่งทำให้เกิดปัญหายุ่งยากแก่ประเทศมาก พวกทมิฬแบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ พวกทมิฬลังกา (Ceylon Tamil) คือพวกที่ร่วเข้าที่อพยพมาจากตอนใต้ของอินเดียเข้ามาในลังกานานมาแล้ว จนชาวสิงหลยอมรับว่าเป็นพลเมืองลังกาเช่นเดียวกับตน พวกทมิฬลังกาเหล่านี้มีภาษาพูด ศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง และพวกทมิฬอินเดีย (Indian Tamil) คือชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาในลังกาหลังจากที่ลังกาทกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก เพื่อเป็นแรงงานในทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม พวกทมิฬอินเดียเป็นแรงงานที่ดีเพราะมีจำนวนมากและร่างกายแข็งแรงกว่าชาวลังกาเอง และค่าแรงงานถูก พวกนี้ถือโอกาสตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวร ทำให้ชาวลังกาแท้ ๆ ไม่พอใจ เป็นปัญหาขัดแย้งเรื้อรังระหว่างรัฐบาลอินเดียและรัฐบาลลังกาตลอดมา

๓. กลุ่มมัวร์ (Moors) คือพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพ่อค้าชาวอาหรับนับถือศาสนาอิสลาม เป็นชนชั้นกลางหรือชั้นต่ำมีอาชีพในทางการค้าขาย เข้าสังคมกับทมิฬได้ดีกว่าสังคมสิงหล

๔. กลุ่มเบอร์เกอร์ (Burghers) พวกนี้สืบเชื้อสายมาจากชาวคัทหรือชาวยุโรปอื่น ๆ ตั้งแต่ครั้งลังกาเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตก พวกนี้ถือตัวว่าเป็นชาวยุโรปมากกว่าชาวลังกา นิยมนุ่งห่มตามแบบยุโรป ถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันแคธอลิกพูดภาษาอังกฤษหรือคัท มีฐานะดีหรืออยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ

๕. กลุ่มเวทย์ (Veddhas) เป็นพวกชาวป่าชาวเขาพื้นเมืองดั้งเดิม ปัจจุบันพวกเวทย์ที่มีเชื้อสายบริสุทธิ์จริง ๆ ได้สูญพันธุ์ไปหมดแล้ว เหลือแต่พวกเวทย์ผสม พวกนี้อยู่อาศัยตามป่าทางตะวันออกของลังกา รักสงบ เอื้ออารี มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ มีความซื่อสัตย์ สนใจการเมืองพอสมควร ปัจจุบันกลืนหายไปกับพวกสิงหลเป็นส่วนมาก

นอกจากนี้ ยังมีพลเมืองชาวจีน ยุโรป ต่าง ๆ ปะปนอยู่ทั่วไปในลังกา

โครงสร้างทางการเมืองลังกาภายหลังได้เอกราช

ลังกาเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษและมีโครงสร้างทางการเมืองโดยทั่วไป ดังนี้

๑. ฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นระบบ ๒ สภา คือสภาสูงและสภาผู้แทนราษฎร สภาสูงมีสมาชิกเท่ากับก่อนจะได้อเอกราช คือ ๓๐ คน อยู่ในสมัยคราวละ ๖ ปี เปลี่ยนครั้งละ ๑ ใน ๓ ทุก ๆ ๓ ปี สภาผู้แทนมีสมาชิกจำนวน ๑๕๗ คน อยู่ในสมัยคราวละ ๕ ปี นอกจากจะถูกยุบไปก่อน

๒. ฝ่ายบริหาร คือคณะรัฐมนตรี ซึ่งจะต้องเป็นสมาชิกพรรคเสียงข้างมากในสภา หัวหน้าพรรคเสียงข้างมากจะได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี และถือเป็นประเพณีว่านายกรัฐมนตรีจะต้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมในเวลาเดียวกัน แต่ในปัจจุบันนี้ นายคัคเคย์ เสนาไนเยก ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีวางแผนเศรษฐกิจ สารนิเทศ และการกระจายเสียงอีก ๓ ตำแหน่ง รวมเป็น ๖ ตำแหน่ง ตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี (Minister of State) มี ๑ ตำแหน่ง และรัฐมนตรีอื่น ๆ มีอีก ๑๖ กระทรวง

๓. ฝ่ายตุลาการ มีความเป็นอิสระจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารศาลสูงสุด คือ Supreme Court นอกจากนี้ก็มี ศาลชั้นต้น และศาลชั้นกลางอีกมากมายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ศาลของลังกาใช้ระบบกฎหมาย โรมัน-ดัทช์ กฎหมายอังกฤษ และยังมีกฎหมายมุสลิม กฎหมาย Tesawalamai และกฎหมาย Kandyan ซึ่งใช้กับชาวมุสลิม ชาวทมิฬ และสิงหลตามลำดับ ในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว เช่น มรดก การแต่งงาน ฯลฯ

การเมืองภายในของลังกา

นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของลังกา คือ นายคัคเคย์ เสนาไนเยก หัวหน้าพรรค United National Party ซึ่งเป็นพรรคที่ได้คะแนนนำสูงสุดจากการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ จึงได้ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลปกครองประเทศสืบต่อจากรัฐบาล

พรรค Sri Lanka Freedom Party ของนางศิริมาโว บันตาราไนเยเก นายตักเลย์ เสนาไนเยเก นายกรัฐมนตรีลังกาคคนปัจจุบัน เป็นบุตรชายของนายเสนาไนเยเกผู้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของลังกา

นโยบายหลักทั่ว ๆ ไปของนายตักเลย์ เสนาไนเยเก ที่ได้ประกาศในสภาในวันเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คือ จะเชิดชูพุทธศาสนาอย่างดียิ่งในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนหนึ่ง แต่ก็ให้ความสำคัญคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่ผู้นับถือศาสนาอื่น และขอความร่วมมือจากชนทั้งประเทศไม่ว่าจะสืบเชื้อสายมาจากที่ใด เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในค่านโยบายเศรษฐกิจ นายตักเลย์ ๗ ประกาศว่าจะให้ความสำคัญสนับสนุนแก่กิจการเอกชนต่าง ๆ ทั่วหน้ากัน ในค่านโยบายต่างประเทศ นายตักเลย์ได้แสดงว่า จะนำลังกาให้เป็นประเทศที่เป็นกลางอย่างแท้จริง คือมีไมตรีจิตกับทุกประเทศ ยอมรับความช่วยเหลือทางการเงินและทางเศรษฐกิจ และจะขจัดข้อบาดหมางที่มีอยู่กับประเทศต่าง ๆ

สถานการณ์การเมืองภายในของลังกาโดยทั่วไปอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย พอสมควร รัฐบาลยังคงประสบปัญหาเรื่องเชื้อชาติอยู่ ความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประปรายในระยะนี้ อาทิเช่น การนัดหยุดงานของคองงานสหพันธ์แรงงานต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยในเมืองแคนดีได้ก่อความวุ่นวายขึ้นเนื่องจากไม่พอใจที่กองทัพบกใช้สถานที่มหาวิทยาลัยเป็นที่พักในระหว่างการทำพิธีสวนสนามวันฉลองเอกราช เป็นต้น แต่รัฐบาลก็สามารถควบคุมและระงับความวุ่นวายต่าง ๆ เหล่านี้ลงได้ และนอกจากนั้น ก็ยังมีความเคลื่อนไหวของบรรดาพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ต้องการหวังผล ทาง ด้าน การ เมือง สำหรับเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งจะมีขึ้นในปีนี้ แต่ขณะนี้รัฐบาลก็ยังสามารถรักษาสถานการณ์ไว้ได้

ส่วนสถานการณ์ทางการเมืองของลังกาในค่านรัฐสภาในปัจจุบันฐานะของรัฐบาลชุดนายตักเลย์ เสนาไนเยเก เริ่มคลอนแคลนเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากพรรคสหพันธ์ทมิฬ (Tamil Federal Party) อันเป็นพรรคของชนชาติทมิฬที่ได้ให้ความสนับสนุนรัฐบาลได้ถอนตัวออกจากฝ่ายรัฐบาล โดยให้เหตุผลว่า

๑. รัฐบาลแห่งชาติไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาจังหวัด (District Council)

๒. รัฐบาลไม่มีแผนการพัฒนาการเศรษฐกิจในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ก่อน

๓. รัฐบาลพยายามตัดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติทมิฬในลังกากับชนชาติทมิฬในอินเดีย

นอกจากนั้น ที่ประชุมของพรรคสหพันธ์ของชนชาติทมิฬยังได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ลังกาจะต้องเป็นสหพันธรัฐเพื่อแก้ปัญหาที่ยากทางการเมืองของชนชาติทมิฬ อีก ด้วย ซึ่งเหตุเหล่านี้ จะเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อรัฐบาลในด้านการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในเดือนมีนาคมปีนี้ และในการคัดเลือกสมาชิกของพรรครัฐบาลเพื่อสมัครเข้ารับเลือกตั้ง นายคัลเลย์ เสนาไนนายก นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรครัฐบาลต้องเรียกร้องให้สมาชิกพรรคสมาชิกกันและยอมสนับสนุนบุคคลที่คณะกรรมการเสนอให้เป็นผู้สมัคร ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มหนึ่งของพรรครัฐบาลได้บีบบังคับให้ส่งคนหนุ่มเข้าแข่งขันแทนผู้ที่สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนของพรรคอยู่แล้ว

ในด้านการเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศของลังกานั้น เนื่องจากลังกาเป็นประเทศเล็กที่กำลังพัฒนา ทรัพยากรภายในประเทศยังขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว ซึ่งเป็นอาหารเลี้ยงชีพที่สำคัญ และผลิตผลต่าง ๆ ที่ลังกาสามารถผลิตขึ้นเลี้ยงตัวได้ก็มักจะเป็นจำพวกวัตถุคิบบ ดังนั้นลังกาจึงไม่สามารถควบคุมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ด้วยตัวเอง จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะขึ้นลงของโลก และในด้านการเศรษฐกิจนี้ ลังกาสามารถใช้นโยบายเป็นกลางให้เป็นผลดีแก่ประเทศเนื่องจากลังกามีความสัมพันธ์ทางการค้ากับทุกประเทศที่จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้แก่ลังกาได้ ในยามที่ต้องการ โดยที่มิได้วางอุคมคติในเรื่องเศรษฐกิจว่าจะต้องพึ่งพาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเท่านั้น ในด้านการพัฒนาประเทศนั้น รัฐบาลลังกากำลังดำเนินการในโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำในลังกา โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๗๐ เป็นต้นไป โครงการดังกล่าวนี้จะแบ่งแม่น้ำมหาเวลี ซึ่งอยู่ในตอนกลางและตะวันออกเฉียงใต้ของลังกายาวประมาณ ๒๖๐ ไมล์ ไปใช้เพื่อการชลประทานในบริเวณพื้นที่ ๕๐๐๐ เฮกเตอร์ และเพื่อผลิตไฟฟ้าพลังน้ำปีละ ๒,๖๐๑ กิโลวัตต์ สำหรับเงินเพื่อใช้จ่ายในโครงการนี้รัฐบาลลังกาได้ส่งผู้แทนไปเจรจาขอกู้เงินจากธนาคารโลก

ปัญหาของลัγκα

เนื่องจากพลเมืองในประเทศลัγκα ประกอบไปด้วยประชาชนหลายชาติหลายภาษามีกลุ่มเชื้อชาติแตกต่างกันหลายกลุ่ม กลุ่มเชื้อชาติที่เป็นปัญหาสำคัญของลัγκαที่มีความขัดแย้งกันอยู่ในปัจจุบันก็คือ กลุ่มสิงหล ที่มีจำนวนถึง ๒ ใน ๓ ของพลเมืองลัγκαทั้งหมด และถือว่าพวกตนเป็นเจ้าของประเทศ กับกลุ่มทมิฬ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในลัγκαที่มีจำนวนมากกว่าชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ ของลัγκα กลุ่มทมิฬนี้เป็นกลุ่มที่เป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลลัγκαในปัจจุบันนี้ กลุ่มทมิฬส่วนใหญ่ คือชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาสู่ลัγκαจากตอนใต้ของประเทศอินเดีย เพื่อเป็นแรงงานในการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในลัγκα และถือโอกาสตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวร ทำให้ชาวลัγκαแท้ ๆ ไม่พอใจ ถือว่าเป็นการทำลายเลือดชาวลัγκαแท้ ๆ ให้เสียความบริสุทธิ์ไป เพราะอาจจะทำให้พวกตนสูญพันธุ์ไปในที่สุด และพวกทมิฬนี้ยากจนไร้การศึกษา และไม่ยอมกลืนตัวร่วมกับชาวลัγκα นอกจากนี้ ชาวทมิฬอินเดียที่อยู่ในลัγκαก็กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น จนแย่งอาชีพหลายอย่างไปจากสิงหล ทำให้ลัγκαเป็นห่วงว่า ต่อไปในอนาคตเศรษฐกิจของประเทศจะตกอยู่ในมือของชาวทมิฬอินเดียทั้งหมด ลัγκαจึงได้พยายามหาทางเจรจากับรัฐบาลอินเดีย เพื่อส่งบุคคลเหล่านี้คืนกลับไปอินเดีย และหาทางยับยั้งการอพยพของชาวอินเดียมาสู่ลัγκαต่อไป แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ อินเดียอ้างว่าประชากรของตนในประเทศ ไม่สามารถรับพวกที่ออกไปแล้วให้กลับเข้ามาได้อีก ลัγκαจึงต้องหาวิธีแก้ไขด้วยการตัดรายชื่อชาวทมิฬอินเดียออกจากทะเบียนสำมะโนครัวไม่ให้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิการเป็นเจ้าของที่ดิน และไม่ยอมให้สัญชาติลัγκαแก่ชาวทมิฬอินเดียที่เสนอขอมาหลังจากลัγκαได้เอกราชแล้ว ขณะเดียวกันก็ให้สัญชาติลัγκαแก่คนที่เห็นว่าเหมาะสม และอนุโลมว่าพวกที่เหลือไม่มีสัญชาติใดปรากฏเป็นทางการ ให้ถือว่ามีสัญชาติอินเดียให้หมด เพื่อเป็นการง่ายที่จะแยกบุคคลเหล่านี้ส่งคืนกลับไปอินเดียทันทีที่มีหนทาง ปัจจุบันมีชาวทมิฬอินเดียที่อยู่ในสภาพไร้สัญชาติโดยพฤตินัย และนิตินัย ถึงประมาณ ๕ หมื่นคน ปัญหาชาวทมิฬอินเดียจึงเป็นปัญหาเรื้อรังระหว่างรัฐบาลอินเดียกับรัฐบาลลัγκαอยู่ เพื่อแก้ปัญหานี้ รัฐบาลลัγκαและรัฐบาลอินเดีย ได้ทำความตกลงกันเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๔ ที่เรียกกันว่า “ความตกลงสิริมา—ศาสตรี” ซึ่งมีเงื่อนไขว่า อินเดียจะรับคน

อินเดียมีพหุจำนวน ๕๒๕,๐๐๐ คนรวมทั้งจำนวนที่เพิ่มขึ้นตามธรรมชาติในระยะ ๑๕ ปี และในขณะที่เดียวกันลังกาจะให้สัญชาติลังกาแก่คนอินเดียมีพหุ ๓๐๐,๐๐๐ คน ส่วนอนาคตของอีก ๑๕๐,๐๐๐ คน จะได้มีการพิจารณากันภายหลัง รัฐบาลลังกาได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาให้ปฏิบัติตามความตกลงดังกล่าวแล้ว เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๗ และในขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ โครงการดังกล่าวนี้ ทำให้ชาวพหุทั้งหลายไม่พอใจรัฐบาลในขณะนั้นมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบัน ความขัดแย้งระหว่างชาวสิงหลกับชาวพหุก็ยังมีอยู่ เพราะชาวพหุเห็นว่าตนได้รับการเลือกปฏิบัติจากรัฐบาล จึงมีความเคลื่อนไหวพยายามที่ยกระดับฐานะของตนให้ทัดเทียมกับชาวสิงหล อาทิเช่น *ความต้องการที่จะให้ใช้ภาษาพหุของตนควบคู่ไปกับภาษาสิงหล และถ้าไม่สำเร็จก็จะให้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองประเทศใหม่เป็นระบบสหพันธรัฐ และชาวสิงหลก็หวาดระแวงว่าชาวพหุจะแบ่งแยกลังกาบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกไปพร้อมกับชาวพหุในรัฐภาคใต้ของอินเดีย และจัดตั้งเป็นรัฐเอกราชต่างหาก

สัมพันธภาพระหว่างลังกากับอินเดีย

ขณะนี้ทั้งอินเดียและลังกาได้พยายามรักษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันมิให้เสื่อมโทรมลงไปกว่าเดิมอีก เพราะนอกจากปัญหาชนสัญชาติอินเดียในลังกาแล้ว ยังมีปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ของอินเดียเหนือเกาะคัตชาติว (Kachchativu) ซึ่งทางอินเดียและลังกาต่างก็ได้อ้างกรรมสิทธิ์เหนือเกาะดังกล่าวกันมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๑๐ เกาะนี้อยู่ระหว่างช่องแคบพอลด์ (Palk) ระหว่างอินเดียบกับลังกา และได้เกิดมีความสำคัญขึ้นมาเมื่อมีการสำรวจว่าอาจมีน้ำมันในบริเวณดังกล่าว อินเดียได้พยายามแสดงกรรมสิทธิ์เหนือเกาะนี้อีกเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๘ โดยขอให้รัฐบาลลังกาแจ้งให้ทราบถึงการบินทุกเที่ยวที่ผ่านเกาะคัตชาติว แต่ทางลังกาปฏิเสธโดยอ้างว่าเกาะดังกล่าวเป็นดินแดนของลังกา และในโอกาสที่นายคัตลีย์ เสนาโนนยก เดินทางไปเยือนอินเดียเมื่อ ๒๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๘ นั้น ก็ได้้นำเรื่องปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเกาะคัตชาติวขึ้นมาทำการเจรจาด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันรัฐบาลประเทศทั้งสองได้ตกลงกันว่า จะได้ทำการตกลงกันโดยมิตรไมตรีต่อกันต่อไป สัมพันธภาพระหว่างลังกากับอินเดียมีที่ท่าว่าจะตึงเครียดอีกเมื่อรัฐบาลอินเดียได้ประกาศเกี่ยวกับคนสัญชาติอินเดียนอกประเทศว่า คนอินเดียที่เดินทางออกนอกประเทศโดยไม่มี

เอกสารเดินทางที่ถูกต้องและไปพำนักอาศัยอยู่นอกอินเดียเกินกว่า ๓ ปี รัฐบาลอินเดียจะถือว่าบุคคลนั้นสมัครใจที่จะได้สัญชาติของประเทศที่ตนพักอาศัยอยู่ ซึ่งเรื่องนี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่รัฐบาลลังกามาก แต่ต่อมารัฐบาลอินเดียก็ได้ชี้แจงว่า การประกาศดังกล่าวของอินเดียไม่เปลี่ยนแปลงพันธกรณีระหว่างประเทศตามความตกลงของอินเดีย - ลังกา เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๔ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาชาวอินเดียในลังกาแต่อย่างใด นอกจากนี้ อินเดียได้พยายามขจัดความเคลงใจของรัฐบาลลังกาโดยประกาศว่า ถ้าหากมีหลักฐานว่า พรรคการเมืองใดของอินเดียเข้าแทรกแซงกิจการภายในของลังกาแล้ว รัฐบาลอินเดียถือว่าเป็นพันธะที่จะต้องดำเนินการต่อการแทรกแซงนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันทางการลังกาวิตกกังวลที่ชาวหมีพินในลังกาคิดต่อกับชาวหมีพินในภาคใต้ของอินเดียจะก่อความยุ่งยากทางการเมืองในลังกา

นโยบายต่างประเทศของลังกา

ลังกาดำเนินนโยบายต่างประเทศไม่ผูกพันตนอยู่กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (Nonalignment) มีบทบาทในการประชุมกลุ่มประเทศเป็นกลางอยู่เสมอ นโยบายต่างประเทศของลังกามักจะมีความโน้มเอียงไปตามสมัชชาที่รัฐบาลพรรคการเมืองใดเข้ามามีอำนาจ ดังจะเห็นได้ในสมัชชาที่นางศิริมาโว บันดาราไนเยก หัวหน้าพรรค Sri Lanka Freedom Party เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี นโยบายต่างประเทศของลังกาในสมัยนั้นโน้มเอียงไปในทางซ้ายจัด และมีการโจมตีกลุ่มประเทศเสรีอยู่เสมอ และในขณะเดียวกันก็หันไปสนิทสนมกับประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่ต่อมาเมื่อพรรค United National Party ซึ่งมีนายคัตเตลเย์ เสนาไนเยก ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง นโยบายต่างประเทศของลังกาได้โน้มเอียงมาทางโลกเสรีมากขึ้น และเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๒ นาย วิล ผู้สำเร็จราชการลังกาได้แถลงนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลลังกาในโอกาสพิธีเปิดรัฐสภา ดังนี้ คือ

๑) รัฐบาลลังกาจะส่งเสริมความสัมพันธ์ฉัน มิตรและความร่วมมือกับนานาประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายไม่เข้าร่วมกับฝ่ายใดอย่างเคร่งครัด

๒) รัฐบาลจะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการเสริมสร้างสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในส่วนภูมิภาคทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

๓) ลักการสนับสนุนความเพียรพยายามใด ๆ ที่จะหาทางแก้ปัญหาคความขัดแย้งใน
 ตะวันออกกลางและในเวียตนามอย่างยุติธรรมและถาวร

สำหรับปัญหาตะวันออกกลาง นายกรัฐมนตรีลังกาเห็นว่า ข้อมติของคณะมนตรี
 ความมั่นคงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๗ นั้น เป็นวิธีระงับปัญหาตะวันออกกลาง
 โดยสันติและยุติธรรมที่สุด อย่างไรก็ตามท่าทีของลังกาในขณะนี้ปรากฏว่าเห็นด้วยกับฝ่าย
 อาหรับอย่างออกหน้าออกตา ส่วนปัญหาเวียตนามนั้น เห็นว่า ความตกลงเจนีวา ปี ค.ศ.
 ๑๙๕๔ เป็นมูลฐานที่จะตกลงปัญหานี้ และว่าควรจะให้ประชาชนเวียตนามกำหนดใจตนเอง
 โดยปราศจากการแทรกแซงจากประเทศภายนอก *

ความสัมพันธ์ระหว่างลังกากับฝ่ายประเทศโลกเสรี

โดยที่กำลังดำเนินนโยบายเป็นกลาง ไม่เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศฝ่ายตะวันตกหรือ
 ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ความสัมพันธ์ระหว่างลังกากับฝ่ายโลกเสรีในระยะแรกเมื่อลังกาได้รับ
 เอกราชใหม่ ๆ ไม่สู้ราบรื่นนัก เพราะลังกาต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมการล่าเมืองขึ้น ซึ่งลังกา
 เองก็เพิ่งพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ในระยะนั้นลังกาได้หันไปสนิทสนมกับประเทศ
 ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่าประเทศฝ่ายตะวันตก แต่ในระยะต่อมาเหตุการณ์ของโลกได้เปลี่ยน
 แปลงไป มีเหตุการณ์ทำให้ลังกาเห็นบทบาทของประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๒
 เมื่อจีนคอมมิวนิสต์รุกรานอินเดียนีเคียกัตตีและการที่สหภาพโซเวียตบุกรุกเข้าไป ในเชกโกสโลวาเกีย
 กัตตี เหล่านี้ เป็นอุทาหรณ์อย่างดีที่ทำให้ลังกาต้องระมัดระวังตัวในการคบหากับประเทศฝ่าย
 คอมมิวนิสต์ และในขณะเดียวกันทำให้ลังกามีนโยบายโน้มเอียงมาหาประเทศทางฝ่าย
 โลกเสรีมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลชุดปัจจุบันของนายคัตเตลีย์ เสนาในายเก ได้รับแก้ไข
 ความบาดหมางกับประเทศอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาอย่างรีบด่วน โดยการยอมเสียค่าชดใช้
 ให้แก่บริษัทน้ำมันทั้ง ๓ บริษัท คือบริษัทเชลล์ เอสโซ่ และคาลเทกซ์ ซึ่งรัฐบาลลังกา
 สมัยนางศิริมาโว บันตาราในายเก ได้ประกาศยึดมาเป็นของรัฐ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๒ เพื่อแก้
 ปัญหาขาดแคลนเงินตราต่างประเทศของลังกาโดยไม่ให้ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายแต่ประการใด
 ดังนั้น ความช่วยเหลือของอังกฤษและอเมริกาที่หยุดชงักมาตั้งแต่สมัยของนางศิริมาโว จึง
 เริ่มขึ้นต่อไป และยังคงมีปริมาณเพิ่มขึ้นกว่าเดิมอีก

ความสัมพันธ์ระหว่างล้งกากับประเทศคอมมิวนิสต์

ล้งกามีความสัมพันธ์กับประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์แทบทุกประเทศ อาทิ เช่น สหภาพโซเวียต จีนคอมมิวนิสต์ โปแลนด์ ภูมาเนีย เยอรมันตะวันออก และ ฯลฯ ประเทศคอมมิวนิสต์เหล่านี้ได้พยายามให้ความช่วยเหลือแก่ล้งกา เพื่อเอาอกเอาใจล้งกาให้ปลีกตัวออกจากประเทศฝ่ายโลกเสรี

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างล้งกากับจีนคอมมิวนิสต์นั้น ในระยะแรกเป็นไปด้วยความสนิทสนมแน่นแฟ้น ได้มีผู้นำล้งกาและชาวล้งกาไปเยือนจีนคอมมิวนิสต์อยู่เสมอ แต่ภายหลังที่จีนคอมมิวนิสต์รุกรานอินเดียน เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๒ แล้ว ล้งกาได้เพิ่มความระมัดระวังชันกว่าแต่ก่อน แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันจีนคอมมิวนิสต์ยังคงติดต่อกำขายกับล้งกาอยู่อย่างกว้างขวาง โดยฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์ขายข้าวให้แก่ล้งกา และในขณะเดียวกันจีนคอมมิวนิสต์ก็ซื้อยางพาราจากล้งกา

สำหรับความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต เมื่อครั้งล้งกาได้รับเอกราชใหม่ ๆ และได้เสนอขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ แต่สหภาพโซเวียตได้ออกเสียงยับยั้งการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของล้งกาในคณะมนตรีความมั่นคงมาหลายสมัย จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๙๕๕ จึงยอมลงคะแนนเสียงให้ล้งกาเข้าเป็นสมาชิกได้ แต่ในระยะหลังสหภาพโซเวียตได้พยายามแข่งขันกับจีนคอมมิวนิสต์ ที่จะเอาชนะใจล้งกาด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ล้งกา ขณะเดียวกันสหภาพโซเวียตก็หวังว่าจะมีฐานทัพเรือในมหาสมุทรอินเดีย ภายหลังจากที่อังกฤษถอนตัวออกไปจากตะวันออกของสุเอซในปี ค.ศ. ๑๙๗๑

สหภาพโซเวียตเคยเสนอให้มีความมั่นคงร่วมกันในเอเชีย สำหรับท่าทีของล้งกาในเรื่องนี้ ไม่สู้จะสนใจข้อเสนอของสหภาพโซเวียต เพราะล้งกายึดมั่นอยู่กับหลักที่จะให้ประเทศของตนเป็นประเทศที่ไม่เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศฝ่ายใดเสมอมา

เนปาล

เนปาลเป็นประเทศไม่มีทางออกทะเล ทิศเหนือจรดทิเบตใต้การปกครองของจีนคอมมิวนิสต์ บริเวณนี้มีความยาวตลอดแนวหิมาลัยประมาณ ๖๗๐ ไมล์ ทิศตะวันออกจรดสิกขิมและอินเดียน ทิศตะวันตกและทิศใต้จรดอินเดียน เนปาลมีพลเมืองประมาณ ๑๐ ล้านคน และมีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์ด้วยกัน แต่อาจกล่าวได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวมองโกล

ผสมอินเดีย เนื่องจากตั้งแต่ในสมัยโบราณก็ได้มีการติดต่อกันกับชาวอินเดีย และชาวอินเดียก็ได้อพยพโยกย้ายเข้าไปอยู่ในเนปาลเป็นจำนวนมากเมื่อครั้งที่ ชาว มุสลิม แผ่ ขยาย อิทธิพลเข้ามาในอินเดีย อย่างไรก็ตามพลเมืองเนปาลอาจแบ่งออกเป็น ๓ พวกใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ชาวเนปาลเชื้อสายอินเดีย ชาวเนปาลเชื้อสายทิเบต และชาวเนปาลในแถบภูเขาสูง ซึ่งแต่ละพวกก็มีกลุ่มย่อยของตนลงไปอีก ด้วยเหตุนี้จึงมีมากมายหลายภาษาถึง ๓๖ ภาษา สำหรับภาษาทางการในปัจจุบันใช้ภาษาเนปาลี (Nepali) สำหรับศาสนาประจำชาติของเนปาลนั้นมี ๒ ศาสนา คือ ศาสนายินดูและพุทธศาสนา จำนวนผู้ถือศาสนายินดูมีเป็นจำนวนถึง ๘๘ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนพลเมือง อย่างไรก็ตาม ศาสนาทั้งสองนี้แยกกันไม่ค่อยออก เพราะเท่าที่เป็นอยู่ประชาชนที่เป็นยินดู เมื่อถึงคราวมีงานฉลองทางพุทธศาสนาก็เข้าไปทำพิธีในวัดของยินดูเช่นเดียวกัน แม้แต่ศาสนาพุทธก็มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ศิวะพุทธ” เนื่องจากชาวเนปาลถือว่าพระพุทธรูปเจ้าเป็นปางหนึ่งของพระศิวะ การแยกว่าใครเป็นพุทธใครเป็นยินดูมักจะต้องดูว่ามีความเชื่อถือโน้มเอียงไปทางศาสนาไหนมากกว่าเท่านั้น

เนปาลเป็นประเทศที่มีกษัตริย์ปกครองมาแต่โบราณกาล แต่ก็ยังมีแว่นแคว้นเล็ก ๆ ซึ่งเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่ผู้ใดอยู่มากมายด้วยกัน การรบราฆ่าฟันระหว่างกันได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. ๑๗๖๘ จึงรวมกันได้เป็นปึกแผ่นภายใต้กษัตริย์กฤษณะในราชวงศ์ซาร์ห์ ชื่อ Prithi Narayan Shah ซึ่งถือเป็นปฐมวงศ์ของกษัตริย์ในราชวงศ์ซาร์ห์ และกษัตริย์องค์ปัจจุบันคือกษัตริย์ Mahendra Bikram Shah นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๑๐ ในราชวงศ์ซาร์ห์ ซึ่งได้ปกครองเนปาลมาจนทุกวันนี้

ในระยะปี ค.ศ. ๑๘๔๗-๑๘๕๑ ประเทศเนปาลตกอยู่ภายใต้การปกครองของตระกูลรานา (Rana Family) รวมเป็นระยะเวลาถึง ๑๐๕ ปี ติดต่อกัน ทั้งนี้ เริ่มโดย Jung Bahadur Rana ซึ่งได้ไต่เต้าขึ้นไปจากคนธรรมดา จนในที่สุดก็รวบอำนาจได้เป็นนายกรัฐมนตรีของเนปาลลคอำนาจของกษัตริย์ลงและได้ส่งเสริมให้ญาติพี่น้องของตนได้เข้าครองตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นต่อมาในที่สุดก็ได้ให้ลูกสาวของตนได้เข้าอภิเษกสมรสเป็นมเหสีของกษัตริย์เนปาลองค์ต่อมาด้วย ด้วยเหตุนี้

ตระกูลรานาจึงครองความเป็นใหญ่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีติดต่อกันมาถึง ๓ชั่วอายุคน และตระกูลนี้ก็ได้แตกกิ่งก้านสาขาออกไปจนมีการแบ่งพวกแบ่งชั้นในตระกูลรานากันเอง ซึ่งก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทแย่งชิงอำนาจกันขึ้นในภายหลัง อย่างไรก็ตาม มเหสีของกษัตริย์มเหศวร์และมเหสีขององค์มกุฎราชกุมารในปัจจุบันก็เป็นพวกตระกูล Rana ด้วยเช่นกัน

การปกครองของตระกูล Rana นี้กล่าวกันว่าเป็นการปกครองในลักษณะทรราช โดยนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของประเทศด้วย นอกจากนั้น กษัตริย์ก็มีลักษณะเป็นเพียงหุ่นเชิดโดยต้องมอบอำนาจสิทธิเด็ดขาดที่สำคัญ ๆ ให้กับนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น แม้จะเสด็จไปไหนก็จะไปเกิน ๑ วันโดยไม่แจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบไม่ได้ ชัยชนะของนายกรัฐมนตรี Jung Bahadur Rana ถือว่าเป็นชัยชนะของอังกฤษด้วย เนื่องจากนายกรัฐมนตรีผู้นี้เป็นผู้นิยมอังกฤษ ด้วยเหตุนี้ตั้งแต่เนมาเนปาลจึงมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอังกฤษในฐานะผู้ปกครองอินเดียแต่เพียงประเทศเดียว เมื่ออินเดียใกล้จะได้รับเอกราชประชาชนชาวเนปาลได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการปกครองในรูปประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ในที่สุดก็ได้มีการจัดตั้งพรรค Nepali National Congress ขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพรรค Indian National Congress เป็นอย่างดี ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ พรรค Nepali National Congress ก็ได้รวมเข้ากับพรรค Nepal Democratic Congaess ขึ้นเป็นพรรค Nepali Congress ความวุ่นวายทางการเมืองได้เกิดขึ้นตลอดมาในระยษนี้ และในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ รัฐบาลก็ได้เข้าจับกุมผู้นำทางการเมืองหลายคนโดยอ้างว่ามีแผนล้มล้างรัฐบาล ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน กษัตริย์ตรีภูวันซึ่งเป็นพระราชบิดาของกษัตริย์มเหศวร์ผู้ครองเนปาลในปัจจุบันได้พาครอบครัวเข้าไปขอลี้ภัยการเมืองในสถานทูตอินเดียและต่อจากนั้นก็ไปพำนักที่กรุงนิวเดลี ในที่สุดรัฐบาลได้พยายามทำการปกครองประเทศต่อไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น โดยการสถาปนาพระราชนัดตากษัตริย์ตรีภูวันซึ่งยังแบเบาะอยู่ขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่ต่อมาไม่เข้าพรรค Nepali Congress ได้ใช้กำลังบุกเข้าเนปาลจากประเทศอินเดียตามจุดต่าง ๆ ตามชายแดนรวม ๔ จุดด้วยกัน และด้วยความร่วมมือของประชาชนและฝ่ายทหารซึ่งเป็นใจเข้ากับฝ่ายกษัตริย์ นายกรัฐมนตรีจึงไม่มีทางต่อสู้และได้ยอมเจรจาก่อนปรนกับได้ยอมวางรูปการปกครองระบอบ

รัฐธรรมนูญขึ้น พระเจ้าทริภูวันได้เสด็จกลับเนปาล เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๑ และได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นใหม่ ในวันนี้ทางการเนปาลจึงถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของเนปาลเรียกว่าวันประชาธิปไตย (Democracy Day)

Mohan Shumsher Rana นายกรัฐมนตรีคนสุดท้ายของตระกูล Rana ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของเนปาลต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่งหลังจากที่พระเจ้าทริภูวันได้เสด็จกลับเนปาลแล้ว จนถึงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๕๑ จึงถูกบังคับให้ลาออก และนาย M.P. Koirala ประธานพรรค Nepali Congress ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปของเนปาล ปรากฏว่าภายในระยะเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๑ ถึง ๑๙๕๙ เนปาลมีรัฐบาลถึง ๙ รัฐบาลด้วยกัน ทุกรัฐบาลแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ กษัตริย์ทริภูวันได้เสด็จสวรรคต และพระเจ้ามเหศวร์ได้ขึ้นครองราชย์แทนเมื่อมีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา กษัตริย์มเหศวร์ ได้เปิดโอกาสให้เนปาลได้ทดลองใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ โดยได้พระราชทานรัฐธรรมนูญในปีนั้น ในการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่า พรรค Nepali Congress ได้รับคะแนนเสียงอย่างล้นหลามในสภาผู้แทนราษฎร (พระมหากษัตริย์แต่งตั้งสมาชิกสภาสูง) ในครั้งนี้ นาย B.P. Koirala ซึ่งเป็นน้องร่วมบิดากับนาย M.P. Koirala นายกรัฐมนตรีเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๑ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีอย่างไรก็ตาม รัฐบาลไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ได้ และนาย B.P. Koirala เองก็เป็นผู้ที่กษัตริย์มเหศวร์ ไม่พอพระทัย ในที่สุดกษัตริย์มเหศวร์จึงได้ตัดสินใจยุบรัฐบาล จับนักการเมืองสำคัญ ๆ ทั้งหลายรวมทั้งนาย B.P. Koirala เข้าขังคุก และดำเนินการปกครองประเทศเอง นอกจากนั้นก็ยังได้สั่งห้ามไม่ให้มีพรรคการเมือง และได้วางรูปการปกครองแบบประชาธิปไตย รูปใหม่ในระบบ "ปัญจญาต" (Panchayat) ขึ้นแทนโดยถือว่าคณะที่ปรึกษาหมู่บ้าน (Village Council) เป็นหน่วยเบื้องต้น คณะที่ปรึกษาหมู่บ้านจะเลือกคณะที่ปรึกษาในระดับต่อไปคือในระดับจังหวัด (District Council) (คำว่า District ของเนปาลมีความหมายกว้างกว่าอาณาเขตเป็นตำบลของเรา) และคณะที่ปรึกษาระดับจังหวัดเลือกคณะที่ปรึกษาระดับพื้นภาค (Zonal Council) และในที่สุดคณะที่ปรึกษาระดับพื้นภาคนี้จะเลือกผู้แทนราษฎร ๙๐ คน เข้าสภาฯ ต่อไป นอกจากนั้นในสภาผู้แทน

ราษฎร ก็ยังประกอบด้วยผู้แทนจากอาชีพต่าง ๆ และผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ๑๙ คน และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์อีกเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ ๑๕ ของจำนวนผู้แทนราษฎร ระดับชาติของระบบบัญญัติทั้งหมด

นโยบายต่างประเทศของเนปาล

ตั้งแต่ต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างเนปาลกับอินเดียก็ได้เริ่มเสื่อมโทรมลง ทั้งนี้เนื่องจากกล่าวกันว่ารัฐบาลอินเดียหนุนหลังพรรค Nepali Congress อยู่มาก เมื่อกษัตริย์มเหศวร์ล้มรัฐสภา นายกรัฐมนตรีเนห์รูได้แสดงความผิดหวังว่าเป็นการกระทำซึ่งทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องถอยหลังเข้าคลอง และต่อมาก็ได้ยิ่งผิดหวังมากยิ่งขึ้นเมื่อกษัตริย์มเหศวร์สถาปนาความสัมพันธ์กับปากีสถานและยังได้ทำสัญญากับจีนคอมมิวนิสต์ โดยตกลงกันว่าภายในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ จีนคอมมิวนิสต์จะสร้างถนนเชื่อมระหว่าง Lhasa เมืองหลวงของทิเบตกับกานฏมณฑล อินเดียมองเห็นว่าสนธิสัญญานี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้จีนคอมมิวนิสต์สร้างเส้นทางยุทธศาสตร์เข้ามาในอินเดีย แต่เหตุการณ์ก็คลี่คลายต่อมาในภายหลังก็ได้แสดงให้เห็นว่ากษัตริย์มเหศวร์ได้พยายามระมัดระวังมิให้ทั้งจีนคอมมิวนิสต์และอินเดียเข้ามามีอิทธิพลในเนปาลมากเกินไป เนปาลได้พยายามดำเนินนโยบายไม่ผูกพันกับผู้ใดอย่างเต็มความสามารถ และได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากนโยบายเช่นนี้ ความช่วยเหลือที่ได้หลังไหลมาจากทั้งอินเดียและจีนคอมมิวนิสต์ทั้งจากประเทศตะวันออกและตะวันตก ซึ่งได้ทำให้รัฐบาลเนปาลได้สามารถให้ความสนใจกับการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์กับอินเดีย

ความสัมพันธ์ระหว่างเนปาลกับอินเดียในปัจจุบันไม่สู้จะราบรื่นนัก เนื่องจากเหตุผล ๒ ประการคือ ประการแรกความรู้สึกชาตินิยมของเนปาล ประการที่สองคือการแผ่ขยายอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ อินเดียมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาสันติภาพอันดีกับเนปาล เนื่องจากต้องการอาศัยเนปาลเป็นด่านหน้าในการป้องกันประเทศและต้องการที่จะ รักษาผลประโยชน์และในด้านการทหารซึ่งได้จากสนธิสัญญาที่ทำกับเนปาลในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ไว้ให้มากที่สุด สนธิสัญญาฉบับนี้อนุญาตให้ทหารอินเดียเข้ามาทำการฝึกฝนทหารเนปาลและให้ตั้ง

สถานีสื่อสาร ด้านตรวจทางพรมแดนภาคเหนือของเนปาลด้วย

ในปีที่แล้วเนปาลยังได้ยกเลิกสนธิสัญญากับอินเดียเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ซึ่งระบุถึงสัมพันธภาพพิเศษ (Special Relationship) ของประเทศทั้งสองอีกด้วยโดยนาย Kirtinithi Bista ผู้ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากนาย Surya Bahadur Thapa (นายกรัฐมนตรีตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๖๔) ได้แถลงว่าถ้าความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียนกับเนปาลเป็นไปได้ในลักษณะถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติกันแล้วก็จะไม่มีปัญหา แต่เท่าที่เป็นมาอินเดียได้พยายามเอารัดเอาเปรียบเนปาลอยู่ตลอดเวลา นอกจากนาย Bista จะเรียกร้องให้อินเดียถอนทหารและสถานีสื่อสารออกจากเนปาลเนื่องจากการขัดต่ออำนาจอธิปไตยของเนปาลแล้ว ก็ยังได้แถลงด้วยว่า เนปาลจะไม่ร่วมมือกับอินเดียประกันความมั่นคงและปลอดภัยทางพรมแดนด้านจีนคอมมิวนิสต์อีกต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากเนปาลได้มีสัมพันธภาพอันดีกับจีนคอมมิวนิสต์แล้ว อย่างไรก็ตามอินเดียและเนปาลก็มีความจำเป็นจะต้องพึ่งกันและกัน อินเดียได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ กับเนปาลเป็นอย่างมาก และเนปาลก็ยังต้องการความช่วยเหลือจากอินเดียอยู่ ปัญหาที่มีเพียงแต่ว่า เนปาลไม่ต้องการให้อินเดียเข้ามามีอิทธิพลในเรื่องนโยบายของประเทศตนมากเกินไป เนื่องจากมีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมเพิ่มมากขึ้น

ความสัมพันธ์กับฝ่ายคอมมิวนิสต์

ความสัมพันธ์ระหว่างเนปาลกับจีนคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านในภาคเหนือนี้เป็นไปอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าในขณะเดียวกันภายในประเทศรัฐบาลก็ได้พยายามดำเนินการต่อต้านโฆษณาชวนเชื่อของจีนคอมมิวนิสต์อย่างแข็งขันเช่นเดียวกัน ถนนซึ่งจีนคอมมิวนิสต์สร้างเชื่อมระหว่างลาซากับกาฏมันฑุได้ทำให้เนปาลมีการค้ากับธิเบตอย่างกว้างขวาง แต่ขณะเดียวกันจีนคอมมิวนิสต์ได้พยายามดำเนินสงครามโฆษณาชวนเชื่อด้วย รัฐบาลเนปาลได้โต้ตอบโดยการส่งอาสาสมัครซึ่งได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว ในวิธีการต่อต้านคอมมิวนิสต์ไปปฏิบัติหน้าที่ตามบริเวณพรมแดนภาคเหนือที่ติดกับธิเบต เพื่อชักจูงใจให้ชาวนามีความสวามิภักดิ์ต่อกษัตริย์เนปาลยิ่งขึ้น และเมื่อจีนคอมมิวนิสต์เอารูปเมาเป็นเหตุมาติดตั้งที่ชายแดน

ติดต่อกับเนปาลรัฐบาลก็เอาพระรูปกษัตริย์มเหศวร์ไปตั้งประจันหน้ากันไว้เช่นกัน สำหรับสหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออก เนปาลก็ได้พยายามรักษาสัมพันธภาพอันดีไว้ เมื่อปีที่แล้ว นาย G.B. Rajbhandhari รัฐมนตรีต่างประเทศของเนปาลก็ได้เดินทางไปเยือนกลุ่มประเทศดังกล่าว

สถานการณ์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันรัฐบาลเนปาลก็ยังไม่มียินยอมให้มีกิจกรรมทางการเมืองในรูปพรรคการเมืองใด ๆ ในประเทศถึงแม้ในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๘ นายกรัฐมนตรี Surya Bahadur Thapa จะช่วยชักจูงให้กษัตริย์มเหศวร์ตัดสินพระทัยปลดปล่อยนักโทษการเมืองรวมทั้งนาย B.P. Koirala ซึ่งถูกจับขังไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๑ หลายร้อยคนก็ตามความไม่พอใจของบุคคลบางกลุ่มเกี่ยวกับระบบการปกครองก็ยังคงมีอยู่ต่อไป บุคคลเหล่านี้ต้องการให้มีการปกครองในระบบพรรคการเมือง และต้องการให้รัฐบาลให้อิสระแก่ตนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปัจจุบันยังคงยึดมั่นต่อแนวนโยบายซึ่งกษัตริย์มเหศวร์ได้วางไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ และในปีที่แล้วก็ได้ประกาศอย่างแจ่มชัดว่า จะดำเนินการอย่างรุนแรงกับผู้ก่อความสงบของบ้านเมือง ในขณะที่รัฐบาลยังรักษาความมั่นคงอยู่ได้ เนื่องจากได้เบนความสนใจของประชาชนมาในเรื่องชาตินิยมมากขึ้น โดยจะต่อต้านไม่ว่าอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์หรืออินเดียในประเทศ รัฐบาลเนปาลจะดำรงความมั่นคงได้ต่อไปตราบเท่าที่กษัตริย์มเหศวร์จะสามารถชักจูงใจ ประชาชนส่วนใหญ่ให้เชื่อว่า วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการที่ได้ผลและเหมาะสมกับสถานการณ์ของเนปาล ซึ่งในขณะเดียวกันก็ได้เปิดโอกาสให้เนปาลได้พัฒนาตนเองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วย

อาฟกานิสถาน

อาฟกานิสถานปัจจุบันมีการปกครองระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีพรมแดนทางทิศเหนือติดต่อกับสหภาพโซเวียต และตะวันออกเฉียงเหนือกับจีนคอมมิวนิสต์ ทางด้านทิศตะวันตกติดต่อกับอิหร่าน และทางทิศตะวันออกติดต่อกับปากีสถาน มีพลเมือง

ประมาณ ๑๔ ล้านคน ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติหลายเผ่า เช่น เผ่า Pushtoon ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด เผ่า Tadjik เผ่า Uzbek พวกมีเชื้อสายเตอร์ก และกลุ่มชนเร่ร่อน พเนจรอีกเป็นจำนวนมาก

อาฟกานิสถานเป็นประเทศซึ่งตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ สำคัญมาแต่ โบราณ กาลและเป็น ประตุ สำคัญ ในการ โจมตี อินเดีย มาตั้งแต่ สมัย อเล็กซานเดอร์ มหาราชและเจ็งกิส-ข่าน นอกจากนั้นกษัตริย์เทเมอร์เลน และบาร์เบอร์ ซึ่งกล่าวว่าเป็นผู้นำชนเผ่าหนึ่งใน อาฟกานิสถานก็ได้เคยแผ่ขยายอิทธิพลและศาสนาอิสลามเข้าไปในอินเดียได้สำเร็จในศตวรรษที่ ๑๖ ตามประวัติศาสตร์ อาฟกานิสถานเคยตกอยู่ใต้อิทธิพลของเปอร์เซีย (อิหร่าน) และได้เคยมีประสบการณ์ในด้านการถูกบีบบังคับจากการเผชิญหน้าของมหาอำนาจอยู่เสมอมา เมื่อ บริษัท British East India Co. ได้มีอำนาจในอินเดียแล้วก็ได้เกิดการปฏิวัติขึ้นในฝรั่งเศส และนโปเลียนเมื่อได้อำนาจก็ได้เริ่มแผ่ขยายอิทธิพลมาทางประเทศอียิปต์ อังกฤษมีความหวาดระแวง ว่านโปเลียน จะมีความ สนใจใน อินเดีย และต้องการที่จะบุกเข้าอินเดียโดยอาศัย เส้นทางเทิมของอเล็กซานเดอร์มหาราช ด้วยเหตุนี้ในระยะนั้นอังกฤษจึงพยายามผูกมิตรไว้กับทั้งเปอร์เซีย และอาฟกานิสถาน อย่างไรก็ตาม เมื่อนโปเลียนแพ้สงครามวอเตอร์ลู ความ สนใจของอังกฤษที่มีต่อเปอร์เซียและอาฟกานิสถานก็ลดน้อยลง ต่อมาเมื่อรัสเซียตีได้เมือง บริเวณชายแดนติดต่อกับเปอร์เซียและเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในประเทศนั้น อังกฤษก็เริ่ม ให้ความสนใจกับอาฟกานิสถานอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยนั้นชาวเผ่า Pushtoon ของอาฟกานิสถาน มีพื้นฐาน ภูมิลำเนา กว้างขวาง แผ่ขยาย ไปจนถึง ลุ่มแม่น้ำสินธุ ในปากีสถานตะวันตกปัจจุบัน แต่ด้วยการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างชนต่างเผ่าในอาฟกานิสถานเอง จึงทำให้พวกแขกซิกค์ (Sikh) ในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุสามารถสร้างตนขึ้นเป็นผู้ปกครองเผ่า Pushtoon ในบริเวณ ปากีสถานตะวันตกปัจจุบันได้สำเร็จ กษัตริย์ Dost Mohammed ของอาฟกานิสถานได้ พยายามรวบรวมชาติของตนให้เป็นปึกแผ่น และก็อาจทำให้ปราบปรามแขก Sikh ได้ สำเร็จหากอังกฤษไม่ตัดสนใจให้ความช่วยเหลือแขก Sikh เหล่านี้ และได้ยกกำลังเข้าโจมตี

อาฟกานิสถานในปี ค.ศ. ๑๘๓๙ การรบครั้งนี้ก่อให้เกิดความวุ่นวายทั่วไป และทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวเผ่าต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เมื่อ Dost Mohammed จะรวบรวมกำลังในประเทศได้อีกครั้งหนึ่ง อังกฤษก็ตัดสินใจแผ่ขยายอำนาจเหนือชาว Pushtoon ในลุ่มแม่น้ำสินธุแทนพวก Sikh ต่อไป

เหตุการณ์ได้ดำเนินไปในทำนองเดียวกันในสมัยต่อมา เมื่อกษัตริย์ Amir Shir Ali Khan สามารถรักษาความเป็นปึกแผ่นภายในประเทศได้ อังกฤษก็ได้เข้าโจมตีอาฟกานิสถานอีกเป็นครั้งที่สอง การสงครามทำให้อาฟกานิสถานรวมกันไม่ติดอีกครึ่งหนึ่ง แต่ก็ได้เป็นผลทำให้อาฟกานิสถานตกอยู่ใต้ปกครองของกษัตริย์ Amir Abdur Rahman ผู้มีความสามารถ อย่างไรก็ตามในระยะนี้อังกฤษได้ดำเนินนโยบายรุกหน้า (Forward Policy) ซึ่งเป็นนโยบายสกัดกั้นการแผ่ขยายอำนาจของรัสเซียเข้ามาในอินเดีย ด้วยเหตุนี้ตั้งแต่ก่อนรัชสมัยของกษัตริย์ Amir Abdur Rahman ในปี ค.ศ. ๑๘๗๘ อังกฤษได้บังคับให้กษัตริย์ Yakub Khan ลงนามในสนธิสัญญา Gandamak ซึ่งทำให้อาฟกานิสถานสูญเสียดินแดนแถบช่องแคบ Khyber และ Michni ให้แก่อังกฤษ และในรัชสมัยของกษัตริย์ Amir Abdur Rahman ในปี ค.ศ. ๑๘๘๓ พระองค์ก็จำต้องลงนามในความตกลง Durand กับอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็เป็นความตกลงที่มีผลสะท้อนที่ร้ายแรงต่อมาในภายหลัง เนื่องจากภายใต้ความตกลงนี้ได้มีการระบุถึงเขตอิทธิพลระหว่างอินเดียภายใต้ปกครองของอังกฤษกับอาฟกานิสถานตามแนวพรมแดนซึ่งเป็นเส้น เขตแดนระหว่างปากีสถานและ อาฟกานิสถาน ในปัจจุบัน ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ อังกฤษได้ลงนามในอนุสัญญากับรัสเซียซึ่งอังกฤษให้สัญญากับรัสเซียว่าจะไม่ใช้อิทธิพลเปลี่ยนรัฐบาลอาฟกานิสถานและรัสเซียได้ยอมรับว่า อาฟกานิสถาน ไม่ได้อยู่ในเขตอิทธิพล (Sphere of Influence) ของตน อาฟกานิสถานจึงได้เบาใจจากการรบกวนของรัสเซียไปชั่วระยะเวลาหนึ่งจนภายหลังการปฏิวัติในรัสเซีย อย่างไรก็ตามอาฟกานิสถานยังไม่พอใจกับสถานะของตนต่ออังกฤษและก็ได้เกิดการสู้รบกันขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ หลังจากนั้นอาฟกานิสถานจึงได้เป็นเอกราชอย่างสมบูรณ์ และได้ลงนามในสนธิสัญญาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปี ค.ศ. ๑๙๒๑

กษัตริย์องค์ต่อๆ มาของอาฟกานิสถานได้พยายามพัฒนาอาฟกานิสถานให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศที่เจริญแล้ว แต่ก็ต้องหยุดซังกไปอีกครั้งหนึ่งด้วยการปฏิวัติในปี ค.ศ. ๑๙๒๙ ซึ่งทำให้กษัตริย์ Amanullah ผู้นำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในอาฟกานิสถานต้องสละราชสมบัติในที่สุด เมื่อกษัตริย์ Mohammed Nadir Shah สามารถรวบรวมประเทศเป็นปึกแผ่นได้อีกครั้งหนึ่ง ก็ได้มุ่งหน้าพัฒนาบ้านเมืองต่อไป ในปี ค.ศ. ๑๙๓๑ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยอาศัยรากฐานจากรัฐธรรมนูญของกษัตริย์ Amanullah และได้ใช้กันต่อมาจนถึงปี ค.ศ. ๑๙๖๔ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญใหม่โดยกษัตริย์ Mohammed Zahir Shah ซึ่งยังเป็นกษัตริย์อยู่ในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างอาฟกานิสถานกับปากีสถานและอินเดีย

ในความคิดของชาวอาฟกานิสถาน ความตกลง Durand ระหว่างอาฟกานิสถานกับอังกฤษนั้นไม่ได้เป็นการแบ่งเขตแดนที่แน่นอน ตรงกันข้าม เป็นการแบ่งเขตอิทธิพลของแต่ละฝ่าย เนื่องจากในความตกลงก็มีข้อความใต้งั้นแน่ว่าเป็นการแบ่งเขตแดนนอกจากนั้นอาฟกานิสถานก็ยังได้อ้างว่าการทำสนธิสัญญา Gandamak กับความตกลง Durand กับอังกฤษนั้น อาฟกานิสถานได้กระทำไปโดยถูกบังคับและไม่ควรจะมีผลบังคับใช้ อาฟกานิสถาน มีความสนใจในดินแดน และผู้คนของตน ที่ต้องเสียไปให้แก่อังกฤษและปากีสถานในที่สุดนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มชน Pushtoon เผ่าสำคัญของอาฟกานิสถาน และดินแดนแถบนั้นก็เป็นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก อาฟกานิสถานได้ตั้งความหวังไว้มาเป็นเวลานานว่า อังกฤษจะคืนดินแดนเหล่านี้ให้แก่ตนในวันหนึ่ง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลอังกฤษตัดสินใจให้เอกราชแก่อินเดียโดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเทศคือ อินเดีย และปากีสถาน อาฟกานิสถานจึงทำการคัดค้านอย่างแข็งขัน เมื่อได้มีการตกลงกันว่า จะได้มีการออกเสียงประชามติในแคว้นภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย (Northwestern Province) ซึ่งรวมถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ และเป็นแหล่งชุมนุมของชาว Pushtoon ที่จะตัดสินใจอยู่กับอินเดียหรือปากีสถาน อาฟกานิสถานได้คัดค้านว่าความจริงน่าจะได้มีการเปิดโอกาสให้

พลเมืองในดินแดนแถบนี้ ได้มีทางเลือกอีก ๒ ทาง ก็คือจะรวมกับอาฟกานิสถานหรือจะแยก
 ตนขึ้นเป็นอิสระ อังกฤษไม่ยอมรับฟังข้อเสนองของอาฟกานิสถาน ผลของประชามติปรากฏ
 ว่าพลเมืองต้องการรวมกับปากีสถาน จึงทำให้อาฟกานิสถานเป็นเคียดเป็นแค้นเป็นอย่างยิ่ง
 และก็ไม่ยอมลดละความพยายามที่จะเรียกดินแดนแถบนี้คืนมาเป็นของตน ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗
 รัฐบาลอาฟกานิสถานจึงได้สนับสนุนให้ชนเผ่า Pushtoon ในปากีสถานตั้งรัฐอิสระขึ้นมาใหม่
 โดยใช้ชื่อว่า Pushtoonistan ปากีสถานได้พยายามดำเนินนโยบายแบบทิ้งชู้ทิ้งปลอบโยนได้
 สร้างโรงงานต่างๆ รวมทั้งเขื่อนไฟฟ้าและให้เงินอุดหนุนเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกัน
 ก็ได้ส่งทหารไปประจำในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก และครั้งหนึ่งก็ได้ส่งเครื่องบินไปทิ้ง
 ระเบิดหมู่บ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้นิยม Pushtoonistan เมื่อนายพล Ayub Khan ได้เป็น
 ประธานาธิบดีปากีสถาน อาฟกานิสถานก็ได้คาดไว้ว่าจะตกลงกับปากีสถานในเรื่องนี้ได้
 สำเร็จ เนื่องจากประธานาธิบดีมีเชื้อสายเป็นชาว Pushtoon เหตุการณ์กลับเป็นตรงกันข้าม
 เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลนี้กลับยื่นหัตถ์มั่นคงในปัญหา Pushtoonistan ยิ่งกว่ารัฐบาล
 ก่อน แน่หนอนเหลือเกินว่าอินเดียซึ่งมีปัญหาค้าง ๆ กับปากีสถานมากมายอยู่แล้วจะต้อง
 สนับสนุนอาฟกานิสถานและก็ได้ให้การสนับสนุนอย่างแข็งขันมาตั้งแต่แรกเริ่ม ทั้งยังได้
 ลงนามในสนธิสัญญาเป็นมิตรตลอดกาล (Eternal Friendship) กับอาฟกานิสถาน ในปี
 ค.ศ. ๑๙๕๐ อีกด้วย ในกรณี Pushtoonistan นี้ สหรัฐอเมริกาตกอยู่ในฐานะลำบากอีก
 เช่นเคย สหรัฐฯ ได้เคยเสนอจะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างประเทศทั้งสองมาหลายครั้ง แต่
 ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ นอกจากนั้นสหรัฐฯ ก็ไม่กล้าให้อาวุธกับอาฟกานิสถานเนื่องจากเกรง
 ว่าจะถูกนำมาใช้กับปากีสถานมากกว่าจะใช้กับ สหภาพโซเวียต

อาฟกานิสถานกับสงครามเย็น

จากประสบการณ์ที่อาฟกานิสถานได้รับมาในประวัติศาสตร์ ทำให้อาฟกานิสถาน
 พยายามทุกวิถีทาง ที่จะไม่ให้ทั้ง อังกฤษ และรัสเซีย มีอิทธิพล ในประเทศ ของตนมากเกินไป
 รัฐบาลเคยจ้างชนชาติอังกฤษเพียงจำนวนน้อยให้ทำงานให้แก่รัฐบาล และไม่เคยจ้างชนชาติ

รัสเซียเลย ไม่ว่าประชาชนนั้นจะมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสักเพียงใด ทั้งสองประเทศมีสัมพันธภาพทางการทูตกับอาฟกานิสถานมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๒๑ และมีสถานเอกอัครราชทูตที่ใหญ่โต มีเจ้าหน้าที่ประจำเป็นจำนวนมาก แต่รัฐบาลก็ได้เฝ้าจับตาคูความเคลื่อนไหวของบุคคลเหล่านี้อย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม อาฟกานิสถานตระหนักดีว่า เหตุการณ์ในปัจจุบันไม่เหมือนกับแต่ก่อนในข้อที่ว่า การต่อสู้ระหว่างชาติมหาอำนาจเพื่อ ดินแดนได้เปลี่ยนรูปไปในด้านการต่อสู้เพื่ออำนาจทางการเมือง และก็ปรับตัวเข้ากับความจริงข้อนี้เป็นอย่างดี โดยเห็นว่าอาฟกานิสถานจะไม่ไ้ประโยชน์อะไรเลยถ้ายังจะดำเนินนโยบายในแนวที่จะติดนอกร่างจากโซเวียตรัสเซีย เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้อาฟกานิสถาน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับโซเวียตรัสเซียมากขึ้น ก็เนื่องมาจากความผิดหวังในสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาไม่ยอมให้อาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยแก่อาฟกานิสถานทั้ง ๆ ที่ประเทศยังใช้เครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ เนื่องจากกลัวว่าจะนำไปใช้รบกับปากีสถาน ในขณะที่ด้วยกันสหรัฐได้ให้ความช่วยเหลือทางอาวุธแก่ อิหร่านและ ปากีสถาน เป็นอย่างมาก เมื่อมีสนธิสัญญา Bagdad และ Cento นอกจากนั้นความช่วยเหลือทางการเงินที่อาฟกานิสถานได้รับจากสหรัฐ ก็เป็นจำนวนน้อยกว่าทั้งปากีสถานและอิหร่านมาก (ในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ อาฟกานิสถานได้เงินช่วยเหลือจากสหรัฐ ๖ ล้านดอลลาร์ ในขณะที่ปากีสถานและอิหร่านได้รับราว ๑๐๐ ล้านดอลลาร์) เหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยให้อาฟกานิสถานหันเข้าหาโซเวียตรัสเซียเพิ่มมากขึ้นทั้งสิ้น ในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ Nikita Krushchev ได้มาเยือนอาฟกานิสถานและได้ประกาศให้ยืมเงินเป็นจำนวนถึง ๑๐๐ ล้านดอลลาร์ และยังได้ให้เครื่องบินและรถบัสแก่อาฟกานิสถานในการปรับปรุงประสิทธิภาพของกองทัพตนอีกด้วย ในกรณีนี้ความหวาดเกรงของสหรัฐได้ปรากฏเป็นจริงขึ้นมาประการหนึ่ง คือ เมื่อกองทัพอาฟกานิสถานมีอาวุธทันสมัยมากขึ้น ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ก็ได้เกิดการปะทะกันขึ้นที่พรมแดนกับปากีสถานซึ่งทำให้ทหารทั้งสองฝ่ายล้มตายกันลงเป็นจำนวนมาก

สัมพันธภาพ ระหว่าง อาฟกานิสถาน กับโซเวียต รัสเซียเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นและมีระยะหนึ่ง ถึงกับเป็น ที่วิจารณ์ กันทั่วไปว่าอาฟกานิสถานตกเป็นประเทศในบวัวร์ของคอม-

มิวนิสต์ไปแล้ว อย่างไรก็ตาม อาฟกานิสถานยังลงคะแนนเสียงในสหประชาชาติโดยยึดถือแนวไม่ผูกพันกับประเทศใดโดยเคร่งครัด นอกจากนั้นในรัฐธรรมนูญก็ยังระบุนำไม่ให้มีพรรคคอมมิวนิสต์ และกษัตริย์ Mohammed Zahir Shah ก็ได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะเปลี่ยนรัฐบาลให้เป็นผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง การเลือกคณะรัฐมนตรีก็เป็นการเลือกจากบุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถจริง ๆ โดยไม่คำนึงถึงเผ่าพันธุ์ หรือฐานะทางสังคม และยังได้มุ่งพัฒนาการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศและนอกประเทศอย่างจริงจังอีกด้วย ท้ายเหตุนี้ รัฐบาลของกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญของอาฟกานิสถานจึงได้รับความนิยมนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง และสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในประเทศไว้ได้

สำหรับจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับอาฟกานิสถานในแถบมณฑลซินเกียงด้วยนั้น ไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวาง ถึงแม้จะมีสัมพันธ์ทางการติดต่อกันและไม่มีการติดต่อกำขายกันมากเท่ากับโซเวียตรัสเซีย ซึ่งอาฟกานิสถานต้องหันไปพึ่ง เมื่อเส้นทางค้าขายดั้งเดิมของตนกับปากีสถานได้ปิดลงหลังจากการฉีกกันในกรณี Pushtoonistan

ภูฐาน

ภูฐานมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดกับทิเบต ทางทิศตะวันออกและทางทิศใต้ติดต่อกับอินเดีย ส่วนทางทิศตะวันตกติดต่อกับสิกขิม ภูฐานมีพลเมืองประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คน มีเมืองหลวงชื่อ Thimpu ศาสนาประจำชาติคือพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน ชาวภูฐานมีความใกล้ชิดกับชาวทิเบตมากในด้านภาษาและวัฒนธรรม เมื่อบริษัท East India ของอังกฤษได้มีอิทธิพลในอินเดียก็ได้พยายามแผ่ขยายอำนาจเข้าไปในภูฐานด้วย ในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ อังกฤษได้เซ็นสัญญาฉบับหนึ่งกับภูฐานซึ่งทำให้อังกฤษได้รับสิทธิในการที่จะให้คำแนะนำแก่ภูฐานในด้านนโยบายต่างประเทศ แต่จะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวในกิจการภายในของประเทศ ต่อมาเมื่ออินเดียได้เอกราชแล้ว ก็ได้เซ็นสัญญาฉบับใหม่กับภูฐานในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ และได้สืบสิทธิในการช่วยวางนโยบายต่างประเทศโดยไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของภูฐานต่อมาจากประเทศอังกฤษ

ระบบการปกครองของภูฏานตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมาจนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๙๐๗ เป็นรูปการปกครองแบบผสมระหว่างพระและเจ้าผู้ครองนคร (Dharma and Deb Rajas) ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ เจ้าผู้ครองนคร Tongsa ได้รับเลือกตั้งให้เป็น महाराชาองค์แรกของภูฏาน และให้มีการสืบเชื้อสายได้ด้วย บัจจุบัน महाराชาแห่งภูฏานคือ Jigme Dorji Wangchuk ผู้ซึ่งเป็นหลานของเจ้าผู้ครองนคร Tongsa และปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า กษัตริย์แห่งภูฏาน

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ ได้มีการจัดตั้งรัฐสภาขึ้นเรียกว่า Tsongdu แต่ผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริงก็คือกษัตริย์ เนื่องจากมติใด ๆ ที่ผ่านจากรัฐสภาจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกษัตริย์โดยมิใช่เป็นแต่เพียงประเพณีปฏิบัติเท่านั้น อย่างไรก็ตามในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๘ กษัตริย์ Wangchuk ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญใหญ่ ได้วางกฎเกณฑ์ว่า กษัตริย์ภูฏานจะต้องสละราชบัลลังก์ หาก ๒ ใน ๓ ของสมาชิกรัฐสภาลงมติเห็นชอบเช่นนั้น และจะมีการออกเสียงลงมติลับเช่นนี้ทุก ๆ ๓ ปี การวางกฎเกณฑ์ใหม่เช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการยอมรับโดยทางอ้อมว่ารัฐสภามีอำนาจมากขึ้น และสามารถออกมติซึ่งมีผลผูกมัดรัฐบาลได้ อย่างไรก็ตาม กษัตริย์ Wangchuk ได้วางกฎไว้ด้วยว่า หากกษัตริย์ไม่ได้รับความไว้วางใจก็ต้องสละราชสมบัติให้แก่กฏุราชกุมารองค์ต่อไปจากราชวงศ์เดียวกัน กล่าวกันว่า กษัตริย์ Wangchuk หวังว่า การปรับปรุงรัฐธรรมนูญใหม่เช่นนี้ จะช่วยชักนำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และจะทำให้ผู้ปกครองรับผิดชอบต่อการอยู่ดีกินดีของประชาชนมากขึ้น รัฐสภาของภูฏานประกอบด้วยสมาชิกซึ่งได้รับเลือกเข้ามาโดยความเห็นชอบของประชาชน (Consensus) นอกจากนั้นเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ๒๐ คนของรัฐบาล และพระภิกษุในพุทธศาสนาอีก ๑๐ รูป

ขณะนี้อินเดียเป็นประเทศเดียวที่มีผู้แทนทางการทูตในภูฏาน อินเดียเคยเสนอว่าจะสนับสนุนภูฏานเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ แต่รัฐบาลภูฏานไม่เห็นด้วย เนื่องจากเกรงว่าการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จะทำให้ประเทศตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองของสงครามเย็นมากยิ่งขึ้น และถ้าได้เข้าองค์การสหประชาชาติก็จะมีประเทศมหาอำนาจเช่นโซเวียตรัสเซีย สหรัฐอเมริกา เข้าไปเบียดเบียนทูตในภูฏาน ซึ่งจีน

คอมมิวนิสต์อาจมีปฏิริยาโต้ตอบอย่างรุนแรง ด้วยเหตุนี้ ภูฐานจึงไม่มีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงตุลย์แห่งอำนาจในปัจจุบัน และก็ไม่ต้องการมีสัมพันธภาพกับอินเดียให้แน่นแฟ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเห็นตัวอย่างจากสิกขิมแล้วว่า ทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในบริเวณพรมแดนกับจีนคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม อินเดียก็ได้ส่งกำลังทหารเข้าไปในภูฐานเพื่อฝึกหัดให้แก่ทหารภูฐาน แต่จำนวนครุฑทหารอินเดียนี้ว่ากันว่ามากกว่าผู้เรียน คือทหารภูฐาน ซึ่งมีเพียงไม่กี่พันคน สำหรับนโยบายของสหรัฐอเมริกาซึ่งมีต่อภูฐานก็เป็นไปในรูปซึ่งต้องการให้อินเดียเสริมความแข็งแกร่งในบริเวณเทือกเขาหิมาลัยเป็นสำคัญ เมื่อเดือนเมษายนปีที่แล้ว นาย Chester Bowles เอกอัครราชทูตอเมริกันประจำอินเดียก็เคยกล่าวว่า “ภูฐานควรจะรับความช่วยเหลือทุกอย่างที่อินเดียจะให้ ได้เช่นเดียวกับสิกขิม” ซึ่งปรากฏว่าเป็นที่ไม่ว่าพอใจของชาวภูฐานเป็นอย่างยิ่ง

ในขณะนี้ อินเดียกำลังเร่งโครงการสร้างถนนในภูฐานซึ่งก็อาจพึงผลประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์ในภายภาคหน้าด้วย ถนนสายสำคัญที่อินเดียกำลังช่วยสร้างให้ในปัจจุบันนี้ก็คือทางหลวงสายตะวันออก--ตะวันตก ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาคมนาคมในภูฐานเป็นอย่างมาก แต่โครงการนี้กว่าจะแล้วเสร็จก็ต้องกินเวลาอีก ๗-๘ ปี

สิกขิม

สิกขิมมีพลเมืองประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดู แต่ศาสนาประจำชาติคือพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน มีอาณาเขตติดต่อกับภูฐานทางทิศตะวันออก ทิศใต้ทางทิศเหนือ เนปาลทางทิศตะวันตก และอินเดียทางทิศใต้ สิกขิมตกอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ จนกระทั่งอินเดียได้รับอิสรภาพเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๗ หลังจากนั้น ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างอินเดียและสิกขิมที่เมืองกังกต (Gangtok) เมืองหลวงของสิกขิม ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ โดยระบุให้สิกขิมเป็นรัฐในอารักขา (Protectorate) ของอินเดียต่อไป โดยรัฐบาลอินเดียมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการป้องกันประเทศ การคมนาคม และการต่างประเทศของสิกขิม

สิกขิมมีมหाराชาเป็นเจ้าผู้ครองนคร ปัจจุบันคือมหाराชา Palden Thondup Namgral มีชายาเป็นชาวอเมริกันชื่อ Hope Cook องค์มหाराชามีข้าราชการอินเดียหนึ่งนาย ให้ความช่วยเหลือในตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารสูงสุด (Principal Administrative Officer) และยังมีข้าราชการอินเดียอีกจำนวนหนึ่งซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าหน่วยราชการที่สำคัญของรัฐบาล นอกจากนี้ก็มีคณะมนตรีบริหาร (Executive Council) ประกอบด้วยสมาชิก ๕ นาย ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากมหाराชาและมีคณะมนตรีสิกขิม (Sikkhim Council) อีกคณะหนึ่งซึ่งมีสมาชิก ๒๔ คน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาข้อราชการ ในจำนวนสมาชิก ๒๔ คนนี้ ๑๘ คน ได้รับการเลือกตั้ง ที่เหลืออีก ๖ คนได้รับการแต่งตั้ง นอกจากนี้ในคณะมนตรีนี้ก็มีการสงวนที่นั่งไว้ให้แก่ชนเผ่าต่าง ๆ ของสิกขิมไว้ตายตัว เช่น สำหรับชนเผ่า Bhutias และ Lepohas ได้สงวนที่นั่งไว้ ๗ ที่นั่ง สำหรับชนเผ่าเนปาล ซึ่งประกอบขึ้นเป็นจำนวนประมาณ ร้อยละ ๘๐ ของพลเมืองทั้งหมด ๗ ที่นั่ง สำหรับผู้ที่ จะได้รับการเสนอมาจากมหाराชา ๖ ที่นั่ง ดังนี้ เป็นต้น

สิกขิมไม่มีทางรถไฟหรือสนามบินของตนเอง แต่มีถนนจาก Gangtok ซึ่งต่อเนื่องกับสนามบินและสถานีรถไฟในอินเดีย ในขณะนี้อินเดียกำลังให้ความช่วยเหลือสิกขิม ในด้านการสร้างถนนสายยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เช่นจากบริเวณ Nathu La ซึ่งเป็นบริเวณที่เคยเป็นสนามรบระหว่างอินเดียบกับจีนคอมมิวนิสต์มายัง Gangtok เมืองหลวง นอกจากนี้ก็ยังมีการสร้างถนนในสิกขิมเหนือซึ่งเป็นการเปิดการคมนาคมในภาคเหนือให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สิกขิมมีความสำคัญต่อประเทศอินเดียเป็นอย่างยิ่งในแผนป้องกันประเทศจากการรุกรานลงมาทางใต้ของจีนคอมมิวนิสต์ และนาย Morarji Desai อดีตรองนายกรัฐมนตรีอินเดีย ก็เคยประกาศในการไปเยือนสิกขิมว่า สัมพันธภาพระหว่างอินเดียและสิกขิมเป็นสิ่งจำเป็นและขาดเสียไม่ได้ (Indissoluble) หลังการปะทะกันที่พรมแดนระหว่างอินเดียบกับจีนคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ อินเดียได้เคยออกประกาศว่า มีการปะทะกันในบริเวณนี้ ต่อมาอีกเป็นครั้งคราว และบริเวณนี้เป็นจุดซึ่งจีนคอมมิวนิสต์ได้ชุมนุมทหารไว้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอินเดียมีข้าราชการซึ่งไปทำหน้าที่บริหารสำคัญในสิกขิม

ในฐานะรัฐใต้อารักขา อินเดียจึงมีสิทธิดำเนินการอย่างเต็มที่ในค่านโยบายต่างประเทศ การป้องกันประเทศ และการคมนาคมในบริเวณซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ อินเดียได้วางมาตรการการเข้าเมืองของสิกขิมไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการลักลอบเข้าเมืองของผู้ที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของสิกขิม

ถึงแม้สิกขิมจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก ใน คำน เศรษฐกิจ ในการ ยินยอมให้ อินเดียใช้ดินแดนของตนเป็นด่านหน้าในนโยบายป้องกันประเทศของอินเดีย องค์มหาราชาสิกขิมก็พยายามที่จะได้อิสรภาพจากอินเดียเพิ่มมากขึ้นเสมอ และได้ขอร้องให้มีการทบทวนสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๕๐ กันเสียใหม่ องค์มหาราชาคยกกล่าวไว้ว่า “สิกขิมได้เข้าร่วมกับอินเดียและมีอคติเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า ต้องการจะรวมสิกขิมเข้าอยู่กับอินเดีย สิกขิมเป็นประเทศเล็กและไม่ต้องการมีเรื่องพิพาทกับเพื่อนบ้านทางทิศเหนือ” เพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงไมตรีระหว่างสิกขิมกับอินเดีย สิกขิมได้ปิดพรมแดนที่ติดต่อกับธิเบตและได้เสียผลประโยชน์ในด้านการค้าขายเป็นอันมาก

ความหวาดระแวงของสิกขิมว่าการยอมให้อินเดียเข้ามามีอิทธิพลมากเกินไปจะทำให้สิกขิมไม่ปลอดภัยยิ่งขึ้นจากภัยการรุกรานคอมมิวนิสต์ เป็นความหวาดระแวงซึ่งมีเหตุผล และคงจะมีเสียงแสดงความไม่พอใจของสิกขิมเพิ่มมากขึ้นในอนาคตข้างหน้า แต่อย่างไรก็ตาม สิกขิมเป็นรัฐในอารักขาของอินเดียและเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของอินเดีย จึงเป็นการยากที่อินเดียจะยินยอมให้สิกขิมมีอิสระในการปกครองและดำเนินนโยบายของตนเองอย่างเต็มที่ นอกจากนั้น ภูฐานและเนปาลซึ่งมีความสำคัญต่อนโยบายป้องกันประเทศของอินเดียเช่นเดียวกับสิกขิม และเคยพึ่งพาอาศัยอินเดียในด้านการป้องกันประเทศ ปัจจุบันมีแนวโน้มเอียงไปในทางที่จะดำเนินนโยบายของตนโดยอิสระมากขึ้น ท้ายเหตุนี้ จึงอาจพอสันนิษฐานได้ว่า อินเดียจะยึดมั่นในนโยบายต่อสิกขิมเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกลุ่มเอเชียใต้

ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในกลุ่มเอเชียใต้นี้รวม ๕ ประเทศด้วยกันคือ อินเดีย ปากีสถาน อาฟกานิสถาน ลังกา และเนปาล ทั้งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. **อินเดีย** สถาปนาความสัมพันธ์ในระดับอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๙๐ ในระดับเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๙๔
๒. **ปากีสถาน** สถาปนาความสัมพันธ์ในระดับอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๔๙๔ ในระดับเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๙๙
๓. **อาฟกานิสถาน** สถาปนาความสัมพันธ์ในระดับอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๔๙๖
๔. **ลังกา** สถาปนาความสัมพันธ์ในระดับอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ ในระดับเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๔
๕. **เนปาล** สถาปนาความสัมพันธ์ในระดับอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ ในระดับเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๑๒

จากข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งได้ให้ไว้เกี่ยวกับประเทศเหล่านี้ อาจเห็นได้ว่าปัญหาของประเทศไทยในแถบนี้ในปัจจุบันล้วนมีผลสืบเนื่องมาจากการต้องตกอยู่ใต้การปกครองของชาติมหาอำนาจโดยเฉพาะอังกฤษในสมัยศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ เป็นต้นมา ในขณะที่อังกฤษมีอำนาจอยู่ อังกฤษมีความหวงแหนอินเดียมากถึงขนาดเคยขนานนามอินเดียว่าเป็นเพชรเม็ดงามที่สุดของจักรวรรดิอังกฤษ ดำเนินกลยุทธ์บายทางการเมือง ทุกวิถีทางที่จะรักษาความเป็นใหญ่ของตนในอินเดีย และได้พยายามแผ่อิทธิพลเข้าไปในดินแดนรอบอินเดีย เช่น อาฟกานิสถาน เนปาล ภูฐาน ลิกซิม ลังกา เพื่อป้องกันการรุกรานจากชาติอื่นในยุโรป ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จมากน้อยต่างกันไปตามแต่ละกรณี ต่อมาในภายหลัง เมื่ออินเดียได้เป็นอิสระและได้แยกออกเป็นอินเดียและปากีสถาน อินเดียก็ได้พยายามรักษานโยบายหลักใหญ่ๆ เหล่านี้ไว้ แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมากับการได้อิสภาพมียู่มาหลายประการ โดย

เฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับพรมแดนและขอบเขตอิทธิพล เนื่องจากในดินแดนแถบนี้มีชนชาติต่าง ๆ มากมายหลายภาษา หลายศาสนา บางชนชาติก็ได้เคยมีอิทธิพลทางการเมืองการปกครองในระยะเวลาต่าง ๆ กันมาก่อนที่อังกฤษจะได้มาใช้อำนาจอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่ออังกฤษถอนตัวออกไปจึงเกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น จีนคอมมิวนิสต์ก็อ้างสิทธิครอบครองธิเบต และก่อนหน้านั้นก็เคยอ้างว่ามีสิทธิเหนือภูฐาน สิกขิมด้วย อาฟกานิสถานก็อ้างว่ามีสิทธิครอบครองดินแดนในปากีสถาน จึงเป็นเหตุให้มีปัญหาหยัดเยื้อต่อมา นอกจากนี้ก็ยังมียุทธหะหว่างอินเดียกับปากีสถาน ในกรณีแคชเมียร์ เชื้อนฟาร์กคา (Farukka) บนแม่น้ำคงคา ยุทธหะหว่างอินเดียกับลังกาเรื่องชนชาติทมิฬ เหล่านี้เป็นต้น

อย่างไรก็ตามอินเดียก็ยังเป็นประเทศที่มีความสำคัญในกลุ่ม ประเทศเหล่านี้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และการเมืองระหว่างประเทศ และจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยช้อนาคตของประเทศในกลุ่มเอเชียใต้นั้น นานาประเทศกำลังคอยเฝ้าติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยความสนใจว่า ระหว่างอินเดียซึ่งมีการปกครองระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพลเมืองประมาณ ๕๐๐ ล้านคน กับจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งมีพลเมืองไม่ต่ำกว่า ๖๐๐ ล้านคน และมีระบบการปกครองแตกต่างกัน ประเทศใดจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของตนให้เจริญก้าวหน้าถึงระดับประเทศที่พัฒนาแล้วได้ก่อนกัน ทั้งสองประเทศเคยเป็นคู่แข่งกันในด้านการค้า วัฒนธรรมและอิทธิพลทางการเมืองในเอเชียมาตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ และเมื่ออินเดียได้รับเอกราชก็ได้พยายามดำเนินนโยบายเป็นกลางเพื่อหลีกเลี่ยงจากการเข้าไปพัวพันกับการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของมหาอำนาจ แม้กระนั้นอินเดียก็ยังหลีกเลี่ยงปัญหาการเผชิญหน้ากับจีนคอมมิวนิสต์ไปไม่พ้น หลังจากการเกิดปะทะกันที่พรมแดนในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ อินเดียก็ต้องเจียดเงินจากการพัฒนาประเทศไปใช้ในการป้องกันพรมแดนภาคเหนือและต้องให้ความช่วยเหลือในต่าง ๆ แก่ประเทศ เช่น เนปาล ภูฐาน สิกขิม เป็นจำนวนมากในเวลา ๒๒ ปีนับแต่อินเดียได้เอกราชมา อินเดียยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างจริงจังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างชนชาติในประเทศเอง ความขัดแย้งกับปากีสถาน ปัญหาพลเมืองซึ่งเพิ่มขึ้นปีละประมาณ ๑๕ ล้านคน และความหวาดเกรงจากการรุกรานของจีนคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมาอินเดียมีผลิตผลทางกสิกรรม และเกษตรกรรมสูงขึ้นอีก และมีแนวโน้มเอียงว่าจะทำการ

ผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต นอกจากนั้นอินเดียก็ได้ให้ความสนใจในการเปลี่ยนประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมมาตั้งแต่ต้น และพยายามสนับสนุนให้มีผลิตภัณฑ์หลายชนิด (diversification of economy) เพื่อส่งขายออกนอกประเทศ ปัจจุบันอินเดียเองก็เชื่อว่าตนได้ก้าวมาสู่ขั้นแรกของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้ว ซึ่งถ้าอินเดียกระทำสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อินเดียก็จะก้าวขึ้นสู่ฐานะของประเทศที่มีความสำคัญยิ่งของเอเชียต่อไป

ประเทศไทยได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศกลุ่มเอเชียใต้ เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เป็นต้นมา แต่ความแตกต่างกันทางความคิดเห็นทางการเมืองได้ทำให้ประเทศไทยกับประเทศเหล่านี้ ไม่ได้ร่วมมือกันทางด้านการเมืองระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดนัก อินเดียไม่ให้ความสนใจในด้านการเมืองระหว่างประเทศกับประเทศไทยมากนัก เนื่องจากอินเดียเองมีนโยบายต่อต้านสนธิสัญญาการเป็นพันธมิตรทางทหารต่าง ๆ และไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ฯ ในภูมิภาคนี้ ปากีสถานเคยร่วมมือกับไทยในสนธิสัญญาซีโต้ แต่บัดนี้เมื่อปากีสถานเปลี่ยนนโยบายใหม่หันไปสนิทสนมกับทุกประเทศทุกกลุ่ม จึงได้คลายความสนใจในสนธิสัญญาซีโต้ลง สำหรับลังกาก็มีความผูกพันที่ใกล้ชิดกับไทยที่สุดโดยเฉพาะในเรื่องศาสนา และเนปาลก็ไม่ได้มีการติดต่อกับประเทศไทยในระดับที่มีความสำคัญนัก จนกระทั่งมาถึงระยะหลังนี้ สำหรับภูฏานและสิกขิมเองก็เกือบจะไม่มี การติดต่อกับประเทศใด เนื่องจากตนเองก็ต้องพึ่งอินเดียอยู่แล้วทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง ยิ่งสำหรับอาฟกานิสถานด้วยแล้วก็แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์กันในด้านใด ๆ เลยนอกจากความสัมพันธ์ทางการทูตแต่อย่างเดียว อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของไทยในทาง การค้ากับประเทศเหล่านี้ก็ยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอยู่เป็นอันมาก ประเทศเหล่านี้หลาย ประเทศยังอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถผลิต ข้าว ใต้ พืช ผัก เพียง กับ ความ ต้องการ ของ ประชาชน อินเดียและลังกายังเป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทยอยู่ และทั้งสองประเทศนี้ยังเสียเปรียบดุลย์ การค้ากับประเทศไทย แต่จะมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนข้าวที่เราจะขายให้แก่ ประเทศเหล่านี้เป็นสำคัญ สำหรับปากีสถานเคยซื้อข้าวครั้งสุดท้ายจากประเทศไทยในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ และหลังจากนั้นก็ได้รับเปรียบดุลย์การค้ากับไทยเรื่อยมา ในระยะหลัง ๆ นี้

ปากีสถานหันไปซื้อข้าวจากตลาดอื่น และในปีที่แล้วนี้เองก็ได้ตกลงซื้อข้าวโดยผ่อนชำระในระยะยาวกับญี่ปุ่น เนปาลไม่มีการค้ากับไทยโดยตรงเท่าใดนัก เนื่องจากส่วนใหญ่รับซื้อต่อไปจากประเทศอินเดีย ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายที่จะให้มีการค้ากับประเทศเหล่านั้น โดยกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยพยายามรักษาสถาต และขยายตลาดของเราออกไป ในขณะที่เดียวกันทั้งอินเดียและปากีสถานก็ได้แสดงความสนใจในเรื่องการค้ากับประเทศไทยมาแล้ว ขณะนี้อินเดียกำลังทำการเจรจาทางการค้าอยู่กับประเทศไทย และนายกรัฐมนตรีอินทรีรา คานธี ก็อาจมาเยี่ยมเยือนเมืองไทยเป็นทางการในปีนี้ สำหรับปากีสถานก็ได้ส่งคณะผู้แทนการค้ามาเมื่อปลายเดือนที่แล้ว เพื่อหาช่องทางขยายตลาดการค้าระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น ส่วนเนปาลนั้นบรรรยากาศแห่งความร่วมมือในต่าง ๆ ก็ได้แจ่มใสขึ้นเมื่อบริษัทการบินไทยได้เปิดสายการบินไปกาฐมาณฑุในปีที่แล้ว และกษัตริย์มหันทรก็มีการเสด็จ มาเยือนประเทศไทยอย่างไม่เป็นทางการในเร็ววันนี้

ในด้านการเมืองระหว่างประเทศอาจเป็นไปได้ว่าในอนาคตประเทศในเอเชียทั้งหลายจะต้องหันหน้าเข้าร่วมมือระหว่างกันเองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากแนวโน้มในปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ว่าประเทศในเอเชียจะต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ประเทศไทยได้เตรียมการในด้านนี้มาเป็นระยะเวลานานถึง ๑๐ ปีแล้ว โดยท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถนัด คอมันตร์ ก็ได้เป็นผู้นำที่สำคัญคนหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นผู้ริเริ่มและให้ความสนับสนุนโครงการความร่วมมือของภูมิภาคตลอดมา โครงการของเรามีได้หยุดนิ่งอยู่กับที่และมีได้มีจุดมุ่งหมายว่าจะต้องมีขอบเขตจำกัด หากในอนาคตโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไป ประเทศในภูมิภาคนี้ก็จะมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและในทางการเมือง และต่อไปก็อาจมีการขยายขอบเขตรวมชาติอื่น ๆ เข้าเป็นสมาชิกด้วย ซึ่งประเทศไทยก็ยินดีให้การต้อนรับแก่ประเทศเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นจีนคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกา โซเวียตรัสเซีย หรืออินเดีย ปากีสถาน หากประเทศเหล่านั้นมีความสนใจอย่างแท้จริงที่จะให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว และโดยมีฐานะเท่าเทียมกัน.

หน้าว่าง

๒๕
 ๒๗
 ๒๕๐๖
 ๒๕๐๖

เข้าเฝ้าพระศาสน์ตราตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอินเดียต่อ
 ประธานาธิบดีราชา กฤษณ์ ณ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๖
 ณ ทำเนียบประธานาธิบดี กรุงนิวเดลี

นำเอกอัครราชทูตอินโดนีเซียเจ้าฟ้าถวายเป็นศาสน์ตราตั้ง ณ พระที่นั่ง
 จักรมहाปราสาท เมื่อที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๒

ร่วมในงานสโมสรสันนิบาตที่รัฐบาลจัดขึ้นเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ริชาร์ด เอ็ม.
 นิกสัน ประธานาธิบดีสหรัฐและภริยา ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล
 วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒

ร่วมในงานเลี้ยงรับรองเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ตึกสันติไมตรี
 ทำเนียบรัฐบาล วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒

VIENNA CONVENTION ON DIPLOMATIC RELATIONS

The States Parties to the present Convention

Recalling that peoples of all nations from ancient times have recognized the status of diplomatic agents.

Having in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the sovereign equality of States, the maintenance of international peace and security, and the promotion of friendly relations among nations,

Believing that an international convention on diplomatic intercourse, privileges and immunities would contribute to the development of friendly relations among nations, irrespective of their differing constitutional and social systems,

Realizing that the purpose of such privileges and immunities is not to benefit individuals but to ensure the efficient performance of the functions of diplomatic missions as representing States,

Affirming that the rules of customary international law should continue to govern questions not expressly regulated by the provisions of the present Convention,

Have agreed as follows :

Article 1

For the purpose of the present Convention, the following expressions shall have the meanings hereunder assigned to them:

- (a) "the head of the mission" is the person charged by the sending State with the duty of acting in that capacity;
- (b) the "members of the mission" are the head of the mission and the members of the staff of the mission;
- (c) the "members of the staff of the mission" are the members of the diplomatic staff, of the administrative and technical staff and of the service staff of the mission;
- (d) the "members of the diplomatic staff" are the members of the staff of the mission having diplomatic rank;

- (e) a “diplomatic agent” is the head of the mission or a member of the diplomatic staff of the mission;
- (f) the “members of the administrative and technical staff” are the members of the staff of the mission employed in the administrative and technical service of the mission;
- (g) the “members of the service staff” are the members of the staff of the mission in the domestic service of the mission;
- (h) a “private servant” is a person who is in the domestic service of a member of the mission and who is not an employee of the sending State;
- (i) the “premises of the mission” are the buildings or parts of buildings and the land ancillary thereto, irrespective of ownership, used for the purposes of the mission including the residence of the head of the mission.

Article 2

The establishment of diplomatic relations between States, and of permanent diplomatic missions, takes place by mutual consent.

Article 3

1. The functions of a diplomatic mission consist *inter alia* in:

- (a) representing the sending State in the receiving State;
- (b) protecting in the receiving State the interests of the sending State and of its nationals, within the limits permitted by international law;
- (c) negotiating with the Government of the receiving State;
- (d) ascertaining by all lawful means conditions and developments in the receiving State, and reporting thereon to the Government of the sending State;
- (e) promoting friendly relations between the sending State and the receiving State, and developing their economic, cultural and scientific relations.

2. Nothing in the present Convention shall be construed as preventing the performance of consular functions by a diplomatic mission.

Article 4

1. The sending State must make certain that the *agrément* of the receiving State has been given for the person it proposes to accredit as head of the mission to that State.

2. The receiving State is not obliged to give reasons to the sending State for a refusal of *agrément*.

Article 5

1. The sending State may, after it has given due notification to the receiving States concerned, accredit a head of mission or assign any member of the diplomatic staff, as the case may be, to more than one State, unless there is express objection by any of the receiving States.

2. If the sending State accredits a head of mission to one or more other States it may establish a diplomatic mission headed by a **charge d' affaires ad interim** in each State where the head of mission has not his permanent seat.

3. A head of mission or any member of the diplomatic staff of the mission may act as representative of the sending State to any international organization.

Article 6

Two or more States may accredit the same person as head of mission to another State, unless objection is offered by the receiving State.

Article 7

Subject to the provisions of Article 5, 8, 9, and 11, the sending State may freely appoint the members of the staff of the mission. In the case of military, naval or air attaches, the receiving State may require their names to be submitted beforehand, for its approval.

Article 8

1. Members of the diplomatic staff of the mission should in principle be of the nationality of the sending State.

2. Members of the diplomatic staff of the mission may not be appointed from among persons having the nationality of the receiving State, except with the consent of that State which may be withdrawn at any time.

3. The receiving State may reserve the same right with regard to nationals of a third State who are not also nationals of the sending State.

Article 9

1. The receiving State may at any time and without having to explain its decision, notify the sending State that the head of the mission or any member of the

diplomatic staff of the mission is **persona non grata** or that any other member of the staff of the mission is not acceptable. In any such case, the sending State shall, as appropriate, either recall the person concerned or terminate his functions with the mission. A person may be declared **non grata** or not acceptable before arriving in the territory of the receiving State.

2. If the sending State refuses or fails within a reasonable period to carry out its obligations under paragraph 1 of this Article, the receiving State may refuse to recognize the person concerned as a member of the mission.

Article 10

1. The Ministry for Foreign Affairs of the receiving State, or such other ministry as may be agreed, shall be notified of:

- (a) the appointment of members of the mission, their arrival and their final departure or the termination of their functions with the missions;
- (b) the arrival and final departure of a person belonging to the family of a member of the mission and, where appropriate, the fact that a person becomes or ceases to be a member of the family of a member of the mission;
- (c) the arrival and final departure of private servants in the employ of persons referred to in sub-paragraph (a) of this paragraph and, where appropriate, the fact that they are leaving the employ of such persons;
- (d) the engagement and discharge of persons resident in the receiving State as members of the mission or private servants entitled to privileges and immunities.

2. Where possible, prior notification of arrival and final departure shall also be given.

Article 11

1. In the absence of specific agreement as to the size of the mission, the receiving State may require that the size of a mission be kept within limits considered by it to be reasonable and normal, having regard to circumstances and conditions in the receiving State and to the needs of the particular mission.

2. The receiving State may equally, within similar bounds and on a non-discriminatory basis, refuse to accept officials of a particular category.

Article 12

The sending State may not, without the prior express consent of the receiving State, establish offices forming part of the mission in localities other than those in which the mission itself is established.

Article 13

1. The head of the mission is considered as having taken up his functions in the receiving State either when he has presented his credentials or when he has notified his arrival and true copy of his credentials has been presented to the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State, or such other ministry as may be agreed, in accordance with the practice prevailing in the receiving State which shall be applied in a uniform manner.

2. The order of presentation of credentials or of a true copy thereof will be determined by the date and time of the arrival of the head of the mission.

Article 14

1. Heads of mission are divided into three classes, namely;
  - (a) that of ambassadors nuncios accredited to Heads of State, and other heads of mission of equivalent rank;
  - (b) that of envoys, ministers and internuncios accredited to Heads of State;
  - (c) that of **charge d' affaires** accredited to Ministers for Foreign Affairs.

2. Except as concerns precedence and etiquette, there shall be no differentiation between heads of mission by reason of their class.

Article 15

The class to which the heads of their missions are to be assigned shall be agreed between States.

Article 16

1. Heads of mission shall take precedence in their respective classes in the order of the date and time of taking up their functions in accordance with Article 13.

2. Alterations in the credentials of a head of mission not involving any change of class shall not affect his precedence.

3. This article without prejudice to any practice accepted by the receiving State regarding the precedence of the representative of the Holy See.

Article 17

The precedence of the members of the diplomatic staff of the mission shall be notified by the head of the mission to the Ministry for Foreign Affairs or such other ministry as may be agreed.

Article 18

The procedure to be observed in each State for the reception of heads of mission shall be uniform in respect of each class.

Article 19

1. If the post of head of the mission is vacant, or if the head of the mission is unable to perform his functions a **chargé d' affaires ad interim** shall act provisionally as head of the mission. The name of the **chargé d' affaires ad interim** shall be notified, either by the head of the mission or, in case he is unable to do so, by the Ministry for Foreign Affairs of the sending State to the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or such other ministry as may be agreed.

2. In cases where no member of the diplomatic staff of the mission is present in the receiving State, a member of the administrative and technical staff may, with the consent of the receiving State, be designated by the sending State to be in charge of the current administrative affairs of the mission.

Article 20

The mission and its head shall have the right to use the flag and emblem of the sending State on the premises of the mission, including the residence of the head of the mission, and on his means of transport.

Article 21

1. The receiving State shall either facilitate the acquisition on its territory, in accordance with its laws, by the sending State of premises necessary for its missions

or assist the latter in obtaining accommodation in some other way.

2. It shall also, where necessary, assist missions in obtaining suitable accommodation for their members.

Article 22

1. The premises of the mission shall be inviolable. The agents of the receiving State may not enter them, except with the consent of the head of the mission.

2. The receiving State is under a special duty to take all appropriate steps to protect the premises of the mission against any intrusion or damage and to prevent any disturbance of the peace of the mission or impairment of its dignity.

3. The premises of the mission, their furnishings and other property thereon and the means of transport of the mission shall be immune from search, requisition, attachment or execution.

Article 23

1. The sending State and the head of the mission shall be exempt from all national, regional or municipal dues and taxes in respect of the premises of the mission, whether owned or leased, other than such as represent for specific services rendered.

2. The exemption from taxation referred to in this Article shall not apply to such dues and taxes payable under the law of the receiving State by persons contracting with the sending State or the head of the mission.

Article 24

The archives and documents of the mission shall be inviolable at any time and wherever they may be.

Article 25

The receiving State shall accord full facilities for the performance of the functions of the mission.

Article 26

Subject to its laws and regulations concerning zones entry into which is prohibited or regulated for reasons of national security, the receiving State shall ensure to all members of the mission freedom of movement and travel in its territory.

Article 27

1. The receiving State shall permit and protect free communication on the part of the mission for all official purposes. In communicating with the Government and the other missions and consulates of the sending State, wherever situated, the mission may employ all appropriate means, including diplomatic couriers and messages in code or cipher. However, the mission may install and use a wireless transmitter only with the consent of the receiving State.

2. The official correspondence of the mission shall be inviolable. Official correspondence means all correspondence relating to the mission and its functions.

3. The diplomatic bag shall not be opened or detained.

4. The packages constituting the diplomatic bag must bear visible external marks of their character and may contain only diplomatic documents or articles intended for official use.

5. The diplomatic courier, who shall be provided with an official document indicating his status and the number of packages constituting the diplomatic bag, shall be protected by the receiving State in the performance of his functions. He shall enjoy personal inviolability and shall not be liable to any form of arrest or detention.

6. The sending State or the mission may designate diplomatic couriers *ad hoc*. In such cases the provisions of paragraph 5 of this Article shall also apply, except that the immunities therein mentioned shall cease to apply when such a courier has delivered to the consignee the diplomatic bag in his charge.

7. A diplomatic bag may be entrusted to the captain of a commercial aircraft scheduled to land at an authorized port of entry. He shall be provided with an official document indicating the number of packages constituting the bag but he shall not be considered to be a diplomatic courier. The mission may send one of its members to take possession of the diplomatic bag directly and freely from the captain of the aircraft.

Article 28

The fees and charges levied by the mission in the course of its official duties shall be exempt from all dues and taxes.

Article 29

The person of a diplomatic agent shall be inviolable. He shall not be liable to any form of arrest or detention. The receiving State shall treat him with due respect and shall take all appropriate steps to prevent any attack on his person, freedom or dignity.

Article 30

1. The private resident of a diplomatic agent shall enjoy the same inviolability and protection as the premises of the mission.

2. His papers, correspondence and, except as provided in paragraph 3 of Article 31, his property, shall likewise enjoy inviolability.

Article 31

1. A diplomatic agent shall enjoy immunity from the criminal jurisdiction of the receiving State. He shall also enjoy immunity from its civil and administrative jurisdiction, except in the case of:

- (a) a real action relating to private immovable property situated in the territory of the receiving State, unless he holds it on behalf of the sending State for the purposes of the mission;
- (b) an action relating to succession in which the diplomatic agent is involved as executor, administrator, heir or legatee as a private person and not on behalf of the sending State;
- (c) an action relating to any professional or commercial activity exercised by the diplomatic agent in the receiving State outside his official functions.

2. A diplomatic agent is not obliged to give evidence as a witness.

3. No measures of execution may be taken in respect of a diplomatic agent except in the cases coming under sub-paragraphs (a) (b) and (c) of paragraph 1 of

this Article, and provided that the measures concerned can be taken without infringing the inviolability of his person or his residence.

4. The immunity of a diplomatic agent from the jurisdiction of the receiving State does not exempt him from jurisdiction of the sending State.

Article 32

1. The immunity from jurisdiction of diplomatic agents and of persons enjoying immunity under Article 37 may be waived by the sending State.

2. Waiver must always be express.

3. The initiation of proceedings by a diplomatic agent or by a person enjoying immunity from jurisdiction under Article 37 shall preclude him from invoking immunity from jurisdiction in respect of any counter-claim directly connected with the principal claim.

4. Waiver of immunity from jurisdiction in respect of civil or administrative proceedings shall not be held to imply waiver of immunity in respect of the execution of the judgement, for which a separate waiver shall be necessary.

Article 33

1. Subject to the provisions of paragraph 3 of this Article, a diplomatic agent shall with respect to services rendered for the sending State be exempt from social security provisions which may be in force in the receiving State.

2. The exemption provided for in paragraph 1 of this Article shall also apply to private servants who are in the sole employ of a diplomatic agent on condition:

(a) that they are not nationals of or permanently resident in the receiving State; and

(b) that they are covered by the social security provisions which may be in force in the sending State or a third State.

3. A diplomatic agent who employs persons to whom the exemption provided for in paragraph 2 of this Article does not apply shall observe the obligation which the social security provisions of the receiving State impose upon employers.

4. The exemption provided for in paragraph 1 and 2 of this Article shall not preclude voluntary participation in the social security system of the receiving State provided that such participation is permitted by that State.

5. The provisions of this Article shall not affect bilateral or multilateral agreements concerning social security concluded previously and shall not prevent the conclusion of such agreements in the future.

Article 34

A diplomatic agent shall be exempt from all dues and taxes, personal or real, national, regional or municipal, except:

- (a) indirect taxes of a kind which are normally incorporated in the price of goods or services;
- (b) dues and taxes on private immovable property situated in the territory of the receiving State, unless he holds it on behalf of the sending State for the purposes of the mission;
- (c) estate, succession or inheritance duties levied by the receiving State, subject to the provisions of paragraph 4 of Article 39;
- (d) dues and taxes on private income having its source in the receiving State and capital taxes on investments made in commercial undertakings in the receiving State;
- (e) charges levied for specific services rendered;
- (f) registration, court or record fees, mortgage dues and stamp duty, with respect to immovable property, subject to the provisions of Article 23

Article 35

The receiving State shall exempt diplomatic agents from all personal services, from all public service of any kind whatsoever, and from military obligations such as those connected with requisitioning, military contributions and billeting.

Article 36

1. The receiving State shall, in accordance with such laws and regulations as it may adopt, permit entry of and grant exemption from all customs

duties, taxes, and related charges other than charges, for storage, cartage and similar services, on:

- (a) articles for the official use of the mission;
- (b) articles for the personal use of a diplomatic agent or members of his family forming part of his household, including articles intended for his establishment.

2. The personal baggage of a diplomatic agent shall be exempt from inspection, unless there are serious grounds for presuming that it contains articles not covered by the exemptions mentioned in paragraph 1 of this Article, or articles the import or export of which is prohibited by the law or controlled by the quarantine regulations of the receiving State. Such inspection shall be conducted only in the presence of the diplomatic agent or of his authorized representative.

Article 37

1. The members of the family of a diplomatic agent forming part of his household shall, if they are not nationals of the receiving State, enjoy the privileges and immunities specified in Articles 29 to 36.

2. Members of the administrative and technical staff of the mission, together with members of their families forming part of their respective household, shall, if they are not nationals of or permanently resident in the receiving State, enjoy the privileges and immunities specified in Articles 29 to 35, except that the immunity from civil and administrative jurisdiction of the receiving State specified in paragraph 1 of Article 31 shall not extend to acts performed outside the course of their duties. They shall also enjoy the privileges specified in Article 36, paragraph 1, in respect of articles imported at the time of first installation.

3. Members of the service staff of the mission who are not nationals of or permanently resident in the receiving State shall enjoy immunity in respect of acts performed in the course of their duties, exemption from dues and taxes on the emoluments they receive by reason of their employment and the exemption contained in Article 33.

4. Private servants of members of the mission shall, if they are not nationals of or permanently resident in the receiving State, be exempt from dues and taxes on the emoluments they receive by reason of their employment. In other

respects, they may enjoy privileges and immunities only to the extent admitted by the receiving State. However, the receiving State. However, the receiving State must exercise its jurisdiction over those persons in such a manner as not to interfere unduly with the performance of the functions of the mission.

Article 38

1. Except insofar as additional privileges and immunities may be granted by the receiving State, a diplomatic agent who is a national of or permanently resident in that State shall enjoy only immunity from jurisdiction, and inviolability, in respect of official acts performed in the exercise of his functions.

2. Other members of the staff of the mission and private servants who are nationals of or permanently resident in the receiving State shall enjoy privileges and immunities only to the extent admitted by the receiving State. However, the receiving State must exercise its jurisdiction over those persons in such a manner as not to interfere unduly with the performance of the functions of the mission.

Article 39

1. Every person entitled to privileges and immunities shall enjoy them from the moment he enters the territory of the receiving State on proceeding to take up his post or, if already in its territory, from the moment when his appointment is notified to the Ministry for Foreign Affairs or such other ministry as may be agreed.

2. When the functions of a person enjoying privileges and immunities have come to an end, such privileges and immunities shall normally cease at the moment when he leaves the country, or on expiry of a reasonable period in which to do so, but shall subsist until that time, even in case of armed conflict. However, with respect to acts performed by such a person in the exercise of his functions as a member of the mission, immunity shall continue to subsist.

3. In case of the death of a member of the mission, the members of his family shall continue to enjoy the privileges and immunities to which they are entitled until the expiry of a reasonable period in which to leave the country.

4. In the event of the death of a member of the mission not a national of or permanently resident in the receiving State or a member of his family forming part of his household, the receiving State shall permit the withdrawal of the movable property of the deceased, with the exception of and property acquired in the country the export of which was prohibited at the time of his death. Estate, succession and inheritance duties shall not be levied on movable property the presence of which in the receiving State was due solely to the presence there of the deceased as a member of the mission or as a member of the family of a member of the mission.

Article 40

1. If a diplomatic agent passes through or is in the territory of a third State, which has granted him a passport visa if such visa was necessary, while proceeding to take up or to return to his post, or when returning to his own country, the third State shall accord him inviolability and such other immunities as may be required to ensure his transit or return. The same shall apply in the case of any members of his family enjoying privileges or immunities who are accompanying the diplomatic agent, or travelling separately to join him or to return to their country.

2. In circumstances similar to those specified in paragraph 1 of this Article, third States shall not hinder the passage of members of the administrative and technical or service staff of a mission, and of members of their families, through their territories.

3. Third States shall accord to official correspondence and other official communications in transit, including messages in code or cipher, the same freedom and protections as is accorded by the receiving State. They shall accord to diplomatic couriers, who have been granted a passport visa if such visa was necessary, and diplomatic bags in transit the same inviolability and protection as the receiving State is bound to accord.

4. The obligations of third States under paragraphs 1, 2 and 3 of this Article shall also apply to the persons mentioned respectively in those paragraphs, and to official communications and diplomatic bags, whose presence in the territory of the third State is due to **force majeure**.

Article 41

1. Without prejudice to their privileges and immunities, it is the duty of all persons enjoying such privileges and immunities to respect the laws and regulations of the receiving State. They also have a duty not to interfere in the internal affairs of that State.

2. All official business with the receiving State entrusted to the mission by the sending State shall be conducted with or through the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or such other ministry as may be agreed.

3. The premises of the mission must not be used in any manner incompatible with the functions of the mission as laid down in the present Convention or by other rules of general international law or by any special agreements in force between the sending and the receiving State.

Article 42

A diplomatic agent shall not in the receiving State practise for personal profit any professional or commercial activity.

Article 43

The function of a diplomatic agent comes to an end, *inter alia* :

- (a) on notification by the sending State to the receiving State that the function of the diplomatic agent has come to an end ;
- (b) on notification by the receiving State to the sending State that, in accordance with paragraph 2 of Article 9, it refuses to recognize the diplomatic agent as a member of the mission.

Article 44

The receiving State must, even in case of armed conflict, grant facilities in order to enable persons enjoying privileges and immunities, other than nationals of the receiving State, and members of the families of such persons irrespective of their nationality, to leave at the earliest possible moment. It must, in particular, in case of need, place at their disposal the necessary means of transport for themselves and their property.

Article 45

If diplomatic relations are broken off between two States, or if a mission is permanently or temporarily recalled:

- (a) the receiving State must, even in case of armed conflict, respect and protect the premises of the mission, together with its property and archives;
- (b) the sending State may entrust the custody of the premises of the mission, together with its property and archives, to a third State acceptable to the receiving State;
- (c) the sending State may entrust the protection of its interest and those of its nationals to a third State acceptable to the receiving State.

Article 46

A sending State may with the prior consent of a receiving State, and at the request of a third State not represented in the receiving State, undertake the temporary protection of the interests of the third State and of its nationals.

Article 47

1. In the application of the provisions of the present Convention, the receiving State shall not discriminate as between States.

2. However, discrimination shall not be regarded as taking place:

- (a) where the receiving State applies any of the provisions of the present Convention restrictively because of a restrictive application of that provision to its mission in the sending State;
- (b) where by custom or agreement States extend to each other more favourable treatment than is required by the provisions of the present Convention.

Article 48

The present Convention shall be open for signature by all States Members of the United Nations or of any of the specialized agencies or Parties to the Statute

of the International Court of Justice, and by any other State invited by the General Assembly of the United Nations to become a Party to the Convention, as follows: until 31 October 1961 at the Federal Ministry for Foreign Affairs of Austria and subsequently, until 31 March 1962, at the United Nations Headquarters in New York.

Article 49

The present Convention is subject to ratification. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 50

The present Convention shall remain open for accession by any State belonging to any of the four categories mentioned in Article 48. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 51

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article 52

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States belonging to any of the four categories mentioned in Article 48:

- (a) of signatures to the present Convention and of the deposit of instruments of ratification or accession, in accordance with Article 48, 49 and 50:
- (b) of the date on which the present Convention will enter into force, in accordance with Article 51.

Article 53

The original of the present Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States belonging to any of the four categories mentioned in Article 48.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

DONE AT VIENNA, this eighteenth day of April one thousand nine hundred and sixty-one.

คำแปล

อนุสัญญากรุงเวียนนา ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต

รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้

โดยระลึกว่า ประชาชนของชาติทั้งหมดตั้งแต่โบราณกาลมา ได้ยอมรับนับถือ สถานภาพของตัวแทนทางทูต

โดยคำนึงถึง ความมุ่งประสงค์ และ หลักการของกฎบัตร สหประชาชาติเกี่ยวกับ ความเสมอภาคทางอธิปไตยของรัฐ การธำรงสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศไว้ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างชาติ

โดยเชื่อว่า อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการติดต่อ เอกสิทธิและความคุ้มกัน ทางทูต จะมีส่วนบำรุงการพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างชาติ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างกันในระบบแห่งธรรมเนียมและสังคมของชาติ

โดยสำนึกว่า ความมุ่งประสงค์ของเอกสิทธิและความคุ้มกันเช่นว่านี้ มิใช่เพื่อที่จะให้เป็นคุณประโยชน์แก่ตัวบุคคล แต่เพื่อที่จะประกันการปฏิบัติการหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของคณะผู้แทนทางทูตในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐ

โดยยืนยันว่า กฎเกณฑ์แห่งกฎหมายจารีตประเพณี ระหว่างประเทศควรใช้บังคับต่อไปแก่ปัญหาที่มีได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยบทของอนุสัญญานี้

ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ ให้อัยคำต่อไปนี้มีความหมายตามที่ได้กำหนดไว้ให้ข้างท้ายนี้

(ก) “หัวหน้าคณะผู้แทน” คือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากรัฐผู้ส่งให้มีหน้าที่กระทำการในฐานะนั้น

(ข) “บุคคลในคณะผู้แทน” คือหัวหน้าคณะผู้แทนและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทน

(ค) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทน” คือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูต คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการ และคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ ของคณะผู้แทน

(ง) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูต” คือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนซึ่งมีตำแหน่งทางทูต

(จ) “ตัวแทนทางทูต” คือหัวหน้าของคณะผู้แทน หรือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทน

(ฉ) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ และฝ่ายวิชาการ” คือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทน ซึ่งทำงานเกี่ยวกับบริการฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทน

(ช) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ” คือ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนในฝ่ายบริการรับใช้ของคณะผู้แทน

(ซ) “คนรับใช้ส่วนตัว” คือ บุคคลซึ่งอยู่ในฝ่ายบริการรับใช้ของบุคคลในคณะผู้แทน และซึ่งมิได้เป็นลูกจ้างของรัฐผู้ส่ง

(ฌ) “สถานที่ของคณะผู้แทน” คือ อาคารหรือส่วนของอาคาร และโดยไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์ ที่ดินซึ่งติดอยู่กับอาคารนั้นที่ได้ใช้เพื่อความมุ่งประสงค์ของคณะผู้แทน รวมถึงที่อยู่ของหัวหน้าคณะผู้แทนด้วย

ข้อ ๒

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางทูตระหว่างรัฐและของคณะผู้แทนถาวรทางทูตมีขึ้นได้ด้วยความยินยอมของกันและกัน

ข้อ ๓

๑. นอกจากประการอื่นแล้ว การหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูตประกอบด้วย

(ก) แทนรัฐผู้ส่งในรัฐผู้รับ

(ข) กู้มครองผลประโยชน์ของรัฐผู้ส่ง และของชนชาติของรัฐผู้ส่งในรัฐผู้รับ ภายในขีดจำกัดที่กฎหมายระหว่างประเทศได้อนุญาตให้

(ค) เจรจากับรัฐบาลของรัฐผู้รับ

(ง) สืบเสาะให้แน่ด้วยวิถีทางทั้งมวลอันชอบด้วยกฎหมาย ถึงสภาวะและ พัฒนาการในรัฐผู้รับ และรายงานไปยังรัฐบาลของรัฐผู้ส่ง

(จ) ส่งเสริมความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างรัฐผู้ส่งกับรัฐผู้รับและพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ของรัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับ

๒. ไม่มีข้อความในอนุสัญญานี้ที่จะแปรความได้ว่า เป็นการห้ามมิให้คณะผู้แทน ทางทูตปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล

ข้อ ๔

๑. รัฐผู้ส่งต้องทำให้เป็นที่แน่นอนว่า รัฐผู้รับได้ให้ความเห็นชอบแล้ว สำหรับ บุคคลที่รัฐผู้ส่งเสนอจะแต่งตั้งเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปยังรัฐนั้น

๒. รัฐผู้รับไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลแก่รัฐผู้ส่งในการปฏิเสธไม่ให้ความเห็นชอบ

ข้อ ๕

๑. หลังจากที่ได้บอกกล่าวแก่รัฐผู้รับที่เกี่ยวข้องตามสมควรแล้ว นอกจากจะมี การคัดค้านอย่างชัดแจ้งโดยรัฐผู้รับรัฐใดรัฐหนึ่ง รัฐผู้ส่งอาจแต่งตั้งหัวหน้าคณะผู้แทนหรือ แต่งตั้งบุคคลใดในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูต แล้วแต่กรณี ไปยังมากกว่ารัฐหนึ่งก็ได้

๒. ถ้ารัฐผู้ส่งแต่งตั้งหัวหน้าคณะผู้แทนไปยังรัฐอื่นหนึ่งรัฐหรือมากกว่านั้น รัฐ ผู้ส่งอาจสถาปนาคณะผู้แทนทางทูตโดยมีอุปทูตชั่วคราวเป็นหัวหน้าในแต่ละรัฐที่หัวหน้าคณะ ผู้แทนไม่มีที่นั่งทำงานของตนเป็นประจำก็ได้

๓. หัวหน้าคณะผู้แทน หรือบุคคลใดในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนอาจ กระทำการในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐผู้ส่งในองค์การระหว่างประเทศใดก็ได้

ข้อ ๖

นอกจากรัฐผู้รับจะแจ้งการคัดค้าน รัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น อาจแต่งตั้งบุคคลคนเดียวกันให้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปยังรัฐอื่นก็ได้

ข้อ ๗

ภายในบังคับแห่งบทของ ๕, ๘, ๙ และ ๑๑ รัฐผู้ส่งอาจแต่งตั้งบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนได้โดยเสรี ในกรณีของผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ทหารเรือ หรือ ทหารอากาศ รัฐผู้รับอาจเรียกร้องให้เสนอนามล่งหน้า เพื่อรับความเห็นชอบของตนก็ได้

ข้อ ๘

๑. บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนนั้น ในหลักการควรมีสัญชาติของรัฐผู้ส่ง

๒. บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนนั้นไม่อาจแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีสัญชาติของรัฐผู้รับได้ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของรัฐนั้น ซึ่งอาจจะเพิกถอนเสียในเวลาใดก็ได้

๓. รัฐผู้รับอาจสงวนสิทธิเช่นเดียวกันนี้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนชาติของรัฐที่สาม ซึ่งมี ไซ่เป็นคนชาติของรัฐผู้ส่งด้วยก็ได้

ข้อ ๙

๑. รัฐผู้รับอาจบอกกล่าวแก่รัฐผู้ส่งในเวลาใดก็ได้ และโดยมีตังชี้แจงถึงการวินิจฉัยของตน ว่าหัวหน้าคณะผู้แทนหรือบุคคลใดในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถ หรือว่าบุคคลอื่นใดในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนเป็นที่ไม่พึงยอมรับได้ ในกรณีใดเช่นนั้น ให้รัฐผู้ส่งเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นกลับ หรือเลิกการหน้าที่ของผู้นั้นกับคณะผู้แทนเสียก็ได้ ตามที่เหมาะสม บุคคลอาจจะถูกประกาศให้เป็นผู้ไม่พึงปรารถ หรือไม่พึงยอมรับได้ก่อนที่จะมาถึงในอาณาเขตของรัฐผู้รับก็ได้

๒. ถ้ารัฐผู้ส่งปฏิเสธ หรือไม่นำพาทายในระยะเวลาอันสมควรที่จะปฏิบัติตามข้อผูกพันของตนภายใต้วรรค ๑ ของข้อนี้ รัฐผู้รับอาจปฏิเสธที่จะยอมรับนับถือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นว่าเป็นบุคคลในคณะผู้แทนก็ได้

ข้อ ๑๐

๑. กระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือกระทรวงอื่น เช่นที่อาจจะตกลงกัน จะได้รับบอกกล่าวถึง

(ก) การแต่งตั้งบุคคลในคณะผู้แทน การมาถึงและการเดินทางออกไปท้ายที่สุด หรือการสิ้นสุดของการหน้าที่กับคณะผู้แทนของบุคคลนั้น

(ข) การมาถึงและการเดินทางออกไปท้ายที่สุดของคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทน และเมื่อสมควร การที่บุคคลใดเป็นหรือพ้นจากเป็นคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทน

(ค) การมาถึงและการเดินทางออกไปท้ายที่สุดของคนรับใช้ส่วนตัวของบุคคลที่ได้กล่าวไว้ในอนุวรรค (ก) ของวรรคนั้น และเมื่อเหมาะสม การที่บุคคลนั้นนอกจากการเป็นลูกจ้างของบุคคลเช่นว่านั้น

(ง) การว่าจ้างและการปลดบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐผู้รับ ในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทน หรือคนรับใช้ส่วนตัวซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกัน

๒. เมื่อกระทำได้ ให้บอกกล่าวล่วงหน้าถึงการมาถึง และการเดินทางออกไปท้ายที่สุดด้วย

ข้อ ๑๑

๑. เมื่อไม่มีความตกลงจำเพาะในเรื่องขนาดของคณะผู้แทน รัฐผู้รับอาจเรียกร้องให้ขนาดของคณะผู้แทนอยู่ในขีดจำกัด ที่ตนเห็นว่าสมควรและปฏิบัติได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และสภาวะในรัฐผู้รับและความจำเป็นของการของคณะผู้แทนเฉพาะราย

๒. ภายในขอบเขตที่คล้ายคลึงกัน และบนมูลฐานที่ไม่เลือกปฏิบัติ รัฐผู้รับอาจปฏิเสธได้เท่ากัน ที่จะยอมรับพนักงานในประเภทเฉพาะรายประเภทหนึ่งประเภทใดก็ได้

ข้อ ๑๒

รัฐผู้ส่งไม่อาจตั้งที่ทำการ ซึ่งประกอบ เป็นส่วน ของ คณะผู้แทน ขึ้นในท้องถิ่นอื่น นอกจากท้องถิ่นที่คณะผู้แทนนั้นเองได้ตั้งอยู่ได้ โดยปราศจากความยินยอมล่วงหน้า อย่างชัดแจ้งของรัฐผู้รับ

ข้อ ๑๓

๑. หัวหน้าคณะผู้แทนพึงถือว่าได้เข้ารับการหน้าที่ของตนในรัฐผู้รับ เมื่อตนได้ยื่นสาสน์ตราตั้ง หรือเมื่อตนได้บอกกล่าวการมาถึงของตนและได้เสนอสำเนาที่ถูกต้องของสาสน์ตราตั้งของตนต่อกระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือกระทรวงอื่น เช่น ที่อาจจะตกลงกันตามทางปฏิบัติที่มีอยู่ในรัฐผู้รับซึ่งจะต้องใช้ในทำนองอันเป็นเอกรูป

๒. ลำดับของการยื่นสาสน์ตราตั้ง หรือสำเนาที่ถูกต้องของสาสน์ตราตั้ง จะได้พิจารณากำหนดตามวันและเวลาของการมาถึงของหัวหน้าคณะผู้แทน

ข้อ ๑๔

๑. หัวหน้าคณะผู้แทนแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น กล่าวคือ

(ก) ชั้นเอกอัครราชทูต หรือเอกอัครสมณทูตซึ่งแต่งตั้งไปยังประมุขของรัฐ และหัวหน้าคณะผู้แทนอื่นที่มีชั้นเท่ากัน

(ข) ชั้นรัฐทูต อัครราชทูต และอัครสมณทูต ซึ่งแต่งตั้งไปยังประมุขของรัฐ

(ค) ชั้นอุปทูต ซึ่งแต่งตั้งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๒. เว้นแต่ที่เกี่ยวกับลำดับอาวุโสและมารยาทแล้ว ไม่ให้มีความแตกต่างกันระหว่างหัวหน้าคณะผู้แทน โดยถือเหตุผลของชั้นของหัวหน้าคณะผู้แทน

ข้อ ๑๕

ชั้นที่จะกำหนดให้แก่หัวหน้าคณะผู้แทนนั้น ให้ทำความตกลงกันระหว่างรัฐ

ข้อ ๑๖

๑. ให้หัวหน้าคณะผู้แทนมีลำดับอาวุโสในแต่ละชั้นของตนตามลำดับวันและเวลาที่เข้ารับการหน้าที่ตามข้อ ๑๓

๒. การเปลี่ยนแปลงในสาสน์ตราตั้งของหัวหน้า คณะผู้แทนซึ่งไม่เกี่ยวพันกับการเปลี่ยนชั้นอย่างใด จะไม่กระทบกระเทือนลำดับอาวุโสของหัวหน้าคณะผู้แทน

๓. ข้อนี้ไม่เป็นที่เสื่อมเสียแก่ทางปฏิบัติใดซึ่งมีอยู่ในรัฐผู้รับในเรื่องลำดับอาวุโสของผู้แทนของโฮลดี ซี

ข้อ ๑๗

ถ้าข้ออาวุธโสของสมาชิกของคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนนั้น ให้หัวหน้าคณะผู้แทนเป็นผู้บอกกล่าวแก่กระทรวงการต่างประเทศ หรือกระทรวงอื่นเช่นที่อาจจะตกลงกัน

ข้อ ๑๘

วิธีดำเนินการที่จะต้องปฏิบัติตามในแต่ละรัฐ สำหรับการรับหัวหน้าคณะผู้แทน จะต้องเป็นเอกกรุปในแต่ละชั้น

ข้อ ๑๙

๑. ถ้าตำแหน่งของหัวหน้าคณะผู้แทนว่างลง หรือถ้าหัวหน้าคณะผู้แทนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ ให้อุปทูตชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนได้ ให้หัวหน้าคณะผู้แทน หรือ ในกรณีที่หัวหน้าคณะผู้แทนไม่สามารถจะกระทำได้ ให้กระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้ส่งแจ้งนามอุปทูตชั่วคราวไปยังกระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือกระทรวงอื่นเช่นที่อาจจะตกลงกัน

๒. ในกรณีที่ไม่มีบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนอยู่ในรัฐผู้รับ ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการอาจจะได้รับแต่งตั้งโดยรัฐผู้ส่งให้รักษาการในกิจการที่ต้องบริหารเรื่อยไปของคณะผู้แทนก็ได้

ข้อ ๒๐

ให้คณะผู้แทนและหัวหน้าคณะผู้แทนมีสิทธิที่จะใช้ธง และเครื่องหมายของรัฐผู้ส่ง ณ สถานที่ของคณะผู้แทน รวมถึงที่อยู่ของหัวหน้าคณะผู้แทน และที่พาหนะในการขนส่งของหัวหน้าคณะผู้แทนด้วย

ข้อ ๒๑

๑. ให้รัฐผู้รับให้ความสะดวกในการได้มาในอาณาเขตของตน ตามกฎหมายของตน โดยรัฐผู้ส่ง ซึ่งสถานที่ที่จำเป็นสำหรับคณะผู้แทนของรัฐผู้ส่ง หรือช่วยเหลือคณะผู้แทนในการหาที่อาศัยโดยวิธีอื่น

๒. เมื่อจำเป็นให้รัฐผู้รับช่วยเหลือคณะผู้แทนในการหาที่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับบุคคลในคณะผู้แทนด้วย

ข้อ ๒๒

๑. สถานที่ของคณะผู้แทนจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนของรัฐผู้รับไม่อาจเข้าไปในสถานที่นั้นได้ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของหัวหน้าคณะผู้แทน

๒. รัฐผู้รับมีหน้าที่พิเศษที่จะดำเนินการทั้งหมดที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสถานที่ของคณะผู้แทนจากการบุกรุก หรือความเสียหายใด และที่จะป้องกันการรบกวนใด ต่อความสงบสุขของคณะผู้แทน หรือการทำให้เสื่อมเสียเกียรติของคณะผู้แทน

๓. สถานที่ของคณะผู้แทน เครื่องตกแต่ง และทรัพย์สินอื่นของคณะผู้แทนในสถานที่นั้น และพาหนะในการขนส่งของคณะผู้แทนให้ได้รับความคุ้มกันจากการค้นการเรียกเกณฑ์ การอายัด หรือการบังคับคดี

ข้อ ๒๓

๑. นอกจากที่เป็นการชำระค่าบริวารจำเพาะที่ได้ให้ ให้รัฐผู้ส่งและหัวหน้าคณะผู้แทนได้รับยกเว้นจากค่าติดพันและภาษีทั้งหมดของชาติ ท้องถิ่นหรือเทศบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่ของคณะผู้แทนไม่ว่าจะได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือได้เข้ามา

๒. การยกเว้นจากการเก็บภาษีที่ได้อ้างถึงในข้อนี้จะไม่ใช่กับค่าติดพัน และภาษีที่จะต้องชำระภายใต้กฎหมายของรัฐผู้รับโดยบุคคลผู้ทำสัญญากับรัฐผู้ส่ง หรือกับหัวหน้าคณะผู้แทน

ข้อ ๒๔

บรรณสารและเอกสารของคณะผู้แทนจะถูกละเมิดมิได้ ไม่ว่าเวลาใดและไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด

ข้อ ๒๕

ให้รัฐผู้รับประสาทความสะดวกให้อย่างเต็มที่สำหรับการปฏิบัติการหน้าที่ของคณะผู้แทน

ข้อ ๒๖

ภายในบังคับของกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับเกี่ยวกับการเข้าไปในเขตที่ได้หวงห้ามหรือวางระเบียบไว้โดยเหตุผลของความมั่นคงแห่งชาติ ให้รัฐผู้รับประกันแก่สมาชิกทั้งหมดของคณะผู้แทนซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหว และการเดินทางในอาณาเขตของตน

ข้อ ๒๗

๑. ให้รัฐผู้รับอนุญาตและคุ้มครองการสื่อสาร โดยเสรีในส่วนของคณะผู้แทน เพื่อความมุ่งประสงค์ในทางการทั้งหมด ในการติดต่อกับรัฐบาล และกับคณะผู้แทน และสถานกงสุลอื่นของรัฐผู้ส่ง ไม่ว่าตั้งอยู่ที่ใด คณะผู้แทนอาจใช้วิถีทางอันเหมาะสมทั้งหมดได้ รวมทั้งผู้สื่อสารทางทูต และสารเป็นรหัสหรือประมวล อย่างไรก็ตามก็ดี คณะผู้แทนอาจติดตั้ง และใช้เครื่องส่งวิทยุได้ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับเท่านั้น

๒. หนังสือโต้ตอบทางการของคณะผู้แทนจะถูกละเมิดมิได้ หนังสือโต้ตอบทางการ หมายถึงหนังสือโต้ตอบทั้งหมดที่เกี่ยวกับคณะผู้แทน และการหน้าที่ของคณะผู้แทน

๓. ดុងทางทูตจะไม่ถูกเปิดหรือถูกกักไว้

๔. หีบห่อซึ่งรวมเบ็ดดុងทางทูตจะต้องมีเครื่องหมายภายนอกที่เห็นได้ แสดงลักษณะของดុងทางทูต และอาจบรรจุได้แต่เอกสารหรือสิ่งของทางทูตซึ่งได้เจตนาเพื่อใช้ในการทำการเท่านั้น

๕. ผู้สื่อสารทางทูต ซึ่งจะได้รับเอกสารทางการแสดงสถานภาพของตน และจำนวนหีบห่อซึ่งรวมเป็นดុងทางทูตนั้น ให้ได้รับความคุ้มครองจากรัฐผู้รับในการปฏิบัติการตามหน้าที่ของตน ให้ผู้สื่อสารทางทูตได้อุปโภคความสะดวกมิได้ส่วนบุคคล และต้องไม่ถูกจับกุมหรือกักขังในรูปใด

๖. รัฐผู้ส่ง หรือคณะผู้แทน อาจตั้งตั้งผู้สื่อสารทางทูตเฉพาะกรณีได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทแห่งวรรค ๕ ของข้อนี้มาใช้ด้วย เว้นแต่ว่าความคุ้มกันที่ได้กล่าวไว้ในวรรคนั้นให้ยุติไม่ใช้ เมื่อผู้สื่อสารเช่นว่านี้ได้ส่งดុងทางทูตในหน้าที่ของตนให้แก่ผู้รับแล้ว

๗. ดុងทางทูตอาจจะมอบหมายให้แก่ผู้บังคับการของเครื่องบินพาณิชย์ ซึ่งได้มีพิกัตจะลง ณ ท่าเข้าเมืองที่ได้รับอนุญาตแล้วได้ ให้ผู้บังคับบัญชาของเครื่องบินพาณิชย์ได้รับเอกสารทางการแสดงจำนวนหีบห่อซึ่งรวมเป็นดុង แต่ไม่ให้อธิบายผู้บังคับการของเครื่องบินพาณิชย์เป็นผู้สื่อสารทางทูต คณะผู้แทนอาจส่งบุคคลคนหนึ่งในคณะผู้แทนไปรับมอบดុងทางทูตได้โดยตรงและโดยเสรีจากผู้บังคับการของเครื่องบิน

ข้อ ๒๘

ค่าธรรมเนียมและค่าภาระที่ได้เรียกเก็บโดยคณะผู้แทนตามวิธีของการปฏิบัติหน้าที่ทางการของคณะผู้แทน ให้ได้รับยกเว้นจากค่าติดพันและภาษีทั้งหมด

ข้อ ๒๙

ตัวบุคคลของตัวแทนทางทูตจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนทางทูตจะไม่ถูกจับกุม หรือกักขังในรูปใด ให้รัฐผู้รับปฏิบัติต่อตัวแทนทางทูตด้วยความเคารพตามสมควร และดำเนินการที่เหมาะสมทั้งหมดที่จะป้องกันการประทุษร้ายใด ต่อตัวบุคคล เสรีภาพ หรือเกียรติของตัวแทนทางทูต

ข้อ ๓๐

๑. ให้ที่อยู่ส่วนตัวของตัวแทนทางทูตใ้อุปโภคความละเมิดมิได้ และความคุ้มครองเช่นเดียวกับสถานทีของคณะผู้แทน
๒. ให้กระต่ายเอกสาร หนังสือโต้ตอบ และยกเว้นที่ได้บัญญัติไว้ในวรรค ๓ ของข้อ ๓๑ ทวิพัสสินของตัวแทนทางทูตใ้อุปโภคความละเมิดมิได้เช่นกัน

ข้อ ๓๑

๑. ให้ตัวแทนทางทูตใ้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางอาญาของรัฐผู้รับ ตัวแทนทางทูตจะใ้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางแพ่ง และทางปกครองของรัฐผู้รับด้วย เว้นแต่ในกรณีของ

(ก) การดำเนินคดีกรรมสิทธิหรือสิทธิครอบครองเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ส่วนตัวที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ นอกจากตัวแทนทางทูตครอบครองไว้ในนามของรัฐผู้ส่งเพื่อความมุ่งประสงค์ของคณะผู้แทน

(ข) การดำเนินคดีเกี่ยวกับการสืบมรดกซึ่งเกี่ยวพันถึงตัวแทนทางทูต ในฐานะผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกโดยศาลตั้ง ทายาทหรือผู้รับมรดกในฐานะเอกชน และมีใช้ในนามของรัฐผู้ส่ง

(ค) การดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจกรรมใดในทางวิชาชีพ หรือพาณิชย์ ซึ่งตัวแทนทางทูตได้กระทำในรัฐผู้รับ นอกเหนือจากการหน้าที่ทางการของตน

๒. ตัวแทนทางทูตไม่จำเป็นต้องให้การในฐานะเป็นพยาน

๓. มาตรการบังคับคดีไม่อาจดำเนินได้ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแทนทางทูต เว้นแต่ในกรณีซึ่งอยู่ภายใต้อนุวรรค (ก) (ข) และ (ค) ของวรรค ๑ ของข้อนี้ และโดยมีเงื่อนไขว่า มาตรการที่เกี่ยวข้องอาจดำเนินไปได้โดยปราศจากการละเมิด ความละเมิดมิได้ในตัวบุคคลของตัวผู้แทนทางทูต หรือที่อยู่ของตัวแทนทางทูต

๔. ความคุ้มกันของตัวแทนทางทูตจากอำนาจศาลของรัฐผู้รับ ไม่ยกเว้นตัวแทนทางทูตจากอำนาจศาลของรัฐผู้ส่ง

ข้อ ๓๒

๑. ความคุ้มกันจากอำนาจศาลของตัวแทนทางทูต และของบุคคลที่อุปโลกความคุ้มกันภายใต้ข้อ ๓๗ อาจสละได้โดยรัฐผู้ส่ง

๒. การสละต้องเป็นที่ชัดแจ้งเสมอ

๓. การริเริ่มคดีโดยตัวแทนทางทูต หรือโดยบุคคลที่อุปโลกความคุ้มกันจากอำนาจศาลภายใต้ข้อ ๓๗ จะตัดกันตัวแทนทางทูตหรือบุคคลนั้นจากการอ้างความคุ้มกันจากอำนาจศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องแย้งที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการเรียกร้องสิทธิ สำคัญ^๕ นั้น

๔. การสละความคุ้มกันจากอำนาจศาลในส่วนที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง ไม่ให้ถือว่ามิใช่เป็นการสละความคุ้มกันในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการสละต่างหากอีก

ข้อ ๓๓

๑. ภายในบังคับของบทของวรรค ๓ ของข้อนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับบริการที่ใดให้เพื่อรัฐผู้ส่ง ให้ตัวแทนทางทูตได้รับยกเว้นจากบทที่เกี่ยวกับการประกันสังคมซึ่งอาจจะใช้บังคับอยู่ในรัฐผู้รับ

๒. ให้นำการยกเว้นที่ได้บัญญัติไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ มาใช้แก่คนรับใช้ส่วนตัว ซึ่งเป็นลูกจ้างแต่ถ่ายเดียวของตัวแทนทางทูตได้โดยมีเงื่อนไขว่า

(ก) คนใช้นั้นมิใช่เป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือเป็นบุคคลผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ และ

(ข) คนใช้นั้นอยู่ในบังคับของบทเกี่ยวกับการประกันสังคม ซึ่งอาจจะใช้บังคับอยู่ในรัฐผู้ส่ง หรือรัฐที่สาม

๓. ตัวแทนทางทูตซึ่งจ้างบุคคลที่การยกเว้นตามวรรค ๒ ของข้อนี้ไม่ใช่ ให้ปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งบทเกี่ยวกับการประกันสังคมของรัฐผู้รับตั้งบังคับแก่นายจ้าง

๔. การยกเว้นที่ได้บัญญัติไว้ในวรรค ๑ และ ๒ ของข้อนี้ไม่ให้ตัดกัน การเข้ามีส่วนร่วมโดยสมัครใจในระบบประกันสังคมของรัฐผู้รับ หากว่ารัฐนั้นได้อนุญาตการเข้ามีส่วนร่วมเช่นนั้น

๕. บทของข้อนี้ไม่ให้เกิดผลกระทบเนื่องถึงความตกลงสองฝ่าย หรือหลายฝ่ายเกี่ยวกับการประกันสังคม ซึ่งได้ทำกันไว้ก่อนแล้ว และไม่ให้เกิดกีดกันการทำความตกลงเช่นนั้นในอนาคต

ข้อ ๓๔

ให้ตัวแทนทางทูตได้รับยกเว้นจากค่าตีพิมพ์และภาษีทั้งปวงของชาติ ท้องถิ่น หรือเทศบาล ในส่วนบุคคล หรือในทรัพย์สิน เว้นแต่

(ก) ภาษีทางอ้อมชนิดที่ตามปรกติรวมอยู่ในราคาของสินค้า หรือบริการแล้ว

(ข) ค่าตีพิมพ์และภาษีจากอสังหาริมทรัพย์ส่วนตัว ซึ่งตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ นอกจากตัวแทนทางทูตครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นไว้ในนามของรัฐผู้ส่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ของคณะผู้แทน

(ค) อากรองมรดก การสืบทอด หรือการรับมรดกซึ่งรัฐผู้รับเรียกเก็บภายในบังคับแห่งบทของวรรค ๔ ของข้อ ๓๔

(ง) ค่าตีพิมพ์และภาษีจากเงินได้ส่วนตัวซึ่งมีแหล่งกำเนิดในรัฐผู้รับ และภาษีเก็บจากเงินทุนซึ่งได้ลงทุนในประกอบการพาณิชย์ในรัฐผู้รับ

(จ) ค่าภาระซึ่งเรียกเก็บสำหรับบริการจำเพาะที่ได้ให้

(ฉ) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน ค่าธรรมเนียมศาล หรือสำนวน ความ ค่าติดพันในการจำนอง และอากรแสตมป์ในส่วนที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ภายใน บังคับแห่งบทของข้อ ๒๓

ข้อ ๓๕

ให้รัฐผู้รับยกเว้นตัวแทนทางทูตจากบริการส่วนบุคคลทั้งหมด จากบริการส่วน สาธารณะทั้งหมดไม่ว่าชนิดใดก็ตาม และจากข้อผูกพันทางทหาร เช่นที่เกี่ยวกับการเรียก เกณฑ์ ส่วนบำรุง และการเรียกเอาที่อยู่เพื่อการทหาร

ข้อ ๓๖

๑. รัฐผู้รับจะอนุญาตให้นำเข้าและอำนวยความสะดวกให้การยกเว้นจากอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนอกจากค่าภาระในการเก็บรักษา การขนส่ง และบริการใน ทำนองเดียวกันตามกฎหมายและข้อบังคับซึ่งรัฐผู้รับอาจกำหนดไว้แก่ :

(ก) สิ่งของสำหรับใช้ในทางการของคณะผู้แทน

(ข) สิ่งของสำหรับใช้ส่วนบุคคลของตัวแทนทางทูต หรือคนในครอบครัวของตัวแทนทางทูต ซึ่งประกอบเป็นส่วนครัวเรือนของตัวแทนทางทูตรวมทั้งสิ่งของที่ ได้เจตนาสำหรับการตั้งถิ่นฐานของตัวแทนทางทูตด้วย

๒. หีบห่อส่วนบุคคลของตัวแทนทางทูตให้ได้รับยกเว้นจากการตรวจตรานอก จากมีมูลเหตุอันร้ายแรงที่ทำให้สันนิษฐานได้ว่า หีบห่อส่วนตัวนั้นบรรจุสิ่งของซึ่งไม่อยู่ใน ข่ายแห่งการยกเว้นที่ได้ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ หรือสิ่งของซึ่งการนำเข้าหรือส่งออก ต้องห้ามตามกฎหมาย หรือถูกควบคุมตามข้อบังคับว่าด้วยการกักตรวจโรคของรัฐผู้รับ การ ตรวจตราเช่นว่านี้ให้กระทำต่อหน้าตัวแทนทางทูต หรือต่อหน้าผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจ ของตัวแทนทางทูตเท่านั้น

ข้อ ๓๗

๑. คนในครอบครัวของตัวแทนทางทูต ซึ่งประกอบเป็นส่วนหนึ่งของครัวเรือนของ ตัวแทนทางทูต ถ้าไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับ ให้ได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้ ระบุไว้ในข้อ ๒๔ ถึง ๓๖

๒. บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ และฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนรวมทั้งคนในครอบครัวของตน ซึ่งประกอบเป็นส่วนหนึ่งของครัวเรือนของตนตามลำดับ ถ้าไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับ หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ ให้ได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้ระบุไว้ในข้อ ๒๙ ถึง ๓๕ เว้นแต่ว่าความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางแพ่งและทางปกครองของรัฐผู้รับที่ได้ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อ ๓๑ นั้น ไม่ให้ขยายไปถึงการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปในวิถีทางของหน้าที่ของตน ให้บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการได้อุปโภคเอกสิทธิที่ได้ระบุไว้ในข้อ ๓๖ วรรค ๑ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งของที่ได้นำเข้าเมื่อเข้ารับหน้าที่ครั้งแรกด้วย

๓. บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการของคณะผู้แทนซึ่งไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับ หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ ให้ได้อุปโภคความคุ้มกันในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปในวิถีทางของหน้าที่ของตน การยกเว้นจากค่าติดพัน และภาษีสำหรับค่าบำเหน็จที่ตนได้รับโดยเหตุผลของการรับจ้างของตน และการยกเว้นที่ได้บรรจุไว้ในข้อ ๓๓

๔. คนรับใช้ส่วนตัวของบุคคลในคณะผู้แทน ถ้าไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับ ให้ได้รับยกเว้นจากค่าติดพัน และค่าภาษี สำหรับค่าบำเหน็จที่เขาได้รับโดยเหตุผลของการรับจ้างของตน ในส่วนอื่น คนรับใช้ส่วนตัวเช่นนี้อาจได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันเท่าที่รัฐผู้รับยอมให้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐผู้รับต้องใช้อำนาจของตนเหนือบุคคลเช่นนี้ในทำนองเช่นที่จะไม่แทรกสอดโดยไม่สมควรในการปฏิบัติการหน้าที่ของคณะผู้แทน

ข้อ ๓๔

๑. เว้นแต่เพียงเอกสิทธิและความคุ้มกันเพิ่มเติมซึ่งรัฐผู้รับอาจจะให้ตัวแทนทางทูตซึ่งเป็นคนชาติของรัฐนั้น หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐนั้น ให้ได้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาล และความละเมิดมิได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำในทางการที่ได้ปฏิบัติไปใน การปฏิบัติการหน้าที่ของตนเท่านั้น

๒. บุคคลอื่นในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทน และคนรับใช้ส่วนตัว ซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ ให้ได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกัน

เท่าที่รัฐผู้รับได้ยอมให้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐผู้รับต้องใช้อำนาจของตนเหนือบุคคลเช่นว่านี้ในทำนองเช่นที่จะไม่แทรกสอดโดยไม่สมควรในการปฏิบัติการหน้าที่ของคณะผู้แทน

ข้อ ๓๘

๑. บุคคลทุกคนที่มีสิทธิที่จะได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกัน ให้ได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันนั้น ตั้งแต่ขณะที่บุคคลนั้นเข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับในการเดินทางไปรับตำแหน่งของตน หรือ ถ้าอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับแล้ว ตั้งแต่ขณะที่ได้บอกกล่าวการแต่งตั้งของตนต่อกระทรวงการต่างประเทศ หรือกระทรวงอื่นเช่นที่อาจจะตกลงกัน

๒. เมื่อการหน้าที่ของบุคคลซึ่งอุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันยุติลง เอกสิทธิและความคุ้มกันเช่นว่า ตามปกติให้สิ้นสุดลงขณะที่บุคคลนั้นออกไปจากประเทศหรือเมื่อสิ้นกำหนดเวลาอันสมควรที่จะทำเช่นนั้น แต่จะยังมีอยู่จนกระทั่งเวลานั้น แม้ในกรณีของการขัดกันด้วยอาวุธ อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ได้ปฏิบัติไป โดยบุคคลเช่นว่านั้นในการปฏิบัติการหน้าที่ของตน ในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทนความคุ้มกันนั้นให้มีอยู่สืบไป

๓. ในกรณีการถึงแก่กรรมของบุคคลในคณะผู้แทนให้คนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนอุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันซึ่งเขามีสิทธิที่จะได้สืบไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดเวลาอันสมควรที่จะออกจากประเทศไป

๔. ในกรณีการถึงแก่กรรมของบุคคลในคณะผู้แทนซึ่งไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ หรือของคนในครอบครัวซึ่งประกอบเป็นส่วนหนึ่งของครัวเรือนของบุคคลในคณะผู้แทนดังกล่าว ให้รัฐผู้รับอนุญาตให้ดอนสังหาริมทรัพย์ของผู้วายชนม์ไปยกเว้นแต่ทรัพย์สินใดที่ได้มาในประเทศที่การส่งออกซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นอันต้องห้ามในเวลาทีบุคคลในคณะผู้แทนหรือคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนนั้นถึงแก่กรรม อากาศกองมรดก การสืบมรดก และการรับมรดกนั้น ไม่ให้เรียกเก็บแก่สังหาริมทรัพย์ซึ่งอยู่ในรัฐผู้รับเพราะการไปอยู่ ณ ที่นั้นแต่ถ่ายเดียวของผู้วายชนม์ในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทนหรือในฐานะเป็นคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทน

ข้อ ๔๐

๑. ถ้าตัวแทนทางทูตเดินทางผ่าน หรืออยู่ในอาณาเขตของรัฐที่สามซึ่งได้ให้การตรวจลงตราหนังสือเดินทางแก่ตัวแทนทางทูตนั้น ถ้าการตรวจลงตราเช่นนั้นเป็นการจำเป็น ขณะเดินทางไปรับหรือกลับไปยังตำแหน่งของตน หรือเมื่อกำลังกลับไปยังประเทศของตน ให้รัฐที่สามอำนวยความสะดวก ละเมตตาได้ และความคุ้มกันอย่างอื่น เช่นที่อาจจำต้องให้แก่ตัวแทนทางทูต เพื่อประกันการผ่านหรือการกลับของตัวแทนทางทูตนั้น ความละเมตตาได้และความคุ้มกันอย่างอื่นเช่นเดียวกันนี้ ให้ใช้ ในกรณีของคนใดในครอบครัวของตัวแทนทางทูต ซึ่งอุปโภคเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกัน และซึ่งร่วมเดินทางไปกับตัวแทนทางทูต หรือเดินทางต่างหาก เพื่อไปรวมกับตัวแทนทางทูต หรือเพื่อกลับไปยังประเทศของตน ด้วย

๒. ในพฤติการณ์คล้ายคลึงกันกับที่ได้ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ ไม่ให้รัฐที่สามขัดขวางการเดินทางของบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายวิชาการหรือฝ่ายบริการของคณะผู้แทน และของคนในครอบครัวของบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่เหล่านี้ ผ่านอาณาเขตของตน

๓. ให้รัฐที่สามประสาทให้เสรีภาพและความคุ้มครองแก่หนังสือโต้ตอบทางการและการติดต่อทางการอย่างอื่นในการผ่าน รวมทั้งสารเป็นรหัสหรือประมวลเช่นเดียวกันกับที่รัฐผู้รับได้ให้ ให้รัฐที่สามประสาทให้ความละเมตตาได้และความคุ้มครองแก่ผู้ถือสารทางทูต ซึ่งได้รับการตรวจลงตราหนังสือเดินทาง ถ้าการตรวจลงตราเช่นนั้นเป็นการจำเป็นและถูกต้อง ในการผ่าน เช่นเดียวกันกับที่รัฐผู้รับมีพันธะที่จะต้องประสาทให้

๔. ข้อผูกพันของรัฐที่สามภายใต้วรรค ๑, ๒ และ ๓ ของข้อนี้ ให้ใช้แก่บุคคลที่ได้บ่งไว้ตามลำดับในวรรคเหล่านั้น และแก่การติดต่อทางการ และถูกต้องซึ่งเข้าไปในอาณาเขตของรัฐที่สามนั้นเพราะเหตุสุกัวิสัยด้วย

ข้อ ๔๑

๑. โดยไม่เสื่อมเสียแก่เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของตน เป็นหน้าที่ของบุคคลทั้งมวลซึ่งอุปโภคเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเช่นนี้ ที่จะเคารพกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ที่จะไม่แทรกสอดในกิจการภายในของรัฐนั้นด้วย

๒. ธุรกิจในการทางท่งมวลกับรัฐผู้รับ ซึ่งรัฐผู้ส่งได้มอบหมายแก่คณะผู้แทนให้กระทำกับ หรือผ่าน กระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือกระทรวงอื่นเช่นที่อาจจะตกลงกัน

๓. สถานที่ของคณะผู้แทนต้องไม่ใช้ในการทำงานใดอันไม่ต้งด้วยกับการหน้าที่ของคณะผู้แทนทั้งที่ได้กำหนดลงไป ในอนุสัญญานี้ หรือโดยกฎเกณฑ์อื่นของกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป หรือโดยความตกลงพิเศษใดที่ใช้บังคับอยู่ระหว่างรัฐผู้ส่งกับรัฐผู้รับ

ข้อ ๔๒

ตัวแทนทางทูตจะต้องไม่ปฏิบัติกิจกรรมใดทางวิชาชีพหรือพาณิชย์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวในรัฐผู้รับ

ข้อ ๔๓

นอกจากประการอื่นแล้ว การหน้าที่ของตัวแทนทางทูตอาจจะยุติลง

(ก) เมื่อมีการบอกกล่าวโดยรัฐผู้ส่งไปยังผู้รับว่า การหน้าที่ของตัวแทนทางทูตได้ยุติลงแล้ว

(ข) เมื่อมีการบอกกล่าวโดยรัฐผู้รับไปยังรัฐผู้ส่งตามวรรค ๒ ของข้อ ๔ ว่า รัฐผู้รับปฏิเสธที่จะยอมรับนับถือตัวแทนทางทูตในฐานะบุคคลในคณะผู้แทน

ข้อ ๔๔

แม้ในกรณีการขัดกันด้วยอาวุธ รัฐผู้รับต้องอำนวยความสะดวกให้เพื่อให้บุคคลซึ่งอุปโภคเอกสิทธิ์และความคุ้มกันนอกจากคนชาติของรัฐผู้รับ และคนในครอบครัวของบุคคลเหล่านี้ โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลเหล่านั้น ออกไปในขณะที่เร็วสุดที่จะเป็นไปได้ ในกรณีที่จำต้องการ โดยเฉพาะ รัฐผู้รับต้องจัดหาหนะในการขนส่งที่จำเป็นสำหรับตัวบุคคลเหล่านั้นและทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นให้ด้วย

ข้อ ๔๕

ถ้าความสัมพันธ์ทางทูตระหว่างสองรัฐขาดลง หรือถ้าคณะผู้แทนถูกเรียกกลับเป็นการถาวรหรือชั่วคราว

(ก) แม้ในกรณีการขัดกันด้วยอาวุธ รัฐผู้รับต้องเคารพและคุ้มครองสถานที่ของคณะผู้แทน รวมทั้งทรัพย์สินและบรรณสารของคณะผู้แทนด้วย

(ข) รัฐผู้ส่งอาจมอบหมายการพิทักษ์สถานที่ของคณะผู้แทน รวมทั้งทรัพย์สินและบรรณสารของคณะผู้แทน ให้แก่รัฐที่สามซึ่งเป็นที่ยอมรับได้แก่รัฐผู้รับก็ได้

(ค) รัฐผู้ส่งอาจมอบหมายการอารักขาผลประโยชน์ของตนและของชนชาติของตนแก่รัฐที่สาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้แก่รัฐผู้รับ ก็ได้

ข้อ ๔๖

ด้วยความยินยอมล่วงหน้าของรัฐผู้รับและโดยคำขอร้องของรัฐที่สามซึ่งไม่มีผู้แทนอยู่ในรัฐผู้รับ รัฐผู้ส่งอาจรับให้การอารักขาชั่วคราวแก่ผลประโยชน์ของรัฐที่สาม และของชนชาติของรัฐที่สามก็ได้

ข้อ ๔๗

๑. ในการใช้บทของอนุสัญญานี้ รัฐผู้รับจะไม่เลือกปฏิบัติในระหว่างรัฐ

๒. อย่างไรก็ดี จะไม่ถือว่าได้มีการเลือกปฏิบัติ

(ก) เมื่อรัฐผู้รับใช้บทข้อใดข้อหนึ่งของอนุสัญญานี้อย่างจำกัด เพราะการใช้บทนั้นอย่างจำกัดแก่คณะผู้แทนของตนในรัฐผู้ส่ง

(ข) เมื่อตามประเพณี หรือความตกลง รัฐทั้งหลายขยายให้แก่นันและกันซึ่งผลปฏิบัติที่เป็นการอนุเคราะห์มากกว่าที่จำต้องให้ตามบทของอนุสัญญานี้

ข้อ ๔๘

อนุสัญญานี้ ให้เปิด ให้มีการลงนามโดยรัฐสมาชิกทั้งปวงของสหประชาชาติ หรือของทบวงการชำนัญพิเศษใด หรือภาคีใดของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและโดยรัฐอื่นใดที่ได้รับเชิญโดยสมัชชาสหประชาชาติ ให้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญานี้ตั้งต่อไปนี้: จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ณ กระทรวงการต่างประเทศของสหพันธ์ออสเตรีย และต่อไปจนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๓ ณ สำนักงานใหญ่ของสหประชาชาติในนครนิวยอร์ก

ข้อ ๔๘

อนุสัญญานี้จะต้องได้รับการสัตยาบัน ตราสารการสัตยาบันให้มอบแก่เลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ ๕๐

อนุสัญญาให้คงเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยรัฐใดที่อยู่ในประเภทใดในสี่ประเภทที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๔๘ ตราสารการภาคยานุวัติให้มอบแก่เลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ ๕๑

๑. อนุสัญญาให้เริ่มใช้บังคับในวันที่สามสิบต่อจากวันมอบตราสารการสัตยาบันหรือการภาคยานุวัติ ฉบับที่ยี่สิบสองแก่เลขาธิการสหประชาชาติ

๒. สำหรับแต่ละรัฐที่ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติก่อนอนุสัญญาหลังจากการมอบตราสารการสัตยาบัน หรือการภาคยานุวัติ ฉบับที่ยี่สิบสองแล้ว ให้อนุสัญญาเริ่มใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากการมอบตราสารการสัตยาบัน หรือการภาคยานุวัติโดยรัฐเช่นว่านั้น

ข้อ ๕๒

ให้เลขาธิการสหประชาชาติแจ้งให้รัฐทั้งหมดที่อยู่ในประเภทใด ในสี่ประเภทที่ได้บ่งไว้ในข้อ ๔๘ ทราบถึง

(ก) การลงนามอนุสัญญา และการมอบตราสารการสัตยาบัน หรือการภาคยานุวัติ ตามข้อ ๔๘, ๔๙ และ ๕๐

(ข) วันที่อนุสัญญาจะเริ่มใช้บังคับ ตามข้อ ๕๑

ข้อ ๕๓

ต้นฉบับของอนุสัญญา ซึ่งด้วยภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย และภาษาสเปน เป็นตัวบทหลักฐานเท่าเทียมกัน ให้มอบแก่เลขาธิการสหประชาชาติ ผู้ซึ่งจะจัดส่งสำเนาอนุญญาตังกล่าวที่ได้รับรองแล้วไปให้รัฐทั้งหมดที่อยู่ในประเภทใดในสี่ประเภทที่ได้บ่งไว้ในข้อ ๔๘

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มที่ลงนามข้างท้ายนี้ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลของตนตามลำดับ ได้ลงนามอนุสัญญา

ทำ ณ กรุงเวียนนา เมื่อวันที่ สิบแปด เมษายน คริสตศักราช หนึ่งพันเก้าร้อยหกสิบเอ็ด.

หน้าว่าง

VIENNA CONVENTION ON CONSULAR RELATIONS

The States Parties to the present Convention,

Recalling that consular relations have been established between peoples since ancient times,

Having in mind the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations concerning the sovereign equality of States, the maintenance of international peace and security, and the promotion of friendly relations among nations,

Considering that the United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities adopted the Vienna Convention on Diplomatic Relations which was opened for signature on 18 April 1961,

Believing that an international convention on consular relations, privileges and immunities would also contribute to the development of friendly relations among nations, irrespective of their differing constitutional and social systems,

Realizing that the purpose of such privileges and immunities is not to benefit individuals but to ensure the efficient performance of functions by consular posts on behalf of their respective States,

Affirming that the rules of customary international law continue to govern matters not expressly regulated by the provisions of the present Convention,

Have agreed as follows:

Article 1

Definitions

1. For the purposes of the present Convention, the following expressions shall have the meanings hereunder assigned to them:

- (a) "consular post" means any consulate-general, consulate, vice-consulate or consular agency;

- (b) "consular district" means the area assigned to a consular post for the exercise of consular functions;
- (c) "head of consular post" means the person charged with the duty of acting in that capacity;
- (d) "consular officer" means any person, including the head of a consular post, entrusted in that capacity with the exercise of consular functions;
- (e) "consular employee" means any person employed in the administrative or technical service of a consular post;
- (f) "member of the service staff" means any person employed in the domestic service of a consular post;
- (g) "members of the consular post" means consular officers, consular employees and members of the service staff;
- (h) "members of the consular staff" means consular officers, other than the head of a consular post, consular employees and members of the service staff;
- (i) "member of the private staff" means a person who is employed exclusively in the private service of a member of the consular post;
- (j) "consular premises" means the buildings or parts of buildings and the land ancillary thereto, irrespective of ownership, used exclusively for the purposes of the consular post;
- (k) "consular archives" includes all the papers, documents, correspondence, books, films, tapes and registers of the consular post, together with the ciphers and codes, the card-indexes and any article of furniture intended for their protection or safekeeping.

2. Consular officers are of two categories, namely career consular officers and honorary consular officers. The provisions of Chapter II of the present Convention apply to consular posts headed by career consular officers; the provisions of Chapter III govern consular posts headed by honorary consular officers.

3. The particular status of members of the consular posts who are nationals or permanent residents of the receiving State is governed by Article 71 of the present Convention.

Chapter I. Consular Relations in General

SECTION I.

ESTABLISHMENT AND CONDUCT OF CONSULAR RELATIONS

Article 2

Establishment of consular relations

1. The establishment of consular relations between States takes place by mutual consent.
2. The consent give to the establishment of diplomatic relations between two States implies, unless otherwise stated, consent to the establishment of consular relations.
3. The severance of diplomatic relations shall not **ipso facto** involve the severance of consular relations.

Article 3

Exercise of consular functions

Consular functions are exercised by consular posts. They are also exercised by diplomatic missions in accordance with the provisions of the present Convention.

Article 4

Establishment of a consular post

1. A consular post may be established in the territory of the receiving State only with that State's consent.
2. The seat of the consular post, its classification and the consular district shall be established by the sending State and shall be subject to the approval of the receiving State.
3. Subsequent changes in the seat of the consular post, its classification or the consular district may be made by the sending State only with the consent of the *receiving State*.

4. The consent of the receiving State shall also be required if a consulate-general or a consulate desires to open a vice-consulate or a consular agency in locality other than that in which it is itself established.

5. The prior express consent of the receiving State shall also be required for the opening of an office forming part of an existing consular post elsewhere than at the seat thereof.

Article 5

Consular functions

Consular functions consist in:

- (a) protecting in the receiving State the interests of the sending State and of its nationals, both individuals and bodies corporate, within the limits permitted by international law;
- (b) furthering the development of commercial, economic, cultural and scientific relations between the sending State and the receiving State and otherwise promoting friendly relations between them in accordance with the provisions of the present Convention;
- (c) ascertaining by all lawful means conditions and developments in the commercial, economic, cultural and scientific life of the receiving State, reporting thereon to the Government of the sending State and giving information to persons interested;
- (d) issuing passports and travel documents to nationals of the sending State, and visas or appropriate documents to persons wishing to travel to the sending State;
- (e) helping and assisting nationals, both individuals and bodies corporate, of the sending State;
- (f) acting as notary and civil registrar and in capacities of a similar kind, and performing certain functions of an administrative nature, provided that there is nothing contrary there to in the laws and regulations of the receiving State;
- (g) safeguarding the interests of nationals, both individuals and bodies corporate, of the sending State in cases of succession *mortis causa* in the territory of the receiving State, in accordance with the laws and regulations of the receiving State;

- (h) safeguarding, within the limits imposed by the laws and regulations of the receiving State, the interests of minors and other persons lacking full capacity who are nationals of the sending State, particularly where any guardianship or trusteeship is required with respect to such persons;
- (i) subject to the practices and procedures obtaining in the receiving State, representing or arranging appropriate representation for nationals of the sending State before the tribunals and other authorities of the receiving State, for the purpose of obtaining, in accordance with the laws and regulations of the receiving State, provisional measures for the preservation of the rights and interests of these nationals, where, because of absence or any other reason, such nationals are unable at the proper time to assume the defence of their rights and interests;
- (j) transmitting judicial and extra-judicial documents or executing letters rogatory or commissions to take evidence for the courts of the sending State in accordance with international agreements in force or in the absence of such international agreements, in any other manner compatible with the laws and regulations of the receiving State;
- (k) exercising rights of supervision and inspection provided for in the laws and regulations of the sending State in respect of vessels having the nationality of the sending State, and of aircraft registered in that State, and in respect of their crews;
- (l) extending assistance to vessels and aircraft mentioned in sub-paragraph (k) of this Article and to their crews, taking statements regarding the voyage of a vessel, examining and stamping the ship's papers, and, without prejudice to the powers of the authorities of the receiving State, conducting investigations into any incidents which occurred during the voyage, and settling disputes of any kind between the master, the officers and the seamen in so far as this may be authorized by the laws and regulations of the sending State;
- (m) performing any other functions entrusted to a consular post by the sending State which are not prohibited by the laws and regulations of the receiving State or to which no objection is taken by the receiving State or which are referred to in the international agreements in force between the sending State and the receiving State.

Article 6

Exercise of consular functions outside the consular district

A consular officer may, in special circumstances, with the consent of the receiving State, exercise his functions outside his consular district.

Article 7

Exercise of consular functions in a third State

The sending State may, after notifying the States concerned, entrust a consular post established in a particular State with the exercise of consular functions in another State, unless there is express objection by one of the States concerned.

Article 8

Exercise of consular functions on behalf of a third State

Upon appropriate notification to the receiving State, a consular post of the sending State may, unless the receiving State objects, exercise consular functions in the receiving State on behalf of a third State.

Article 9

Classes of heads of consular posts

1. Heads of consular posts are divided into four classes, namely:
  - (a) consular-general;
  - (b) consuls;
  - (c) vice-consuls;
  - (d) consular agents.

2. Paragraph 1 of this Article in no way restricts the right of any of the Contracting Parties to fix the designation of consular officers other than the heads of consular posts.

Article 10

Appointment and admission of heads of consular posts

1. Heads of consular posts are appointed by the sending State and are admitted to the exercise of their functions by the receiving State.

2. Subject to the provisions of the present Convention, the formalities for the appointment and for the admission of the head of a consular post are determined by the laws, regulations and usages of the sending State and of the receiving State respectively.

Article 11

The consular commission or notification of appointment

1. The head of a consular post shall be provided by the sending State with a document, in the form of a commission or similar instrument, made out for each appointment, certifying his capacity and showing, as a general rule, his full name, his category and class, the consular district and the seat of the consular post.

2. The sending State shall transmit the commission or similar instrument through the diplomatic or other appropriate channel to the Government of the State in whose territory the head of a consular post is to exercise his functions.

3. If the receiving State agrees, the sending State may, instead of a commission or similar instrument, send to the receiving State a notification containing the particulars required by paragraph 1 of this Article.

Article 12

The exequatur

1. The head of a consular post is admitted to the exercise of his functions by an authorization from the receiving State termed an **exequatur**, whatever the form of this authorization.

2. A State which refuses to grant an **exequatur** is not obliged to give to the sending State reasons for such refusal.

3. Subject to the provisions of Article 13 and 15, the head, of a consular post shall not enter upon his duties until he has received an **exequatur**.

Article 13

Provisional admission of heads of consular posts

Pending delivery of the *exequatur*, the head of a consular post may be admitted on a provisional basis to the exercise of his functions. In that case, provisions of the present Convention shall apply.

Article 14

Notification to the authorities of the consular district

As soon as the head of a consular post is admitted even provisionally to the exercise of his functions, the receiving State shall immediately notify the competent authorities of the consular district. It shall also ensure that the necessary measures are taken to enable the head of a consular post to carry out the duties of his office and to have the benefit of the provisions of the present Convention.

Article 15

Temporary exercise of the functions of the head of a consular post

1. If the head of a consular post is unable to carry out his functions or the position of head of consular post is vacant, an acting head of post may act provisionally as head of the consular post.

2. The full name of the acting head of post shall be notified either by the diplomatic mission of the sending State or, if that State has no such mission in the receiving State, by the head of the consular post, or, if he is unable to do so, by any competent authority of the sending State, to the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or of the authority designated by that Ministry. As a general rule, this notification shall be given in advance. The receiving State may make the admission as acting head of post of a person who is neither a diplomatic agent nor a consular officer of the sending State in the receiving State conditional on its consent.

3. The competent authorities of the receiving State shall afford assistance and protection to the acting head of post. While he is in charge of the post, the provisions of the present Convention shall apply to him on the same basis as to the head of the consular post concerned. The receiving State shall not, however, be obliged to

grant to an acting head of post any facility, privilege or immunity which the head of the consular post enjoys only subject to conditions not fulfilled by the acting head of post.

4. When, in the circumstances referred to in paragraph 1 of this Article, a member of the diplomatic staff of the diplomatic mission of the sending State in the receiving State is designated by the sending State as an acting head of post, he shall, if the receiving State does not object thereto, continue to enjoy diplomatic privileges and immunities.

Article 16

Precedence as between heads of consular posts

1. Heads of consular posts shall rank in each class according to the date of the grant of the **exequatur**.

2. If, however, the head of a consular post before obtaining the **exequatur** is admitted to the exercise of his functions provisionally, his precedence shall be determined according to the date of the provisional admission; this precedence shall be maintained after the granting of the **exequatur**.

3. The order of precedence as between two or more heads of consular posts who obtained the **exequatur** or provisional admission on the same date shall be determined according to the dates on which their commissions or similar instruments or the notifications referred to in paragraph 3 of Article 11 were presented to the receiving state.

4. Acting heads of posts shall rank after all heads of consular posts and, as between themselves, they shall rank according to the dates on which they assumed their functions as acting heads of posts as indicated in the notifications given under paragraph 2 of Article 15.

5. Honorary consular officers who are heads of consular posts shall rank in each class after career heads of consular posts, in the order and according to the rules laid down in the foregoing paragraphs.

6. Heads of consular posts shall have precedence over consular officers not having that status.

Article 17

Performance of diplomatic acts by consular officers

1. In a State where the sending State has no diplomatic mission and is not represented by a diplomatic mission of a third State, a consular officer may, with the consent of the receiving State, and without affecting his consular status, be authorized to perform diplomatic acts. The performance of such acts by a consular officer shall not confer upon him any right to claim diplomatic privileges and immunities.

2. A consular officer may, after notification addressed to the receiving State, act as representative of the sending State to any inter-governmental organization. When so acting, he shall be entitled to enjoy any privileges and immunities accorded to such a representative by customary international law or by international agreements; however, in respect of the performance by him of any consular function, he shall not be entitled to any greater immunity from jurisdiction than that to which a consular officer is entitled under the present Convention.

Article 18

Appointment of the same person by two or more States as a consular officer

Two or more States may, with the consent of the receiving State, appoint the same person as a consular officer in that State.

Article 19

Appointment of members of consular staff

1. Subject to the provisions of Articles 20, 22 and 23, the sending State may freely appoint the members of the consular staff.

2. The full name, category and class of all consular officers, other than the head of a consular post, shall be notified by the sending State to the receiving State in sufficient time for the receiving State, if it so wishes, to exercise its rights under paragraph 3 of Article 23.

3. The sending State may, if required by its laws and regulations, request the receiving State to grant an **exequatur** to a consular officer other than the head of a consular post.

4. The receiving State may, if required by its laws and regulations, grant an **exequatur** to a consular officer other than the head of a consular post.

Article 20

Size of the consular staff

In the absence of an express agreement as to the size of the consular staff, the receiving State may require that the size of the staff be kept within limits considered by it to be reasonable and normal, having regard to circumstances and conditions in the consular district and to the needs of the particular consular post.

Article 21

Precedence as between consular officers of a consular post

The order of precedence as between the consular officers of a consular post and any change thereof shall be notified by the diplomatic mission of the sending State or, if that State has no such mission in the receiving State by the head of the consular post, to the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or to the authority designated by the Ministry.

Article 22

Nationality of consular officers

1. Consular officers should, in principle, have the nationality of the sending State.
2. Consular officers may not be appointed from among persons having the nationality of the receiving State except with the express consent of that State which may be withdrawn at any time.
3. The receiving State may reserve the same right with regard to nationals of a third State who are not also nationals of the sending State.

Article 23

Persons declared non grata

1. The receiving State may at any time notify the sending State that a consular officer is **persona non grata** or that any other member of the consular staff is not acceptable. In that event, the sending State shall, as the case may be, either recall the person concerned or terminate his functions with the consular post.

2. If the sending State refuses or fails within a reasonable time to carry out its obligations under paragraph 1 of this Article, the receiving State may, as the case may be, either withdraw the exequatur from the person concerned or cease to consider him as a member of the consular staff.

3. A person appointed as a member of a consular post may be declared unacceptable before arriving in the territory of the receiving State or, if already in the receiving State, before entering on his duties with the consular post. In any such case, the sending State shall withdraw his appointment.

4. In the cases mentioned in paragraphs 1 and 3 of this Article, the receiving State is not obliged to give to the sending State reasons for its decision.

Article 24

Notification to the receiving State of appointments, arrivals and departures

1. The Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or the authority designated by that Ministry shall be notified of:

- (a) the appointment of members of a consular post, their arrival after appointment to the consular post, their final departure or the termination of their functions and any other changes affecting their status that may occur in the course of their service with the consular post;
- (b) the arrival and final departure of a person belonging to the family of a member of a consular post forming part of his household and, where appropriate, the fact that a person becomes or ceases to be such a member of the family;
- (c) the arrival and final departure of members of the private staff and, where appropriate, the termination of their service as such;
- (d) their engagement and discharge of persons resident in the receiving State as members of a consular post or as members of the private staff entitled to privileges and immunities.

2. When possible, prior notification arrival and final departure shall also be given.

SECTION II.
END OF CONSULAR FUNCTIONS

Article 25

Termination of the functions of a member of a consular post

The functions of a member of a consular post shall come to an end *inter alia*:

- (a) on notification by the sending State to the receiving State that his functions have come to an end;
- (b) on withdrawal of the *exequatur*;
- (c) on notification by the receiving State to the sending State that the receiving State has ceased to consider him as a member of the consular staff.

Article 26

Departure from the territory of the receiving State

The receiving State shall, even in case of armed conflict, grant to members of the consular post and members of the private staff, other than nationals of the receiving State and to members of their families forming part of their households irrespective of nationality, the necessary time and facilities to enable them to prepare their departure and to leave at the earliest possible moment after the termination of the functions of the members concerned. In particular, it shall, in case of need, place at their disposal the necessary means of transport for themselves and their property other than property acquired in the receiving State the export of which is prohibited at the time of departure.

Article 27

Protection of consular premises and archives and of the interests of the sending State in exceptional circumstances

1. In the event of the severance of consular relations between two States:
  - (a) the receiving State shall, even in case of armed conflict, respect and protect the consular premises, together with the property of the consular post and the consular archives;
  - (b) the sending State may entrust the custody of the consular premises, together with the property contained therein and the consular archives, to a third State acceptable to the receiving State;

(c) the sending State may entrust the protection of its interests and those of its nationals to a third State acceptable to the receiving State.

2. In the event of the temporary or permanent closure of a consular post, the provisions of sub-paragraph (a) of paragraph 1 of this Article shall apply. In addition,

(a) if the sending State, although not represented in the receiving State by a diplomatic mission, has another consular post in the territory of that State, that consular post may be entrusted with the custody of the premises of the consular post which has been closed, together with the property contained therein and the consular archives, and, with the consent of the receiving State, with the exercise of consular functions in the district of that consular post; or

(b) if the sending State has no diplomatic mission and no other consular post in the receiving State, the provisions of sub-paragraphs (b) and (c) of paragraph 1 of this Article shall apply.

Chapter II. Facilities, Privileges and Immunities Relating to Consular Posts Career Consular Officers and other Members of a Consular Post

SECTION I. FACILITIES, PRIVILEGES AND IMMUNITIES RELATING TO A CONSULAR POST

Article 28

Facilities for the work of the consular post

The receiving State shall accord full facilities for the performance of the functions of the consular post.

Article 29

Use of national flag and coat-of-arms

1. The sending State shall have the right to the use of its national flag and coat-of-arms in the receiving State in accordance with the provisions of this Article.

2. The national flag of the sending State may be flown and its coat-of-arms displayed on the building occupied by the consular post and at the entrance door thereof, on the residence of the head of the consular post and on his means of transport when used on official business.

3. In the exercise of the right accorded by this Article regard shall be had to the laws, regulations and usages of the receiving State.

Article 30

Accommodation

1. The receiving State shall either facilitate the acquisition on its territory, in accordance with its laws and regulations, by the sending State of premises necessary for its consular post or assist the latter in obtaining accommodation in some other way.

2. It shall also, where necessary, assist the consular post in obtaining suitable accommodation for its members.

Article 31

Inviolability of the consular premises

1. Consular premises shall be inviolable to the extent provided in this Article.

2. The authorities of the receiving State shall not enter that part of the consular premises which is used exclusively for the purpose of the work of the consular post except with the consent of the head of the consular post or of his designee or of the head of the diplomatic mission of the sending State. The consent of the head of the consular post may, however, be assumed in case of fire or other disaster requiring prompt protective action.

3. Subject to the provisions of paragraph 2 of this Article, the receiving State is under a special duty to take all appropriate steps to protect the consular premises against any intrusion or damage and to prevent any disturbance of the peace of the consular post or impairment of its dignity.

4. The consular premises, their furnishings, the property of the consular post and its means of transport shall be immune from any form of requisition for purposes of national defence or public utility. If expropriation is necessary for such purposes, all possible steps shall be taken to avoid impeding the performance of consular functions, and prompt, adequate and effective compensation shall be paid to the sending State.

Article 32

Exemption from taxation of consular premises

1. Consular premises and the residence of the career head of consular post of which the sending State or any person acting on its behalf is the owner or lessee shall be exempt from all national, regional or municipal dues and taxes whatsoever, other than such as represent payment for specific services rendered.

3. The exemption from taxation referred to in paragraph 1 of this Article shall not apply to such dues and taxes if, under the law of the receiving State, they are payable by the person who contracted with the sending State or with the person acting on its behalf.

Article 33

Inviolability of the consular archives and documents

The consular archives and documents shall be inviolable at all times and wherever they may be.

Article 34

Freedom of movement

Subject to its laws and regulations concerning zones entry into which is prohibited or regulated for reasons of national security, the receiving State shall ensure freedom of movement and travel in its territory to all members of the consular post.

Article 35

Freedom of communication

1. The receiving State shall permit and protect freedom of communication on the part of the consular post for all official purposes. In communicating with the Government, the diplomatic missions and other consular posts, wherever situated, of the sending State, the consular post may employ all appropriate means, including diplomatic or consular couriers, diplomatic or consular bags and messages in code or cipher. However, the consular post may install and use a wireless transmitter only with the consent of the receiving State.

2. The official correspondence of the consular post shall be inviolable. Official correspondence means all correspondence relating to the consular post and its functions.

3. The consular bag shall be neither opened nor detained. Nevertheless, if the competent authorities of the receiving State have serious reason to believe that the bag contains something other than the correspondence, documents or articles referred to in paragraph 4 of this Article, they may request that the bag be opened in their presence by an authorized representative of the sending State. If this request is refused by the authorities of the sending State, the bag shall be returned to its place of origin.

4. The packages constituting the consular bag shall bear visible external marks of their character and may contain only official correspondence and documents or articles intended exclusively for official use.

5. The consular courier shall be provided with an official document indicating his status and the number of packages constituting the consular bag. Except with the consent of the receiving State he shall be neither a national of the receiving State, nor, unless he is a national of the sending State, a permanent resident of the receiving State. In the performance of his functions he shall be protected by the receiving State. He shall enjoy personal inviolability and shall not be liable to any form of arrest or detention.

6. The sending State, its diplomatic missions and its consular posts may designate consular couriers *ad hoc*. In such cases the provisions of paragraph 5 of this Article shall also apply except that the immunities therein mentioned shall cease to apply when such a courier has delivered to the consignee the consular bag in his charge.

7. A consular bag may be entrusted to the captain of a ship or of a commercial aircraft scheduled to land at an authorized port of entry. He shall be provided with an official document indicating the number of packages constituting the bag, but he shall not be considered to be a consular courier. By arrangement with the appropriate local authorities, the consular post may send one of its members to take possession of the bag directly and freely from the captain of the ship or of the aircraft.

Article 36

Communication and contact with nationals of the sending State

1. With a view to facilitating the exercise of consular functions relating to nationals of the sending State:

- (a) consular officers shall be free to communicate with nationals of the sending State and to have access to them. Nationals of the sending State shall have the same freedom with respect to communication with and access to consular officers of the sending State;
- (b) if he so requests, the competent authorities of the receiving State shall, without delay, inform the consular post of the sending State if, within its consular district, a national of that State is arrested or committed to prison or to custody pending trial or is detained in any other manner. Any communication addressed to the consular post by the person arrested, in prison, custody or detention shall also be forwarded by the said authorities without delay. The said authorities shall inform the person concerned without delay of his rights under this sub-paragraph;

- (c) consular officers shall have the right to visit a national of the sending State who is in prison, custody or detention, to converse and correspond with him and to arrange for his legal representation. They shall also have the right to visit any national of the sending State who is in prison, custody or detention in their district in pursuance of a judgment. Nevertheless, consular officers shall refrain from taking action on behalf of a national who is in prison, custody or detention if he expressly opposes such action.
2. The rights referred to in paragraph 1 of this Article shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the receiving State, subject to the proviso, however, that the said laws and regulations must enable full effect to be given to the purposes for which the rights accorded under this Article are intended

Article 37

Information in cases of deaths, guardianship or trusteeship, wrecks and air accidents

If the relevant information is available to the competent authorities of the receiving State, such authorities shall have the duty:

- (a) in the case of the death of a national of the sending State, to inform without delay the consular post in whose district the death occurred;
- (b) to inform the competent consular post without delay of any case where the appointment of a guardian or trustee appears to be in the interests of a minor or other person lacking full capacity who is a national of the sending State. The giving of this information shall, however, be without prejudice to the operation of the laws and regulations of the receiving State concerning such appointments;
- (c) if a vessel, having the nationality of the sending State, is wrecked or runs aground in the territorial sea or internal waters of the receiving State, or if an aircraft registered in the sending State suffers an accident on the territory of the receiving State, to inform without delay the consular post nearest to the scene of the occurrence.

Article 38

Communication with the authorities of the receiving state

In the exercise of their functions, consular officers may address:

- (a) the competent local authorities of their consular district;
- (b) the competent central authorities of the receiving State if and to the extent that this is allowed by the laws, regulations and usages of the receiving State or by the relevant international agreements.

Article 39

Consular fees and charges

1. The consular post may levy in the territory of the receiving State the fees and charges provided by the laws and regulations of the sending State for consular acts.
2. The sums collected in the form of the fees and charges referred to in paragraph 1 of this Article, and the receipts for such fees and charges, shall be exempt from all dues and taxes in the receiving State.

SECTION II. FACILITIES, PRIVILEGES AND IMMUNITIES RELATING TO CAREER CONSULAR OFFICERS AND OTHER MEMBERS OF A CONSULAR POST

Article 40

Protection of consular officers

The receiving State shall treat consular officers with due respect and shall take all appropriate steps to prevent any attack on their person, freedom or dignity.

Article 41

Personal inviolability of consular officers

1. Consular officers shall not be liable to arrest or detention pending trial, except in the case of a grave crime and pursuant to a decision by the competent judicial authority.
2. Except in the case specified in paragraph 1 of this Article, consular officers shall not be committed to prison or liable to any other form of restriction on their personal freedom save in execution of a judicial decision of final effect.

3. If criminal proceedings are instituted against a consular officer, he must appear before the competent authorities. Nevertheless, the proceedings shall be conducted with the respect due to him by reason of his official position and, except in the case specified in paragraph 1 of this Article, in a manner which will hamper the exercise of consular functions as little as possible. When, in the circumstances mentioned in paragraph 1 of this Article, it has become necessary to detain a consular officer, the proceedings against him shall be instituted with the minimum of delay.

Article 42

Notification of arrest, detention or prosecution

In the event of the arrest or detention, pending trial, of a member of the consular staff, or of criminal proceedings being instituted against him, the receiving State shall promptly notify the head of the consular post. Should the latter be himself the object of any such measure, the receiving State shall notify the sending State through the diplomatic channel.

Article 43

Immunity from jurisdiction

1. Consular officers and consular employees shall not be amenable to the jurisdiction of the judicial or administrative authorities of the receiving State in respect of acts performed in the exercise of consular functions.

2. The provisions of paragraph 1 of this Article shall not, however, apply in respect of a civil action either:

- (a) arising out of a contract concluded by a consular officer or a consular employee in which he did not contract expressly or impliedly as an agent of the sending State; or
- (b) by a third party for damage arising from an accident in the receiving State caused by a vehicle, vessel or aircraft.

Article 44

Liability to give evidence

1. Members of a consular post may be called upon to attend as witnesses in the course of judicial or administrative proceedings. A consular employee or a member of the service staff shall not, except in the cases mentioned in paragraph 3 of this Article, decline to give evidence. If a consular officer should decline to do so, no coercive measure or penalty may be applied to him.

2. The authority requiring the evidence of a consular office shall avoid interference with the performance of his functions. It may, when possible, take such evidence at his residence or at the consular post or accept a statement from him in writing.

3. Members of a consular post are under no obligation to give evidence concerning matters connected with the exercise of their functions or to produce official correspondence and documents relating thereto. They are also entitled to decline to give evidence as expert witnesses with regard to the law of the sending State.

Article 45

Waiver or privileges and immunities

1. The sending State may waive, with regard to a member of the consular post, any of the privileges and immunities provided for in Articles 41, 43 and 44.

2. The waiver shall in all cases be express, except as provided in paragraph 3 of this Article, and shall be communicated to the receiving State in writing.

3. The initiation of proceedings by a consular officer or a consular employee in a matter where he might enjoy immunity from jurisdiction under Article 43 shall preclude him from invoking immunity from jurisdiction in respect of any counter-claim directly connected with the principal claim.

4. The waiver of immunity from jurisdiction for the purposes of civil or administrative proceedings shall not be deemed to imply the waiver of immunity from the measures of execution resulting from the judicial decision; in respect of such measures, a separate waiver shall be necessary.

Article 46

Exemption from registration of aliens and residence permits

1. Consular officers and consular employees and member of their families forming part of their households shall be exempt from all obligations under the laws and regulations of the receiving State in regard to the registration of aliens and residence permits.

2. The provisions of paragraph 1 of this Article shall not however, apply to any consular employee who is not a permanent employee of the sending State or who carries on any private gainful occupation in the receiving State or to any member of the family of any such employee.

Article 47

Exemption from work permits

1. Members of the consular post shall, with respect to services rendered for the sending State, be exempt from any obligations in regard to work permits imposed by the laws and regulations of the receiving State concerning the employment of foreign labour.

2. Members of the private staff of consular officers and of consular employees shall, if they do not carry on any other gainful occupation in the receiving State, be exempt from the obligations referred to in paragraph 1 of this Article.

Article 48

Social security exemption

1. Subject to the provisions of paragraph 3 of this Article, members of the consular post with respect to services rendered by them for the sending State, and members of their families forming part of their households, shall be exempt from social security provisions which may be in force in the receiving State.

2. The exemption provided for in paragraph 1 of this Article shall apply also to members of the private staff who are in the sole employ of members of the consular post, on condition:

- (a) that they are not nationals of or permanently resident in the receiving State; and
- (b) that they are covered by the social security provisions which are in force in the sending State or a third State.

3. Members of the consular post who employ persons to whom the exemption provided for in paragraph 2 of this Article does not apply shall observe the obligations which the social security provisions of the receiving State impose upon employers.

4. The exemption provide for in paragraphs 1 and 2 of this Article shall not preclude voluntary participation in the social security system of the receiving State, provided that such participation is permitted by that State.

Article 49

Exemption from taxation

1. Consular officers and consular employees and members of their families forming part of their households shall be exempt from all dues and taxes, personal or real, national, regional or municipal, except:

- (a) indirect taxes of a kind which are normally incorporated in the price of goods or services;
- (b) dues or taxes on private immovable property situated in the territory of the receiving State, subject to the provisions of Article 32;
- (c) estate, succession or inheritance duties, and duties on transfers, levied by the receiving State, subject to the provisions of paragraph (b) of Article 51;
- (d) dues and taxes on private income, including capital gains, having its source in the receiving State and capital taxes relating to investments made in commercial or financial undertakings in the receiving State.
- (e) charges levied for specific services rendered;
- (f) registration, court or record fees, mortgage dues and stamp duties, subject to the provisions of Article 32.

2. Members of the service staff shall be exempt from dues and taxes on the wages which they receive for their services.

3. Members of the consular post who employ persons whose wages or salaries are not exempt from income tax in the receiving State shall observe the obligations which the laws and regulations of that State impose upon employers concerning the levying of income tax.

Article 50

Exemption from customs duties and inspection

1. The receiving State shall, in accordance with such laws and regulations as it may adopt, permit entry of and grant exemption from all customs duties, taxes and related charges other than charges for storage, cartage and similar service, on:

- (a) articles for the official use of the consular post;
- (b) articles for the personal use of a consular officer or members of his family forming part of his household, including articles intended for his establishment. The articles intended for consumption shall not exceed the quantities necessary for direct utilization by the persons concerned.

2. Consular employees shall enjoy the privileges and exemptions specified in paragraph 1 of this Article in respect of articles imported at the time of first installation.

3. Personal baggage accompanying consular officers and members of their families forming part of their households shall be exempt from inspection. It may be inspected only if there is serious reason to believe that it contains articles other than those referred to in sub-paragraph (b) of paragraph 1 of this Article, or articles the import or export of which is prohibited by the laws and regulations of the receiving State or which are subject to its quarantine laws and regulations. Such inspection shall be carried out in the presence of the consular officer or member of his family concerned.

Article 51

Estate of a member of the consular post or of a member of his family

In the event of the death of a member of the consular post or of a member of his family forming part of his household, the receiving State:

- (a) shall permit the export of the movable property of the deceased, with the exception of any such property acquired in the receiving State the export of which was prohibited at the time of his death;
- (b) shall not levy national, regional or municipal estate, succession or inheritance duties, and duties on transfers, on movable property the presence of which in the receiving State was due solely to the presence in that state of the deceased as a member of the consular post or as a member of the family of a member of the consular post.

Article 52

Exemption from personal services and contributions

The receiving State shall exempt members of the consular post and members of their families forming part of their households from all personal services, from all public service of any kind whatsoever, and from military obligations such as those connected with requisitioning, military contributions and billeting.

Article 53

Beginning and end of consular privileges immunities

1. Every member of the consular post shall enjoy the privileges and immunities provided in the present Convention from the moment he enters the territory of the receiving State on proceeding to take up his post or, if already in its territory, from the moment when he enters on his duties with the consular post.

2. Members of the family of a member of the consular post, forming part of his household and members of his private staff shall receive the privileges and immunities provided in the present Convention from the date from which he enjoys privileges and immunities in accordance with paragraph 1 of this Article or from the date of their entry into the territory of the receiving State or from the date of their becoming a member of such family or private staff, whichever is the latest.

3. When the functions of a member of the consular post have come to an end, his privileges and immunities and those of a member of his family forming part of his household or a member of his private staff shall normally cease at the moment when the person concerned leaves the receiving State or on the expiry of a reasonable period in which to do so, whichever is the sooner, but shall subsist until that time, even in case of armed conflict. In the case of the persons referred to in paragraph 2 of this Article, their privileges and immunities shall come to an end when they cease to belong to the household or to be in the service of a member of the consular post provided however, that if such persons intend leaving the receiving State within a reasonable period thereafter, their privileges and immunities shall subsist until the time of their departure.

4. However, with respect to acts performed by a consular officer or a consular employee in the exercise of his functions, immunity from jurisdiction shall continue to subsist without limitation of time.

5. In the event of the death of a member of the consular post, the members of his family forming part of his household shall continue to enjoy the privileges and immunities accorded to them until they leave the receiving State or until the expiry of a reasonable period enabling them to do so, whichever is the sooner.

Article 54

Obligations of third States

1. If a consular officer passes through or is in the territory of a third State, which has granted him a visa if a visa was necessary, while proceeding to take up or return to his post or when returning to the sending State, the third State shall accord to him all immunities provided for by the other Articles of the present Convention as may be required to ensure his transit or return. The same shall apply in the case of any member of his family forming part of his household enjoying such privileges and immunities who are accompanying the consular officer or travelling separately to join him or to return to the sending State.

2. In circumstances similar to those specified in paragraph 1 of this Article, third States shall not hinder the transit through their territory of other members of the consular post or of members of their families forming part of their households.

3. Third States shall accord to official correspondence and to other official communications in transit, including messages in code or cipher, the same freedom and protection as the receiving State is bound to accord under the present Convention. They shall accord to consular couriers who have been granted a visa, if a visa was necessary, and to consular bags in transit, the same inviolability and protection as the receiving State is bound to accord under the present Convention.

4. The obligations of third States under paragraphs 1, 2 and 3 of this Article shall also apply to the persons mentioned respectively in those paragraphs, and to official communications and to consular bags, whose presence in the territory of the third States is due to **force majeure**.

Article 55

Respect for the laws and regulations of the receiving State

1. Without prejudice to their privileges and immunities, it is the duty of all persons enjoying such privileges and immunities to respect the laws and regulations of the receiving State. They also have a duty not to interfere in the internal affairs of that State.

2. The consular premises shall not be used in any manner incompatible with the exercise of consular functions.

3. The provisions of paragraph 2 of this Article shall not exclude the possibility of offices of other institutions or agencies being installed in part of the building in which the consular premises are situated, provided that the premises assigned to them are separate from those used by the consular post. In that event, the said offices shall not, for the purposes of the present Convention, be considered to form part of the consular premises.

Article 56

Insurance against third party risks

Members of the consular post shall comply with any requirement imposed by the laws and regulations of the receiving State in respect of insurance against third party risks arising from the use of any vehicle, vessel or aircraft.

Article 57

Special provisions concerning private gainful occupation

1. Career consular officers shall not carry on for personal profit any professional or commercial activity in the receiving State.

2. Privileges and immunities provided in this Chapter shall not be accorded:

- (a) to consular employees or to members of the service staff who carry on any private gainful occupation in the receiving State;
- (b) to members of the family of a person referred to in sub-paragraph (a) of this paragraph or to members of his private staff;
- (c) to members of the family of a member of a consular post who themselves carry on any private gainful occupation in the receiving State.

Chapter III. Regime Relating to Honorary Consular Officers and Consular Posts Headed by Such Officers

Article 58

General provisions relation to facilities privileges and immunities

1. Articles 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38 and 39, paragraph 3 of Article 54 and paragraphs 2 and 3 of Article 55 shall apply to consular posts headed by an honorary consular officer. In addition, the facilities, privileges and immunities of such consular posts shall be governed by Articles 59, 60, 61 and 62.

2. Articles 42 and 43, paragraph 3 of Article 44, Articles 45 and 53 and paragraph 1 of Article 55 shall apply to honorary consular officers. In addition, the facilities, privileges and immunities of such consular officers shall be governed by Articles 63, 64, 65, 66 and 67.

3. Privileges and immunities provided in the present Convention shall not be accorded to members of the family of an honorary consular officer or of a consular employee employed at a consular post headed by an honorary consular officer

4. The exchange of consular bags between two consular post headed by honorary consular officers in different States shall not be allowed without the consent of the two receiving States concerned.

Article 59

Protection of the consular premises

The receiving State shall take such steps as may be necessary to protect the consular premises of a consular post headed by an honorary consular officer against any intrusion or damage and to prevent any disturbance of the peace of the consular post or impairment of its dignity.

Article 60

Exemption from taxation of consular premises

1. Consular premises of a consular post headed by an honorary consular officer of which the sending State is the owner or lessee shall be exempt from all national, regional or municipal dues and taxes whatsoever, other than such as represent payment for specific services rendered.

2. The exemption from taxation referred to in paragraph 1 of this Article shall not apply to such dues and taxes if, under the laws and regulations of the receiving State, they are payable by the person who contracted with the sending State.

Article 61

Inviolability of consular archives and documents

The consular archives and documents of a consular post headed by an honorary consular officer shall be inviolable at all time and wherever they may be, provided that they are kept separate from other papers and documents and, in particular, from the private correspondence of the head of a consular post and of any person working with him, and from the materials, books or documents relating to their profession or trade.

Article 62

Exemption from customs duties

The receiving State shall, in accordance with such laws and regulations as it may adopt, permit entry of, and grant exemption from all customs duties, taxes, and related charges other than charges for storage, cartage and similar services on the following articles, provided that they are for the official use of a consular post headed by an honorary consular officer: coats-of-arms, flags, sign-boards, seals and stamps, books, official printed matter, office furniture, office equipment and similar articles supplied by or at the instance of the sending State to the consular post.

Article 63

Criminal proceedings

If criminal proceedings are instituted against an honorary consular officer, he must appear before the competent authorities. Nevertheless, the proceedings shall be conducted with the respect due to him by reason of his official position and, except when he is under arrest or detention, in a manner which will hamper the exercise of consular functions as little as possible. When it has become necessary to detain an honorary consular officer, the proceedings, against him shall be instituted with the minimum of delay.

Article 64

Protection of honorary consular officers

The receiving State is under a duty to accord to an honorary consular officer such protection as may be required by reason of his official position.

Article 65

Exemption from registration of aliens and residence permits

Honorary consular officers, with the exception of those who carry on for personal profit any professional or commercial activity in the receiving State, shall be exempt from all obligation under the laws and regulation of the receiving State in regard to the registration of aliens and residence permits.

Article 66

Exemption from taxation

An honorary consular officer shall be exempt from all dues and taxes on the remuneration and emoluments which he receives from the sending State in respect of the exercise of consular functions.

Article 67

Exemption from personal services and contributions

The receiving State shall exempt honorary consular officers from all personal services and from all public services of any kind whatsoever and from military obligations such as those connected with requisitioning, military contributions and billeting

Article 68

Optional character of the institution of honorary consular officers

Each state is free to decide whether it will appoint or receive honorary consular officers.

Chapter IV. General Provisions

Article 69

Consular agents who are not heads of consular posts

1. Each State is free to decide whether it will establish or admit consular agencies conducted by consular agents not designated as heads of consular post by the sending State.

2. The conditions under which the consular agencies referred to in paragraph 1 of this Article may on their activities and the privileges and immunities which may be enjoyed by the consular agents in charge of them shall be determined by agreement between the sending State and the receiving State.

Article 70

Exercise of consular functions by diplomatic missions

1. The provisions of the present Convention apply also, so far as the context permits, to the exercise of consular functions by a diplomatic mission.

2. The names of members of a diplomatic mission assigned to the consular section or otherwise charged with the exercise of the consular functions of the mission shall be notified to the Ministry for Foreign Affairs of the receiving State or to the authority designated by that Ministry.

3. In the exercise of consular functions a diplomatic mission may address:

(a) the local authorities of the consular district;

(b) the central authorities of the receiving State if this is allowed by the laws, regulations and usages of the receiving State or by relevant international agreements.

4. The privileges and immunities of the members of a diplomatic mission referred to in paragraph 2 of this Article shall continue to be governed by the rules of international law concerning diplomatic relations.

Article 71

Nationals or permanent residents of the receiving State

1. Except in so far as additional facilities, privileges and immunities may be granted by the receiving State, consular officers who are nationals of or permanently resident in the receiving State shall enjoy only immunity

from jurisdiction and personal inviolability in respect of official acts performed in the exercise of their functions, and the privilege provided in paragraph 3 of Article 44. So far as these consular officers are concerned, the receiving State shall likewise be bound by the obligation laid down in Article 42. If criminal proceedings are instituted against such a consular officer, the proceedings shall, except when he is under arrest or detention, be conducted in manner which will hamper the exercise of consular functions as little as possible.

2. Other members of the consular post who are nationals of or permanently resident in the receiving State and members of their families, as well as members of the families of consular officers referred to in paragraph 1 of this Article, shall enjoy facilities, and immunities only in so far as they are granted to them by the receiving State. Those members of the families of members of the consular post and those members of the private staff who are themselves nationals of or permanently resident in the receiving State shall likewise enjoy facilities, privileges and immunities only in so far as these are granted to them by the receiving State. The receiving State shall, however, exercise its jurisdiction over those persons in such a way as not to hinder unduly the performance of the functions of the consular post.

Article 72

Non-discrimination

1. In the application of the provisions of the present Convention the receiving State shall not discriminate as between States.

2. However, discrimination shall not be regarded as taking place:

- (a) where the receiving State applies any of the provisions of the present Convention restrictively because of a restrictive application of that provision to its consular posts in the sending State;
- (b) where by custom or agreement States extend to such other more favourable treatment than is required by the provisions of the present Convention.

Article 73

Relationship between the present Convention and other international agreements

1. The provisions of the present Convention shall not affect other international agreement in force as between States parties to them.

2. Nothing in the present Convention shall preclude States from concluding international agreements confirming or supplementing or extending or amplifying the provisions thereof.

Chapter V: Final Provisions

Article 74

Signature

The present Convention shall be open for signature by all States Members of the United Nations or of any of the specialized agencies or Parties to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State invited by the General Assembly of the United Nations to become a Party to the Convention, as follows until 31 October 1963 at the Federal Ministry for Foreign Affairs of the Republic of Austria and subsequently, until 31 March 1964, at the United Nations Headquarters in New York.

Article 75

Ratification

The present Convention is subject to ratification. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations

Article 76

Accession

The present Convention shall remain open for accession by any State belonging to any of the four categories mentioned in Article 74. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 77

Entry into force

The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article 78

Notifications by the Secretary-General

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States belonging to any of the four categories mentioned in Article 74:

- (a) of signatures to the present Convention and of the deposit of instruments of ratification or accession, in accordance with Articles 74, 75 and 76;
- (b) of the date on which the present Convention will enter into force, in accordance with Article 77.

Article 79

Authentic texts

The original of the present Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States belonging to any of the four categories mentioned in Article 74.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

DONE AT VIENNA, this twenty-fourth day of April, one thousand nine hundred and sixty-three.

หน้าว่าง

คำแปล

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล

รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้

ระลึกว่า ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางกงสุลในระหว่างประชาชนมาตั้งแต่โบราณกาล

คำนึงถึง ความมุ่งประสงค์และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติเกี่ยวกับความเสมอภาคทางอธิปไตยของรัฐ การธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างชาติ

พิจารณาว่า ที่ประชุมของสหประชาชาติในเรื่องการติดต่อและความสัมพันธ์ทางทูต ได้ลงมติรับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ซึ่งได้เปิดให้ลงนามกัน เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๖๑

เชื่อว่า อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล เอกสิทธิและความสัมพันธ์กัน จะมีส่วนบำรุงการพัฒนาคือความสัมพันธ์ฉันมิตรในระหว่างชาติด้วย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างกันในระบอบรัฐธรรมนูญและสังคมของชาติ

สำนึกว่า ความมุ่งประสงค์ของเอกสิทธิและความสัมพันธ์กันเช่นนี้ มิใช่เพื่อที่จะให้เป็นคุณประโยชน์แก่ตัวบุคคล แต่เพื่อที่จะประกันการปฏิบัติการหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของสถานที่ทำการทางกงสุลในฐานะเป็นผู้แทนของแต่ละรัฐ

ยืนยันว่า กฎเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นจารีตประเพณีคงใช้บังคับต่อไปแก่เรื่องที่มีได้กำหนดไว้อย่างแจ่มแจ้งโดยบทของอนุสัญญานี้

ได้ทำความตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

บทนิยาม

๑. เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ ถ้อยคำต่อไปนี้จะมีความหมายตามที่กำหนดไว้ให้ข้างท้ายนี้

- (ก) “สถานที่ทำการทางกงสุล” หมายถึงสถานกงสุลใหญ่ สถานกงสุล สถานรองกงสุลหรือสำนักตัวแทนทางกงสุลใด ๆ
- (ข) “เขตกงสุล” หมายถึงเขตพื้นที่สำหรับการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล ที่ได้กำหนดไว้ให้แก่สถานที่ทำการกงสุล
- (ค) “หัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล” หมายถึงบุคคลที่ได้รับมอบหน้าที่ให้ทำการในฐานะนั้น
- (ง) “พนักงานฝ่ายกงสุล” หมายถึงบุคคลใด ๆ รวมทั้งหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลในฐานะนั้น
- (จ) “ลูกจ้างฝ่ายกงสุล” หมายถึงบุคคลใด ๆ ซึ่งได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในตำแหน่งราชการหรือวิชาการของสถานที่ทำการทางกงสุล
- (ฉ) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ” หมายถึงบุคคลใด ๆ ซึ่งได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในฝ่ายบริการรับใช้ของสถานที่ทำการทางกงสุล
- (ช) “บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล” หมายถึงพนักงานฝ่ายกงสุล ลูกจ้างฝ่ายกงสุล และบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ
- (ซ) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุล” หมายถึงพนักงานฝ่ายกงสุล นอกจากหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล ลูกจ้างฝ่ายกงสุล และบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ
- (ฌ) “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัว” หมายถึงบุคคลที่ได้รับการว่าจ้างให้ทำงานโดยเฉพาะในตำแหน่งส่วนตัวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล
- (ฎ) “สถานที่ทางกงสุล” หมายถึงอาคาร หรือส่วนของอาคารและที่ดินซึ่งติดอยู่กับอาคารเหล่านั้นที่ใช้ โดยเฉพาะเพื่อความมุ่งประสงค์ของสถานที่ทำการทางกงสุล โดยไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์
- (ฏ) “บรรณสารทางกงสุล” รวมทั้งกระดาษเอกสาร เอกสารหนังสือโต้ตอบ สมุด ฟิล์ม เทปบันทึกเสียง และทะเบียนของสถานที่ทำการทางกงสุล

พร้อมทั้งรหัสและประมวล บัตรดัชนี และสิ่งของเครื่องตกแต่งใด ๆ
ซึ่งมุ่งไว้ใช้สำหรับคุ้มครองหรือเก็บรักษาสิ่งของทั้งหลายที่กล่าวแล้ว

๒. พนักงานฝ่ายกงสุลมีสองประเภท คือ พนักงานฝ่ายกงสุลอาชีพ และ
พนักงานฝ่ายกงสุลกิตติมศักดิ์ บทแห่งหมวด ๒ ของอนุสัญญาฯ นี้ ใช้แก่สถานที่ทำการทาง
กงสุล ที่มีพนักงานฝ่ายกงสุลอาชีพเป็นหัวหน้า บทแห่งหมวด ๓ บังคับแก่สถานที่ทำการ
ทางกงสุล ที่มีพนักงานฝ่ายกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า

๓. สถานภาพจำเพาะของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งเป็นคนชาติหรือ
เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับ จะอยู่ในบังคับของข้อ ๗๑ แห่งอนุสัญญาฯ นี้

หมวด ๑

ความสัมพันธ์ทางกงสุลโดยทั่วไป

ตอน ๑

การสถาปนาและการดำเนินความสัมพันธ์ทางกงสุล

ข้อ ๒

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางกงสุล

๑. การสถาปนาความสัมพันธ์ทางกงสุลระหว่างรัฐมีขึ้นด้วยความยินยอมของ กัน
และกัน

๒. นอกจากจะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมที่ให้แก่การสถาปนาความ
สัมพันธ์ทางทูตระหว่างสองรัฐมีนัยเป็น ความยินยอม เพื่อ การสถาปนา ความสัมพันธ์ ทาง
กงสุลด้วย

๓. การตัดความสัมพันธ์ทางทูต จะไม่ยังผลเป็นการตัดความสัมพันธ์ทางกงสุล
ไปด้วยในตัว

ข้อ ๓

การปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุล

การหน้าที่ทางกงสุลนั้น สถานที่ทำการทางกงสุลเป็นผู้ปฏิบัติ การหน้าที่เช่นว่า
นี้ คณะผู้แทนทางทูตก็เป็นผู้ปฏิบัติได้ด้วยตามบทของอนุสัญญาฯ นี้

ข้อ ๔

การจัดตั้งสถานที่ทำการทางกงสุล

๑. สถานที่ทำการทางกงสุลอาจจัดตั้งขึ้นได้ ในอาณาเขตของรัฐผู้รับที่ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับนั้น

๒. ที่ตั้งของสถานที่ทำการทางกงสุล การแบ่งชั้นของสถานที่ทำการทางกงสุล และเขตกงสุลนั้น รัฐผู้ส่งจะเป็นผู้จัดตั้งและจะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของรัฐผู้รับ

๓. การเปลี่ยนที่ตั้งของสถานที่ทำการทางกงสุล การเปลี่ยนการแบ่งชั้นของสถานที่ทำการทางกงสุลหรือการเปลี่ยนเขตกงสุล อาจทำได้โดยรัฐผู้ส่งด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับเท่านั้น

๔. ถ้าสถานกงสุลใหญ่หรือสถานกงสุลปรารภจะเปิดสถานรองกงสุลหรือสำนักตัวแทนทางกงสุลขึ้นในท้องถิ่นหนึ่ง นอกจากท้องถิ่นที่สถานกงสุลนั้นเองได้ตั้งอยู่ จะต้องได้รับความยินยอมของรัฐผู้รับด้วย

๕. การเปิดที่ทำการซึ่งประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ทำการทางกงสุลที่มีอยู่แล้วขึ้นในที่อื่นนอกไปจาก ณ ที่ตั้งของสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น จะต้องได้รับความยินยอมอย่างแจ่มแจ้งล่วงหน้าของรัฐผู้รับด้วย

ข้อ ๕

การหน้าที่ทางกงสุล

การหน้าที่ทางกงสุลประกอบด้วย

(ก) คຸ້ມครองผลประโยชน์ของรัฐผู้ส่งและของกษัตริย์ของรัฐผู้ส่งทั้งเอกชนและบรรษัทในรัฐผู้รับภายในขีดจำกัดที่กฎหมายระหว่างประเทศอนุญาต

(ข) เพิ่มพูนการพัฒนาความสัมพันธ์ทางพาณิชย์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและวิทยาการระหว่างรัฐผู้ส่งกับรัฐผู้รับ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างกันในทางอื่นตามบทแห่งอนุสัญญา

(ค) สืบเสาะให้แน่ โดยวิถีทางที่ปรองอองชอบด้วยกฎหมายถึงภาวะและความคลี่คลายในทางพาณิชย์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิทยาการของรัฐผู้รับ

แล้วรายงานผลของการนั้นไปยังรัฐบาลของรัฐผู้ส่ง และให้ข้อสนเทศแก่บุคคลที่สนใจ

- (ง) ออกหนังสือเดินทางและเอกสารการเดินทางให้แก่คนชาติของรัฐผู้ส่ง และตรวจลงตราหนังสือเดินทางหรือออกเอกสารที่เหมาะสมให้แก่บุคคลที่ประสงค์จะเดินทางไปยังรัฐผู้ส่ง
- (จ) ช่วยและช่วยเหลือคนชาติของรัฐผู้ส่งทั้งเอกชนและบริษัท
- (ฉ) ทำหน้าที่นิติกรณและนายทะเบียนราษฎร และในฐานะอื่นที่คล้ายคลึงกัน และปฏิบัติการหน้าที่บางประการอันมีสภาพทางธุรการ หากว่าการหน้าที่นั้น ๆ ไม่ขัดกับกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ
- (ช) พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของคนชาติของรัฐผู้ส่งทั้งเอกชนและบริษัท ในกรณีที่มีการสืบสิทธิของผู้ชายชนม์ ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ ตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ
- (ซ) พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของผู้เยาว์และบุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้ส่งภายในขีดจำกัดที่ได้ตั้งบังคับไว้โดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ โดยเฉพาะในกรณีที่จำเป็นต้องมีความปกครองหรือภาวะทรัสตีใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลเหล่านั้น
- (ณ) แทนคนชาติของรัฐผู้ส่งหรือจัดให้มีการแทนอย่างเหมาะสมใน องค์การตุลาการและต่อหน้าเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้รับ เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งมาตรการชั่วคราวสำหรับการรักษาสีทธิและผลประโยชน์ของคนชาติเหล่านั้นไว้ตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับในกรณีที่คนชาติเหล่านั้นไม่สามารถเข้าทำการป้องกันสิทธิและผลประโยชน์ของตน ในเวลาอันเหมาะสมได้ เพราะเหตุของการไม่อยู่หรือเหตุอื่นใด ทั้งนี้ให้อยู่ภายในบังคับแห่งทางปฏิบัติและวิธีดำเนินการซึ่งมีอยู่ในรัฐผู้รับ

- (ญ) ส่งเอกสารทางศาลหรือเอกสารที่มีใช้ทางศาล หรือปฏิบัติตามหนังสือของศาลของรัฐผู้ส่งที่ขอให้สืบประเด็นหรือตามการมอบหมายให้สืบพยานให้แก่ศาลของรัฐผู้ส่งนั้นตามความตกลงระหว่างประเทศที่ใช้บังคับอยู่ หรือเมื่อไม่มีความตกลงระหว่างประเทศเช่นนั้น โดยทำนองอื่นใดที่ต้องด้วยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ
- (ค) ใช้สิทธิ ควบคุมดูแล และตรวจพินิจตามที่ได้อนุมัติไว้ในกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้ส่งในส่วนที่เกี่ยวกับเรือที่มีสัญชาติของรัฐผู้ส่ง และอากาศยานที่จดทะเบียนในรัฐนั้น และในส่วนที่เกี่ยวกับลูกเรือของเรือและอากาศยานดังกล่าว
- (ค) ให้ความช่วยเหลือแก่เรือและอากาศยานที่ระบุไว้ในอนุวรรค (ค) ของข้อนี้ และแก่ลูกเรือของเรือและอากาศยานนั้น บันทึกถ้อยคำเกี่ยวกับการเดินทางของเรือ ตรวจดูและประทับตรากระดาษเอกสารของเรือ และดำเนินการสืบสวนเหตุอุบัติเหตุ ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง และชำระข้อพิพาทไม่ว่าชนิดใดระหว่างนายเรือเจ้าพนักงานและกลาสี ทราบเท่าที่การนี้อาจได้อนุมัติไว้โดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้ส่ง ทั้งนี้ จะต้องไม่เป็นการเสื่อมเสียแก่อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับ
- (ง) ปฏิบัติการหน้าที่อื่นใดที่รัฐผู้ส่งมอบหมายแก่สถานที่ทำกรทางกงสุล ซึ่งมีได้ต้องห้ามโดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ หรือซึ่งไม่มีการแสดงข้อคัดค้านโดยรัฐผู้รับ หรือซึ่งมีอ้างถึงไว้ในความตกลงระหว่างประเทศที่ใช้บังคับอยู่ระหว่างรัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับ

ข้อ ๖

การปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลนอกเขตกงสุล

ในพฤติการณ์พิเศษ ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับ พนักงานฝ่ายกงสุลอาจปฏิบัติการหน้าที่ของตนนอกเขตกงสุลได้

ข้อ ๗

การปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลในรัฐที่สาม

เมื่อได้บอกกล่าวให้รัฐที่เกี่ยวข้องทราบแล้ว รัฐผู้ส่งอาจมอบหมายให้สถานที่ทำการทางกงสุลที่ได้ตั้งอยู่ในรัฐหนึ่งโดยเฉพาะ ปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลในอีกรัฐหนึ่งได้ นอกจากนี้จะมีการคัดค้านอย่างแจ่มแจ้งโดยรัฐหนึ่งในบรรดารัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๘

การปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลแทนรัฐที่สาม

เมื่อบอกกล่าวอย่างเหมาะสมแก่รัฐผู้รับแล้ว สถานที่ทำการทางกงสุลของรัฐผู้ส่งอาจปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลในรัฐผู้รับแทนรัฐที่สามได้ นอกจากรัฐผู้รับนั้นจะคัดค้าน

ข้อ ๙

ชั้นของหัวหน้าของสถานที่ทำการทางกงสุล

๑. หัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลแบ่งออกได้เป็น ๔ ชั้น กล่าวคือ

- (ก) กงสุลใหญ่
- (ข) กงสุล
- (ค) รองกงสุล
- (ง) ทวิแทนฝ่ายกงสุล

๒. ข้อความในวรรค ๑ ของข้อนี้ ไม่จำกัดในทางใดซึ่งอำนาจของภาคีผู้ทำสัญญาที่จะกำหนดการเรียกชื่อพนักงานฝ่ายกงสุลอื่น ๆ นอกจากหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๑๐

การแต่งตั้งและการยอมรับหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล

๑. รัฐผู้ส่งเป็นผู้แต่งตั้งหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล และรัฐผู้รับเป็นผู้ยอมรับบุคคลดังกล่าวให้ปฏิบัติการหน้าที่ของตน

๒. ภายในบังคับแห่งบทของอนุสัญญาฉบับนี้ แบบพิธีสำหรับการแต่งตั้งและการยอมรับหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น กำหนดโดยกฎหมายข้อบังคับและทางปฏิบัติอันเป็นประเพณีของรัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับตามลำดับ

ข้อ ๑๑

สัญญาบัตรตราตั้งทางกงสุลหรือการบอกกล่าวการแต่งตั้ง

๑. ในการแต่งตั้งแต่ละครั้ง รัฐผู้ส่งจะจัดเอกสารในรูปสัญญาบัตรตราตั้งหรือตราสารอื่นที่คล้ายคลึงกันให้แก่หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล รับรองตำแหน่งฐานะของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล และโดยปกติแสดงนามเต็ม ประเภทและชั้นของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล เขตกงสุล และที่ตั้งของสถานที่ทำกรทางกงสุล

๒. รัฐผู้ส่งจะส่งสัญญาบัตรตราตั้งหรือตราสาร ที่คล้ายคลึงกันโดยผ่านทางทูตหรือทางอื่นที่เหมาะสมไปยังรัฐบาลแห่งรัฐซึ่งในอาณาเขตของรัฐนั้นหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลจะปฏิบัติกรหน้าที่ของตน

๓. ถ้ารัฐผู้รับตกลง รัฐผู้ส่งอาจส่งคำบอกกล่าวไปยังรัฐผู้รับ มีข้อความแสดงรายละเอียดซึ่งต้องการโดยวรรค ๑ ของข้อนี้ แทนสัญญาบัตรตราตั้งหรือตราสารอื่นที่คล้ายคลึงกันได้

ข้อ ๑๒

อนุมติบัตร

๑. หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลจะเข้าปฏิบัติกรหน้าที่ของตนได้โดยอนุมติจากรัฐผู้รับ เรียกว่าอนุมติบัตร ไม่ว่าการให้อนุมิตินี้จะเป็นไปในรูปแบบใดก็ตาม

๒. รัฐซึ่งปฏิเสธไม่ให้อนุมติบัตร ไม่มีพันธะที่จะต้องให้เหตุผลในการปฏิเสธ เช่นว่านั้นแก่รัฐผู้ส่ง

๓. ภายในบังคับแห่งบทของข้อ ๑๓ และ ๑๕ หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลจะไม่เข้ารับหน้าที่ของตนจนกว่าตนจะได้รับอนุมติบัตรแล้ว

ข้อ ๑๓

การยอมรับหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลเป็นการเฉพาะกาล

ในระหว่างที่รอรับอนุมติบัตร หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลอาจเข้าปฏิบัติกรหน้าที่ของตนเป็นการเฉพาะกาลได้ ในกรณีนั้น บทของอนุสัญญาจะใช้บังคับ

ข้อ ๑๔

การบอกกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ของเขตกงสุล

ทันทีที่หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลได้รับอนุมัติให้เข้าปฏิบัติการหน้าที่ของตน แม้เป็นการเฉพาะกาล รัฐผู้รับจะบอกกล่าวโดยพลันแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งเขตกงสุลนั้น รัฐผู้รับจะต้องทำให้เป็นที่แน่นอนด้วยว่าจะดำเนินการที่จำเป็น เพื่อให้หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลสามารถปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตนได้ และให้ได้รับคุณประโยชน์แห่งบทของอนุสัญญา

ข้อ ๑๕

การปฏิบัติการหน้าที่ของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลเป็นการชั่วคราว

๑. ถ้าหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลไม่สามารถปฏิบัติกรหน้าที่ของตนได้ หรือตำแหน่งหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลว่างลง ผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรอาจทำการในฐานะหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลเป็นการเฉพาะกาลได้

๒. คณะผู้แทนทางทูตของรัฐผู้ส่งหรือถ้ารัฐนั้นไม่มีคณะผู้แทนเช่นว่านั้นในรัฐผู้รับหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล หรือถ้าหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลไม่สามารถกระทำได้ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเต็มใด ๆ ของรัฐผู้ส่งจะแจ้งนามเต็มของผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรไปยังกระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือไปยังเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงนั้นแต่งตั้งโดยปกติกรแจ้งนี้จะต้องกระทำล่วงหน้า รัฐผู้รับอาจยอมรับบุคคลซึ่งมิใช่ทั้งตัวแทนทางทูตหรือพนักงานฝ่ายกงสุลให้เป็นผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรได้ โดยขึ้นอยู่กับความยินยอมของรัฐผู้รับนั้น

๓. เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับจะให้ความช่วยเหลือและความคุ้ม ครอง แก่ผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกร ขณะที่ผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรรักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรอยู่นั้น บทแห่งอนุสัญญานี้จะใช้แก่บุคคลผู้นั้นตามมูลฐานอันเดียวกันกับหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลที่เกี่ยวข้องนั้น อย่างไรก็ตาม รัฐผู้รับจะไม่มีพันธะที่จะต้องให้แกผู้รักษากรหัวหน้าสถานที่ทำกรซึ่งความสะดวก เอกสิทธิ หรือความคุ้มกันใด ๆ ที่

หัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลได้อุปโภค ก็เพราะได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งผู้รักษาการสถานที่ทำการนั้นหาได้ปฏิบัติตามให้ครบบริบูรณ์ไม่

๔. ในพฤติการณ์ที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ เมื่อบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนทางทูตของรัฐผู้ส่งในรัฐผู้รับได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐผู้ส่งให้เป็นผู้รักษาการหัวหน้าสถานที่ทำการ ถ้ารัฐผู้รับไม่คัดค้านการแต่งตั้งนั้น บุคคลผู้นั้นจะคงได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูตต่อไป

ข้อ ๑๖

ลำดับอาวุโสในระหว่างหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล

๑. หัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลจะมีลำดับในแต่ละชั้นตามวันของการให้อนุมัติบัตร

๒. อย่างไรก็ดี ถ้าหากหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลได้รับอนุมัติให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเป็นการเฉพาะกาลก่อนได้รับอนุมัติบัตร ลำดับอาวุโสของหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลนั้นจะกำหนดตามวันของการอนุมัติเฉพาะกาลนั้น ลำดับอาวุโสนั้นจะต้องคงไว้หลังจากการให้อนุมัติบัตรแล้ว

๓. การเรียงลำดับอาวุโสในระหว่างหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลสอง หรือมากกว่าสองนายซึ่งได้รับอนุมัติบัตร หรือการอนุมัติเฉพาะกาลในวันเดียวกันจะต้องกำหนดตามวันที่ยื่นสัญญาบัตรตราตั้ง หรือตราสารที่คล้ายคลึงกัน หรือการบอกกล่าวที่อ้างถึงในวรรค ๓ ของข้อ ๑๑ ต่อรัฐผู้รับ

๔. ผู้รักษาการหัวหน้าสถานที่ทำการจะมีลำดับอยู่หลังจากหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลทั้งปวง และในระหว่างกันเองแล้ว ผู้รักษาการหัวหน้าสถานที่ทำการจะมีลำดับตามวันที่ตนเข้าทำการหน้าที่ของตนในฐานะผู้รักษาการหัวหน้าสถานที่ทำการ ดังที่ได้ระบุไว้ในการบอกกล่าวซึ่งกระทำตามวรรค ๒ ของข้อ ๑๕

๕. พนักงานฝ่ายกงสุลกิตติมศักดิ์ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล จะมีลำดับในแต่ละชั้นหลังจากหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลอาชีพตามการ เรียงลำดับ และตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในวรรคก่อน ๆ นั้น

๖. หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลจะมีลำดับอาวุโสสูงกว่าพนักงานฝ่ายกงสุลซึ่งไม่มีสถานะนั้น

ข้อ ๑๗

การปฏิบัติกิจกรรมทางทูตโดยพนักงานฝ่ายกงสุล

๑. ในรัฐที่รัฐผู้ส่งไม่มีคณะผู้แทนทางทูต และไม่มีคณะผู้แทนทางทูตของรัฐที่สาม เป็นผู้แทนอยู่ พนักงานฝ่ายกงสุลอาจได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติกิจกรรมทางทูตได้ด้วย ความยินยอมของรัฐผู้รับ และโดยไม่กระทบกระเทือนต่อสถานะทางกงสุลของบุคคลผู้นั้น การปฏิบัติกิจกรรมเช่นว่านั้น โดยพนักงานฝ่ายกงสุลจะไม่เป็นการให้สิทธิ ใด ๆ แก่พนักงานฝ่ายกงสุลผู้นั้นที่จะเรียกร้องเอาเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูต

๒. หลังจากที่ได้บอกกล่าวแก่รัฐผู้รับแล้ว พนักงานฝ่ายกงสุลอาจทำการในฐานะผู้แทนของรัฐผู้ส่งในองค์การระหว่างรัฐบาลใด ๆ ก็ได้ เมื่อกระทำการเช่นนั้นบุคคลดังกล่าวจะมีสิทธิที่จะได้อุป โภคเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้ประสาทให้แก่ผู้แทนเช่นว่าโดยกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ หรือโดยความตกลงระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกรหน้าทำทางกงสุลใด ๆ โดยบุคคลผู้นั้น บุคคลผู้นั้นจะไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาสูงกว่าความคุ้มกันซึ่ง พนักงานฝ่ายกงสุลมีสิทธิที่จะได้รับตามอนุสัญญา

ข้อ ๑๘

การแต่งตั้งบุคคลคนเดียวกันเป็นพนักงานฝ่ายกงสุลโดยรัฐสองรัฐหรือมากกว่า

ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับ รัฐสองรัฐหรือมากกว่าอาจแต่งตั้งบุคคลคนเดียวกันเป็นพนักงานฝ่ายกงสุลในรัฐนั้นได้

ข้อ ๑๙

การแต่งตั้งบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุล

๑. ภายในบังคับแห่งบทของข้อ ๒๐, ๒๒ และ ๒๓ รัฐผู้ส่งอาจแต่งตั้งบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุลได้โดยเสรี

๒. รัฐผู้ส่งจะแจ้งนามเต็ม ประเภทและชั้นของพนักงานฝ่ายกงสุลที่ปวง นอกจากหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลไปยังรัฐผู้รับให้มีเวลาเพียงพอ ที่จะให้รัฐผู้รับใช้สิทธิของตนตามวรรค ๓ ของข้อ ๒๓ ได้ ถ้าตนประสงค์เช่นนั้น

๓. ถ้าหากกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้ส่งกำหนดให้ต้องกระทำแล้ว รัฐผู้ส่งอาจขอให้รัฐผู้รับให้อนุมัติบัตรแก่พนักงานฝ่ายกงสุล นอกเหนือจากหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลก็ได้

๔. ถ้าหากกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับกำหนดให้ต้องกระทำแล้ว รัฐผู้รับอาจให้อนุมัติบัตรแก่พนักงานฝ่ายกงสุล นอกเหนือจากหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลก็ได้

ข้อ ๒๐

ขนาดของคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุล

เมื่อไม่มีความตกลงอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องขนาดของคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุล รัฐผู้รับอาจกำหนดให้รักษานาขนาดของคณะเจ้าหน้าที่ไว้ภายในขีดจำกัดที่ตนพิจารณาเห็นว่าสมควรและปกติก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และภาวะการณ์ในเขตกงสุลนั้น และความต้อการของสถานที่ทำกรทางกงสุลแห่งนั้นโดยเฉพาะ

ข้อ ๒๑

ลำดับอาวุโสในระหว่างพนักงานฝ่ายกงสุลของสถานที่ทำกรทางกงสุล

คณะผู้แทนทางทูตของรัฐผู้ส่ง หรือถ้ารัฐนั้นไม่มีคณะผู้แทนเช่นว่าในรัฐผู้รับ หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลจะแจ้งการเรียงลำดับอาวุโสของพนักงานฝ่ายกงสุลแห่งสถานที่ทำกรทางกงสุล และการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของการเรียงลำดับอาวุโสขึ้นไปยังกระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับ หรือไปยังเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงตั้งกล่าวได้แต่งตั้งขึ้น

ข้อ ๒๒

สัญชาติของพนักงานฝ่ายกงสุล

๑. ในหลักการแล้ว พนักงานฝ่ายกงสุลควรมีสัญชาติของรัฐผู้ส่ง
๒. พนักงานฝ่ายกงสุลนั้นไม่อาจแต่งตั้งขึ้นได้จากบรรดาบุคคลซึ่งมีสัญชาติของรัฐผู้รับ เว้นแต่ด้วยความยินยอมอย่างแจ่มแจ้งของรัฐนั้น ซึ่งอาจเพิกถอนเสียในเวลาใดก็ได้
๓. รัฐผู้รับอาจสงวนสิทธิเช่นเดียวกันนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับ คนชาติ ของรัฐที่ สาม ซึ่งมีได้เป็นคนชาติของรัฐผู้ส่งด้วยก็ได้

ข้อ ๒๓

บุคคลที่ถูกประกาศว่าไม่พึงโปรด

๑. รัฐผู้รับอาจบอกกล่าวแก่รัฐผู้ส่งในเวลาใดก็ได้ว่า พนักงานฝ่ายกงสุลเป็นบุคคลที่ไม่พึงโปรด หรือว่าบุคคลอื่นใด ๆ ในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุลเป็นที่ไม่พึงยอมรับได้ในกรณีนั้น รัฐผู้ส่งจะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นกลับหรือเลิกการหน้าที่ของผู้นั้นต่อสถานที่ทำการทางกงสุล แล้วแต่กรณี
๒. ถ้ารัฐผู้ส่งปฏิเสธหรือไม่นำพามาภายในเวลาอันสมควรที่จะ ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนตามวรรค ๑ ของข้อนี้ รัฐผู้รับอาจเพิกถอนอนุมติบัตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นหรือเลิกถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุลก็ได้ แล้วแต่กรณี
๓. รัฐผู้รับอาจประกาศว่า บุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลเป็นผู้ที่ไม่อาจยอมรับได้ก่อนที่บุคคลนั้นจะมาถึง อาณาเขตของรัฐผู้รับหรือถ้าอยู่ในรัฐผู้รับแล้ว ก่อนเข้ารับหน้าที่ของตนต่อสถานที่ทำการทางกงสุลก็ได้ ในกรณีใด ๆ เช่นว่านั้น รัฐผู้ส่งจะเพิกถอนการแต่งตั้งบุคคลนั้น
๔. ในกรณีที่ได้บ่งไว้ในวรรค ๑ และ ๓ ของข้อนี้ รัฐผู้รับไม่มีพันธะที่จะต้องให้เหตุผลในการวินิจฉัยของตนแก่รัฐผู้ส่ง

ข้อ ๒๔

การบอกกล่าวไปยังรัฐผู้รับถึงการแต่งตั้งการมาถึงและการออกไป

๑. กระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับหรือเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงนั้นได้แต่งตั้งขึ้น จะต้องได้รับการบอกกล่าวถึง

- (ก) การแต่งตั้งบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล การมาถึงหลังจากการแต่งตั้งมาประจำสถานที่ทำการทางกงสุล การออกไปอย่างเด็ดขาดหรือการสิ้นสุดการหน้าที่ของบุคคลนั้น และการเปลี่ยนแปลงอื่นใด ๆ อันกระทบกระเทือนสถานะของบุคคลนั้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นในระหว่างที่บุคคลนั้นทำงานอยู่กับสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น
  - (ข) การมาถึงและการออกไปอย่างเด็ดขาดของคน ในครอบครัว ของบุคคล ในสถานที่ทำการทางกงสุล ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าวและในกรณีที่เหมาะสม การที่บุคคลนั้นเป็นหรือพ้นจากการเป็นบุคคลในครอบครัวเช่นว่า
  - (ค) การมาถึงและการออกไปอย่างเด็ดขาดของบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัว และในกรณีที่เหมาะสม การสิ้นสุดลงของบริการเช่นว่าของบุคคลเหล่านั้น
  - (ง) การว่าจ้างและการเลิกจ้างบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐผู้รับเข้าเป็นบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล หรือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน
๒. เมื่อในวิสัยที่จะทำได้ จะต้องแจ้งล่วงหน้าถึงการมาถึง และการออกไปอย่าง

เด็ดขาดด้วย

ตอน ๒

การยุติลงของการหน้าที่ทางกงสุล

ข้อ ๒๕

การสิ้นสุดการหน้าที่ของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล

นอกจากประการอื่นแล้ว การหน้าที่ของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลจะยุติลง

- (ก) เมื่อรัฐผู้ส่งได้บอกกล่าวไปยังรัฐผู้รับว่า การหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวได้ยุติลงแล้ว
- (ข) เมื่อมีการเพิกถอนอนุมติบัตร
- (ค) เมื่อรัฐรับได้บอกกล่าวไปยังรัฐผู้ส่งว่ารัฐผู้รับได้เลิก ถือว่า บุคคล นั้นเป็นบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุล

ข้อ ๒๖

การออกไปจากอาณาเขตของรัฐผู้รับ

แม้ในกรณีที่มีการขัดกันด้วยอาวุธ รัฐผู้รับจะให้เวลาและความสะดวกตามที่จำเป็นแก่บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่าย ส่วนตัวนอกเหนือไปจากคนชาติของรัฐผู้รับ และบุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลเหล่านั้น เพื่อให้สามารถให้บุคคลเหล่านั้นเตรียมการออกไปของตน และออกไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่อยู่ ในวิสัยที่จะเป็นไปได้ภายหลังการสิ้นสุดการหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีความต้องการรัฐผู้รับจะจัดให้ซึ่งพาหนะในการขนส่งที่จำเป็นสำหรับตัวบุคคลเหล่านั้นและทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นนอกเหนือจากทรัพย์สินที่ได้มาในรัฐผู้รับซึ่งการส่งออกซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นการต้องห้ามในเวลาที่จะออกไป

ข้อ ๒๗

การคุ้มครองสถานที่และบรรณสารทางกงสุล และการคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐผู้ส่งในพฤติการณ์พิเศษ

- ๑ ในกรณีที่มีการขัดความสัมพันธ์ทางกงสุลระหว่างสองรัฐ
- (ก) แม้ในกรณีที่มีการขัดกันด้วยอาวุธ รัฐผู้รับจะเคารพและคุ้มครองสถานที่ทางกงสุล พร้อมทั้งทรัพย์สินของสถานที่ทำการทางกงสุลและบรรณสารทางกงสุล

- (ข) รัฐผู้ส่งอาจมอบหมายการพิทักษ์รักษาสถานที่ทางกงสุลพร้อม ทั้งทรัพย์สิน ซึ่งมีอยู่ในนั้นและบรรณสารทางกงสุลไว้แก่รัฐที่สามซึ่ง เป็นที่ยอมรับได้แก่ รัฐผู้รับก็ได้
- (ค) รัฐผู้ส่งอาจมอบหมายการคุ้มครองผลประโยชน์ของตนและของคนชาติของตนไว้แก่รัฐที่สามซึ่ง เป็นที่ยอมรับได้แก่รัฐผู้รับก็ได้

๒. ในกรณีที่มีการปิดสถานกงสุลเป็นการชั่วคราวหรือถาวรให้นำบทแห่งอนุวรรค (ก) แห่งข้อนี้มาใช้

- (ก) ถึงแม้ว่าจะไม่มีคณะผู้แทนทางทูตแทนตนอยู่ในรัฐผู้รับก็ตาม ถ้ารัฐผู้ส่งมีสถานที่ทำการทางกงสุลอีกแห่งหนึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้น สถานที่ทำการทางกงสุลนั้นอาจได้รับมอบหมายให้พิทักษ์รักษาสถานที่ ของสถานที่ทำการทางกงสุลที่ได้ปิดลง พร้อมทั้งทรัพย์สินที่มีอยู่ในนั้นและบรรณสารทางกงสุล และอาจได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลในเขตของสถานที่ทำการทางกงสุลนั้นด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับก็ได้ หรือ
- (ข) ถ้ารัฐผู้ส่งไม่มีคณะผู้แทนทางทูตและสถานที่ทำการทางกงสุลอื่นในรัฐผู้รับให้นำบทแห่งอนุวรรค (จ) และ (ค) ของวรรค ๑ แห่งข้อนี้มาใช้

หมวด ๒

ความสะอาด เอกสิทธิและความคุ้มกันเกี่ยวกับสถานที่ทำการทางกงสุลพนักงานฝ่ายกงสุลอาชีพ และบุคคลอื่น ๆ ในสถานที่ทำการทางกงสุล

ตอน ๑

ความสะอาด เอกสิทธิและความคุ้มกันเกี่ยวกับสถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๒๔

ความสะอาดสำหรับการงานของสถานที่ทำการทางกงสุล

รัฐผู้รับจะประสาทความสะอาดให้อย่าง เต็มที่ สำหรับ การ ปฏิบัติ การ หน้าที่ ของ สถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๒๙

การใช้ธงชาติและตราอาร์ม

- ๑. รัฐผู้ส่งจะมีสิทธิที่จะใช้ชาติและตราอาร์มของตนในรัฐผู้รับตามบทแห่งข้อนี้
- ๒. อาจชักธงชาติของรัฐผู้ส่งและแสดงตราอาร์มของรัฐผู้ส่ง ณ ที่อาคารซึ่งสถานที่ทำการทางกงสุลครอบครองอยู่ และ ณ ที่ประตูทางเข้าของอาคารนั้น ณ ที่อยู่ของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล และที่พาหนะในการขนส่งของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลเมื่อใช้พาหนะนั้นในทางการ
- ๓. ในการใช้สิทธิที่ได้ประสาทให้ โดยข้อนี้ จะต้องคำนึงถึงกฎหมาย ข้อบังคับ และจารีตประเพณีของรัฐผู้รับด้วย

ข้อ ๓๐

ที่พักอาศัย

- ๑. รัฐผู้รับจะยังความสะดวกให้ ในการได้มาในอาณาเขตของรัฐผู้รับตามกฎหมาย และข้อบังคับของตน ซึ่งสถานที่ที่จำเป็นสำหรับสถานที่ทำกรทางกงสุลของรัฐผู้ส่ง หรือช่วยเหลือรัฐผู้ส่งในการหาสถานที่ โดยวิธีอื่นอย่างใดอย่างหนึ่ง
- ๒. ในกรณีที่เป็นรัฐผู้รับจะช่วยเหลือสถาน ที่ ทำกร ทางกงสุล ในการหาที่พักอาศัยที่เหมาะสมสำหรับบุคคลในคณะสถานที่ทำกรทางกงสุลนั้นด้วย

ข้อ ๓๑

ความละเมิดมิได้ของสถานที่ทางกงสุล

- ๑. สถานที่ทางกงสุลจะถูกละเมิดมิได้เท่าที่ได้กำหนดไว้ในข้อนี้
- ๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับจะไม่เข้าไป ในส่วนของสถานที่ทางกงสุล ซึ่งใช้เพื่อความมุ่งประสงค์ทางการงานของสถานที่ทำกรทางกงสุลโดยเฉพาะ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล หรือของผู้ที่หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุล แต่งตั้งหรือของหัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตของรัฐผู้ส่ง อย่างไรก็ตาม ในกรณีเพลิงไหม้หรือวินาศภัยอื่น ๆ ที่จำต้องการการกระทำในการป้องกันโดยพลัน อาจถือเอาได้ว่าได้รับความยินยอมของหัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลแล้ว

๓. ภายในบังคับแห่งบทของวรรค ๒ ของข้อนี้ รัฐผู้รับมีหน้าที่พิเศษที่จะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อคุ้มครองสถานที่ทางกงสุลจากการบุกรุก หรือความเสียหายใด ๆ และเพื่อป้องกันการรบกวนใด ๆ ต่อความสงบสุขของสถานที่ทำการทางกงสุล หรือการทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของสถานที่ทำการทางกงสุล

๔. สถานที่ทางกงสุล เครื่องตกแต่ง ทรัพย์สินและพาหนะในการขนส่งของสถานที่ทำการทางกงสุล จะได้รับความคุ้มกันจากการเรียกเกณฑ์ไม่ว่าในรูปใดเพื่อความมุ่งประสงค์ทางการป้องกันแห่งชาติหรือสาธารณูปโภค หากการเวนคืนเป็นความจำเป็นเพื่อความมุ่งประสงค์เช่นว่านั้น ก็จะต้องดำเนินการทั้งปวงที่อยู่ในวิสัยที่จะเป็นไปได้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เป็นการขัดขวางการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล และจะต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เพียงพอ และประสิทธิผลแก่รัฐผู้ส่งโดยพลัน

ข้อ ๓๒

การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากรสถานที่ทางกงสุล

๑. นอกจากที่เป็นการชำระค่าบริการจำเพาะที่ได้ให้ สถานที่ทางกงสุลและที่อยู่ของหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลอาชีพ ซึ่งรัฐผู้ส่งหรือบุคคลใด ๆ ที่ทำการในนามของรัฐผู้ส่งเป็นเจ้าของหรือผู้เช่า จะได้รับยกเว้นจากการค่าติดพันและภาษีใด ๆ ทั้งปวงของชาติของภูมิภาค หรือของเทศบาล

๒. การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากรที่ได้กล่าวถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ จะไม่ใช้กับค่าติดพันและภาษีเช่นว่านั้น ถ้าตามกฎหมายของรัฐผู้รับ บุคคลผู้ได้เข้าทำสัญญากับรัฐผู้ส่ง หรือกับบุคคลที่ทำการแทนรัฐผู้ส่งเป็นฝ่ายที่จะต้องชำระค่าติดพันและภาษีนั้น ๆ

ข้อ ๓๓

ความละเมิดมิได้ของบรรณสารและเอกสารทางกงสุล

บรรณสารและเอกสารทางกงสุลจะถูกละเมิดมิได้ไม่ว่าในเวลาใด และไม่ว่าจะอยู่ในที่ใด

ข้อ ๓๔

เสรีภาพในการเคลื่อนไหว

ภายในบังคับแห่งกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ เกี่ยวกับการเข้าไป ในเขต ซึ่งเป็นที่หวงห้ามหรือที่ได้กำหนดระเบียบไว้เพราะเหตุผลในทางความมั่นคงของชาติ รัฐผู้รับ จะประกันเสรีภาพในการเคลื่อนไหวและการเดินทาง ในอาณาเขตของตน แก่บุคคลทั้งปวง ในสถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๓๕

เสรีภาพในการสื่อสาร

๑. รัฐผู้รับจะอนุญาตและคุ้มครองให้มีเสรีภาพในการสื่อสาร โดยสถานที่ทำการทางกงสุล เพื่อความมุ่งประสงค์ในทางการทั้งปวง ในการติดต่อกับรัฐบาลกับคณะผู้แทนทางทูตและกับสถานที่ทำการทางกงสุลอื่น ๆ ของรัฐผู้ส่งไม่ว่าตั้งอยู่ที่ใด สถานที่ทำการทางกงสุลอาจใช้ วิธีการอันเหมาะสมทั้งปวงได้ รวมทั้งใช้ผู้สื่อสารทางทูตหรือทางกงสุล ดុងทางทูตหรือทางกงสุล และสารเป็นประมวลหรือรหัสก็ได้ อย่างไรก็ตาม สถานที่ทำการทางกงสุลอาจติดตั้งและใช้เครื่องส่งวิทยุได้ก็ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับเท่านั้น

๒. หนังสือโต้ตอบใน ทางการ ของ สถานที่ ทำการ ทาง กงสุล จะถูก ละเมิดมิได้ หนังสือโต้ตอบในทางการ หมายถึงหนังสือโต้ตอบทั้งปวงที่เกี่ยวกับสถานที่ทำการทางกงสุล และการหน้าที่ของสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น

๓. ดុងทางกงสุลจะไม่ถูกเปิดหรือดุกักไว้ อย่างไรก็ตาม ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับมีเหตุผลอันหนักแน่นที่จะเชื่อว่าดុងทางกงสุลบรรจุสิ่งอื่นนอกเหนือ จากหนังสือโต้ตอบเอกสาร หรือสิ่งของที่อ้างถึงในวรรค ๔ ของข้อนี้แล้ว เจ้าหน้าที่เหล่านั้นอาจร้องขอให้ผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจของรัฐผู้ส่งเปิดดុងนั้นต่อหน้าตนก็ได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ส่งปฏิเสธการร้องขอนี้ ดុងนั้นจะถูกส่งกลับไปยังต้นทางของมัน

๔. หีบห่อซึ่งประกอบเป็นดុងทางกงสุลจะมีเครื่องหมาย ภายนอก ที่เห็น ได้แสดง ลักษณะของดុងทางกงสุลนั้น และอาจบรรจุได้แต่หนังสือโต้ตอบและเอกสารทางการ หรือ สิ่งของที่ได้เจตนาไว้สำหรับใช้ในทางการเท่านั้น

๕. ผู้ถือสารทางกงสุลจะได้รับเอกสารทางการแสดงสถานะของตนและจำนวนทียบห่อซึ่งประกอบเป็นถุงทางกงสุลนั้น เว้นแต่ด้วยความยินยอมของรัฐผู้รับ ผู้ถือสารทางกงสุลจะต้องไม่เป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือไม่เป็นผู้อยู่ประจำในรัฐผู้รับ นอกจากนี้จะเป็นคนชาติของรัฐผู้ส่ง ในการปฏิบัติการหน้าที่ของตนผู้ถือสารทางกงสุลจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐผู้รับ ผู้ถือสารทางกงสุลจะได้อุปโภคความละเมิดมิได้ส่วนบุคคลและจะไม่ต้องถูกจับกุมหรือคุมขังในรูปใด ๆ

๖. รัฐผู้ส่ง คณะผู้แทนทางทูตของตน และสถานที่ทำการทางกงสุลของตนอาจแต่งตั้งผู้ถือสารทางกงสุลเฉพาะการ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ใช้บทของวรรค ๕ ของข้อนี้ด้วย เว้นแต่ว่าความคุ้มกันที่กล่าวไว้ในข้อนี้จะมีใช้ เมื่อผู้ถือสาร เช่นว่านี้ ได้ส่งมอบ ถุงทางกงสุลที่อยู่ในความดูแลรักษาของตนให้แก่ผู้รับแล้ว

๗. ถุงทางกงสุลนั้นอาจจะมอบหมายมากับผู้บังคับการของเรือ หรือของอากาศยานพาณิชย์ ซึ่งมีกำหนดจะถึง ณ ท่าเข้าเมืองที่ได้รับอนุญาตแล้วได้ ผู้บังคับการของเรือหรืออากาศยานพาณิชย์นั้นจะได้รับเอกสารทางการแสดง จำนวน ทียบห่อ ซึ่ง ประกอบเป็นถุงทางกงสุล แต่จะไม่ถือว่า ผู้บังคับการของเรือหรือของอากาศยานพาณิชย์นั้นเป็นผู้ถือสารทางกงสุล โดยการจัดตกลงไว้กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เหมาะสม สถานที่ทำการทางกงสุลอาจส่งบุคคลในสถานกงสุลคนหนึ่งไปรับมอบถุงทางกงสุลโดยตรง และโดยเสรี จากผู้บังคับการของเรือหรือของอากาศยานนั้นได้

ข้อ ๓๖

การสื่อสารและการติดต่อกับคนชาติของรัฐผู้ส่ง

๑. เพื่อที่จะยังความสะดวกให้แก่การปฏิบัติการหน้าที่ ทางกงสุล เกี่ยวกับคนชาติของรัฐผู้ส่ง

- (ก) พนักงานฝ่ายกงสุลจะต้องมีเสรีที่จะติดต่อกับและเข้าถึงคนชาติ ของรัฐ ผู้ส่ง คนชาติของรัฐผู้ส่งจะมีเสรีเช่นเดียวกันในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อและการเข้าถึงพนักงานฝ่ายกงสุลของรัฐผู้ส่ง

- (จ) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับจะแจ้งให้สถานที่ทำการทางกงสุลของรัฐผู้ส่งทราบโดยไม่ชักช้า ถ้าภายในเขตของสถานกงสุลคนชาติของรัฐนั้นถูกจับกุม หรือถูกนำตัวไปขังไว้ในเรือนจำ หรือถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณา หรือถูกคุมขังในทำนองอื่นใด ถ้าคนชาติของรัฐผู้ส่งผู้นั้นร้องขอให้กระทำเช่นนั้น การสื่อสารใด ๆ ที่มีถึงสถานที่ทำการทางกงสุลโดยบุคคลที่ถูกจับกุม ที่อยู่ในเรือนจำ ที่ถูกควบคุมหรือที่ถูกคุมขังนั้น เจ้าหน้าที่ที่ดังกล่าวจะต้องส่งต่อไปโดยไม่ชักช้าด้วย เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบโดยไม่ชักช้าถึงสิทธิของบุคคลผู้นั้นตามอนุวรรคนี้
- (ค) พนักงานฝ่ายกงสุลจะมีสิทธิที่จะเข้าเยี่ยมคนชาติ ของรัฐ ผู้ซึ่ง อยู่ในเรือนจำ ถูกควบคุมหรือถูกคุมขัง ที่จะสนทนาและติดต่อกับทางจดหมายกับชนชาติดังกล่าว และที่จะจัดให้มีผู้แทนทางกฎหมายของบุคคลเหล่านั้นขึ้น พนักงานฝ่ายกงสุลจะมีสิทธิที่จะเข้าเยี่ยมคนชาติ ของรัฐ ผู้ส่งคนใด ซึ่งอยู่ในเรือนจำ ถูกควบคุมหรือถูกคุมขังในเขตของตนตามคำพิพากษาของศาลด้วย อย่างไรก็ตาม พนักงานฝ่ายกงสุลจะงดเว้นไม่ดำเนินการแทนคนชาติซึ่งอยู่ในเรือนจำ ถูกควบคุมหรือถูกคุมขัง ถ้าคนชาติผู้นั้นแสดงการคัดค้านการกระทำเช่นนั้นโดยแจ่มแจ้ง

๒. สิทธิที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ จะต้องใช้ให้ต้องด้วยกับกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ แต่อย่างไรก็ดี ยังจะต้องอยู่ในบังคับแห่งเงื่อนไขที่ว่า กฎหมายและข้อบังคับดังกล่าวต้องสามารถ ให้ผล อย่างเต็มที่แก่ความมุ่งประสงค์ ที่ได้ เจตนาไว้ สำหรับ สิทธิที่ได้ประสาทให้ตามข้อนี้

ปอ ๓๗

การแจ้งในกรณีบรรณกรรม การแต่งตั้งผู้ปกครอง ภาวะทรัสตี เรืออับปาง
และอุบัติเหตุทางอากาศ

ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับมีข้อสนเทศอันเกี่ยวเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่เช่นนั้น
จะมีหน้าที่

- (ก) ในกรณีของมรดกกรรมของคนชาติของรัฐผู้ส่ง ที่จะแจ้งโดยไม่ชักช้าแก่สถานที่ทำการทางกงสุลประจำเขตที่มรดกกรรมนั้นได้เกิดขึ้น
- (ข) ที่จะแจ้งโดยไม่ชักช้าแก่สถานที่ทำการทางกงสุลที่มีอำนาจ ถึงกรณีใด ๆ ที่ปรากฏว่าการแต่งตั้งผู้ปกครอง หรือทรัสต์จะเป็นผลประโยชน์แก่ผู้เยาว์หรือบุคคลอื่นที่หย่อนความสามารถซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้ส่ง อย่างไรก็ตามการให้ข้อสนเทศเช่นว่า นี้จะ ต้องไม่ เป็น การ เสื่อม เสีย แก่ ผล บัง คับ ของกฎหมายและข้อบังคับอันเกี่ยวกับการแต่งตั้งเช่นว่านั้นของรัฐผู้รับ
- (ค) ที่จะแจ้งโดยไม่ชักช้า แก่สถานที่ ทำการทางกงสุลที่อยู่ ใกล้ที่ สุดกับ สถานที่เกิดเหตุ ถ้าเรือที่มีสัญชาติของรัฐผู้ส่งอับปางหรือเกยตื้นในทะเลอาณาเขตหรือน่านน้ำภายในของรัฐผู้รับ หรือถ้าอากาศยานที่จดทะเบียนในรัฐผู้ส่งประสบอุบัติเหตุในดินแดนของรัฐผู้รับ

ข้อ ๓๘

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับ

๑. ในการปฏิบัติการหน้าที่ของตน พนักงานฝ่ายกงสุลอาจติดต่อกับ
- (ก) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นผู้มีอำนาจแห่งเขตกงสุลของตน
- (ข) เจ้าหน้าที่ส่วนกลางผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับ ถ้าและภายในขอบเขตที่อนุญาตให้กระทำได้ โดยกฎหมาย ข้อบังคับและจารีตประเพณีของรัฐผู้รับ หรือโดยความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๓๙

ค่าธรรมเนียมและค่าภาระทางกงสุล

๑. สถานที่ ทำการ ทางกงสุล อาจเรียก เก็บใน อาณาเขต ของรัฐผู้รับ สำหรับการปฏิบัติงานทางกงสุล ซึ่งค่าธรรมเนียมและค่าภาระตามที่ได้อนุญาตไว้ โดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้ส่ง

๒. จำนวนเงินที่เก็บได้ในรูปค่าธรรมเนียมนิยม และค่าภาระ ตามที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ และใบรับสำหรับค่าธรรมเนียนิยมหรือค่าภาระเช่นว่านั้น จะได้รับยกเว้นจากค่าติดพันและภาษีทั้งปวงในรัฐผู้รับ

ตอน ๒

ความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันเกี่ยวกับพนักงานฝ่ายกงสุลอาชีพ และบุคคลอื่น ๆ ในสถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๔๐

ความคุ้มครองของพนักงานฝ่ายกงสุล

รัฐผู้รับจะปฏิบัติต่อพนักงาน ฝ่ายกงสุลด้วยความเคารพตามสมควรและจะดำเนินการอันเหมาะสมทั้งปวงเพื่อป้องกันการประทุษร้ายใด ๆ ต่อตัวบุคคลเสรีภาพ หรือเกียรติศักดิ์ของพนักงานดังกล่าว

ข้อ ๔๑

ความละเมิดมิได้ส่วนบุคคลของพนักงานฝ่ายกงสุล

๑. พนักงานฝ่ายกงสุลจะต้องไม่ตกเป็นผู้ถูกจับกุมหรือคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี เว้นแต่ในกรณีอาชญากรรมที่ร้ายแรงและตามคำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีความอำนาจ

๒. เว้นแต่ในกรณีที่ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ พนักงานฝ่ายกงสุลจะไม่ถูกนำตัวไปจำขังไว้ในเรือนจำ หรือต้องตกเป็นผู้ถูกจำกัดในรูปอื่นใดซึ่งเสรีภาพส่วนบุคคลของตน เว้นไว้แต่ในการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลที่มีผลถึงที่สุดแล้ว

๓. ถ้ามีการดำเนินคดีทางอาญาต่อพนักงานฝ่ายกงสุล พนักงานฝ่ายกงสุลผู้นั้นต้องปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีความอำนาจ อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีจะต้องกระทำด้วยความเคารพตามที่พนักงานฝ่ายกงสุลผู้นั้นพึงได้รับโดยเหตุแห่งตำแหน่งฐานะทางการของตน และเว้นแต่ในกรณีที่ได้ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ ก็จะต้องกระทำในทำนองซึ่งจะขัดขวาง

การปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในพฤติการณ์ที่กล่าวแล้วในวรรค ๑ ของข้อนี้ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพนักงานฝ่ายกงสุลการดำเนินคดีต่อบุคคลผู้นั้นจะต้องกระทำด้วยความซักซ้าให้น้อยที่สุด

ข้อ ๔๒

การแจ้งการจับกุม การคุ้มครอง หรือการดำเนินการฟ้องคดี

ในกรณีที่มี การจับกุม หรือการคุ้มครอง บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุลระหว่างการพิจารณาคดี หรือมีการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลดังกล่าว รัฐผู้รับจะต้องแจ้งให้หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลทราบโดยพลัน หากมีการใช้มาตรการเช่นว่าแก่หัวหน้าสถานที่ทำกรทางกงสุลเองแล้ว รัฐผู้รับจะต้องแจ้งให้รัฐผู้ส่งทราบโดยวิธีทางการทูต

ข้อ ๔๓

ความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษา

๑. พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุล จะไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของ เจ้าหน้าที่ ฝ่ายศาล หรือฝ่าย ปกครองของรัฐผู้รับในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้กระทำไปในการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล

๒. อย่างไรก็ดี บทแห่งวรรค ๑ ของข้อนี้ จะไม่ใช้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทางแพ่ง

(ก) ที่เกิดขึ้นจาก สัญญาที่ได้กระทำ โดยพนักงาน ฝ่ายกงสุลหรือลูกจ้างฝ่ายกงสุลซึ่งบุคคลผู้นั้นมิได้ทำสัญญาในฐานะตัวแทนของรัฐผู้ส่งอย่างแจ่มแจ้ง หรือโดยปริยาย หรือ

(ข) โดยฝ่ายที่สาม สำหรับความเสียหายอันเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุในรัฐผู้รับอันเนื่องมาจากยวดยาน เรือ หรืออากาศยาน

ข้อ ๔๔

พันธะที่จะให้การ

๑. บุคคลใน สถานที่ทำกรทาง กงสุลอาจ ถูกเรียกให้ไป ปราบกฏตัวในฐานะพยาน ในระหว่างการดำเนินคดีทางศาล หรือทางปกครอง ลูกจ้างฝ่ายกงสุลหรือบุคคลในคณะ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ จะต้องไม่ปฏิเสธที่จะให้การ เว้นแต่ในกรณีที่กำลังกล่าวไว้ในวรรค ๓ ของข้อนี้ ถ้าหากพนักงานฝ่ายกงสุลปฏิเสธที่จะกระทำเช่นนั้น ก็ไม่อาจใช้มาตรการบังคับหรือลงโทษแก่พนักงานดังกล่าวได้

๒. เจ้าหน้าที่ที่ต้องการทำให้การของพนักงานฝ่ายกงสุล จะต้องหลีกเลี่ยงไม่เข้าแทรกสอดกับการปฏิบัติการหน้าที่ของพนักงานดังกล่าว เมื่ออยู่ในวิสัยที่จะทำได้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจมารับคำให้การเช่นว่า ณ ที่อยู่ของพนักงานดังกล่าว หรือที่สถานที่ทำการทางกงสุล หรือรับคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานดังกล่าวก็ได้

๓. บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลไม่อยู่ภายใต้ข้อผูกพันที่จะให้การเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการหน้าที่ของตน หรือที่จะแสดงหนังสือโต้ตอบและเอกสารทางการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการหน้าที่ บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายของรัฐผู้ส่งตัว

ข้อ ๔๕

การสละเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน

๑. รัฐผู้ส่งอาจสละเอกสิทธิ์และความคุ้มกันใด ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๔๑, ๔๓ และ ๔๔ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล

๒. การสละในกรณีใด ๆ จะต้องเป็นไปโดยแจ่มแจ้ง เว้นแต่ที่ได้กำหนดไว้ในวรรค ๓ ของข้อนี้ และจะต้องแจ้งไปยังรัฐผู้รับเป็นลายลักษณ์อักษร

๓. การริเริ่มการดำเนินคดีโดยพนักงานฝ่ายกงสุลหรือลูกจ้างฝ่ายกงสุล ในเรื่องที่ดินอาจได้อุปโลกความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาตามข้อ ๔๓ จะปิดทางมิให้ตนอ้างเอาความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำเรียกร้องแย้งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคำเรียกร้องอันเป็นमुखสำคัญนั้น

๔. การสละความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาเพื่อความมุ่งประสงค์ในการดำเนินคดีทางแพ่งหรือทางปกครอง จะไม่ถือว่ามียุทธเป็นการสละความคุ้มกันจากมาตรการ

ของการบังคับคดีอันเป็นผลแห่งคำวินิจฉัยของศาล ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการเช่นว่านั้น
จำเป็นจะต้องมีการสละค่างหาก

ข้อ ๔๖

การยกเว้นจากการจดทะเบียนคนต่างตัวและใบอนุญาตถิ่นที่อยู่

๑. พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุล และคนในครอบครัวของบุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว จะได้รับยกเว้นจากข้อผูกพันทั้งปวงตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับเกี่ยวกับการจดทะเบียนคนต่างตัวและใบอนุญาตถิ่นที่อยู่
๒. อย่างไรก็ตาม บทของวรรค ๑ ของข้อนี้ จะไม่ใช้กับลูกจ้างฝ่ายกงสุลใดๆ ผู้ซึ่งมิได้เป็นลูกจ้างอย่างถาวรของรัฐผู้ส่งหรือผู้ซึ่งประกอบการอาชีพส่วนตัวอันมีรายได้ใด ๆ ในรัฐผู้รับ หรือกับคนในครอบครัวของลูกจ้างเช่นว่านั้นใด ๆ

ข้อ ๔๗

การยกเว้นจากใบอนุญาตประกอบการงาน

๑. บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลจะได้รับยกเว้นจากข้อผูกพันใด ๆ เกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบการงานที่ได้ตั้งบังคับไว้โดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับเกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างประเทศ
๒. บุคคลในขณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวของพนักงานฝ่ายกงสุลและของลูกจ้างฝ่ายกงสุล จะได้รับยกเว้นจากข้อผูกพันที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ ถ้าตนมิได้ประกอบการอาชีพอันมีรายได้อื่นใดในรัฐผู้รับ

ข้อ ๔๘

การยกเว้นจากการประกันสังคม

๑. ภายในบังคับแห่งบทของวรรค ๓ ของข้อนี้ บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลในส่วนที่เกี่ยวกับบริการที่ตนให้แก่รัฐผู้ส่ง และคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว จะได้รับยกเว้นจากบทว่าด้วยการประกันสังคมซึ่งอาจใช้บังคับอยู่ในรัฐผู้รับ

๒. การยกเว้นที่ได้กำหนดไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ จะใช้กับบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวผู้ซึ่งเป็นลูกจ้างแต่ฝ่ายเดียวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า

- ก) บุคคลดังกล่าวไม่เป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือไม่มีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับ และ
- ข) บุคคลดังกล่าว อยู่ในบังคับ ของบทว่าด้วยการ ประกันสังคมซึ่งใช้บังคับ อยู่ในรัฐผู้ส่ง หรือรัฐที่สามแล้ว

๓. บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งจ้างบุคคลผู้ซึ่งการยกเว้นตามที่ได้กำหนดไว้ในวรรค ๒ ของข้อนี้ ไม่ใช้บังคับ จะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งบทว่าด้วยการประกันสังคมของรัฐผู้รับตั้งบังคับไว้แก่นายจ้าง

๔. การยกเว้นที่ได้กำหนดไว้ในวรรค ๑ และ ๒ ของข้อนี้ จะไม่ปิดกั้นในการเข้าร่วมโดยสมัครใจในระบบการประกันสังคมของรัฐผู้รับ ถ้าหากว่าการเข้าร่วมเช่นนั้นได้รับอนุญาตจากรัฐนั้น

ข้อ ๔๙

การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากร

๑. พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุล และคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว จะได้รับยกเว้นจากค่าตีพิมพ์และภาษีทั้งปวงของชาติ ของภูมิภาค หรือของเทศบาล ไม่ว่าในส่วนที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่

- (ก) ภาษีทางอ้อมชนิดที่โดยปกติแล้วรวมอยู่ในราคาของหรือบริการ
- (ข) ค่าตีพิมพ์หรือภาษี จากอสังหาริมทรัพย์ส่วนตัว ที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ ภายในบังคับแห่งบทของข้อ ๓๒
- (ค) อากรกองมุดอก อากรการสืบช่วงมุดอก หรืออากรการรับมรดก และอากรการโอน ที่เรียกเก็บโดยรัฐผู้รับภายในบังคับแห่งบทของข้อ ๕๑ วรรค (ข)

- (ง) ค่าตีพิมพ์และภาษีจากเงินได้ส่วนตัวรวมทั้งผลได้ที่เกิดจากเงินทุนที่มีแหล่งกำเนิดในรัฐผู้รับ และภาษีเก็บจากเงินทุนเกี่ยวกับการลงทุนที่ได้กระทำไปในกิจการทางพาณิชย์หรือการเงินในรัฐผู้รับ
- (จ) ค่าภาระที่เรียกเก็บสำหรับบริการจำเพาะที่ได้ให้
- (ฉ) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน ค่าธรรมเนียมศาลหรือการบันทึกหลักฐาน ค่าตีพิมพ์การจ้าง และอากรแสตมป์ ภายในบังคับแห่งบทของข้อ ๓๒

๒. บุคคลในขณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการจะได้รับยกเว้นจากค่าตีพิมพ์และภาษีที่เก็บจากค่าจ้างซึ่งตนได้รับสำหรับบริการของตน

๓. บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งจ้างบุคคลผู้มีได้รับ ยกเว้น ในรัฐผู้รับ ซึ่งภาษีเงินได้สำหรับค่าจ้างหรือเงินเดือน จะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันที่กฎหมายและข้อบังคับของรัฐนั้นตั้งบังคับเอาแก่นายจ้างเกี่ยวกับการเรียกเก็บภาษีเงินได้

ข้อ ๕๐

การยกเว้นจากอากรศุลกากรและการตรวจตรา

๑. รัฐผู้รับจะอนุญาตให้มีการนำเข้าและให้การยกเว้นจากอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระที่เกี่ยวข้องทั้งปวงนอกเหนือจากค่าภาระสำหรับการเก็บรักษา การขนและ บริการที่คล้ายคลึงกัน ตามกฎหมายและข้อบังคับที่รัฐผู้รับอาจตราขึ้นไว้ แก่

- (ก) สิ่งของสำหรับการใช้ในทางการของสถานที่ทำการทางกงสุล
- (ข) สิ่งของสำหรับการใช้ในส่วนบุคคลของพนักงานฝ่ายกงสุลหรือคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว รวมทั้งสิ่งของที่ได้เจตนาไว้สำหรับการตั้งถิ่นฐานของบุคคลดังกล่าว สิ่งของที่ได้เจตนาไว้สำหรับการบริโภคจะต้องไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์โดยตรงโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒. ลูกจ้างฝ่ายกงสุลจะได้อุปโภคเอกสิทธิและการยกเว้นที่ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งของที่ได้นำเข้าในเวลาที่ได้รับหน้าที่ครั้งแรก

๓. หีบห่อส่วนบุคคลที่มากับพนักงานฝ่ายกงสุลและคนในครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว จะได้รับยกเว้นจากการตรวจตรา การตรวจตราอาจกระทำได้อีกเมื่อมีเหตุผลหนักแน่นที่ทำให้เชื่อว่า หีบห่อนั้นบรรจุสิ่งของ นอกเหนือไปจากสิ่งของที่อ้างถึงในอนุวรรค (ข) ของวรรค ๑ ของข้อนี้ หรือสิ่งของซึ่งการนำเข้าหรือส่งออกต้องห้ามตามกฎหมายและข้อบังคับว่าของรัฐผู้รับ หรือซึ่งอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมายและข้อบังคับด้วยการกักตรวจโรคของรัฐนั้นเท่านั้น การตรวจเช่นว่านั้นจะต้องกระทำต่อหน้าพนักงานฝ่ายกงสุลหรือคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้องของบุคคลดังกล่าว

ข้อ ๕๑

กองมรดกของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล
หรือของคนในครอบครัวของบุคคลดังกล่าว

ในกรณีมรดกกรรมของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลหรือของคน ในครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว รัฐผู้รับ

(ก) จะอนุญาตให้ส่ง ออก ซึ่งสังหาริมทรัพย์ ของผู้วายชนม์ โดยมีข้อยกเว้นแก่ทรัพย์สินนั้น เช่นว่าใด ๆ ที่ได้มาในรัฐผู้รับนั้นซึ่งการส่งออกของทรัพย์สินต้องห้ามในเวลาทีบุคคลดังกล่าวถึงแก่กรรม

(ข) จะไม่เรียกเก็บอากรกองมรดก อากรการสืบช่วงมรดกหรืออากรการรับมรดก และอากรการโอน ไม่ว่าจะเป็็นอากรของชาติของภูมิภาค หรือของประเทศบาล จากสังหาริมทรัพย์ซึ่งการที่สังหาริมทรัพย์นั้นอยู่ในรัฐผู้รับก็เนื่องมาแต่ถ่ายเดียวจากการที่ผู้วายชนม์อยู่ในรัฐนั้น ในฐานะบุคคล ในสถานที่ ทำการทางกงสุล หรือในฐานะคนในครอบครัวของบุคคลในศาลที่ทำการกงสุล

ข้อ ๕๒

การยกเว้นจากบริการและภาระอุดหนุนส่วนบุคคล

รัฐผู้รับจะยกเว้นให้แก่บุคคลใน สถานที่ทำการทางกงสุล และคนในครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว จากบริการส่วนบุคคลทั้งปวง จากบริการ

สาธารณชนทั้งปวงไม่ว่าชนิใดก็ตาม และจากข้อผูกพันทางทหาร. เช่นที่เกี่ยวข้อกับการเรียก
เกณฑ์ทหารอุทหนุ และการเรียกเอาที่อยู่เพื่อการทหาร

ข้อ ๕๓

การเริ่มต้นและการยุติของเอกสิทธิและความคุ้มกันทางกงสุล

๑. บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลทุกคน จะได้อยู่ใภคเอกสิทธิและความคุ้มกัน
ที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาตั้งแต่เวลาที่ตนเข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับเพื่อไปรับตำแหน่ง
หน้าที่ของตน หรือถ้าอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับแล้ว ก็ตั้งแต่เวลาที่ตนเริ่มปฏิบัติหน้าที่
ของตนกับสถานที่ทำการทางกงสุล

๒. คนในครอบครัวของ บุคคลในสถานที่ ทำการทางกงสุล ซึ่งเป็นส่วน แห่งครัว
เรือนของบุคคลดังกล่าว และบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวของบุคคลในสถานที่ทำการ
ทางกงสุล จะได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาตั้งแต่วันที่บุคคล
ในสถานที่ทำการทางกงสุลนั้นได้อยู่ ใภคเอกสิทธิและความคุ้มกันตามวรรค ๑ ของข้อนี้ หรือ
ตั้งแต่วันที่ตนเข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับ หรือตั้งแต่วันที่ตนเข้าเป็นคนในครอบครัว
หรือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวเช่นว่านั้น แล้วแต่ว่าวันไหนจะหลังที่สุด

๓. เมื่อการหน้าที่ของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลได้ยุติลง เอกสิทธิและ
ความคุ้มกันของบุคคลดังกล่าวและของคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคล
ดังกล่าว หรือของบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวของบุคคลดังกล่าว ตามปกติแล้วจะ
ยุติลงเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นออกไปจากรัฐผู้รับ หรือเมื่อสิ้นกำหนดเวลาอันสมควรที่จะ
กระทำดังนี้ แล้วแต่ว่าเวลาไหนจะก่อนกว่ากัน แต่เอกสิทธิและความคุ้มกันนั้นจะยังมีอยู่
จนถึงเวลานั้น แม้ในกรณีที่มีการขัดกันด้วยอาวรุก็ตาม ในกรณีของบุคคลที่อ้างถึงในวรรค
๒ ของข้อนี้ เอกสิทธิและความคุ้มกันของบุคคลดังกล่าวจะยุติลงเมื่อบุคคลดังกล่าวมิได้
เป็นส่วนแห่งครัวเรือน หรือมิได้ทำหน้าที่รับใช้บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลอีกต่อไป
แต่ทว่าถ้าบุคคลเช่นว่านั้น มีเจตนา จะออกไปจากรัฐผู้รับภายใน กำหนดเวลา อันสมควรหลัง
จากนั้นไป เอกสิทธิและความคุ้มกันของบุคคลดังกล่าวจะมีอยู่จนถึงเวลาที่บุคคลดังกล่าว
ออกไป

๔. อย่างไรก็ดี ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้กระทำไปโดยพนักงานฝ่ายกงสุล หรือลูกจ้างฝ่ายกงสุลในการปฏิบัติหน้าที่ของตนนั้น ความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาจะคงมีอยู่โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา

๕. ในกรณีมรณกรรมของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล คนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าวจะคงได้อุปโภคเอกสิทธิ และความคุ้มกันที่ได้ประสาทให้แก่ตนเองไปจนกว่าตนจะออกไปจากรัฐผู้รับหรือจนกว่าจะสิ้นกำหนดเวลาอันสมควรที่จะสามารถให้ตนกระทำดังนี้ได้ แล้วแต่ว่าเวลาไหนจะก่อนกว่ากัน

ข้อ ๕๔

ข้อผูกพันของรัฐที่สาม

๑. ขณะที่ไปเข้ารับ หรือกลับเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ของตน หรือเมื่อกลับไปยังรัฐผู้รับส่ง ถ้าพนักงานฝ่ายกงสุลผ่านหรืออยู่ในอาณาเขตของรัฐที่สามซึ่งให้ได้รับการตรวจลงตราแก่ตน ถ้าการตรวจลงตรานั้นเป็นการจำเป็น รัฐที่สามจะประสาทให้แก่บุคคลดังกล่าวซึ่งความคุ้มกันทั้งปวงที่ได้กำหนดไว้โดยข้ออื่น ๆ ของอนุสัญญานี้ตามที่อาจจำเป็นเพื่อประกันการผ่านแดนหรือการกลับของตน การปฏิบัติอย่างเดียวกันนั้นจะนำมาใช้กับกรณีของบุคคลใด ๆ ในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือน ของบุคคล ดังกล่าวที่ได้อุปโภคเอกสิทธิ และความคุ้มกันเช่นว่านั้นผู้ซึ่งติดตามมากับพนักงานฝ่ายกงสุล หรือกำลังเดินทางต่างหาก เพื่อไปรวมอยู่กับพนักงานฝ่ายกงสุลดังกล่าวหรือเพื่อกลับไปยังรัฐผู้ส่ง

๒. ในพฤติการณ์ที่คล้ายคลึงกับที่ระบุไว้ในวรรค ๑ ของข้อนี้ รัฐที่สามจะไม่ขัดขวางการผ่านอาณาเขตของตนโดยบุคคลอื่น ๆ ที่สถานที่ทำการทางกงสุล หรือโดยคนในครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว

๓. รัฐที่สามจะประสาทให้แก่หนังสือโต้ตอบทางการ และ แก่การ สื่อสาร อื่น ๆ ที่ผ่านแดน รวมทั้งที่เป็นประมวลหรือรหัส ซึ่งเสรีภาพและความคุ้มครองอย่างเดียวกันกับที่รัฐผู้รับจำต้องประสาทให้ตามอนุสัญญานี้ รัฐที่สามจะประสาทให้แก่ผู้ถือสารทางกงสุลผู้ซึ่งได้รับการตรวจลงตราถ้าจำเป็นต้องมีการตรวจลงตรา และแก่ผู้ถือสารทางกงสุลที่ผ่านแดน

ซึ่ง ความ ละเมิดมิ ได้ และ ความ คຸ້มครอง อย่างเดียวกันกับที่ รัฐผู้รับ จำต้อง ประสาท ให้ตาม อนุสัญญา^๕

๔. ข้อผูกพันของรัฐที่สามตามวรรค ๑, ๒ และ ๓ ของข้อนี้ จะใช้แก่บุคคลที่ได้ ระบุไว้ตามลำดับในวรรคเหล่านั้น และแก่การสื่อสารทางการ และแก่ธงทางกงสุล ซึ่งการ อยู่ในอาณาเขตของรัฐที่สามนั้นเนื่องมาแต่เหตุสุดวิสัย

ข้อ ๕๕

ความเคารพต่อกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ

๑. โดยไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อเอกสิทธิและความคຸ້มกันของตน เป็นหน้าที่ของ บุคคลทั้งปวงที่ได้อุปโลกเอกสิทธิ และความคຸ້มกัน เช่นว่านั้น ที่จะ เคารพ กฎหมาย และ ข้อ บังคับของรัฐผู้รับ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะไม่แทรกสอดในกิจการภายในของรัฐนั้นด้วย

๒. สถานที่ทางกงสุลนั้นจะต้องไม่ ใช้ในทำนองใด ๆ อันไม่ต้องตัวกับการปฏิบัติ การหน้าที่ทางกงสุล

๓. บทแห่งวรรค ๒ ของข้อนี้ จะต้องไม่ปิดโอกาสในการที่สำนักงานของสถาบัน หรือสำนักตัวแทนอื่น ๆ จะมาตั้งอยู่ในส่วนของอาคารซึ่งสถานที่ทางกงสุลตั้งอยู่ ถ้าหากว่า สถานที่ที่กำหนดให้แก่สำนักงานเช่นนั้น แยกต่างหากจากสถานที่ทำการทางกงสุลได้ ใช้ออยู่ใน กรณีนั้น สำนักงานดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นส่วนของสถานที่ทางกงสุลเพื่อความมุ่งประสงค์ ของอนุสัญญา^๕

ข้อ ๕๖

การประกันภัยอันอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลที่สาม

บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดใด ๆ ที่กฎหมายและ ข้อบังคับ ของ รัฐผู้รับได้ ตั้งบังคับไว้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันภัยอันอาจเกิดขึ้นแก่บุคคล ที่สามอันเนื่องมาแต่การใช้รถยนต์ เรือ หรืออากาศยานใด ๆ

ข้อ ๕๗

บทพิเศษเกี่ยวกับอาชีพส่วนตัวอันมีรายได้

๑. พนักงานฝ่ายกงสุลอาชีพ จะต้องไม่ประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพ หรือทาง พาณิชย์ในรัฐผู้รับเพื่อผลกำไรส่วนบุคคล

๒. เอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้กำหนดไว้ในหมวดนี้ จะไม่สามารถให้
- (ก) แก่ลูกจ้างฝ่ายกงสุล หรือแก่บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการผู้ซึ่งประกอบการอาชีพส่วนตัวอันมีรายได้ในรัฐผู้รับ
  - (ข) แก่คนในครอบครัวของบุคคลที่อ้างถึงในอนุวรรค (ก) ของวรรคนี้ หรือแก่บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวของบุคคลดังกล่าว
  - (ค) แก่คนในครอบครัวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลผู้ซึ่งประกอบการอาชีพส่วนตัวอันมีรายได้ใด ๆ เองในรัฐผู้รับ

หมวด ๓

ระบอบเกี่ยวกับ พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์และสถานที่ทำการทางกงสุลที่มีหัวหน้าพนักงานเช่นว่านั้น

ข้อ ๕๔

บททั่วไปเกี่ยวกับความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกัน

๑. ข้อ ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘ และ ๓๙ วรรค ๓ ของข้อ ๕๔ และวรรค ๒ และ ๓ ของข้อ ๕๕ จะใช้แก่สถานที่ทำการทางกงสุลที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ หนึ่งความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันของสถานที่ทำการทางกงสุล เช่นว่านั้นจะต้องอยู่ในบังคับของข้อ ๕๙, ๖๐, ๖๑ และ ๖๒

๒. ข้อ ๔๒ และ ๔๓ วรรค ๓ ของข้อ ๕๔ ข้อ ๕๔ และ ๕๓ วรรค ๑ ของข้อ ๕๕ จะใช้แก่พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ หนึ่ง ความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันของพนักงานกงสุลเช่นว่านั้นจะต้องอยู่ในบังคับแห่ง ข้อ ๖๓, ๖๕, ๖๔, ๖๖ และ ๖๗

๓. เอกสิทธิและความคุ้มกันที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้จะไม่ประสาทให้แก่คนในครอบครัวของพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ หรือของลูกจ้างฝ่ายกงสุลที่จ้างให้ทำงาน ณ สถานที่ทำการทางกงสุล ที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์

๔. การแลกเปลี่ยนธงทางกงสุลระหว่างสถานที่ทำการทางกงสุลสองแห่งที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ในต่างรัฐกันจะไม่ได้รับอนุญาต ถ้าปราศจากความยินยอมจากรัฐผู้รับทั้งสองที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๕๙

การคุ้มครองสถานที่ทางกงสุล

รัฐผู้รับจะต้องดำเนินการเช่นที่อาจจำเป็นเพื่อคุ้มครองสถานที่ทางกงสุลที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์จากการบุกรุกหรือความเสียหายใด ๆ และเพื่อป้องกันการรบกวนใด ๆ ต่อความสงบสุขของสถานที่ทำการทางกงสุล หรือการทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น

ข้อ ๖๐

การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากรสถานที่ทางกงสุล

๑. สถานที่ทางกงสุลของ สถานที่ทำการทางกงสุล ที่มีหัวหน้า เป็นพนักงาน กงสุลกิตติมศักดิ์ที่รัฐผู้ส่งเป็นเจ้าของ หรือผู้เช่าจะได้รับยกเว้นจากค่าที่ดินและภาษีทั้งปวงของชาติของภูมิภาค หรือของประเทศบาลไม่ว่าประการใดก็ตาม นอกจากที่เป็นการชำระเงินสำหรับบริการจำเพาะที่ได้ให้

๒. การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากรที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ จะไม่ใช้กับค่าที่ดินและภาษีเช่นว่านั้น ถ้าตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับบุคคลผู้ซึ่งได้ทำสัญญา กับรัฐผู้ส่งเป็นฝ่ายที่จะต้องชำระ

ข้อ ๖๑

ความละเมิดมิได้ของบรรณสารและเอกสารทางกงสุล

บรรณสารและเอกสารทางกงสุลของสถานที่ทำการทางกงสุล ที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์จะถูกละเมิดมิได้ไม่ว่าในเวลาใด และไม่ว่าบรรณสารและเอกสารเหล่านั้นจะอยู่ ณ ที่ใด แต่ทว่าบรรณสารและเอกสารเหล่านั้นจะต้องแยกเก็บไว้ต่างหากจากกระดาษเอกสารและเอกสารอื่น ๆ และโดยเฉพาะจากหนังสือโต้ตอบส่วนตัวของหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลและของบุคคลใด ๆ ที่ทำงานกับหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลนั้นและจากวัสดุ สมุด หรือเอกสารที่เกี่ยวกับวิชาชีพ หรือการค้าของบุคคลดังกล่าว

ข้อ ๖๒

การยกเว้นจากอากรศุลกากร

ตามกฎหมายและข้อบังคับที่รัฐผู้รับอาจตราขึ้นใช้ รัฐผู้รับจะอนุญาตให้มีการนำเข้าและให้การยกเว้นจากอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากค่าภาระสำหรับการเก็บรักษา การขน และบริการที่คล้ายคลึงกันแก่สิ่งของดังต่อไปนี้ แต่ทว่าจะต้องเป็นสิ่งของสำหรับการใช้ในทางการของสถานที่ทำการทางกงสุล ที่มีหัวหน้าเป็นพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ คือ ตราอาร์ม ธง แผ่นป้าย ตราประทับและตราตอก สมุด สิ่งพิมพ์ทางการ เครื่อง ตกแต่งสำนักงาน บริภัณฑ์สำหรับสำนักงาน และสิ่งของที่คล้ายคลึงกันที่จัดส่งให้โดยหรือตามคำขอร้องของรัฐผู้ส่งแก่สถานที่ทำการทางกงสุลนั้น

ข้อ ๖๓

การดำเนินคดีทางอาญา

ถ้ามีการดำเนินคดีทางอาญาต่อพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ พนักงานผู้นั้นต้องปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีจะต้องกระทำด้วยความเคารพตามที่เจ้าพนักงานผู้นั้นพึงได้รับโดยเหตุแห่งตำแหน่งฐานะทางการของพนักงานดังกล่าว และจะต้องกระทำในทำนองซึ่งจะขัดขวางการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เว้นแต่เมื่อเจ้าพนักงานดังกล่าวถูกจับกุมหรือคุมขัง เมื่อมีความจำเป็นที่จะคุมขังพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์การดำเนินคดีต่อพนักงานผู้นั้นจะต้องกระทำโดยชักช้าให้น้อยที่สุด

ข้อ ๖๔

ความคุ้มครองของพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์

รัฐผู้รับมีหน้าที่จะประสาทให้แก่พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ ซึ่งความคุ้มครองเช่นนี้อาจจำเป็นโดยเหตุแห่งตำแหน่งฐานะทางการของพนักงานดังกล่าว

ข้อ ๖๕

การยกเว้นจากการจดทะเบียนคนต่างด้าวและใบอนุญาตถิ่นที่อยู่

พนักงานฝ่ายกงสุลกิตติมศักดิ์ยกเว้นผู้ซึ่งประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพ หรือทางพาณิชย์ใด ๆ ในรับผู้รับเพื่อผลกำไรส่วนบุคคล จะได้รับยกเว้นจากข้อผูกพันทั้งปวงตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับเกี่ยวกับการจดทะเบียนคนต่างด้าวและใบอนุญาตถิ่นที่อยู่

ข้อ ๖๖

การขกเว้นจากการเก็บภาษีอากร

พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์จะได้รับขกเว้นจากค่าตีตพัน และภาษีทั้งปวงที่เก็บจากค่า
ตอบแทนและบำเหน็จที่ตนได้รับจากรัฐผู้ส่งในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุล

ข้อ ๖๗

การขกเว้นจากบริการและภาระอุดหนุนส่วนบุคคล

รัฐผู้รับจะขกเว้นให้แก่พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์จากบริการส่วนบุคคลทั้งปวง และ
จากบริการสาธารณทั้งปวงไม่ว่าชนิดใดก็ตาม และจากข้อผูกพันทางทหารเช่นที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียกเกณฑ์ ภาระอุดหนุนและการเรียกเอาที่อยู่เพื่อการทหาร

ข้อ ๖๘

ลักษณะภาพที่ให้เลือกได้ของสถาบันพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์

แต่ละรัฐมีเสรีที่จะวินิจฉัยว่าจะแต่งตั้งหรือรับพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์หรือไม่

หมวด ๔

บททั่วไป

ข้อ ๖๙

ตัวแทนฝ่ายกงสุลซึ่งมิได้เป็นหัวหน้าสถานทำการทางกงสุล

๑. แต่ละรัฐมีเสรีที่จะวินิจฉัยว่าตนจะจัดตั้ง หรือยอมรับสำนักตัวแทนทางกงสุล
ที่ดำเนินงานโดยตัวแทนฝ่ายกงสุล ซึ่งรัฐผู้ส่งมิได้แต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าสถานทำการทาง
กงสุล

๒. เงื่อนไขตามที่สำนักตัวแทนทางกงสุลที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ อาจ
ประกอบกิจกรรมของสำนักตัวแทนก็ดี และเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ตัวแทนฝ่ายกงสุลผู้ได้
รับภาระ ณ สำนักตัวแทนนี้อาจจะได้อุปโภคก็ดี จะต้องกำหนดกันโดยความตกลงระหว่าง
รัฐผู้ส่งกับรัฐผู้รับ

ข้อ ๗๐

การปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลโดยคณะผู้แทนทางทูต

๑. บทของอนุสัญญา^๕ใช้แก่ปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลโดยคณะผู้แทนทางทูตด้วยเท่าที่บริษัทจะอำนวยให้

๒. ชื่อของบุคคลในคณะผู้แทนทางทูตซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในแผนกงสุลหรือมิฉะนั้นได้รับภาระให้ปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลของคณะผู้แทนนั้นจะต้องแจ้งไปยังกระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้รับหรือไปยังเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงนั้นได้แต่งตั้งไว้

๓. ในการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล คณะผู้แทนทางทูตอาจติดต่อกับ

(ก) เจ้าหน้าที่ท้องที่ของเขตกงสุลนั้น

(ข) เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของรัฐผู้รับ ถ้าหากกระทำได้ตามกฎหมายข้อบังคับและจารีตประเพณีของรัฐผู้รับ หรือตามความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

๔. เอกสิทธิและความคุ้มกันของบุคคลในคณะผู้แทนทางทูตที่อ้างถึงในวรรค ๒ ของข้อ^๕จะยังคงอยู่ในบังคับแห่งกฎเกณฑ์ ของกฎหมายระหว่างประเทศ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางทูต

ข้อ ๗๑

คนชาติหรือผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำของรัฐผู้รับ

๑. เว้นแต่รัฐผู้รับจะให้ความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันเพิ่มเติม พนักงานฝ่ายกงสุลผู้ซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือมีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับนั้นจะได้อุปโภคแต่เพียงความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาและความละเมิดมิได้ส่วนบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นทางการในการปฏิบัติการหน้าที่ของตนและเอกสิทธิที่ได้กำหนดไว้ในวรรค ๓ ของข้อ ๔๔ เท่าที่เกี่ยวกับพนักงานกงสุลเหล่านี้ รัฐผู้รับจะมีข้อผูกพันตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๔๒ เช่นเดียวกัน ถ้ามีการดำเนินคดีทางอาญาต่อพนักงานฝ่ายกงสุลเช่นว่านั้น การ

ดำเนินคดีนั้นจะต้องกระทำ ในทำนองที่จะขัดขวางการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุลให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เว้นแต่เมื่อพนักงานฝ่ายกงสุลตั้งกล่าวถูกจับกุมหรือคุมขัง

๒. บุคคลอื่น ๆ ในสถานที่ทำการทางกงสุลผู้ซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับนั้นและคน ในครอบครัวของบุคคลดังกล่าวตลอดจนคนในครอบครัวของเจ้าพนักงานกงสุลที่อ้างถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้ จะได้อุปโภคความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันเพียงเท่าที่รัฐผู้รับให้แก่บุคคลดังกล่าวนี้ ๆ คนในครอบครัวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัวผู้ ซึ่งตนเองเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับนั้น จะได้อุปโภคความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันในทำนองเดียวกันเพียงเท่าที่รัฐผู้รับให้แก่บุคคลดังกล่าวนี้ ๆ อย่างไรก็ดี รัฐผู้รับจะต้องใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาเหนือบุคคลเหล่านั้นในทางที่ไม่ขัดขวางโดยไม่สมควรต่อการปฏิบัติการหน้าที่ของสถานที่ทำการทางกงสุล

ข้อ ๗๒

การไม่เลือกปฏิบัติ

๑. ในการใช้บทแห่งอนุสัญญา^๕นี้ รัฐผู้รับจะต้องไม่เลือกปฏิบัติระหว่างรัฐ
๒. อย่างไรก็ดี จะไม่ถือว่ามีการเลือกปฏิบัติขึ้น
  - (ก) ในกรณีที่รัฐผู้รับใช้บทใด ๆ แห่งอนุสัญญานี้อย่างจำกัด เพราะมีการใช้บทนี้อย่างจำกัดแก่สถานที่ทำการทางกงสุลของตนในรัฐผู้ส่ง
  - (ข) ในกรณีที่โดยจารีตประเพณีหรือโดยความตกลงรัฐให้ผลปฏิบัติอันเป็นการอนุเคราะห์แก่กันและกันมากกว่าที่ได้กำหนดไว้โดยบทแห่งอนุสัญญา^๕นี้

ข้อ ๗๓

ความสัมพันธ์ระหว่างอนุสัญญา^๕นี้กับความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ

๑. บทแห่งอนุสัญญา^๕นี้จะไม่มีผลกระทบต่อความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ใช้บังคับระหว่างรัฐภาคีแห่งความตกลงดังกล่าว
๒. ไม่มีข้อความใดในอนุสัญญา^๕นี้ ที่จะตัดหนทางของรัฐในการทำความตกลงระหว่างประเทศอื่นยันหรือเดิมต่อ หรือยึดขยายบทแห่งอนุสัญญา^๕นี้ออกไปอีก

๑๗๕

หมวด ๕

บทสุดท้าย

ข้อ ๗๔

การลงนาม

อนุสัญญานี้จะเปิดให้มีการลงนามโดยรัฐสมาชิกทั้งปวงของสหประชาชาติ หรือของทบวงการชำนัญพิเศษใด ๆ หรือภาคีแห่งธรรมนูญของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและโดยรัฐอื่นใดที่ได้รับเชิญจากสมัชชาสหประชาชาติให้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญา ดังต่อไปนี้ คือจนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๓ ณ กระทรวงการต่างประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรเลีย และหลังจากนั้นจนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๔ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติในนครนิวยอร์ก

ข้อ ๗๕

การสัตยาบัน

อนุสัญญานี้จะต้องได้รับการสัตยาบัน สัตยาบันสารจะต้องมอบให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ ๗๖

การภาคยานุวัติ

อนุสัญญานี้จะยังคงเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยรัฐใด ๆ ที่อยู่ในประเภทใด ๆ ในสี่ประเภทที่ได้ระบุไว้ในข้อ ๗๔ ภาคยานุวัติสารจะต้องมอบให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ ๗๗

การเริ่มใช้บังคับ

๑. อนุสัญญานี้จะเริ่มใช้บังคับในวันที่สามสิบต่อจากวันมอบสัตยาบันสาร หรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบสองไว้ให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ

๒. สำหรับแต่ละรัฐที่ให้สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติอนุสัญญานี้ภายหลังการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบสองแล้ว อนุสัญญานี้จะเริ่มใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากการมอบสัตยาบันหรือภาคยานุวัติสารของรัฐเช่นว่านั้น

ข้อ ๗๘

การแจ้งโดยเลขธิการ

เลขธิการสหประชาชาติจะแจ้งที่รัฐทั้งหมดให้อยู่ในประเภทใดในสี่ประเภทที่ได้ระบุไว้ในข้อ ๗๔ ทราบ

- (ก) ถึงการลงนามอนุสัญญา และการมอบสัตยาบันสาร หรือภาคยานุวัติสารตามข้อ ๗๔, ๗๕ และ ๗๖
- (ข) ถึงวันที่อนุสัญญานี้จะเริ่มใช้บังคับตามข้อ ๗๗

ข้อ ๗๙

ตัวบทหลักฐาน

ต้นฉบับของอนุสัญญานี้ซึ่งตัวบทภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซียและภาษาสเปน เป็นหลักฐานเท่าเทียมกันให้มอบแก่เลขธิการสหประชาชาติ ผู้ซึ่งจะได้ส่งสำเนาที่ได้รับรองแล้วของต้นฉบับดังกล่าว ไปยังรัฐ ทั้งหมดที่อยู่ในประเภทใดในสี่ประเภทดังที่ได้ระบุไว้ในข้อ ๗๔

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มซึ่งลงนามข้างท้ายนี้ โดยได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องเพื่อการนี้จากรัฐบาลของตนแต่ละฝ่าย ได้ลงนามอนุสัญญานี้

ทำ ณ กรุงเวียนนา เมื่อวันที่สิบสี่ เมษายน ค.ศ. หนึ่งพันเก้าร้อยหกสิบสาม.

VIENNA CONVENTION ON THE LAW OF TREATIES

The States Parties to the present Convention,

Considering the fundamental role of treaties in the history of international relations,

Recognizing the ever-increasing importance of treaties as a source of international law and as a means of developing peaceful co-operation among nations, whatever their constitutional and social systems,

Noting that the principles of free consent and of good faith and the *pacta sunt servanda* rule are universally recognized,

Affirming that disputes concerning treaties, like other international disputes, should be settled by peaceful means and in conformity with the principles of justice and international law,

Recalling the determination of the peoples of the United Nations to establish conditions under which justice and respect for the obligations arising from treaties can be maintained,

Having in mind the principles of international law embodied in the Charter of the United Nations, such as the principles of the equal rights and self-determination of peoples, of the sovereign equality and independence of all States, of non-interference in the domestic affairs of States, of the prohibition of the threat or use of force and of universal respect for, and observance of, human rights and fundamental freedoms for all,

Believing that the codification and progressive development of the law of treaties achieved in the present Convention will promote the purposes of the United Nations set forth in the Charter, namely, the maintenance of international peace and security, the development of friendly relations and the achievement of co-operation among nations,

Affirming that the rules of customary international law will continue to govern questions not regulated by the provisions of the present Convention,

Have agreed as follows :

PART I

INTRODUCTION

Article 1

Scope of the present Convention

The present Convention applies to treaties between States.

Article 2

Use of terms

1. For the purposes of the present Convention:

- (a) "treaty" means an international agreement concluded between States in written form and governed by international law, whether embodied in a single instrument or in two or more related instruments and whatever its particular designation;
- (b) "ratification", "acceptance", "approval" and "accession" mean in each case the international act so named whereby a State establishes on the international plane its consent to be bound by a treaty;
- (c) "full powers" means a document emanating from the competent authority of a State designating a person or persons to represent the State for negotiating, adopting or authenticating the text of a treaty, for expressing the consent of the State to be bound by a treaty, or for accomplishing any other act with respect to a treaty;
- (d) "reservation" means a unilateral statement, however phrased or named, made by a State, when signing, ratifying, accepting, approving or acceding to a treaty, whereby it purports to exclude or to modify the legal effect of certain provisions of the treaty in their application to that State;
- (e) "negotiating State" means a State which took part in the drawing up and adoption of the text of the treaty;
- (f) "contracting State" means a State which has consented to be bound by the treaty, whether or not the treaty has entered into force;
- (g) "party" means a State which has consented to be bound by the treaty and for which the treaty is in force;
- (h) "third State" means a State not a party to the treaty;
- (i) "international organization" means an intergovernmental organization.

2. The provisions of paragraph 1 regarding the use of terms in the present Convention are without prejudice to the use of those terms or to the meanings which may be given to them in the internal law of any State.

Article 3

International agreements not within the scope of the present Convention

The fact that the present Convention does not apply to international agreements concluded between States and other subjects of international law or between such other subjects of international law, or to international agreements not in written form, shall not affect:

- (a) the legal force of such agreements;
- (b) the application to them of any of the rules set forth in the present Convention to which they would be subject under international law independently of the Convention;
- (c) the application of the Convention to the relations of States as between themselves under international agreements to which other subjects of international law are also parties.

Article 4

Non-retroactivity of the present Convention

Without prejudice to the application of any rules set forth in the present Convention to which treaties would be subject under international law independently of the Convention, the Convention applies only to treaties which are concluded by States after the entry into force of the present Convention with regard to such States.

Article 5

Treaties constituting international organizations and treaties adopted within an international organization

The present Convention applies to any treaty which is the constituent instrument of an international organization and to any treaty adopted within an international organization without prejudice to any relevant rules of the organization.

PART II

CONCLUSION AND ENTRY INTO FORCE OF TREATIES

SECTION 1: CONCLUSION OF TREATIES

Article 6

Capacity of States to conclude treaties

Every State possesses capacity to conclude treaties.

Article 7

Full powers

1. A person is considered as representing a State for the purpose of adopting or authenticating the text of a treaty or for the purpose of expressing the consent of the State to be bound by a treaty if:

- (a) he produces appropriate full powers; or
- (b) it appears from the practice of the States concerned or from other circumstances that their intention was to consider that person as representing the State for such purposes and to dispense with full powers.

2. In virtue of their functions and without having to produce full powers, the following are considered as representing their State:

- (a) Heads of State, Heads of Government and Ministers for Foreign Affairs, for the purpose of performing all acts relating to the conclusion of a treaty;
- (b) heads of diplomatic missions, for the purpose of adopting the text of a treaty between the accrediting State and the State to which they are accredited;
- (c) representatives accredited by States to an international conference or to an international organization or one of its organs, for the purpose of adopting the text of a treaty in that conference, organization or organ.

Article 8

Subsequent confirmation of an act performed without authorization

An act relating to the conclusion of a treaty performed by a person who cannot be considered under article 7 as authorized to represent a State for that purpose is without legal effect unless afterwards confirmed by that State.

Article 9

Adoption of the text

1. The adoption of the text of a treaty takes place by the consent of all the States participating in its drawing up except as provided in paragraph 2.
2. The adoption of the text of a treaty at an international conference takes place by the vote of two-thirds of the States present and voting, unless by the same majority they shall decide to apply a different rule.

Article 10

Authentication of the text

The text of a treaty is established as authentic and definitive:

- (a) by such procedure as may be provided for in the text or agreed upon by the States participating in its drawing up; or
- (b) failing such procedure, by the signature, signature *ad referendum* or initialling by the representatives of those States of the text of the treaty or of the Final Act of a conference incorporating the text.

Article 11

Means of expressing consent to be bound by a treaty

The consent of a State to be bound by a treaty may be expressed by signature, exchange of instruments constituting a treaty, ratification, acceptance, approval or accession, or by any other means if so agreed.

Article 12

Consent to be bound by a treaty expressed by signature

- 1 The consent of a State to be bound by a treaty is expressed by the signature of its representative when:
  - (a) the treaty provides that signature shall have that effect;
  - (b) it is otherwise established that the negotiating States were agreed that signature should have that effect; or
  - (c) the intention of the State to give that effect to the signature appears from the full powers of its representative or was expressed during the negotiation.

2. For the purposes of paragraph 1:

- (a) the initialling of a text constitutes a signature of the treaty when it is established that the negotiating States so agreed;
- (b) the signature **ad referendum** of a treaty by a representative, if confirmed by his State, constitutes a full signature of the treaty.

Article 13

Consent to be bound by a treaty expressed by an exchange of instruments constituting a treaty

The consent of States to be bound by a treaty constituted by instruments exchanged between them is expressed by that exchange when:

- (a) the instruments provide that their exchange shall have that effect; or
- (b) it is otherwise established that those States were agreed that the exchange of instruments should have that effect.

Article 14

Consent to be bound by a treaty expressed by ratification, acceptance or approval

1. The consent of a State to be bound by a treaty is expressed by ratification when:

- (a) the treaty provides for such consent to be expressed by means of ratification;
- (b) it is otherwise established that the negotiating States were agreed that ratification should be required;
- (c) the representative of the State has signed the treaty subject to ratification; or
- (d) the intention of the State to sign the treaty subject to ratification appears from the full powers of its representative or was expressed during the negotiation.

2. The consent of a State to be bound by a treaty is expressed by acceptance or approval under conditions similar to those which apply to ratification.

Article 15

Consent to be bound by a treaty expressed by accession

The consent of a State to be bound by a treaty is expressed by accession when:

- (a) the treaty provides that such consent may be expressed by that State by means of accession;
- (b) it is otherwise established that the negotiating States were agreed that such consent may be expressed by that State by means of accession; or
- (c) all the parties have subsequently agreed that such consent may be expressed by that State by means of accession.

Article 16

Exchange or deposit of instruments of ratification, acceptance, approval or accession

Unless the treaty otherwise provides, instruments of ratification, acceptance, approval or accession establish the consent of a State to be bound by a treaty upon:

- (a) their exchange between the contracting States;
- (b) their deposit with the depositary; or
- (c) their notification to the contracting States or to the depositary, if so agreed.

Article 17

Consent to be bound by part of a treaty and choice of differing provisions

1. Without prejudice to articles 19 to 23, the consent of a State to be bound by part of a treaty is effective only if the treaty so permits or the other contracting States so agree.

2. The consent of a State to be bound by a treaty which permits a choice between differing provisions is effective only if it is made clear to which of the provisions the consent relates.

Article 18

Obligation not to defeat the object and purpose of a treaty prior to its entry into force

A State is obliged to refrain from acts which would defeat the object and purpose of a treaty when:

- (a) it has signed the treaty or has exchanged instruments constituting the treaty subject to ratification, acceptance or approval, until it shall have made its intention clear not to become a party to the treaty; or
- (b) it has expressed its consent to be bound by the treaty, pending the entry into force of the treaty and provided that such entry into force is not unduly delayed.

SECTION 2: RESERVATIONS

Article 19

Formulation of reservations

A State may, when signing, ratifying, accepting, approving or acceding to a treaty, formulate a reservation unless:

- (a) the reservation is prohibited by the treaty;
- (b) the treaty provides that only specified reservations, which do not include the reservation in question, may be made; or
- (c) in cases not falling under sub-paragraphs (a) and (b), the reservation is incompatible with the object and purpose of the treaty.

Article 20

Acceptance of and objection to reservations

1. A reservation expressly authorized by a treaty does not require any subsequent acceptance by the other contracting States unless the treaty so provides.

2. When it appears from the limited number of the negotiating States and the object and purpose of a treaty that the application of the treaty in its entirety between all the parties is an essential condition of the consent of each one to be bound by the treaty, a reservation requires acceptance by all the parties.

3. When a treaty is a constituent instrument of an international organization and unless it otherwise provides, a reservation requires the acceptance of the competent organ of that organization.

4. In cases not falling under the preceding paragraphs and unless the treaty otherwise provides:

- (a) acceptance by another contracting State of a reservation constitutes the reserving State a party to the treaty in relation to that other State if or when the treaty is in force for those States;
- (b) an objection by another contracting State to a reservation does not preclude the entry into force of the treaty as between the objecting and reserving States unless a contrary intention is definitely expressed by the objecting State;
- (c) an act expressing a State's consent to be bound by the treaty and containing a reservation is effective as soon as at least one other contracting State has accepted the reservation.

5. For the purposes of paragraphs 2 and 4 and unless the treaty otherwise provides, a reservation is considered to have been accepted by a State if it shall have raised no objection to the reservation by the end of a period of twelve months after it was notified of the reservation or by the date on which it expressed its consent to be bound by the treaty, whichever is later.

Article 21

Legal effects of reservations and of objections to reservations

1. A reservation established with regard to another party in accordance with articles 19, 20 and 23:

- (a) modifies for the reserving State in its relations with that other party the provisions of the treaty to which the reservation relates to the extent of the reservation; and
- (b) modifies those provisions to the same extent for that other party in its relations with the reserving State.

2. The reservation does not modify the provisions of the treaty for the other parties to the treaty *inter se*.

3. When a State objecting to a reservation has not opposed the entry into force of the treaty between itself and the reserving State, the provisions to

which the reservation relates do not apply as between the two States to the extent of the reservation.

Article 22

Withdrawal of reservations and of objections to reservations

1. Unless the treaty otherwise provides, a reservation may be withdrawn at any time and the consent of a State which has accepted the reservation is not required for its withdrawal.
2. Unless the treaty otherwise provides, an objection to a reservation may be withdrawn at any time.
3. Unless the treaty otherwise provides, or it is otherwise agreed:
  - (a) the withdrawal of a reservation becomes operative in relation to another contracting State only when notice of it has been received by that State;
  - (b) the withdrawal of an objection to a reservation becomes operative only when notice of it has been received by the State which formulated the reservation.

Article 23

Procedure regarding reservations

1. A reservation, an express acceptance of a reservation and an objection to a reservation must be formulated in writing and communicated to the contracting States and other States entitled to become parties to the treaty.
2. If formulated when signing the treaty subject to ratification, acceptance or approval, a reservation must be formally confirmed by the reserving State when expressing its consent to be bound by the treaty. In such a case the reservation shall be considered as having been made on the date of its confirmation.
3. An express acceptance of, or an objection to, a reservation made previously to confirmation of the reservation does not itself require confirmation.

4. The withdrawal of a reservation or of an objection to a reservation must be formulated in writing.

SECTION 3: ENTRY INTO FORCE AND PROVISIONAL APPLICATION OF TREATIES

Article 24

Entry into force

1. A treaty enters into force in such manner and upon such date as it may provide or as the negotiating States may agree.

2. Failing any such provision or agreement, a treaty enters into force as soon as consent to be bound by the treaty has been established for all the negotiating States.

3. When the consent of a State to be bound by a treaty is established on a date after the treaty has come into force, the treaty enters into force for that State on that date, unless the treaty otherwise provides.

4. The provisions of a treaty regulating the authentication of its text, the establishment of the consent of States to be bound by the treaty, the manner or date of its entry into force, reservations, the functions of the depositary and other matters arising necessarily before the entry into force of the treaty apply from the time of the adoption of its text.

Article 25

Provisional application

1. A treaty or a part of a treaty is applied provisionally pending its entry into force if :

- (a) the treaty itself so provides; or
- (b) the negotiating States have in some other manner so agreed.

2. Unless the treaty otherwise provides or the negotiating States have otherwise agreed, the provisional application of a treaty or a part of a treaty with

respect to a State shall be terminated if that State notifies the other States between which the treaty is being applied provisionally of its intention not to become a party to the treaty.

PART III

OBSERVANCE, APPLICATION AND INTERPRETATION OF TREATIES

SECTION 1: OBSERVANCE OF TREATIES

Article 26

Pacta sunt servanda

Every treaty in force is binding upon the parties to it and must be performed by them in good faith.

Article 27

Internal law and observance of treaties

A party may not invoke the provisions of its internal law as justification for its failure to perform a treaty. This rule is without prejudice to article 46.

SECTION 2: APPLICATION OF TREATIES

Article 28

Non-retroactivity of treaties

Unless a different intention appears from the treaty or is otherwise established, its provisions do not bind a party in relation to any act or fact which took place or any situation which ceased to exist before the date of the entry into force of the treaty with respect to that party.

Article 29

Territorial scope of treaties

Unless a different intention appears from the treaty or is otherwise established, a treaty is binding upon each party in respect of its entire territory.

Article 30

Application of successive treaties relating to the same subject-matter

1. Subject to Article 103 of the Charter of the United Nations, the rights and obligations of States parties to successive treaties relating to the same subject-matter shall be determined in accordance with the following paragraphs.

2. When a treaty specifies that it is subject to, or that it is not to be considered as incompatible with, an earlier or later treaty, the provisions of that other treaty prevail.

3. When all the parties to the earlier treaty are parties also to the later treaty but the earlier treaty is not terminated or suspended in operation under article 59, the earlier treaty applies only to the extent that its provisions are compatible with those of the later treaty.

4. When the parties to the later treaty do not include all the parties to the earlier one:

- (a) as between States parties to both treaties the same rule applies as in paragraph 3 ;
- (b) as between a State party to both treaties and a State party to only one of the treaties, the treaty to which both States are parties governs their mutual rights and obligations.

5. Paragraph 4 is without prejudice to article 41, or to any question of the termination or suspension of the operation of a treaty under article 60 or to any question of responsibility which may arise for a State from the conclusion or application of a treaty the provisions of which are incompatible with its obligations towards another State under another treaty.

SECTION 3 : INTERPRETATION OF TREATIES

Article 31

General rule of interpretation

1. A treaty shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose.

2. The context for the purpose of the interpretation of a treaty shall comprise, in addition to the text, including its preamble and annexes:

- (a) any agreement relating to the treaty which was made between all the parties in connexion with the conclusion of the treaty;
- (b) any instrument which was made by one or more parties in connexion with the conclusion of the treaty and accepted by the other parties as an instrument related to the treaty.

3. There shall be taken into account together with the context:

- (a) any subsequent agreement between the parties regarding the interpretation of the treaty or the application of its provisions;
- (b) any subsequent practice in the application of the treaty which establishes the agreement of the parties regarding its interpretation;
- (c) any relevant rules of international law applicable in the relations between the parties.

4. A special meaning shall be given to a term if it is established that the parties so intended.

Article 32

Supplementary means of interpretation

Recourse may be had to supplementary means of interpretation, including the preparatory work of the treaty and the circumstances of its conclusion, in order to confirm the meaning resulting from the application of article 31, or to determine the meaning when the interpretation according to article 31:

- (a) leaves the meaning ambiguous or obscure; or
- (b) leads to a result which is manifestly absurd or unreasonable.

Article 33

Interpretation of treaties authenticated in two or more languages

1. When a treaty has been authenticated in two or more languages, the text is equally authoritative in each language, unless the treaty provides or the

parties agree that, in case of divergence, a particular text shall prevail.

2. A version of the treaty in a language other than one of those in which the text was authenticated shall be considered an authentic text only if the treaty so provides or the parties so agree.

3. The terms of the treaty are presumed to have the same meaning in each authentic text.

4. Except where a particular text prevails in accordance with paragraph 1, when a comparison of the authentic texts discloses a difference of meaning which the application of articles 31 and 32 does not remove, the meaning which best reconciles the texts, having regard to the object and purpose of the treaty, shall be adopted.

SECTION 4: TREATIES AND THIRD STATES

Article 34

General rule regarding third States

A treaty does not create either obligations or rights for a third State without its consent.

Article 35

Treaties providing for obligations for third States

An obligation arises for a third State from a provision of a treaty if the parties to the treaty intend the provision to be the means of establishing the obligation and the third State expressly accepts that obligation in writing.

Article 36

Treaties providing for rights for third States

1. A right arises for a third State from a provision of a treaty if the parties to the treaty intend the provision to accord that right either to the third State, or to a group of States to which it belongs, or to all States, and the third State assents thereto. Its assent shall be presumed so long as the contrary is not indicated, unless the treaty otherwise provides.

2. A State exercising a right in accordance with paragraph 1 shall comply with the conditions for its exercise provided for in the treaty or established in conformity with the treaty.

Article 37

Revocation or modification of obligations or rights of third States

1. When an obligation has arisen for a third State in conformity with article 35, the obligation may be revoked or modified only with the consent of the parties to the treaty and of the third State, unless it is established that they had otherwise agreed.

2. When a right has arisen for a third State in conformity with article 36, the right may not be revoked or modified by the parties if it is established that the right was intended not to be revocable or subject to modification without the consent of the third State.

Article 38

Rules in a treaty becoming binding on third States through international custom

Nothing in articles 34 to 37 precludes a rule set forth in a treaty from becoming binding upon a third State as a customary rule of international law, recognized as such.

PART IV

AMENDMENT AND MODIFICATION OF TREATIES

Article 39

General rule regarding the amendment of treaties

A treaty may be amended by agreement between the parties. The rules laid down in Part II apply to such an agreement except in so far as the treaty may otherwise provide.

Article 40

Amendment of multilateral treaties

1. Unless the treaty otherwise provides, the amendment of multilateral treaties shall be governed by the following paragraphs.

2. Any proposal to amend a multilateral treaty as between all the parties must be notified to all the contracting States, each one of which shall have the right to take part in:

- (a) the decision as to the action to be taken in regard to such proposal;
- (b) the negotiation and conclusion of any agreement for the amendment of the treaty.

3. Every State entitled to become a party to the treaty shall also be entitled to become a party to the treaty as amended.

4. The amending agreement does not bind any State already a party to the treaty which does not become a party to the amending agreement; article 30, paragraph 4 (b), applies in relation to such State.

5. Any State which becomes a party to the treaty after the entry into force of the amending agreement shall, failing an expression of a different intention by that State :

- (a) be considered as a party to the treaty as amended, and
- (b) be considered as a party to the unamended treaty in relation to any party to the treaty not bound by the amending agreement.

Article 41

Agreements to modify multilateral treaties between certain of the parties only

1. Two or more of the parties to a multilateral treaty may conclude an agreement to modify the treaty as between themselves alone if :

- (a) the possibility of such a modification is provided for by the treaty;
or
- (b) the modification in question is not prohibited by the treaty and :
  - (i) does not affect the enjoyment by the other parties of their rights under the treaty or the performance of their obligations;
  - (ii) does not relate to a provision, derogation from which is incompatible with the effective execution of the object and purpose of the treaty as a whole.

2. Unless in a case falling under paragraph 1 (a) the treaty otherwise provides, the parties in question shall notify the other parties of their intention to conclude the agreement and of the modification to the treaty for which it provides.

PART V

INVALIDITY, TERMINATION AND SUSPENSION OF THE OPERATION OF TREATIES

SECTION 1: GENERAL PROVISIONS

Article 42

Validity and continuance in force of treaties

1. The validity of a treaty or of the consent of a State to be bound by a treaty may be impeached only through the application of the present Convention.
2. The termination of a treaty, its denunciation or the withdrawal of a party, may take place as a result of the application of the provisions of the treaty or of the present Convention. The same rule applies to suspension of the operation of a treaty.

Article 43

Obligations imposed by international law independently of a treaty

The invalidity, termination or denunciation of a treaty, the withdrawal of a party from it, or the suspension of its operation, as a result of the application of the present Convention or of the treaty, shall not in any way impair the duty of any State to fulfil any obligation embodied in the treaty to which it would be subject under international law independently of the treaty.

Article 44

Separability of treaty provisions

1. A right of a party, provided for in a treaty or arising under article 56, to denounce, withdraw from or suspend the operation of the treaty may be exercised only with respect to the whole treaty unless the treaty otherwise provides or the parties otherwise agree.
2. A ground for invalidating, terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty recognized in the present Convention may be invoked only with respect to the whole treaty except as provided in the following paragraphs or in article 60.
3. If the ground relates solely to particular clauses, it may be invoked only with respect to those clause where:

- (a) the said clauses are separable from the remainder of the treaty with regard to their application;
- (b) it appears from the treaty or is otherwise established that acceptance of those clauses was not an essential basis of the consent of the other party or parties to be bound by the treaty as a whole; and
- (c) continued performance of the remainder of the treaty would not be unjust.

4. In cases falling under articles 49 and 50 the State entitled to invoke the fraud or corruption may do so with respect either to the whole treaty or, subject to paragraph 3, to the particular clauses alone.

5. In cases falling under articles 51, 52 and 53, no separation of the provisions of the treaty is permitted.

Article 45

Loss of a right to invoke a ground for invalidating, terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty

A State may no longer invoke a ground for invalidating, terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty under articles 49 to 50 or articles 60 and 62 if, after becoming aware of the facts:

- (a) it shall have expressly agreed that the treaty is valid or remains in force or continues in operation, as the case may be; or
- (b) it must by reason of its conduct be considered as having acquiesced in the validity of the treaty or in its maintenance in force or in operation, as the case may be.

SECTION 2: INVALIDITY OF TREATIES

Article 46

Provisions of internal law regarding competence to conclude treaties

1. A State may not invoke the fact that its consent to be bound by a treaty has been expressed in violation of a provision of its internal law regarding competence to conclude treaties as invalidating its consent unless that violation was manifest and concerned a rule of its internal law of fundamental importance.

2. A violation is manifest if it would be objectively evident to any State conducting itself in the matter in accordance with normal practice and in good faith.

Article 47

Specific restrictions on authority to express the consent of a State

If the authority of a representative to express the consent of a State to be bound by a particular treaty has been made subject to a specific restriction, his omission to observe that restriction may not be invoked as invalidating the consent expressed by him unless the restriction was notified to the other negotiating States prior to his expressing such consent.

Article 48

Error

1. A State may invoke an error in a treaty as invalidating its consent to be bound by the treaty if the error relates to a fact or situation which was assumed by that State to exist at the time when the treaty was concluded and formed an essential basis of its consent to be bound by the treaty.

2. Paragraph 1 shall not apply if the State in question contributed by its own conduct to the error or if the circumstances were such as to put that State on notice of a possible error.

3. An error relating only to the wording of the text of a treaty does not affect its validity; article 79 then applies.

Article 49

Fraud

If a State has been induced to conclude a treaty by the fraudulent conduct of another negotiating State, the State may invoke the fraud as invalidating its consent to be bound by the treaty.

Article 50

Corruption of a representative of a State

If the expression of a State's consent to be bound by a treaty has been procured through the corruption of its representative directly or indirectly by another negotiating State, the State may invoke such corruption as invalidating its consent to be bound by the treaty.

Article 51

Coercion of a representative of a State

The expression of a State's consent to be bound by a treaty which has been procured by the coercion of its representative through acts or threats directed against him shall be without any legal effect.

Article 52

Coercion of a State by the threat or use of force

A treaty is void if its conclusion has been procured by the threat or use of force in violation of the principles of international law embodied in the Charter of the United Nations.

Article 53

Treaties conflicting with a peremptory norm of general international law (jus cogens)

A treaty is void if, at the time of its conclusion, it conflicts with a peremptory norm of general international law. For the purposes of the present Convention, a peremptory norm of general international law is a norm accepted and recognized by the international community of States as a whole as a norm from which no derogation is permitted and which can be modified only by a subsequent norm of general international law having the same character.

SECTION 3: TERMINATION AND SUSPENSION OF THE OPERATION OF TREATIES

Article 54

Termination of or withdrawal from a treaty under its provision or by consent of the parties

The termination of a treaty or the withdrawal of a party may take place:

- (a) in conformity with the provisions of the treaty; or
- (b) at any time by consent of all the parties after consultation with the other contracting States.

Article 55

Reduction of the parties to a multilateral treaty below the number necessary for its entry into force

Unless the treaty otherwise provides, a multilateral treaty does not terminate by reason only of the fact that the number of the parties falls below the number necessary for its entry into force.

Article 56

Denunciation of or withdrawal from a treaty containing no provision regarding termination, denunciation or withdrawal

1. A treaty which contains no provision regarding its termination and which does not provide for denunciation or withdrawal is not subject to denunciation or withdrawal unless:

- (a) it is established that the parties intended to admit the possibility of denunciation or withdrawal; or
- (b) a right of denunciation or withdrawal may be implied by the nature of the treaty.

2. A party shall give not less than twelve months' notice of its intention to denounce or withdraw from a treaty under paragraph 1.

Article 57

Suspension of the operation of a treaty under its provisions or by consent of the parties

The operation of a treaty in regard to all the parties or to a particular party may be suspended:

- (a) in conformity with the provisions of the treaty; or
- (b) at any time by consent of all the parties after consultation with the other contracting States.

Article 58

Suspension of the operation of a multilateral treaty by agreement between certain of the parties only

1. Two or more parties to a multilateral treaty may conclude an agreement to suspend the operation of provisions of the treaty, temporarily and as between themselves alone, if:

- (a) the possibility of such a suspension is provided for by the treaty; or
- (b) the suspension in question is not prohibited by the treaty and:
  - (i) does not affect the enjoyment by the other parties of their rights under the treaty or the performance of their obligations;
  - (ii) is not incompatible with the object and purpose of the treaty.

2. Unless in a case falling under paragraph 1 (a) the treaty otherwise provides, the parties in question shall notify the other parties of their intention to conclude the agreement and of those provisions of the treaty the operation of which they intend to suspend.

Article 59

Termination or suspension of the operation of a treaty implied by conclusion of a later treaty

1. A treaty shall be considered as terminated if all the parties to it conclude a later treaty relating to the same subject-matter and:

- (a) it appears from the later treaty or is otherwise established that the parties intended that the matter should be governed by that treaty; or
- (b) the provisions of the later treaty are so far incompatible with those of the earlier one that the two treaties are not capable of being applied at the same time.

2. The earlier treaty shall be considered as only suspended in operation if it appears from the later treaty or is otherwise established that such was the intention of the parties.

Article 60

Termination or suspension of the operation of a treaty as a consequence of its breach

A material breach of a bilateral treaty by one of the parties entitles the other to invoke the breach as a ground for terminating the treaty or suspending its operation in whole or in part.

2. A material breach of a multilateral treaty by one of the parties entitles:
  - (a) the other parties by unanimous agreement to suspend the operation of the treaty in whole or in part or to terminate it either:
    - (i) in the relations between themselves and the defaulting State, or
    - (ii) as between all the parties;
  - (b) a party specially affected by the breach to invoke it as a ground for suspending the operation of the treaty in whole or in part in the relations between itself and the defaulting State;
  - (c) any party other than the defaulting State to invoke the breach as a ground for suspending the operation of the treaty in whole or in part with respect to itself if the treaty is of such a character that a material breach of its provision by one party radically changes the position of every party with respect to the further performance of its obligations under the treaty.

3. A material breach of a treaty, for the purposes of this article, consists in:
  - (a) a repudiation of the treaty not sanctioned by the present Convention; or
  - (b) the violation of a provision essential to the accomplishment of the object or purpose of the treaty.

4. The foregoing paragraphs are without prejudice to any provision in the treaty applicable in the event of a breach,

5. Paragraphs 1 to 3 do not apply to provisions relating to the protection of the human person contained in treaties of a humanitarian character, in particular to provisions prohibiting any form of reprisals against persons protected by such treaties

Article 61

Supervening impossibility of performance

1. A party may invoke the impossibility of performing a treaty as a ground for terminating or withdrawing from it if the impossibility results from the permanent disappearance or destruction of an object indispensable for the execution of the treaty. If the impossibility is temporary, it may be invoked only as a ground for suspending the operation of the treaty.

2. Impossibility of performance may not be invoked by a party as a ground for terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty if the impossibility is the result of a breach by that party either of an obligation under the treaty or of any other international obligation owed to any other party to the treaty.

Article 62

Fundamental change of circumstances

1. A fundamental change of circumstances which has occurred with regard to those existing at the time of the conclusion of a treaty, and which was not foreseen by the parties, may not be invoked as a ground for terminating or withdrawing from the treaty unless;

- (a) the existence of those circumstances constituted an essential basis of the consent of the parties to be bound by the treaty; and
- (b) the effect of the change is radically to transform the extent of obligations still to be performed under the treaty.

2. A fundamental change of circumstances may not be invoked as a ground for terminating or withdrawing from a treaty:

- (a) if the treaty establishes a boundary; or
- (b) if the fundamental change is the result of a breach by the party invoking it either of an obligation under the treaty or of any other international obligation owed to any other party to the treaty.

3. If, under the foregoing paragraphs, a party may invoke a fundamental change of circumstances as a ground for terminating or withdrawing from a treaty it may also invoke the change as a ground for suspending the operation of the treaty.

Article 63

Severance of diplomatic or consular relations

The severance of diplomatic or consular relations between parties to a treaty does not affect the legal relations established between them by the treaty except in so far as the existence of diplomatic or consular relations is indispensable for the application of the treaty.

Article 64

Emergence of a new peremptory norm of general international law (jus cogens)

If a new peremptory norm of general international law emerges, any existing treaty which is in conflict with that norm becomes void and terminates.

SECTION 4: PROCEDURE

Article 65

Procedure to be followed with respect to invalidity, termination, withdrawal from or suspension of the operation of a treaty

1. A party which under the provisions of the present Convention, invokes either a defect in its consent to be bound by a treaty or a ground for impeaching the validity of a treaty, terminating it, withdrawing from it or suspending its operation, must notify the other parties of its claim. The notification shall indicate the measure proposed to be taken with respect to the treaty and the reasons therefor.

2. If, after the expiry of a period which, except in cases of special urgency, shall not be less than three months after the receipt of the notification, no party has raised any objection, the party making the notification may carry out in the manner provided in article 67 the measure which it has proposed.

3. If, however, objection has been raised by any other party, the parties shall seek a solution through the means indicated in Article 33 of the Charter of the United Nations.

4. Nothing in the foregoing paragraphs shall affect the rights or obligations of the parties under any provisions in force binding the parties with regard to the settlement of disputes.

5. Without prejudice to article 45, the fact that a State has not previously made the notification prescribed in paragraph 1 shall not prevent it from making such notification in answer to another party claiming performance of the treaty or alleging its violation.

Article 66

Procedures for judicial settlement, arbitration and conciliation

If, under paragraph 3 of article 65, no solution has been reached within a period of 12 months following the date on which the objection was raised, the following procedures shall be followed:

- (a) any one of the parties to a dispute concerning the application or the interpretation of article 53 or 64 may, by a written application, submit it to the International Court of Justice for a decision unless the parties by common consent agree to submit the dispute to arbitration;
- (b) any one of the parties to a dispute concerning the application or the interpretation of any of the other articles in Part V of the present Convention may set in motion the procedure specified in the Annex to the Convention by submitting a request to that effect to the Secretary-General of the United Nations.

Article 67

Instruments for declaring invalid, terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty

1. The notification provided for under article 65 paragraph 1 must be made in writing.

2. Any act declaring invalid, terminating, withdrawing from or suspending the operation of a treaty pursuant to the provisions of the treaty or of paragraphs 2 or 3 of article 65 shall be carried out through an instrument communicated to the other parties. If the instrument is not signed by the Head of State, Head of Government or Minister for Foreign Affairs, the representative of the State communicating it may be called upon to produce full powers.

Article 68

Revocation of notifications and instruments Provided for in articles 65 and 67

A notification or instrument provided for in articles 65 or 67 may be revoked at any time before it takes effect.

SECTION 5: CONSEQUENCES OF THE INVALIDITY, TERMINATION OR SUSPENSION OF THE OPERATION OF A TREATY

Article 69

Consequences of the invalidity of a treaty

1. A treaty the invalidity of which is established under the present Convention is void. The provisions of a void treaty have no legal force.

2. If acts have nevertheless been performed in reliance on such a treaty:
  - (a) each party may require any other party to establish as far as possible in their mutual relations the position that would have existed if the acts had not been performed;
  - (b) acts performed in good faith before the invalidity was invoked are not rendered unlawful by reason only of the invalidity of the treaty.

3. In cases falling under articles 49, 50, 51 or 52, paragraph 2 does not apply with respect to the party to which the fraud, the act of corruption or the coercion is imputable.

4. In the case of the invalidity of a particular State's consent to be bound by a multilateral treaty, the foregoing rules apply in the relations between that State and the parties to the treaty.

Article 70

Consequences of the termination of a treaty

1. Unless the treaty otherwise provides or the parties otherwise agree, the termination of a treaty under its provisions or in accordance with the present Convention:

- (a) releases the parties from any obligation **further to perform** the treaty;
- (b) does not affect any right, obligation or legal situation of the parties created through the execution of the treaty prior to its termination.

2. If a State denounces or withdraws from a multilateral treaty, paragraph 1 applies in the relations between that State and each of the other parties to the treaty from the date when such denunciation or withdrawal takes effect.

Article 71

Consequences of the invalidity of a treaty which conflicts with a peremptory norm of general international law

1. In the case of a treaty which is void under article 53 the parties shall:

- (a) eliminate as far as possible the consequences of any act performed in reliance on any provision which conflicts with the

peremptory norm of general international law; and

- (b) bring their mutual relations into conformity with the peremptory norm of general international law.

2. In the case of a treaty which becomes void and terminates under article 64, the termination of the treaty:

- (a) releases the parties from any obligation further to perform the treaty;
- (b) does not affect any right, obligation or legal situation of the parties created through the execution of the treaty prior to its termination; provided that those rights, obligations or situations may thereafter be maintained only to the extent that their maintenance is not in itself in conflict with the new peremptory norm of general international law.

Article 72

Consequences of the suspension of operation of a treaty

1. Unless the treaty otherwise provides or the parties otherwise agree, the suspension of the operation of a treaty under its provisions or in accordance with the present Convention:

- (a) releases the parties between which the operation of the treaty is suspended from the obligation to perform the treaty in their mutual relations during the period of the suspension;
- (b) does not otherwise affect the legal relations between the parties established by the treaty.

2. During the period of the suspension the parties shall refrain from acts tending to obstruct the resumption of the operation of the treaty.

PART VI

MISCELLANEOUS PROVISION

Article 73

Cases of State succession, State responsibility and outbreak of hostilities

The provisions of the present Convention shall not prejudice any question

that may arise in regard to a treaty from a succession of States or from the international responsibility of a State or from the outbreak of hostilities between States.

Article 74

Diplomatic and consular relations and the conclusion of treaties

The severance or absence of diplomatic or consular relations between two or more States does not prevent the conclusion of treaties between those States. The conclusion of a treaty does not in itself affect the situation in regard to diplomatic or consular relations.

Article 75

Case of an aggressor State

The provisions of the present Convention are without prejudice to any obligation in relation to a treaty which may arise for an aggressor State in consequence of measures taken in conformity with the Charter of the United Nations with reference to that State's aggression.

PART VII

DEPOSITARIES, NOTIFICATIONS, CORRECTIONS AND REGISTRATION

Article 76

Depositaries of treaties

1. The designation of the depositary of a treaty may be made by the negotiating States, either in the treaty itself or in some other manner. The depositary may be one or more States, an international organization or the chief administrative officer of the organization.

2. The functions of the depositary of a treaty are international in character and the depositary is under an obligation to act impartially in their performance. In particular, the fact that a treaty has not entered into force between certain of the parties or that a difference has appeared between a State and a depositary with regard to the performance of the latter's functions shall not affect that obligation.

Article 77

Functions of depositaries

1. The functions of a depositary, unless otherwise provided in the treaty or agreed by the contracting States, comprise in particular:

- (a) keeping custody of the original text of the treaty and of any full powers delivered to the depositary;
- (b) preparing certified copies of the original text and preparing any further text of the treaty in such additional languages as may be required by the treaty and transmitting them to the parties and to the States entitled to become parties to the treaty;
- (c) receiving any signatures to the treaty and receiving and keeping custody of any instruments, notifications and communications relating to it;
- (d) examining whether the signature or any instrument, notification or communication relating to the treaty is in due and proper form and, if need be, bringing the matter to the attention of the State in question;
- (e) informing the parties and the States entitled to become parties to the treaty of acts, notifications and communications relating to the treaty;
- (f) informing the States entitled to become parties to the treaty when the number of signatures or of instruments of ratification, acceptance, approval or accession required for the entry into force of the treaty has been received or deposited;
- (g) registering the treaty with the Secretariat of the United Nations;
- (h) performing the functions specified in other provisions of the present Convention.

2. In the event of any difference appearing between a State and the depositary as to the performance of the latter's functions, the depositary shall bring the question to the attention of the signatory States and the contracting States or, where appropriate, of the competent organ of the international organization concerned.

Article 78

Notifications and communications

Except as the treaty or the present Convention otherwise provide, any notification or communication to be made by any State under the present Convention shall:

- (a) if there is no depositary, be transmitted direct to the States for which it is intended, or if there is a depositary, to the latter;
- (b) be considered as having been made by the State in question only upon its receipt by the State to which it was transmitted or, as the case may be, upon its receipt by the depositary;
- (c) if transmitted to a depositary, be considered as received by the State for which it was intended only when the latter State has been informed by the depositary in accordance with article 77, paragraph 1 (e).

Article 79

Correction of errors in texts or in certified copies of treaties

1. Where, after the authentication of the text of a treaty, the signatory States and the contracting States are agreed that it contains an error, the error shall, unless they decide upon some other means of correction, be corrected:

- (a) by having the appropriate correction made in the text and causing the correction to be initialled by duly authorized representatives;
- (b) by executing or exchanging an instrument or instruments setting out the correction which it has been agreed to make; or
- (c) by executing a corrected text of the whole treaty by the same procedure as in the case of the original text.

2. Where the treaty is one for which there is a depositary, the latter shall notify the signatory State and the contracting States of the error and of the proposal to correct it and shall specify an appropriate time-limit within which objection to the proposed correction may be raised. If, on the expiry of the time-limit:

- (a) no objection has been raised, the depositary shall make and initial the correction in the text and shall execute a **procès-verbal** of the rectification of the text and communicate a copy of it to the parties and to the States entitled to become parties to the treaty;
- (b) an objection has been raised, the depositary shall communicate the objection to the signatory States and to the contracting States.

3. The rules in paragraphs 1 and 2 apply also where the text has been authenticated in two or more languages and it appears that there is a lack of concordance which the signatory States and the contracting States agree should be corrected.

4. The corrected text replaces the defective text **ab initio**, unless the signatory States and the contracting States otherwise decide.

5. The correction of the text of a treaty that has been registered shall be notified to the Secretariat of the United Nations.

6. Where an error is discovered in a certified copy of a treaty, the depositary shall execute a **procès-verbal** specifying the rectification and communicate a copy of it to the signatory States and to the contracting States.

Article 80

Registration and publication of treaties

1. Treaties shall, after their entry into force, be transmitted to the Secretariat of the United Nations for registration or filing and recording, as the case may be, and for publication.

2. The designation of a depositary shall constitute authorization for it to perform the acts specified in the preceding paragraph.

PART VIII

FINAL PROVISIONS

Article 81

Signature

The present Convention shall be open for signature by all State Members of the United Nations or of any of the specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency or parties to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State invited by the General Assembly of the United Nations to become a party to the Convention, as follows: until 30 November 1969, at the Federal Ministry for Foreign Affairs of the Republic of Austria, and subsequently, until 30 April 1970, at United Nations Headquarters, New York.

Article 82

Ratification

The present Convention is subject to ratification. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 83

Accession

The present Convention shall remain open for accession by any State belonging to any of the categories mentioned in article 81. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 84

Entry into force

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article 85

Authentic texts

The original of the present Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

DONE AT VIENNA, this twenty-third day of May, one thousand nine hundred and sixty-nine.

Annex

1. A list of conciliators consisting of qualified jurists shall be drawn up and maintained by the Secretary-General of the United Nations. To this end, every State which is a member of the United Nations or a party to the present Convention shall be invited to nominate two conciliators, and the names of the persons so nominated shall constitute the list. The term of a conciliator, including that of any conciliator nominated to fill a casual vacancy, shall be five years and may be renewed. A conciliator whose term expires shall continue to fulfil any function for which he shall have been chosen under the following paragraph.

2. When a request has been made to the Secretary-General under article 66, the Secretary-General shall bring the dispute before a conciliation commission constituted as follows:

The State or States constituting one of the parties to the dispute shall appoint:

(a) one conciliator of the nationality of that State or of one of those States, who may or may not be chosen from the list referred to in paragraph 1; and

(b) one conciliator not of the nationality of that State or of any of those States, who shall be chosen from the list.

The State or States constituting the other party to the dispute shall appoint two conciliators in the same way. The four conciliators chosen by the parties shall be appointed within sixty days following the date on which the Secretary-General receives the request.

The four conciliators shall, within sixty days following the date of the last of their own appointments, appoint a fifth conciliator chosen from the list, who shall be chairman.

If the appointment of the chairman or of any of the other conciliators has not been made within the period prescribed above for such appointment, it shall be made by the Secretary-General within sixty days following the expiry of that period. The appointment of the chairman may be made by the Secretary-General either from the list or from the membership of the International Law Commission. Any of the periods within which appointments must be made may be extended by agreement between the parties to the dispute.

Any vacancy shall be filled in the manner prescribed for the initial appointment.

3. The Conciliation Commission shall decide its own procedure. The Commission, with the consent of the parties to the dispute, may invite any party to the treaty to submit to it its views orally or in writing. Decisions and recommendations of the Commission shall be made by a majority vote of the five members.

4. The Commission may draw the attention of the parties to the dispute to any measures which might facilitate an amicable settlement.

5. The Commission shall hear the parties, examine the claims and objections, and make proposals to the parties with a view to reaching an amicable settlement of the dispute.

6. The Commission shall report within twelve months of its constitution. Its report shall be deposited with the Secretary-General and transmitted to the parties to the dispute. The report of the Commission, including any conclusions stated therein regarding the facts or questions of law, shall not be binding upon the parties and it shall have no other character than that of recommendations submitted for the consideration of the parties in order to facilitate an amicable settlement of the dispute.

7. The Secretary-General shall provide the Commission with such assistance and facilities as it may require. The expenses of the Commission shall be borne by the United Nations.

พิมพ์ที่: หน่วยพิมพ์และจำหน่ายคำค้นภักดิ์ (โรงพิมพ์การศาสนา)
นายพยุห ทัตยเนตร ผู้จัดการและพิมพ์ที่ไผ่ผอง โทร. ๘๑๒๓๕๑

